

Arthur Conan Doyle

Užrašai apie Šerloką Holmsą

Apsakymai

Iš anglų kalbos vertė
Romualda Zagorskienė ir Kazys Ambrasas-Sasnavas

Skaitmeninta iš knygos:
Arthur Conan Doyle. Užrašai apie Šerloką Holmsą. Vilnius: Tyto alba, 2004.

ISBN 978-5-430-05861-6

Kūrinys suskaitmenintas vykdant ES struktūrinių fondų remiamą projektą „Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5–8 kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas“, 2012
<http://mkp.emokykla.lt/ebiblioteka/>

UGDYMO
PLĖTOTĖS
CENTRAS

Turinys

BASKERVILIŲ ŠUO	4
I skyrius. Ponas Šerlokas Holmsas	4
II skyrius. Baskervilių giminės prakeikimas	15
III skyrius. Problema	31
IV skyrius. Seras Henris Baskervilis	46
V skyrius. Trys nutrūkusios gijos	65
VI skyrius. Baskervilių dvaras	82
VII skyrius. Steipltonai iš Meripito sodybos	97
VIII skyrius. Daktaro Vatsono laiškas	119
IX skyrius. Antrasis daktaro Vatsono laiškas	131
X skyrius. Ištraukos iš daktaro Vatsono dienoraščio	158
XI skyrius. Žmogus ant uolos	174
XII skyrius. Mirtis raiste	194
XIII skyrius. Tinklai užmesti	216
XIV skyrius. Baskervilių šuo	232
XV skyrius. Žvilgsnis į praeitį	250
SKANDALAS BOHEMIJOJE	266
KILMINGASIS VIENGUNGIS	306

MĒLYNASIS KARBUNKULAS	343
MARGOJI JUOSTA	377
MASGREIVŲ GIMINĖS APEIGA	420
PENKIOS APELSINO SĖKLOS	454
ŠOKANTYS ŽMOGIUKAI	488
JUODASIS PITERIS	529
PASKUTINĖ HOLMSO BYLA	565
ATSITIKIMAS TUŠČIAME NAME	597

BASKERVILIŲ ŠUO

I skyrius

PONAS ŠERLOKAS HOLMSAS

Ponas Šerlokas Holmsas, kuris keldavosi labai vėlai, nors dažnokai per naktį išbūdavo suvis negu-
lęs, sėdėjo prie stalo ir valgė pusryčius. Aš stovė-
jau ant kilimėlio palei židinį ir varčiau lazda, kurią
vakar buvo pamiršęs mūsų svečias. Tai buvo graži
stora palmės medžio lazda su bumbulu ant galo. Po
pat bumbulu plati, kokio colio sidabrinė plokštelė
su išgraviruotais žodžiais: „Karališkosios medikų
kolegijos nariui Džeimsui Mortimeriui nuo draugų
iš ČKL“ ir data „1884“. Kaip tik su tokiomis lazdo-
mis – oriomis, solidžiomis ir tvirtomis – vaikšto sena-
madiški šeimos gydytojai.

– Na, Vatsonai, ką galite apie ją pasakyti?

Holmsas sėdėjo nusisukęs ir negalėjo matyti, ką
veikiu.

- Iš kur jūs žinot, ką darau? Ar tik neturite pakaušyje akių?

- Nieko panašaus. Tačiau priešais save turiu ką kita - puikiai nublizgintą sidabrinį kavinuką, - tarė jis. - Na, tai pasakykite, Vatsonai, ką jūs manote apie mūsų svečio lazda? Kadangi mums nepasisekė pamatyti jo paties ir neturime jokio supratimo, ko jis buvo atėjęs, šis atsitiktinis suvenyras mums labai svarbus. Nusakykite iš lazdos, kas jis per žmogus.

- Man atrodo, - pradėjau, pagal išgales vadovaudamasis savo draugo metodu, - kad daktaras Mortimeris yra senyvas, sėkmės lydimas ir visų gerbiamas medikas, jei pažįstami jam įteikė šią dovaną kaip pagarbos ženklą.

- Gerai! - tarė Holmsas. - Puiku!

- Be to, aš manau, kad jis, ko gero, yra kaimo gydytojas ir ligonius daugiausia lanko pėsčias.

- Kodėl?

- Todėl, kad lazda, kuri yra buvusi labai graži, dabar taip nunešiota, jog sunku ją įsivaizduoti miesto gydytojo rankose. Storas metalinis antgalis visai nudilęs - vadinasi, gydytojas yra daug su ja vaikščiojęs.

- Tikrai taip! - pasakė Holmsas.

- Toliau: „Nuo draugų iš ČKL“. Man rodos, tai kokios nors ložės nariai, kurie jam padovanojo tą lazda, atsidėkodami už suteiktą medicinos pagalbą.

- Dievaži, Watsonai, jūs pranokstate save! - stumtelėjęs krėslą atgal, sušuko Holmsas ir ėmė degtis cigaretę. - Turiu pasakyti, kad visą laiką, aprašinėdamas kuklius mano darbus, jūs nepakankamai vertinate savo paties sugebėjimus. Gal pats ir nešviečiate, bet esate šviesos laidininkas. Kai kurie žmonės, patys nebūdami genialūs, turi nuostabią galią įžiebtį genialių minčių kitiems. Prisipažįstu, brangusis drauge, aš jums esu be galo dėkingas.

Jis dar niekad taip apie mane nebuvo kalbėjęs, todėl nesiginsiu, jaučiausi pamalonintas - juk iki tol jis ne kartą man buvo uždavęs širdį savo abejingumu, kai juo žavėdavausi arba stengdavausi išgarsinti jo darbo metodus. Be to, didžiavausi: tiek išmokau tais metodais naudotis, kad net pelniau jo pagyrimą.

Holmsas paėmė lazda man iš rankų ir ją nužvelgė. Paskui, kažkuo susidomėjęs, pasidėjo cigaretę, nusiėšė lazda prie lango ir apžiūrėjo pro lupą.

- Įdomu, nors ir ne kažin kas, - pasakė jis, vėl grįžęs į savo mėgstamą sofą kampa. - Ant lazdos yra pora žymių. Iš jų galima padaryti keletą išvadų.

- Nejaugi aš ko nepastebėjau? - gana išdidžiai paklausiau. - Tikiuosi, nepraleidau nieko svarbaus.

- Deja, brangusis Watsonai, didesnė jūsų išvadų dalis yra klaidinga. Sakydamas, kad mane įkvepiate, aš, prisipažįstu, turėjau galvoje štai ką: jūsų klaidos dažnai man padeda rasti tiesą. Tačiau šį kartą nelabai teapsirikote. Tas žmogus tikrai yra kaimo gydytojas. Ir daug vaikšto.

- Vadinasi, mano teisybė.

- Šiuo atveju - taip.

- Na, tai viskas aišku.

- Ne, ne, brangusis Watsonai, jokių būdu ne. Aš, pavyzdžiui, pasakyčiau, kad tą dovaną daktaras gavo greičiau iš ligoninės negu ložės, ir kad raidės „ČK“, einančios prieš žodį „ligoninė“ - sakyte sako, jog ta ligoninė yra „Čering Kroso“.

- Gal ir jūsų teisybė.

- Iš visko atrodo, kad taip ir bus. Ir jei mes priimsime šią hipotezę, turėsime naują pagrindą šio nežinomojo svečio charakteristikai kurti.

- Gerai, sakykim, kad „ČKL“ reiškia „Čering Kroso ligoninė“. Kokią išvadą iš to galima padaryti?

- Ar jums pačiam neateina į galvą? Juk žinote, kokie mano metodai. Pamėginkite juos pritaikyti!

- Aš tegaliu pasakyti tik vieną aiškią išvadą, kad tas žmogus prieš išsikeldamas į kaimą dirbo mieste.

- Man atrodo, kad galime eiti dar toliau. Pasvars-tykim taip. Kokia proga labiausiai tinka įteikti tokią dovaną? Kada jo draugai galėjo susidėję padova-noti lazdą kaip palankumo ženklą? Greičiausiai tada, kai daktaras Mortimeris išėjo iš ligoninės, nuspren-dęs verstis privačia praktika. Kad tai dovana, mes žinome. Be to, spėjame, kad tarnyba miesto ligoni-nėje buvo iškeista į praktiką kaime. Taigi gal nebus per drąsu pasakyti, kad dovaną jis gavo išėjimo iš ligoninės proga?

- Visai galimas daiktas.

- Beje, įsidėmėkite, jis nebuvo ordinarinis ligo-ninės gydytojas. Tokias pareigas gali gauti tik gerą praktiką Londone turintis žmogus, o šitoks į kaimą nevažiuos. Tai kuo jis dirbo? Jei jis ne ordinarinis gydytojas, vadinasi, galėjo būti tik kuratorius, gyve-nantis ligoninėje – ne ką geriau už praktikantą. Iš ligoninės jis išėjo prieš penkerius metus – data yra ant lazdos. Taigi, brangusis Watsonai, jūsų rimto ir pagyvenusio šeimos gydytojo nebelieka, ir mums akyse iškyla malonus, jaunas, nė trisdešimties metų neturintis vyrukas, ne garbėtroška, išsiblaškęs,

mylintis savo šunį, kuris tikriausiai didesnis už terjerą, bet mažesnis už mastifą.

Šerlokas Holmsas atsilošė sofoje ir ėmė leisti į lubas banguojančius dūmų kamuoliukus, o aš nepatikliai nusijuokiau.

- Nėra kaip patikrinti, ar paskutiniai jūsų žodžiai teisingi, - pasakiau, - bet sužinoti keletą smulkmenų apie to žmogaus amžių ir profesiją visai nesunku.

Iš nedidelės savo lentynos su medicinos knygomis išsiėmiau medicinos žinyną ir susiieškojau reikiamą pavardę. Mortimeriai buvo keli, bet tuoj radau tą, kuris galėjo būti mūsų svečias. Garsiai perskaičiau:

Mortimeris, Džeimsas, Karališkosios medikų kolegijos narys nuo 1882 m. Grimpenas, Dartmuras, Devonas. 1882-1884 m. Čering Kroso ligoninės kuratorius. Apdovanotas Džeksono premija lyginamosios patologijos srityje už straipsnį „Ar liga ne atavizmo reiškiny?“ Švedijos patologų draugijos narys korespondentas. Parašė straipsnius: „Atavizmo anomalijos“ („Lancetas“, 1882 m.), „Ar mes progresuojame?“ („Psichologijos žurnalas“, 1883 m. kovo mėn.). Grimpeno, Torslio ir Hai Berou parapijų gydytojas.

- Nė žodžio apie jokią ložę, Vatsonai, - šelmiškai šypsodamasis, tarė Holmsas, - bet jis kaimo gydytojas, kaip jūs labai įžvalgiai pasakėte. Vadinasi, mano spėta teisingai. O būdvardžius, jeigu gerai prisimenu, sakiau tokius: malonus, ne garbėtroška ir išsiblaškęs. Kiek žinau iš patyrimo, tik malonūs žmonės gauna dovanų, tik netrokštantys garbės atsižada karjeros Londone ir keliasi į kaimą ir tik išsiblaškę gali palikti lazda, o ne vizitinę kortelę, jūsų išlaukę kambaryje visą valandą.

- O šuo?

- Šuo paprastai neša lazda paskui šeimnininką. Kadangi lazda gana sunki, jis laiko ją tvirtai įsikanęs per vidurį, ir dantų žymės aiškiai matyti. Šuns nasrai, kaip galima spręsti iš atstumo tarp dantų žymių, man rodos, yra per dideli terjerui ir per maži mastifui. Tai galėtų būti... Taip, dievaži, tai gauruotas spanielis!

Sulig tais žodžiais jis pakilo, perėjo per kambarį ir sustojo lango nišoje. Jo balsas skambėjo taip tvirtai, kad aš nustebeęs pažvelgiau į jį.

- Mielas drauge, iš kur jūs ir tai žinote?

- Labai paprastai: matau tą šunį prie pat mūsų slenksčio, o štai ir jo šeimnininkas skambina. Būkite geras, Vatsonai, neišeikite. Judu esate profesijos bro-

liai, ir man gali prireikti jūsų pagalbos. Ši akimirka, Watsonai, lemtinga. Girdite žingsnius ant laiptų? Jie įeis į jūsų gyvenimą, tik nežinia, ką atneš – gerį ar blogį... Kuo daktarui Džeimsui Mortimeriui, mokslo vyriui, gali būti naudingas nusikaltimų tyrėjas Šerlokas Holmsas? Prašom!

Mūsų svečio išvaizda mane nustebino, nes tikėjau pamatyti tipišką kaimo gydytoją. Jis buvo labai aukštas ir laibas, ilga nosimi; ta nosis nelyginant snapas kyšojo tarp pilkų skvarbių, arti viena kitos esančių akių, kurios žybčiojo pro akinius auksiniais rėmeliais. Apsirengęs kaip dera jo profesijos žmogui, tik gana nevalyvai: švarkas nešvarus, kelnės apspurusios. Pakumpęs, nors dar jaunas, galva kiek atsikišusi į priekį, o veidas švyti gerumu. Vos tik įėjęs, jis pamatė lazdą Holmsso rankose ir, džiugiai šūktelėjęs, pribėgo.

– Tai laimė! – tarė jis. – Jokiu būdu negalėjau prisiminti, ar palikau čia, ar laivininkystės kontoroje. Nieko taip nesigailėčiau kaip jos.

– Jei neklystu, dovana, – pasakė Holmsas.

– Taip, pone.

– Nuo Čering Kroso ligoninės?

– Nuo keleto ten dirbančių draugų. Vestuvių proga.

- Kaip blogai! - tarė Holmsas, kraipydamas galvą. Daktaras Mortimeris kiek nustebeš sumirkčiojo pro akinius.

- Kodėl blogai?

- Tik todėl, kad sugriovėte mūsų prielaidas. Sakot, vestuvių proga?

- Taip, pone. Aš vedžiau ir išėjau iš ligoninės, drauge žlugo ir visos viltys pasidaryti konsultantu. Reikėjo turėti savo namus.

- Matot, matot, mes ne taip smarkiai ir suklydome, - pasakė Holmsas. - Na, o dabar Džeimsas Mortimeris, daktaras...

- Ne, pone, tik kuklus Karališkosios medikų kolegijos narys. Aš neturiu daktaro laipsnio.

- Ir, kaip matyti, esate linkęs į mokslą.

- Anoks čia iš manęs mokslininkas, pone Holmsai, aš tik renku kriaukleles pažinimo vandenyno pakrantėse. Jei neklystu, kalbu su ponu Šerloku Holmsu, o ne su...

- Ne, mano draugas daktaras Vatsonas štai čia.

- Malonu jus matyti, pone. Jūsų pavardę esu girdėjęs minint kartu su jūsų draugo pavarde. Jūs nepaprastai įdomus, pone Holmsai. Visai nesitikėjau, kad jūsų kaukolė tokia pailga ir taip gerai išsivystę antakių lankai. Gal malonėtumėte leisti man

pačiupinėti jūsų viršugalvio kaulą? Jūsų kaukolės kopija, pone, kol originalas dar neprieinamas, galėtų puošti bet kurį antropologijos muziejų. Nemanykite, kad pataikauju, bet, dievaži, norėčiau turėti tokią kaukolę.

Šerlokas Holmsas mostu pasiūlė keistajam sveičiui kėdę.

- Jūs, matyt, esate toks pat savo srities entuziastas kaip aš savo, - pasakė jis. - Iš jūsų smiliaus atrodo, kad pats sukatės cigaretes. Nesivaržykite, užsirūkykite.

Vyriškis išsiėmė tabako bei popieriaus ir itin vikriai susisuko cigaretę. Ilgi, jautrūs jo pirštai judėjo greitai ir mikliai nelyginant vabzdžio čiuptuvėliai.

Holmsas tylėjo, bet iš to, kaip žvilgčiojo į keistąjį svečią, supratau, kad šis jį sudomino.

- Manau, pone, - pagaliau prabilo jis, - kad ne vien norėdamas iširti mano kaukolę suteikėte man garbę ir apsilankėte vakar vakare, taip pat ir šiandien?

- Ne, pone, ne, nors ir esu laimingas, kad man tokia proga pasitaikė. Aš pas jus atėjau, pone Holmsai, todėl, kad susidūriau su labai rimta ir nepaprasta problema, o pats, turiu prisipažinti, nesu

praktiškas žmogus. Laikydamos jus antruoju ekspertu Europoj...

- Štai kaip, pone! Ar nepasakytumėt, kas turi garbę būti pirmasis? - šiurkštakai paklausė Holmsas.

- Grynai mokslinio tipo žmonėms imponuoja Bertiljono darbai.

- Tai gal jums verčiau reikėjo į jį ir kreiptis?

- Aš pasakiau, pone, „grynai mokslinio tipo žmonėms“, bet kaip praktikas jūs esate vienintelis - tai pripažįsta visi. Tikiuosi, pone, kad nebūsiu netyčiomis...

- Šiek tiek, - atsakė Holmsas. - Aš manau, daktare Mortimeri, kad išmintingai padarytumėt, jei malonėtumėt be naujų nukrypimų paprastai nuskaiti, kokia toji problema, kuriai išspręsti prireikė mano pagalbos...

II skyrius

BASKERVILIŲ GIMINĖS PRAKEIKIMAS

- Kišenėje turiu rankraštį, - pasakė daktaras Džeimsas Mortimeris.

- Aš tai pamačiau, kai tik įėjot į kambarį, - tarė Holmsas.

- Tai senas rankraštis.

- Aštuonioliktojo amžiaus pradžios, jei nesuklastotas.

- Iš kur jūs žinote, pone?

- Kalbėdamas jūs visą laiką man jį rodote iškišęs per koki porą colių. Blogas tas ekspertas, kuris negali nustatyti dokumento datos kokio dešimtmečio tikslumu. Tikriausiai esate skaitęs nedidelę mano monografiją tuo klausimu? Sakyčiau, kad šio dokumento data - tūkstantis septyni šimtai trisdešimtieji metai.

- Tikslūs metai - tūkstantis septyni šimtai keturiasdešimt antrieji. - Daktaras Mortimeris išsitraukė rankraštį iš priešakinės kišenės. - Šitą giminės dokumentą man patikėjo seras Čarlzas Baskervilis, kurio staigi ir tragiška mirtis prieš trejetą mėnesių taip sujaudino visą Devono grafystę. Galiu pasakyti,

kad serui Čarlzui aš buvau ne tik gydytojas, bet ir draugas. Šis žmogus buvo stiprios valios, sumanus, praktiškas ir, kaip aš, ne itin lakios vaizduotės. Vis dėlto į šį dokumentą žiūrėjo labai rimtai ir tikėjosi tokios gyvenimo pabaigos, kokia jį, galimas daiktas, ir bus ištikusi.

Holmsas paėmė rankraštį ir, pasitiesęs ant kelių, išlygino.

- Įsižiūrėkite, Vatsonai, kaip rašoma raidė „s“. Tai vienas iš kelių požymių, padėjusių man nustatyti datą.

Pro jo petį pasižiūrėjau į pageltusį popierių ir išblukusias raides. Viršuje buvo užrašyta: „Baskervil Holas“, o žemiau pakeverzoti didžiuliai skaitmenys „1742“.

- Tai, atrodo, kažkoks pasakojimas.

- Taip, čia pasakojama viena Baskervilių giminės saktmė...

- Bet aš manau, kad tas dalykas, dėl kurio pas mane atėjote pasitarti, yra realesnis ir ne tokių senų laikų.

- Visai šių dienų! Tai itin realus ir svarbus dalykas, kurį reikia išspręsti per dvidešimt keturias valandas. Bet rankraštis trumpas ir su tuo glaudžiai susijęs, tad, jums leidus, aš jį perskaitysiu.

Holmsas atsilošė krėsele, sudūrė pirštų galus ir užsimerkė, lyg atsiduodamas likimo valiai. Daktaras Mortimeris pakreipė rankraštį į šviesą ir aukštu gergždžiančiu balsu pradėjo skaityti keistą senovišką sakmę:

Daug yra apie Baskervilių šunį pasakota, bet kadangi aš, tiesioginis Hugo Baskervilio palikuonis, girdėjau tą atsitikimą iš savo tėvo, o šis iš savojo, tai dabar jį užrašau, nes tvirtai tikiu, jog viskas taip ir buvo, kaip čia pasekta. Ir aš noriu, vaikai mano, idant jūs patikėtumėt, jog tas pats Teisėjas, kuris mus baudžia už nuodėmes, gali maloningai jas atleisti, ir jog nėra tokio sunkaus prakeikimo, iš kurio maldomis bei atgailavimais išsivaduoti negalėtume. Taigi iš šito pasakojimo pasimokykit nebijoti praeities šešėlių ir būkit atsargūs ateityje, idant tos žemos aistros, nuo kurių mūsų giminė taip skaudžiai yra nukentėjusi, neiškerotų ir mūsų nepražudytų.

Žinokit, kad didžiojo sukilimo metu (jo istoriją, mokslingojo lordo Klarendono užrašytą, kuo rimčiausiai patariu jums perskaityti) Baskervilių dvarą valdė tos giminės palikuonis Hugas, o jo kitaip nepavadinsi, kaip didžiausiu pabalda, šventvagių ir bedievių. Kaimynai, aišku, jam už tai būtų atleidę,

nes mūsų krašte irgi ne šventieji gyveno, bet dėl nedorų ir žiaurių palinkimų jo vardas visuose Vakaruose buvo tapęs priežodžiu.

Nutiko taip, kad tas Hugas vieno jomeno dukterį pamilo (jei tik žemą jo aistrą galima pavadinti tokiu kilniu vardu). To jomeno žemės netoli Baskervilių dvaro buvo. Tačiau jaunoji mergelė, būdama kukli ir dora, jo vengė, nes vien jo vardas ją baugino. Bet kartą, per vienas Mykolines, Hugas su kokiais penkiaisiais smarkiausiaisiais nedorėliais atsėlino į tos mergelės namus ir mergelę pasigrobė, nes gerai žinojo, kad namie tėvo anei brolių jos nebuvo. Parsivežė ją į dvarą ir viršuj kambaryje uždarė, o pats, kaip buvo per naktis pratęs, su bičiuliais lėbauti įsileido. Vargšė mergelė vos iš galvos neišėjo, dainavimą, riksmus ir bjaurius keiksmus iš apačios girdėdama, nes, kaip žmonės pasakoja, girtas Hugas Baskervilis taip burnodavęs, kad atrodydavę, jogei žemė tuojuo prasiversianti ir jį už tokius žodžius prarysianti. Pagaliau iš tos baimės mergelė padarė tai, ko nė pats drąsiausias ir vikriausias vyras neišdrįstų padaryti: išlipo per langą ir, laikydamosi už gyvenės, kuri buvo apraizgiusi pietinę sieną (ir dabar tebėra), nusileido ant žemės ir per pelkes nubėgo į tėvų namus už trijų mylių nuo Baskervilių dvaro.

O Hugas, ilgai nelaukęs, paliko svečius, norėdamas nunešti belaisvei valgyti ir atsigerti, o gal ir blogesnių ketinimų turėdamas, bet narvelį rado tuščią, paukštelę išskridusią. Ir tada jį tarytumei velnias apsėdo: jis nulėkė laiptais į pokylių salę, užšoko ant stalo, nukrauto ropinėmis ir valgymais, ir prieš visą šutvę prisiekė, kad savo kūną ir sielą piktošioms dvasioms atiduos, jei tik tą mergšę atgaus. Visa šutvė net nustėro, tokio siautulio nustebinta, bet staiga vienas pats nedoriausias, o gal girčiausias sušuko, kad ją reikia šunimis užpjudyti. Tada Hugas išbėgo laukan, arklininkams suriko, kad kumelę pakinkytų ir šunis išvestų, davė jiems pauostyti mergelės skepetaitę ir per mėnulio nušviestą raistą pasileido raitas paskui ambrinančią rują.

Girtautojai dar kiek pastovėjo, nesusigaudydami, kur čia taip skubiai išsiruošta. Bet netrukus apkvaitę jų protai suvokė, kas turės raiste nutikti. Visi pagavo šaukti, kas savo pistoleto, kas arklio, kas dar vienos gertuvės vyno reikalauti. Paskui, kai pakvaišę protai kiek prašviesėjo, visi trylika, kiek buvo, šoko ant arklių ir nusivijo bėglę. Danguje skaisčiai švietė mėnulis, ir raiteliai greitai lėkė į priekį tuo keliu, kur mergelė turėjo bėgti, jei į namus parkakti norėjo.

Porą mylių nujoję, jie užtiko piemenį ir paklausė, ar tas bėglės nematęs. Piemuo, kaip pasakojama, buvo taip persigandęs, kad iš pradžių nė žodžio ištarti negalėjo, bet pagaliau pasakė, kad ir vargšę mergaitę, ir iš paskos lekiančius šunis matė. „Bet čia ne viskas, – pridūrė jis. – Kai pro mane ant juodosios kumelės Hugas Baskervilis prajojo, paskui jį be garso pragariškas šuo nulėkė; sergėk Dieve, kad tokio niekada nepamatyčiau.“

Girti raiteliai piemenį apkeikė ir toliau nujojo. Bet netrukus jie iš baimės nustėro, nes pasigirdo kanopų bildesys ir pro juos vilkdama kamanas, visa apsi-putojusi juodoji kumelė pralėkė be raitelio. Vijikai į krūvą susimetė, nes jiems labai baisu pasidarė, bet vis tiek per raistą jojo toliau, nors kiekvienas, jei ne kiti, mielai arklį atgal pasukęs būtų. Taip pamažėle jodami, jie pagaliau pamatė šunis. Šie, nors grynios veislės ir labai pikti, inkštė susigrūdę palei gilią daubą, arba griovą, kaip mes čia, raiste, sakome; kiti į šalį buvo nuspūdinę, o dar keli, pasišiaušę ir akis išvertę, žiūrėjo į siaurą slėnį priešaky.

Vijikai sustojo, nes dabar jie, kaip suprasti galite, jau buvo daug blaivesni. Dauguma nieku gyvu toliau nebenorėjo joti, bet trys drąsiausieji, o gal girčiausieji pasileido į daubą.

Čia, mėnulio skaisčiai nušviesta, gulėjo vargšė mergelė: matyt, ji nusikamavusi parkrito ir mirė iš baimės. Tačiau ne ją pamačius ir ne Hugą Baskervilį, negyvą gulintį netoliese, tiems trims velnio neš-tiems smarkuoliams plaukai pasišiaušė. Užsilipęs ant Hugo, jam gerklę draskė kažkoks bjaurus pada-ras, didžiulis juodas žvėris, panašus į šunį, bet tokio didumo, kokio nė vienam mirtingajam nebuvo regėti tekę. Vyrams žiūrint, tas žvėris dar gabalą gerklės Hugui Baskerviliui išplėšė ir į juos kruvinus nasrus ir blyksinčias akis atsuko; šie persigandę suriko ir, kiek arkliai įkabina, klykdami per raistą nulėkė. Vie-nas, žmonės sako, pamatęs tokią pabaisą, tą pačią naktį mirė, o kiti du visą gyvenimą taip ir nebega-lėjo atsigauti nuo išgąščio.

Tokia tad yra sakmė, vaikai mano, apie šunį, kuris nuo to laiko mūsų giminei daug negandų yra atne-šęs. Ir užrašiau ją todėl, kad žinomi dalykai mums neatrodo tokie baisūs kaip užuominos ir spėliojimai. Neužginčysi, mūsų giminės ne vienas yra liūdnei savo dienas baigęs staigios, baisios ir paslaptingos mirties ištiktas. Bet pasikliaukime didžia Apvaiz-dos malone, kad nebebus baudžiami nekaltieji, kaip Šventajame Rašte pasakyta, po trečios ar ketvirtos kartos. Tai Apvaizdai, sūnūs mano, aš jus ir pavedu,

o taipgi persergsčiu: būkit atsargūs ir neikit per raistą nakties metą, kai ten piktosios dvasios siautėja.

(Hugo Baskervilio papasakota sūnums Rodžeriui ir Džonui su paliepimu nieko nesakyti savo seseriai Elizabetai.)

Baigęs skaityti tą keistą pasakojimą, ponas Mortimeris kilstelėjo akinius ant kaktos ir įsistebeilijo į poną Šerloką Holmsą. Šis nusižiovavo, įmetė nuorūką į židiniį ir tarė:

- Na?

- Argi tai neatrodo įdomu?

- Nebent įdomių pasakų rinkėjui.

Daktaras Mortimeris išsitraukė iš kišenės sulankstytą laikraštį.

- O dabar, pone Holmsai, paskaitysime kiek naujesnį atsitikimą. Tai šių metų birželio keturioliktos dienos „Devono grafystės kronika“. Čia trumpai suminėti faktai, susiję su sero Čarlzo Baskervilio mirtimi, kuri jį ištiko prieš keletą dienų.

Mano draugas kiek pasilenkė į priekį jau susidomėjęs. Svečias pasitaisė akinius ir pradėjo skaityti.

Visa Vidurinė Devono grafystė liūdi, staiga mirus serui Čarlzui Baskerviliui, galėjusiam būti liberalų partijos kandidatu nuo mūsų grafystės per būsimus rinkimus. Nors Baskervilių dvare seras Čarlzas apsigyveno dar palyginti neseniai, už nuoširdumą ir dosnumą jį mylėjo ir gerbė visi, kam tik teko su juo susidurti. Šiais praturtėjėlių laikais malonu, kai senos, kadaise puikiai gyvavusios giminės palikuonis geba pats susikrauti turtą ir jį panaudoja gražinti prarastai giminės didybei. Mes žinome, kad seras Čarlzas Pietų Afrikoje vykdė stambias pinigines operacijas. Nelaukdamas, kaip daro daugelis, kol laimė nuo jo nusigręš, jis pasielgė išmintingai: realizavo savo turtą ir su juo grįžo į Angliją. Baskervilių dvare jis teisgyveno dvejus metus, bet jau visi žinojo, kokie didžiuliai buvo jo užmojai ir planai, kuriuos įgyvendinti sutrukdė mirtis. Vaikų jis neturėjo ir viešai buvo pareiškęs norą, kol dar gyvas, remti savo tėvynainius, tad ne vienas šio krašto gyventojas aprauda ankstyvą jo mirtį kaip savo nelaimę. Apie gausias jo aukas tiek vietos, tiek visos grafystės labdarai dažnai buvo rašoma ir šio laikraščio skiltyse.

Negalima pasakyti, kad sero Čarlzo Baskervilio mirties aplinkybės iširtos iki galo, tačiau to, kas paaiškėjo, užtenka paneigti gandams, susijusiems su

apylinkėje pasklidusiu įtikėjimu. Nėra jokio pagrindo įtarimams, kad būta žmogžudystės, ar kalboms apie kokias antgamtiškas mirties priežastis.

Seras Čarlzas buvo našlys ir, galima sakyti, gana keisto būdo. Nors ir labai turtingas, gyveno paprastai ir kukliai, tarnų viso labo dvare tebuvo vyras ir žmona Berimoriai – vyras ėjo vyresniojo liokajaus pareigas, o žmona – ekonomės. Iš jų ir velionio draugų parodymų matyti, kad sero Čarlzo sveikata pastaruoju metu buvo pablogėjusi – jis sirgo širdies liga, kuri pasireiškėdavo veido spalvos pakitimais, dusuliu ir gana smarkiais nervinės depresijos priepuoliais. Tą patį patvirtino ir daktaras Džeimsas Mortimeris, velionio draugas ir gydytojas.

Mirties aplinkybės paprastos. Kas vakarą prieš miegą seras Čarlzas Baskervilis eidavo pasivaikščioti po garsiąją Baskervilių dvaro kukmedžių alėją. Berimorių parodymu, toks buvęs jo įprotis. Birželio ketvirtąją seras Čarlzas pareiškė ketinąs rytojaus dieną važiuoti į Londoną ir liepė Berimoriui sudėti lagaminą. Tą vakarą jis kaip paprastai išėjo į alėją, kur vaikščiodamas surūkydavo cigarą. Ir nebegrižo. Berimoris, dvyliktą valandą pamatęs, kad vestibulio durys dar neužrakintos, išsigando ir užsidegęs žibintą išėjo šeimininko ieškoti. Dieną lynota, todėl

sero Čarlzo pėdsakai ant tako buvo aiškūs. Ties viduriu alėjos yra varteliai į raistą. Kaip nustatyta, seras Čarlzas kurį laiką prie jų pastovėjo, paskui nuėjo toliau. Jo lavonas rastas pačiame alėjos gale.

Neišaiškinta viena aplinkybė. Berimoris sako, kad nuo vartelių sero Čarlzo pėdsakai pasikeitė – lyg toliau jo eita pirštų galais. Tuo metu raiste, ne per toliausiai nuo alėjos, vienas čigonas, arklių pirklys Merfis, girdėjo šauksmą, bet nesuprato, iš kurios pusės, nes, kaip pats pasisakė, buvo girtas. Jokių smurto žymių ant sero Čarlzo kūno nėra, tik, kaip daktaras pareiškė, jo veidas neatpažįstamai persikreipęs, – daktaras Mortimeris iš karto net nepatikėjo, kad čia jo draugas ir pacientas, – bet šitaip dažnai atsitinka, žmogui mirus dusuliu ar širdies distrofija. Tą patvirtino ir skrodimas: paaiškėjo, jog seras Čarlzas turėjo įsisenėjusią širdies ydą; remdamiesi medicinos duomenimis, tokį sprendimą paskelbė ir tardymo organai. Gerai, kad išvada tokia, – juk labai svarbu, kad sero Čarlzo įpėdinis apsigyventų Baskervilių dvare ir tęstų jo pradėtą gražų darbą, kuris buvo taip tragiškai nutrauktas. Jei proziškas tardytojo sprendimas nebūtų galutinai išsklaidęs romantiškų legendų apie sero Čarlzo mirtį, šnibždomis einančių iš lūpų į lūpas, Baskervi-

lių dvarui būtų sunku rasti šeiminką. Kiek žinoma, artimiausias sero Čarlzo giminaitis yra ponas Henris Baskervilis, jei tik jis gyvas; tai – sero Čarlzo Baskervilio jaunesniojo brolio sūnus. Paskutinėmis žiniomis, jis gyvena Amerikoje; pradėta jo ieškoti, kad būtų galima pranešti apie didžiulį palikimą.

Daktaras Mortimeris sulankstė laikraštį ir įsidėjo į kišenę.

– Tokie, gerbiamasis Holmsai, yra visiems žinomi faktai apie sero Čarlzo Baskervilio mirtį.

– Dėkoju, kad mane supažindinate su šiuo iš tikrųjų įdomiu atsitikimu, – pasakė Šerlokas Holmsas. – Birželio mėnesį aš mačiau keletą straipsnių laikraščiuose, bet buvau baisiai užsiėmęs su tomis Vatikano kamėjomis ir taip stengiausi pasitarnauti popiežiui, jog praleidau keletą įdomių bylų Anglijoje. Sakote, straipsnyje išdėstyti žinomi faktai?

– Taip.

– Na, o kokie yra nežinomi? – itin kritiškai nusiteikęs Holmsas ramiai atsilošė ir surėmė pirštų galus.

– Aš dar niekam nesu apie tai prasitaręs, – gero kai susijaudinęs pasakė daktaras Mortimeris. – Per apklausą irgi nutylėjau, nes, kaip mokslo žmogus, nenorėjau viešai pasirodyti palaikąs išplitusius gan-

dus. Nieko nesakiau dar ir todėl, kad Baskervilių dvaras, kaip rašoma ir laikraštyje, neliktų be šeimininko, nes tokiomis kalbomis dar labiau pablogintume ir taip nekokią dvaro reputaciją. Man rodos, tų priežasčių pakanka, kad per apklausą pasakiau mažiau negu žinau, tuo labiau kad ir viską išsaktus jokios naudos nebūtų buvę. Tačiau su jumis galiu kalbėti visiškai atvirai.

Raiste gyvena nedaug žmonių, todėl artimieji kaimynai sueina ypač dažnai. Taigi ir aš gana dažnai susitikdavau su seru Čarlzu Baskerviliu. Juk, be pono Frenklendo iš Lefterių dvaro ir gamtininko pono Steipltono, aplinkui per daugelį mylių nerasi išsilavinusio žmogaus. Seras Čarlzas buvo užsida- ręs, bet per jo ligą mudu susipažinome, o bendri interesai suartino. Iš Pietų Afrikos jis turėjo parsive- žęs daug mokslinės medžiagos, ir ne vieną malonų vakarą mudu praleidome kartu, gvildendami buš- menų ir hotentotų lyginamąją anatomiją.

Per keletą pastarųjų mėnesių vis dažniau ir daž- niau pastebėdavau, kad sero Čarlzo nervai nepa- prastai įtempti. Jis taip tikėjo ta legenda, kurią jums skaičiau, kad vaikščiodamas po savo dvarą vakare nieku gyvu neišeidavo į raistą. Jums tai gali pasi- rodyti keista, gerbiamasis Holmsai, bet jis tvirtai

tikėjo, kad jo giminei skirta baisi žūtis, o visų jo protėvių likimas, kiek tik jis prisiminė, negalėjo išsklaidyti šito nerimo. Visą laiką jį persekiojo mintis apie baisingą pamėklę, ir jis ne kartą manęs klausė, ar aš, važinėdamas naktimis pas ligonius, nemačiau kokio keisto padaro, ar negirdėjęs lojant šuns. Paskutinį klausimą jis ypač dažnai kartojo, ir vis jaudindamasis, virpančiu balsu.

Gerai prisimenu, kaip atvažiavau pas jį prieš kokias tris savaites iki to tragiško atsitikimo. Jis stovėjo prie durų. Išlipęs iš kabrioletu, sustojau priešais, bet jis, baisesio siaubo apimtas, žiūrėjo išmeigęs akis kažkur man pro petį. Aš staigiai apsi- grėžiau ir dar spėjau pamatyti, kaip pro pat alėjos galą prabėgo lyg koks didelis juodas veršiukas. Seras Baskervilis buvo taip susijaudinęs ir persigan- dėjęs, kad turėjau nueiti ten, kur tas gyvulys sušmė- žavo, ir jo paieškoti. Tačiau nieko neberadau. Tas atsitikimas neapsakomai prislėgė serą Baskervilį. Aš išbuvau pas jį visą vakarą, ir kaip tik tada, norė- damas paaiškinti, ko taip jaudinosi, jis man atidavė tą rankraštį, kurį jums pirmiausia ir perskaičiau. Šį nežymų epizodą priminiau todėl, kad jis pasirodė turįs reikšmingą ryšį su vėliau įvykusia tragedija,

nors tuo metu galvojau, kad tai – gryna nesąmonė ir kad mano draugui nėra ko jaudintis.

Į Londoną seras Čarlzas susiruošė mano patartas. Žinojau, kad jo širdis silpna, ir nuolatinė baimė, nors ir visai beprasmiška, galėjo smarkiai pakenkti sveikatai. Maniau, kad jis per porą mėnesių mieste išsiblaškęs ir grįš kitas žmogus. Mūsų abiejų draugas ponas Steipltonas irgi labai rūpinosi jo sveikata ir visiškai man pritarė. O pačią paskutinę akimirką įvyko ta baisioji tragedija.

Tarnas Berimoris, tą vakarą radęs sero Čarlzo lavoną, atsiuntė pas mane raitą arklininką Perkinsą, o kadangi aš dar vakarojau, tai į Baskervilių dvarą atvykau, nepraėjus nė valandai nuo sero Čarlzo mirties. Visi per apklausą minėti faktai yra mano patikrinti ir sulyginti. Sero Čarlzo pėdomis aš perėjau kukmedžių alėją, apžiūrėjau tą vietą raiste prie vartelių, kur jis, atrodo, buvo sustojęs, pastebėjau, kad toliau jo pėdsakai pasikeitę, įsidėmėjau, kad ant minkšto žvyro nebuvo kitų pėdų, tik Berimorio, ir pagaliau apžiūrėjau lavoną, kurio dar niekas nebuvo palietęs. Seras Čarlzas gulėjo kniūbsčias, išskėtęs rankas, pirštus suleidęs į žemę, ir nuo konvulsijų jo veidas buvo taip persikreipęs, kad iš karto negalėjau pažinti. Jis visiškai nebuvo sužalotas. Tačiau Beri-

moris per apklausą vieną dalyką pasakė neteisingai. Jis tvirtino, kad ant žemės prie lavono nebuvo matyti jokių žymių. Jis jų nepastebėjo, o aš pastebėjau. Netoli sero Čarlzo buvo aiškiai matyti šviežutėlės žymės.

- Pėdos?

- Pėdos.

- Vyro ar moters?

Daktaras Mortimeris kažkaip keistai pažvelgė į mus ir beveik pašnibždomis atsakė:

- Gerbiamasis Holmsai, tai buvo didžiulio šuns pėdos!

III skyrius

PROBLEMA

Prisipažįstu, sulig tais žodžiais mane nukrėtė šiurpas. Daktaro balsas irgi drebėjo – aišku, jis be galo jaudinosi dėl to, ką pasakojo. Holmsas palinko į priekį, jo akys sužibo, žvilgsnis tapo skvarbus ir griežtas, kaip visada, kai jam pasidarydavo labai įdomu.

- Ar tikrai jas matėte?

- Visai taip, kaip matau jus.

- Ir nieko apie tai nepasakėte!

- O kam?

- Kodėl niekas kitas jų nematė, tik jūs?

- Pėdsakai buvo už kokių dvidešimt jardų nuo lavono, ir niekas neatkreipė dėmesio. Aš ir pats gal nieko nebūčiau pastebėjęs, jeigu nebūčiau žinojęs legendos.

- Raiste tikriausiai yra daug bandšunių?

- Aišku. Tačiau ten būta ne bandšunio.

- Sakote, jis didelis?

- Nepaprastai.

- Bet jo nepriartėta prie pat lavono?

- Ne.
- Koks tą vakarą buvo oras?
- Drėgnas ir žvarbus.
- Bet lyti nelijo?
- Ne.
- O kaip atrodo ta alėja?
- Tai dvi eilės kokių dvylikos pėdų aukščio senų ir labai tankiai suaugusių kukmedžių. Tarp jų eina maždaug aštuonių pėdų platumo takas.
- O ar tie kukmedžiai auga palei pat taką?
- Ne. Abipus tako - kokių šešių pėdų pločio žolės juostos.
- Kiek suprantu, vienoje kukmedžių eilėje yra varteliai.
- Taip, pro juos galima išeiti į raistą.
- O kito išėjimo nėra?
- Ne.
- Vadinasi, į kukmedžių alėją galima patekti tik tiesiai iš namų arba pro vartelius iš raisto?
- Yra dar vieni varteliai prie altanos pačiame alėjos gale.
- Ar seras Čarlzas iki ten buvo nuėjęs?
- Ne, jis gulėjo per kokį penkiasdešimt jardų nuo altanos.

- Dabar, daktare Mortimeri, sakykit štai ką: kur matėte pėdas - žolėje ar ant tako? Tai labai svarbu.
- Žolėje pėdsakų nelieka.
- Ar pėdos buvo toje pačioje tako pusėje, kur ir varteliai į raistą?
- Taip, jos buvo palei tako kraštą, toje pačioje pusėje, kur ir varteliai.
- Tai nepaprastai įdomu. Dar vienas klausimas: ar varteliai buvo uždaryti?
- Uždaryti ir net užrakinti.
- Kokio tie varteliai aukštumo?
- Maždaug keturių pėdų.
- Vadinasi, per juos galima perlipti?
- Taip.
- O prie pat vartelių jokių žymių nematėte?
- Ne, nieko ypatingo.
- Dieve mano! Nejaugi ten niekas neapžiūrėjo?
- Aš apžiūrėjau.
- Ir nieko neradote?
- Ten sunku susigaudyti. Seras Čarlzas, matyt, prie vartelių pastovėjo kokias penkias, gal dešimt minučių.
- Kodėl taip manote?
- Todėl, kad ten du kartus nukratyta pelenai nuo cigaro.

- Puiku! Štai, Vatsonai, toks padėjėjas mums prie širdies. Na, o pėdos?

- Žvyre buvo daugybė jo pėdų. O kitokių aš neižiūrėjau.

Šerlokas Holmsas apmaudžiai plekštelėjo delnu sau per kelį.

- Kad aš pats ten būčiau buvęs! - šūktelėjo jis. - Tai, aišku, neapsakomai įdomus atvejis, teikiantis nuostabių galimybių mokslininkui tyrinėtojiui. O juk žvyras, tas puslapis, kuriame būčiau galėjęs tiek visko perskaityti, jau seniai nuplautas lietaus, išmin-džiotas smalsių kaimiečių klumpių. Ak, daktare Mortimeri, daktare Mortimeri, ko nepakvietėt manęs iš karto? Dabar jums teks pasigailėti.

- Aš negalėjau į jus kreiptis, gerbiamasis Holmsai. Juk tada man būtų reikėję viešai pasakyti tuos visus faktus, o aš jau aiškinau, kodėl susilaikiau nuo tokio žingsnio. Be to, be to...

- Ko gi suabejojote?

- Yra tam tikra sritis, kur bejėgis net pats išvalgiausias ir sumaniausias tyrėjas.

- Jūs manote, kad tai antgamtiška?

- Aš to nesakau.

- Nesakote, bet, aišku, manote.

- Po tos tragedijos, pone Holmsai, man teko išgirsti keletą atsitikimų, kur visai nepritaikysi gamtos dėsnių.

- Pavyzdžiui?

- Aš sužinojau, kad dar prieš tą baisiąją nelaimę keli žmonės matė raiste keistą padarą, visiškai tokį kaip tas Baskervilių demonas ir nė kiek nepanašų į joki mokslui žinomą gyvulį. Visi kaip vienas tvirtina, kad tai švytinti nepaprasto dydžio pamėklė. Per kruopščią apklausą tie žmonės: vienas – gana blaivių pažiūrų kaimietis, kitas – kalvis, o trečias – dvarininkas, gyvenantis prie raisto, aiškino, kad baisioji pamėklė kaip du vandens lašai panaši į pragariškąją legendos šunį. Patikėkit, pone Holmsai, baimė laiko sukausčiusi visą mūsų apylinkę, ir vargu ar rastum tokį drąsuolį, kuris į raistą išeitų naktį.

- Ir jūs, išsilavinęs mokslo vyras, tikite, kad čia kas nors antgamtiška?

- Pats nežinau, kuo tikėti.

Holmsas gūžtelėjo pečiais.

- Iki šiol aš buvau tyrėjas tik šiame pasaulyje, – pasakė jis. – Kiek sugebėdamas kovoju su blogiu, bet turbūt per daug užsimočiau, išdrįšęs susiimti su pačiu šėtonu. Tačiau, šiaip ar taip, negalite nepripažinti, kad pėdos žvyre – žemiškos.

- Legendos šuo gana žemiškas, jei galėjo išplėsti žmogui gerklę. Ir vis dėlto jis kažkoks velniškas.

- Kaip matau, jūs visai perėjote į mistikų pusę. Bet, daktare Mortimeri, pasakykit štai ką: jeigu laikotės tokio požiūrio, tai ko gi atėjote pas mane? Jūs sakote, kad nėra jokios prasmės tirti sero Čarlzo mirties aplinkybių, ir drauge prašote, kad aš tai daryčiau.

- Aš to neprašau.

- Tai kuo galiu jums padėti?

- Patarkit, kaip man pasielgti su seru Henriu Baskerviliu, kuris atvyks į Vaterlo stotį, - daktaras Mortimeris pasižiūrėjo į laikrodį, - lygiai po valandos ir penkiolikos minučių.

- Jis yra paveldėtojas?

- Taip. Po sero Čarlzo mirties mes apie jį teiravomės ir sužinojome, kad jis turi ūkį Kanadoje. Sprendžiant iš gautų atsiliepimų, jis yra visais atžvilgiais puikus žmogus. Dabar aš kalbu ne kaip gydytojas, bet kaip sero Čarlzo patikėtinis ir jo testamentą vykdytojas.

- Kitų pretendentų nėra?

- Ne. Vienintelis giminaitis, apie kurį dar pasisekė kai ką sužinoti, tai Rodžeris Baskervilis, jauniausias iš visų trijų brolių, iš kurių vargšas seras

Čarlzas buvo vyriausias. Vidutinytis, miręs dar jaunas, yra Henrio tėvas. Jauniausią, Rodžerį, galima pavadinti šeimos gėda. Jis buvo paveldėjęs Baskervilių giminės despotiškumą ir, kaip pasakoja žmonės, buvo kaip du vandens lašai panašus į Hugą Baskervilį. Anglijoje Rodžeris prisivirė košės ir turėjo bėgti į Centrinę Ameriką, kur tūkstantis aštuoni šimtai septyniasdešimt šeštaisiais metais mirė nuo geltonojo drugio. Henris yra paskutinytis Baskervilis. Po valandos ir penkių minučių jį pasitiksiu Vaterlo stotyje. Gavau jo telegramą, kad šįryt jau buvo Sautamptonė. Taigi, gerbiamasis Holmsai, patarkite, ką man su juo daryti.

- O kodėl jam neapsigyvenus savo tėvų namuose?

- Taip turėtų būti, ar ne? Bet, prisiminkite, kad visi Baskerviliai, kurie ten gyveno, tragiškai baigė savo amžių. Aš tvirtai tikiu, kad seras Čarlzas, jei tik būtų galėjęs su manimi pasikalbėti prieš mirtį, būtų uždraudęs atvežti paskutinįjį senosios giminės palikuonį ir savo turto paveldėtoją į šią baisią vietą. Ir vis dėlto nepaneigsi, kad nuo jo atvažiavimo priklauso viso neturtingo ir skurdaus mūsų krašto gerovė. Jei dvaras liks be šeimininko, visi geri sero Čarlzo pradėti darbai nueis vėjais. Todėl, bijodamas, kad tuo klausimu manęs per daug nepaveiktų

egoistiniai sumetimai, viską jums išsakiau ir prašau patarimo.

Holmsas susimąstė.

- Trumpai sakant, yra taip, - netrukus tarė jis. - Jūs manote, kad Baskerviliams pavojinga gyventi Dartmure dėl kažkokių velnio žabangų? Tokia jūsų nuomonė?

- Šiaip ar taip, tokiai prielaidai yra priežasčių.

- Gerai. Bet jeigu jūsų teorija teisinga, tai nelabai gali pakenkti tam jaunam vyriškiui ne tik Devono grafystėje, bet ir Londone. Sunku įsivaizduoti, kad velnias turėtų galios tik tam tikroje vietoje nelyginant koks parapijos mokesčių rinkėjas.

- Juokaujate, gerbiamasis Holmsai, bet, jei pačiam būtų tekę susidurti su tokiais dalykais, pažiūrėtumėte rimčiau. Vadinasi, jūsų nuomone, Londone jis gali jaustis taip pat nesaugus, kaip ir Devono grafystėje. Jis bus čia po penkiasdešimt minučių. Tai ką man daryti?

- Patariu jums, pone, sėsti į kebę, pasiimti savo spanielį, kuris jau ėmė braižyti laukujes mano duris, ir važiuoti į Vaterlo stotį pasitikti sero Henrio Baskervilio.

- O paskui?

- Paskui nieko jam nesakykite, kol aš ką nors sugalvosiu.

- Kiek jums reikia laiko?

- Dvidešimt keturių valandų. Būsiu jums labai dėkingas, jei rytoj ateisit lygiai dešimtą. Jei atsi-vestumėt serą Henri Baskervilį, man būtų lengviau nuspręsti, ką turime daryti toliau.

- Būtinai atsivesiu, pone Holmsai.

Ant rankogalio pasižymėjęs, kada paskirtas susitikimas, jis išskubėjo iš kambario, vis toks pat išsi- blaškęs ir keistai žvalgydamasis.

Jau prie pat laiptų Holmsas jį sustabdė:

- Dar vienas klausimas, daktare Mortimeri. Jūs sakote, kad šmėkla buvo pasirodžiusi raiste dar prieš sero Čarlzo Baskervilio mirtį?

- Taip. Trys žmonės matė.

- O paskui?

- Nežinau. Neteko girdėti.

- Ačiū. Sudie.

Holmsas vėl atsisėdo į savo vietą ramus ir patenkintas - toks jis būdavo visada, kai jam tekdavo sunkus, jo vertas uždavinys.

- Išsinate, Vatsonai?

- Juk vis tiek negaliu jums padėti.

- Kol kas ne, brangus drauge. Aš prašau jūsų pagalbos, kai ateina laikas veikti. Tai puiku, daugeliu atžvilgiu tiesiog unikalų! Gal eidamas pro šalį užsuktumėt pas Bredlį ir paprašytumėt, kad atsiųstų man svarą paties stipriausio prasto tabako? Dėkoju. Neblogai būtų, jei pasistengtumėt iki vakaro negrižti. O tada aš mielai su jumis aptarčiau šią labai įdomią problemą, kuri mums dabar iškilo.

Žinojau, kad mano draugui būtinai reikia vienumos ir ramybės tomis atkaklaus protinio darbo valandomis, kai jis svarsto kiekvieną žinomą smulkmeną, vieną po kitos kuria hipotezes, jas lygina ir sprendžia, kas svarbu ir ko galima nepaisyti. Todėl visą dieną praleidau klube ir į Beikerio gatvę grįžau tik vakare. Buvo beveik devynios valandos, kai vėl įėjau į svetainę.

Atidaręs duris, iš karto pamaniau, ar tik čia ne gaisras – mat kambarys buvo pilnutėlis dūmų, ir statinės lempos šviesa vos skverbėsi pro juos. Tačiau įėjęs supratau, kad išsigąsta be reikalo, nes gerklę ėmė graužti aitrūs stipraus blogo tabako dūmai, ir aš užsikosėjau. Pro dūmus šiaip taip įžiūrėjau Holmsą – jis, parietęs kojas, sėdėjo kėdsle vis dar su chalatu, įsikandęs juodą molinę pypkę. Šalimais gulėjo keli rulonai popieriaus.

- Peršalot, Vatsonai? - paklausė jis.
- Ne, tai nuo šių nuodingų dūmų.
- Taip, jūs turbūt sakote teisybę: čia gerokai pri-
rūkyta.

- Gerokai?! Nėra kuo kvėpuoti!
- Tai atsidarykit langą. Matau, visą dieną prasė-
dėjote klube.

- Holmsai, brangusis!
- Teisybė?
- Žinoma, bet kaip jūs...

Pamatęs, kad aš suglumau, jis nusijuokė.

- Jūsų naivumas, Vatsonai, nuostabus, ir man
vienas džiaugsmas išbandyti ant jūsų kuklią savo
galią. Džentelmenas išeina iš namų bjaurią lietingą
dieną. Vakare jis grįžta švarutėlis, o cilindras ir batai
tebeblizga. Vadinasi, jis visą dieną išbuvo patalpoj.
Artimų draugų jis neturi. Tai kurgi jis galėjo būti?
Argi neaišku?

- Taip, gana aišku.
- Pasaulis pilnas aiškių dalykų, bet niekas nie-
kada jų nepastebi. Na, o kur buvau aš, kaip manot?
- Irgi prasėdėjot čia visą dieną.
- Na, ne. Aš buvau Devono grafystėje.
- Mintimis?

- Taip. Mano kūnas buvo čia, krėsle, ir, nors labai gaila, spėjo per tą laiką išgerti du didelius puodukus kavos ir surūkyti neapsakomai daug tabako. Kai tik jūs išėjote, aš užsisakiau iš Stenfordo topografinį tos raisto dalies žemėlapi, ir mano mintys visą dieną klajojo po raistą. Galiu pasigirti, kad nepasiklydau.

- Tai veikiausiai smulkus žemėlapis?

- Labai smulkus. - Jis atskleidė vieną žemėlapio dalį ir pasidėjo ant kelių. - Štai tas rajonas, kuris mums rūpi. Viduryje - Baskervilių dvaras.

- O aplink miškai?

- Taigi. Va, žiūrėkit, šita linija iš dešinės raisto pusės, man rodos, ir yra kukmedžių alėja, nors čia neparašyta. Tie keli pastatai - Grimpeno kaimelis, kur gyvena mūsų draugas daktaras Mortimeris. Kaip matote, per penkias mylias aplinkui stovi tik viena kita sodyba. Čia Lefterių dvaras, kuris mums buvo paminėtas. O šis ženklas tikriausiai bus to gamtininko namas - Steipltono, jei neklystu. Va čia, raiste, dvi sodybos: „Aukštoji uola“ ir „Dvokiantis liūnas“. Už keturiolikos mylių - Prinstauno kalėjimas. O visur kitur tarp tų išsimėčiusių gyvenamų vietovių - dykas negyvenamas raistas. Šit tokia yra scena, kur įvyko tas tragiškas spektaklis ir galbūt įvyks dar kartą, mums padedant.

- Nyki vieta.

- Taip. Geresnės nerasi. Jeigu velnias iš tikrųjų panoro įsikišti į žmonių reikalus...

- Tai ir jūs tikite, kad čia esama antgamtinių jėgų?

- Juk velnio talkininkai gali turėti kūną ir kraują, ar ne? Mums reikia atsakyti į du klausimus. Vienas – ar čia apskritai būta nusikaltimo; antras – koks tas nusikaltimas ir kaip jis įvykdytas. Žinoma, jeigu daktaro Mortimerio prielaidos teisingos ir mes susidursime su gamtos dėsniams nepavaldžiomis jėgomis, tada nieko nebepadarysi. Tačiau pirmiausia patikrinkime visas kitas hipotezes. Gal jau uždarysim langą, jei neprieštaraujate? Nors ir keista, bet man atrodo, kad susikaupę tabako dūmai padeda susikaupti ir žmogui. Aš kol kas dar visiškai neužsisiklendžiu nuo pasaulio, bet mano mintys logiškai krypsta į tą pusę. O jūs ar jau apsvarstėte šį atvejį?

- Jis visą dieną neišėjo man iš galvos.

- Ir ką nusprendėte?

- Baisiai painu.

- Taip, šis atvejis gana savotiškas. Ypač kai kurios smulkmenos. Pavyzdžiui, pėdsakų pasikeitimas. Ką apie tai manote?

- Mortimeris sako, kad seras Čarlzas tą alėjos tarpą perėjo pirštų galais.

- Jis tik pakartojo kažkokio kvailio žodžius, pasakytus per apklausą. Ko gi žmogui eiti per alėją pirštų galais?

- Tai kaip paaiškinti?

- Jis bėgo, Vatsonai, bėgo persigandęs, bėgo, kiek kojos nešė, bėgo, kol plyšo širdis ir krito negyvas.

- Nuo ko bėgo?

- Čia ir yra visa paslaptis. Galima pagrįstai manyti, kad seras Čarlzas iš baimės prarado nuovoką, o tik paskui leidosi bėgti.

- Kodėl taip manote?

- Sakykim, jį kažkas išgąsdino, atėjęs per raistą. Jeigu taip, o man rodos, kitaip nė negalėjo būti, tai tik praradęs nuovoką žmogus bėgs ne į namus, bet nuo jų. Jei tikėsim čigonu, tai Baskervilis, šaukdamasis pagalbos, lėkė į tą pusę, kur jos mažiausiai buvo galima tikėtis. Beje, ko jis tą vakarą laukė ir kodėl laukė kukmedžių alėjoje, o ne namie?

- Jums atrodo, kad jis ko nors laukė?

- Jis buvo nebejaunas ir ligotas žmogus. Kad išėjo vakare pasivaikščioti – visai suprantama. Tačiau tą dieną oras buvo žvarbus ir žemė pažliugusi. Tad ko jis būtų stovėjęs prie vartelių kokias penkias, o gal dešimt minučių, kaip iš cigaro pelenų nustatė

daktaras Mortimeris, kuris yra daug praktiškesnio proto, negu aš maniau?

- Bet seras Čarlzas eidavo vaikščioti kas vakarą.

- Nemanau, kad jis kas vakarą būtų laukęs prie vartelių. Priešingai, kiek žinoma, jis raisto vengdavo. Tačiau tą vakarą ten kažko laukė. O rytojaus rytą turėjo išvažiuoti į Londoną. Matote, Vatsonai, jau kai kas ima ryškėti. Darosi aiškiau. Na dabar malonėkit man paduoti smuiką, o visus rūpesčius palikim rytojui, kai sužinosim ką nors daugiau, pakalbėję su daktaru Mortimeriu ir seru Henriu Baskerviliu.

IV skyrius

SERAS HENRIS BASKERVILIS

Po pusryčių mūsų stalas tuoj buvo nukraustytas, ir Holmsas, nenusivilkęs chalato, ėmė laukti sutartų svečių. Šie buvo punctualūs: vos tik laikrodis išmušė dešimt, į kambarį įėjo daktaras Mortimeris, o iš paskos – jaunasis baronetas. Tai buvo kokių trisdešimties metų vyras rusvu tvido kostiumu, gyvas, neaukštas, tvirto sudėjimo ir atkaklaus karingo veido, tamsiomis akimis ir vešliais juodais antakiais. Iš vėjo nugairintos odos galėjai spręsti, kad jis daugiausia laiko praleidžia lauke, bet ramus žvilgsnis ir orūs laisvi judesiai sakyte sakė, kad tai kilmingas žmogus.

– Seras Henris Baskervilis, – pristatė jį daktaras Mortimeris.

– Įdomus dalykas, pone Holmsai, – tarė baronetas. – Aš pats šį rytą būčiau pas jus atėjęs, jei mano draugas ir nebūtų pakvietęs. Jūs, kiek žinau, mokate įminti mįsles, o šįryt aš kaip tik susidūriau su tokia, kuriai reikia geresnės galvos negu mano.

- Prašau sėsti, sere Henri. Jei gerai suprantu, jums nutiko kažkas nepaprasta, kai atvažiavote į Londoną?

- Nieko ypatingo, pone Holmsai. Tikriausiai kas nors pajuokavo. Štai šiandien gavau laišką, jei tik jį galima taip pavadinti.

Baronetas padėjo ant stalo voka, ir mes visi pasilenkėme prie jo. Vokas buvo paprastas, pilkšvas. Adresas - *Serui Henriui Baskerviliui*, „Nortamberlendo“ viešbutis - užrašytas stambiomis spausdintomis raidėmis, pašto antspaudas - Čering Kroso. Išsiuntimo data - vakar diena.

- Ar kas žinojo, kad apsistosite „Nortamberlendo“ viešbutyje? - paklausė Holmsas, atidžiai žiūrėdamas į svečią.

- Niekas negalėjo žinoti. Mudu su daktaru Mortimeriu tą viešbutį pasirinkom tik susitikę.

- Bet daktaras Mortimeris, be abejo, jau ten apsištopęs?

- Ne, aš gyvenu pas savo draugą, - pasakė daktaras. - Nebuvo jokios kalbos, kad mes važiuosim kaip tik į tą viešbutį.

- Hm! Vadinasi, kažkas labai susidomėjęs seka jūsų žingsnius.

Holmsas išėmė iš voko keturlinkai sulenktą popieriaus lapą. Išskleidęs padėjo ant stalo. Lapo viduryje, suklijuotas iš atskirų spausdintų žodžių, buvo vienintelis sakinys. Štai koks: *Jeigu gyvenimas jums brangus, pasikliaukite sveiku protu ir laikykitės kuo toliau nuo raisto*. Tik žodis „raistas“ buvo parašytas rašalu.

- Taigi, pone Holmsai, - tarė seras Henris Baskervilis, - gal paaiškintumėt, ką visa tai reiškia ir kas taip rūpinasi mano reikalais?

- O ką jūs manote, daktare Mortimeri? Šiaip ar taip, turite pripažinti, kad čia nieko antgamtiško nėra.

- Taip, pone, bet laišką gali pasiųsti žmogus, įsitikinęs, kad ši istorija antgamtiška.

- Kokia istorija? - griežtai paklausė seras Henris. - Man atrodo, kad jūs, džentelmenai, apie mano reikalus žinot daug daugiau už mane patį.

- Išeidamas iš čia ir jūs viską žinosite, sere Henri, prižadų, - pasakė Šerlokas Holmsas. - O dabar, jums leidus, atsidėkime tam labai įdomiam dokumentui, kuris aiškiai buvo sulipdytas ir išsiųstas vakar vakare. Vatsonai, gal kartais turit vakarykštį „Taimso“ numerį?

- Yra štai čia, kampe.

- Gal malonėtumėt paduoti vidurinę puslapį, kur su vedamuoju straipsniu. - Holmsos akys ėmė sku-

biai lakstyti straipsnio skiltimis. – Puikus vedamasis „Prekybos laisvė“! Leiskite perskaityti vieną jo sakinį.

Jeigu kas nors mėgins jus įtikinti, kad jums rūpimą pramonės ir prekybos šaką skatina protekciniai tarifai, laikykitės kuo toliau nuo tokių žmonių ir pasikliaukite sveiku protu, kuris turi jus įspėti, kad panaši sistema galų gale sumažins importą, sulaikys turtų plaukimą į mūsų šalį ir gyvenimas pablogės: o juk salos progresas brangus mums visiems.

– Ką pasakysite, Vatsonai? – džiugiai sušuko jis ir patenkintas pasitrynė rankas. – Puikiai sugalvota, ar ne?

Daktaras Mortimeris pasižiūrėjo į Holmsą kaip gydytojas į ligonį, o seras Henris Baskervilis nesusigaudydamas pažvelgė į mane tamsiomis akimis.

– Aš ne ką tenusimanau apie tokius dalykus kaip tarifai, – pasakė jis, – bet man atrodo, kad mes kiek nutolome nuo temos – juk kalbėjome apie laišką.

– Priešingai! Mes kaip tik einame šviežiais pėdsakais, sere Henri. Watsonas geriau už jus susipažinęs su mano metodais, bet, deja, ko gero, netgi ir jis ne visai suvokė šio sakinio prasmę.

- Taip, prisipažįstu, nematau jokio ryšio.

- O ryšys, mano brangusis Watsonai, labai glaudus, nes vienas yra padarytas iš kito. „Jeigu“, „jums“, „laikykitės kuo toliau“, „protu“, „gyvenimas“, „brangus“. Nejaugi dar nesuprantat, iš kur paimti tie žodžiai?

- Velniai griebtu, jūsų teisybė! Tai bent! - sušuko seras Henris.

- Jei dar turite kokių abejonių, pažiūrėkit į žodžius „laikykitės kuo toliau nuo“, - jie kaip eina išvien, taip ir iškirpti.

- Nagi tikrai!

- Iš tiesų, pone Holmsai, tokio dalyko nebūčiau galėjęs nė įsivaizduoti, - pasakė daktaras Mortimeris, su nuostaba žiūrėdamas į mano draugą. - Suprasti, kad tie žodžiai iškirpti iš laikraščio, dar galima, bet kai pasakoma, iš kokio laikraščio, ir dar nurodoma, kad iš vedamojo straipsnio, - tokio nuostabaus dalyko man nebuvo tekę girdėti. Kaip jums šovė į galvą?

- Aš manau, daktare, kad jūs galėtumėt atskirti negro kiaušą nuo eskimo?

- Be abejo.

- O kaip?

- Tačiau juk tai mano mėgstama sritis. Skirtumas aiškiai matyti. Antakių lankai, veido forma, žandikaulio linija...

- O čia mano mėgstama sritis, ir skirtumas taip pat aiškiai matyti. Mano akimis „Taimso“ borgesas su interlinijomis skiriasi nuo pigaus vakarinio laikraščio šrifto taip pat, kaip jums negro kiaušas nuo eskimo. Šriftų pažinimas tyrėjams yra vienas elementariausių reikalavimų, nors turiu prisipažinti, kad kartą, dar būdamas visai jaunas, esu sumaišęs „Lydso žinyno“ ir „Rytinių naujienų“ šriftus. Tačiau „Taimso“ vedamojo nė su kuo nesumaišysi – tie žodžiai galėjo būti tik iš jo. Kadangi laiškas išsiųstas vakar, drąsiai buvo galima spėti, kad ir žodžius rasime vakarykščiame numeryje.

- Kiek suprantu, pone Holmsai, – tarė seras Henris Baskervilis, – kažkas tuos žodžius iškirpo žirklemis...

- Manikiūrinėmis žirklemis, – patikslino Holmsas. – Jos labai trumpos. Matot, kerpant žodžius „laikykites kuo toliau nuo“, reikėjo du kartus paspausti.

- Tikrai. Vadinasi, kažkas tuos žodžius iškirpo su nedidelėmis žirklemis ir paskui kljais...

- Gumiarabiku, – pasakė Holmsas.

- ...Gumiarabiku užklįjavo ant popieriaus. Tačiau įdomu, kodėl žodis „raisto“ parašytas ranka?

- Todėl, kad jo nebuvo išspausdinto. Visi kiti žodžiai yra įprasti ir juos lengva rasti bet kokiam leidinyje, o „raistas“ ne taip dažnai pasitaiko.

- Na ką gi, aišku. O gal, pone Holmsai, dar ką nors galite iš to laiško nuspręsti?

- Porą dalykų, nors jį siunčiant buvo nepaprastai stengtasi neišsuduoti. Adresas, kaip matote, užrašytas išsiklaipiusiomis spausdintomis raidėmis. Tačiau „Taimsas“ yra toks laikraštis, kurį vargu ar rasi pas mažai mokytą žmogų. Taigi išeina, kad laišką sudėjo išsilavinęs žmogus, o tik apsimetė nemokytu; jo pastangos rašyseną pakeisti rodo, kad ji gali būti jums pažįstama arba galite kur susidūręs su ja atpažinti vėliau. Be to, žiūrėkit, žodžiai eilutėje suklijuoti nelygiai, kai kurie išlindę aukščiau. Pavyzdžiui, žodis „gyvenimas“ labai išsikišęs. Vadinasi, tas žmogus buvo arba neatidus, arba klįjavo susijaudinęs ir skubėdamas. Aš vis dėlto linkęs manyti, kad jis skubėjo, nes šis laiškas jam, matyt, buvo labai svarbus dalykas; be to, neatrodo, kad, kurdamas tokį laišką, žmogus galėtų būti neatidus. Jeigu jis skubėjo, kyla įdomus klausimas – kodėl? Juk vakar išsiųstą laišką seras Henris vis vien būtų gavęs, prieš išvykdamas

iš viešbučio. Gal autorius bijojo, kad kas nesutrukdytų? O kas galėjo sutrukdyti?

- Mes jau leidžiamės į spėlionių sritį, - pasakė daktaras Mortimeris.

- Geriau sakykite - į tą sritį, kur svarstomos visos prielaidos ir pasirenkamos įtikimiausios. Tai mokslinis vaizduotės panaudojimas, tik reikia turėti materialų pagrindą. Be abejo, jūs tai pavadinsite spėliojimu, bet aš esu beveik tikras, kad adresas užrašytas kokiam nors viešbutyje.

- Kodėl taip manote?

- Jei atidžiau išsižiūrėsite, pamatysite, kad su tokia plunksna ir tokiu rašalu užadresuoti laiška buvo kebloka. Plunksna, rašant vieną žodį, kliuvo net du kartus, o per visą trumpą adresą ją reikėjo padažyti tris kartus. Tai rodo, kad buteliuke buvo labai mažai rašalo. Retai kada žmogus laiko tokią plunksną ar rašalinę, o kad ir viena, ir kita būtų tokie netikę, turbūt visai nepasitaiko. Bet viešbučiuose, kaip žinote, kitokių plunksnų ir kitokių rašalinių nebūna. Taigi beveik nesvyruodamas sakau, kad mes tuoj sučiuptume keisto laiško siuntėją, jei tik apžiūrėtume šiukšlių dėžes visuose viešbučiuose aplink Čering Krosą ir rastume iškarpytą „Taimso“ vedamąjį. Žiūrėkit, žiūrėkit! Kas čia?

Prisikišęs lapą su priklijuotais žodžiais per koki colį prie akių, Holmsas ėmė atidžiai jį apžiūrinėti.

- Na?

- Nieko, - atsakė jis ir nuleido lapą. - Popierius jokių žymių neturi, jis netgi be vandens ženklų. Man atrodo, kad iš to keisto laiško jau sužinojome visa, kas tik galima. Na, sere Henri, ar daugiau nieko nepaprasto jums nenutiko, kai atvažiavote į Londoną?

- Ne, pone Holmsai. Kiek prisimenu, ne.

- Ar nematėte, kad kas būtų jus sekęs ar stebėjęs?

- Atrodo, kad pakliuvau tiesiai į detektyvinį romaną, - pasakė mūsų svečias. - Kurių galų kas nors turėtų mane stebėti ar sekti?

- Apie tai ir noriu pakalbėti. Bet pirmiausia pagalvokite, ar neturite mums pasakyti dar ko nors.

- Nežinau, kas jums atrodo verta dėmesio.

- Visa, kas išeina už įprasto gyvenimo ribų. - Seras Henris nusišypsojo.

- Aš dar nelabai gerai pažįstu Anglijos gyvenimą, nes beveik visą amžių praleidau Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Kanadoje. Bet manau, kad ir čia nelaikoma įprastu reiškiniu, kai dingsta vienas batas.

- Jums dingio vienas batas?

- Brangusis sere, - sušuko daktaras Mortimeris, - jį tikriausiai tarnai bus kur nudėję. Grįžęs į viešbutį, rasite tą batą. Ar verta dėl tokių niekų trukdyti poną Holmsą?

- Bet jis manęs klausė, ar nepastebėjau kokių keistų dalykų.

- Tikra tiesa, - tarė Holmsas, - nors ir kaip kvaila tai atrodytų. Tai sakote, jums dingio vienas batas?

- Taip, na gal kur nusimetė. Vakar vakare aš juos pastačiau už durų, o rytą radau tik vieną. Iš batų valytojo man nieko doro nepasisekė sužinoti. Pikčiausia, kad tuos batus nusipirkau Strende tik vakar vakare ir nė karto nebuvo jų apsiavęs.

- Jeigu nebuvote apsiavęs, kam padėjote valyti!

- Tie šviesiai rudi batai visai neblizgėjo. Tai padėjau, kad nublizgintų.

- Vadinasi, vakar, vos atvažiavęs į Londoną, jūs tučtuojau nuėjot ir nusipirkot batus?

- Aš daug ką pirkau... Ir daktaras Mortimeris visą laiką vaikščiojo po krautuves su manimi. Matot, jei jau būsiu dvarininkas, tai turiu ir tinkamai apsi-rengti, o Vakaruose ne per daug rūpinasi savo išvaizda. Taigi ir tuos rudus batus nusipirkau, net

šešis dolerius sumokėjau, o apsiausti nebegalėsiu – vieną pavogė.

– Kokia nauda vogti vieną batą, – tarė Šerlokas Holmsas. – Žinot, aš, kaip ir daktaras Mortimeris, manau, kad tas jūsų batą netrukus atsiras.

– Na, džentelmenai, – ryžtingai tarė baronetas, – jau gana man kalbėti apie tai, ko gerai nežinau. Dabar jums eilė įvykdyti pažadą ir paaiškinti, kokį tikslą turi tos visos kalbos.

– Jūsų prašymas visiškai suprantamas, – atsakė Holmsas. – Daktare Mortimeri, manau, būtų geriausia, jei papasakotumėt baronetui viską, kaip kad papasakojot mums.

Taip paragintas mūsų mokslingasis draugas išsiėmė iš kišenės savo popierius ir kaip vakar rytą vėl viską perskaitė ir išpasakojo. Seras Henris Baskervilis labai atidžiai klausėsi, kartais net šūktelėdavo nustebeęs.

– Kaip matau, man teko ne bet koks palikimas, o su prakeikimu, – pasakė jis, kai daktaras Mortimeris galiausiai baigė. – Žinoma, vaikystėje esu apie tą šunį girdėjęs. Ši legenda mūsų šeimoje būdavo dažnai pasakojama, bet nieko rimto tada negalvodavau. O dėl dėdės mirties nieko nebesusigaudau – taip man viskas susimaišė. Tačiau, kaip matau, ir

jūs nenusprendžiate, kas čia galėtų padėti – policininkas ar kunigas.

- Taip.

- O čia dar tas laiškas man į viešbutį. Turbūt ir tai susiję su visa istorija?

- Iš to matyti, kad kažkas geriau už mus žino, kas ten, raiste, dedasi, – pasakė Mortimeris.

- Ir, – pridūrė Holmsas, – kažkas jums linki gero, jeigu įspėja, kad gresia pavojus.

- O gal dėl kokių savo kėslų nori mane atbaidyti?

- Žinoma, gali būti ir taip. Aš esu jums labai dėkingas, daktare Mortimeri, kad pasiūlėt man problemą su keletu įdomių hipotezių. Tačiau dabar nėra kada svarstyti, reikia nuspręsti, ar jums, sere Henri, galima važiuoti į Baskervilių dvarą, ar ne.

- O ko man nevažiuoti?

- Ten, atrodo, jums gresia pavojus.

- Kas, jūsų manymu, man kelia tą pavojų – mūsų giminės demonas ar žmogiškos būtybės?

- Tai mes ir turime sužinoti.

- Kad ir kas ten būtų, mano atsakymas, pone Holmsai, tvirtas: nėra nei tokio velnio pragare, nei tokio žmogaus žemėje, kuris mane sulaukytų. Aš važiuosiu į savo tėviškę, ir tai galutinai nuspręsta. – Jis suraukė tamsius antakius, jo veidas smarkiai

paraudo. Taip ir matei, kad šis paskutinis Basker-
vilis irgi turi paveldėjęs karštą savo giminės būdą. –
Beje, aš nespėjau visko apgalvoti, ką man sakėte.
Nelengva iš karto susivokti ir apsispręsti. Norėčiau
pats vienas valandėlę ramiai pamąstyti. Klausykit,
pone Holmsai, dabar pusė dvyliktos, ir aš einu tiesiai
į viešbutį. Ar negalėtumėt jūs ir jūsų draugas ponas
Watsonas antrą valandą ateiti pas mus priešpiečių?
Tada jau būsiu kai ką apgalvojęs.

– Ar jums patogiu, Watsonai?

– Visiškai.

– Tai laukite mūsų. Gal pašaukti kebabą?

– Verčiau paėjėsiu; ši istorija gerokai mane sujau-
dino.

– Aš mielai prie jūsų prisidėsiu, – tarė daktaras
Mortimeris.

– Taigi susitiksimė antrą valandą. *Au revoir*, viso
gero!

Mes girdėjome, kaip mūsų svečiai nulipo laip-
tais ir užtrenkė laukujes duris. Tą pačią akimirką
Holmsas visai pasikeitė – atgijo, suglebimo neliko
nė ženklo.

– Renkitės, Watsonai, ir kuo greičiau! Negalima
gaišti nė akimirkos!

Su chalatu nulėkęs į savo kambarį, jis tučtuojau grįžo jau su švarku. Mudu skubiai nulipome laiptais ir išėjome į gatvę. Doktoras Mortimeris ir Baskervilis dar buvo matyti – už kokių dviejų šimtų jardų nuo mūsų jie ėjo Oksfordo gatvės link.

- Gal nubėgti juos sulaikyti?

- Nieku gyvu, brangusis Vatsonai. Man visai gera su jumis vienu, jei tik jums nenuobodu su manimi. O mūsų draugai išmintingai padarė, nes pasivaikščiojimui rytas iš tikro labai gražus.

Holmsas ėmė sparčiau eiti, kol mus skyręs tarpas sumažėjo beveik pusiau. Paskui, laikydamiesi per kokį šimtą jardų nuo jų, įėjom į Oksfordo gatvę, o iš ten – į Ridžento gatvę. Kai jie sustojo pažiūrėti į vitriną, Holmsas irgi sustojo. Ir tuoj pat patenkintas negarsiai šūktelejo. Pasekęs, kur nukreiptas atidus jo žvilgsnis, pamačiau, kad antroje gatvės pusėje stovintis kebas, kuriame sėdėjo kažkoks vyriškis, lėtai pajudėjo pirmyn.

- Va ir tas žmogus, Vatsonai! Eime! Bent gerai jį apžiūrėkime, jei jau nieko daugiau negalime padaryti.

Sulig tais žodžiais kebe už šoninio lango sušmėžavo juoda vešli barzda, ir aš pamačiau, kaip į mus pažvelgė skvarbios akys. Tučtuojau atsivėrė viršuti-

nis durų langelis, žmogus kažką riktelėjo vežėjui, ir kebas kaip žaibas nulėkė Ridžento gatve. Holmsas akylai apsižvalgė, ieškodamas laisvo kebo, bet aplinkui nebuvo nė vieno. Tada jis kaip padūkęs leidosi bėgti judria gatve, bet kebas važiavo per greitai ir netrukus dingo mums iš akių.

- Et, - apmaudžiai tarė Holmsas, kai uždusęs ir iš pykčio net pabalęs išnėrė iš ekipažų srauto. - Bjauriai nepasisekė, bet mes patys irgi geri. Vatsonai, Vatsonai, jei esate teisingas, greta mano pasisekimų turėsite ir tai savo užrašuose aprašyti.

- Kas tas žmogus?

- Neturiu supratimo.

- Šnipas?

- Iš visko, ką jau žinome, aišku, kad Baskervilis yra atidžiai sekamas nuo pat atvažiavimo į Londoną. Argi kitaip būtų taip greitai susekta, kad jis apsistojęs „Nortamberlendo“ viešbutyje? O jeigu jis buvo sekamas pirmąją dieną, vadinasi, bus ir antrąją. Jūs tikriausiai pastebėjote, kad aš porą kartų buvau priėjęs prie lango, kol daktaras Mortimeris skaitė legendą?

- Taip, prisimenu.

- Aš norėjau pamatyti, ar kas neslampinėja po gatvę, bet nieko nemačiau. Mūsų ieškomasis -

gudrus žmogus, Vatsonai. Tai labai rimta, ir nors dar aiškiai nežinau, su kokiomis jėgomis čia susidūreime – geromis ar piktomis, bet visą laiką jaučiu, kad jos yra galingos ir veikia pagal numatytą planą. Kai mūsų svečiai išėjo, aš būtent todėl tuoj pat išsekiau paskui juos, tikėdamasis išvysti nematomą jų palydovą. Bet jo esama gudraus – nepasitikėdamas savo kojomis, jis važiuoja kebu ir, kai reikia, pamažu slenka iš paskos arba pralekia pro juos visai nepastebėtas. Šitaip sekti dar ir tuo patogiu, kad neatsiliksi netgi tada, kai sekamieji irgi sumanytų važiuoti. Tačiau šis būdas turi ir vieną didelį trūkumą.

– Seklys pasidaro priklausomas nuo vežėjo?

– Be abejonės.

– Kaip gaila, kad neišidėmėjome kebo numerio.

– Mano brangusis Vatsonai, nors aš pasielgiau kaip paskutinis išgriuvėlis, bet nejaugi jūs rimtai manote, kad neišidėmėjau numerio? 2704 – štai mūsų kebas. Tačiau tuo tarpu mums iš to nėra jokios naudos.

– Nesuprantu, ką daugiau būtumėt galėjęs padaryti.

– Pamatęs kebą, turėjau tučtuojau apsisukti ir grįžti. Paėjus reikėjo neskubant pasisamdyti laisvą kebą ir tolokai atsilikus sekti aną, o dar geriau būtų

buvę nuvažiuoti tiesiai prie „Nortamberlendo“ viešbučio ir ten palaukti. Kai mūsų nepažįstamasis būtų parsekęs Baskervilį, mes būtume galėję pasinaudoti jo metodu ir pažiūrėti, kur važiuos jis. O dabar per savo uolumą ir neapdairumą išsidavėme nepaprastai vikriam bei energingam priešui ir jį praradome.

Kalbėdamiesi pamažuėjome Ridžento gatve: daktaras Mortimeris ir jo draugas jau seniai buvo dingę mums iš akių.

– Nebėra prasmės eiti iš paskos, – pasakė Holmsas. – Sekėjas dingo ir nebegrįš. Mums reikia pasižiūrėti, kokias dar turime kortas, ir drąsiai kirsti. Ar gerai įsidėmėjote to žmogaus veidą?

– Įsidėmėjau tik barzdą.

– Aš taip pat... Ir spėju, kad ji greičiausiai netikra. Kai apsukrus žmogus imasi tokio sudėtingo uždavinio, barzdos reikia tik užsimaskuoti. Užėikim čia, Watsonai.

Mes įėjome į vieną to rajono samdomų pasiuntinukų kontorą, kur Holmsą šiltai sutiko šeimininkas.

– O Vilsonai, matau, jūs vis nepamirštate, kad man pasisekė kartą jums padėti.

– Ne, pone, nepamirštu. Jūs išgelbėjote mano gerą vardą, o gal ir gyvybę.

- Kiek pagražinate, mielasis. Beje, Vilsonai, aš prisimenu, kad tarp jūsų berniukų buvo vienas, pavarde Kartraitas, kuris per tardymą pasirodė gana nuovokus.

- Taip, pone, jis ir dabar pas mus dirba.

- Ar negalėtumėt jo pakviesti? Ačiū. Ir gal malonėtumėt man iškeisti penkis svarus?

Šeimininko palieptas, atėjo kokių keturiolikos metų berniukas žvaliu, protingu veidu. Sustojęs jis su didžia pagarba pasižiūrėjo į garsųjį seklį.

- Duokit man „Viešbučių knygą“, - paprašė Holmsas. - Ačiū. Klausyk, Kartraitai, čia yra žinios apie dvidešimt tris viešbučius, esančius netoli Čering Kroso. Matai?

- Taip, pone.

- Tau reikės apeiti juos visus iš eilės.

- Gerai, pone.

- Pirmiausia duosi šveicoriui šilingą. Štai dvidešimt trys šilingai.

- Taip, pone.

- Pasakysi, kad nori apžiūrėti vakar išmestus popierius. Atseit vieną svarbią telegramą nunešei neteisingu adresu ir dabar nori ją surasti. Aišku?

- Taip, pone.

- Tačiau iš tikrųjų tau reikės ieškoti viduriniojo „Taimso“ puslapio su keliomis iškirptomis skylėmis. Štai „Taimso“ egzempliorius. Va ir šitas puslapis. Nebus sunku jį pažinti, ar ne?

- Taip, pone.

- Šveicorius tau lieps eiti pas liokaju, jam irgi duosi šilingą. Štai dar dvidešimt trys šilingai. Dvidešimtyje viešbučių iš dvidešimt trijų, be abejonės, sužinosi, kad vakar dienos popieriai arba sudeginti, arba išmesti. Trijuose likusiuose tau parodys krūvas popierių, ir jose turėsi paieškoti šito „Taimso“ puslapio. Labai maža vilties, kad rasi. Dėl viso pikto duodu dar dešimt šilingų. Vakare paskambink man į Beikerio gatvę. O dabar, Vatsonai, mums bereikia telefonu sužinoti, kas yra kebo Nr. 2704 vežėjas, o tada kokioje nors paveikslų galerijoje Bondo gatvėje galėsime pralaukti, kol bus laikas eiti į viešbutį.

TRYS NUTRŪKUSIOS GIJOS

Šerlokas Holmsas panorėjęs galėdavo atsipalaiduoti nuo bet kokių minčių. Viską užmiršęs, jis dvi valandas apžiūrinėjo šiuolaikinių belgų dailininkų paveikslus, ir atrodė, kad jam visai ne galvoj ta keista istorija, į kurią buvom įveltį ir mes. Visą kelią nuo paveikslų galerijos iki pat „Nortamberlendo“ viešbučio jis kalbėjo tik apie meną, nors apie jį nusimanė menkai.

- Seras Henris Baskervilis laukia jūsų viršuje, - pasakė mums viešbučio patarnautojas. - Jis prašė jus tuoj pat atvesti.

- Gal leistumėt žvilgtelėti į jūsų gyventojų sąrašą?

- Prašom, pone.

Po Baskervilio pavarde knygoje buvo dar du įrašai: „Teofilus Džonsonas su šeima, iš Niūkasklio“ ir „Ponia Oldmor su kambarine, iš Hai Lodžo, Oltonas“.

- Čia greičiausiai tas pats Džonsonas, kurį kadaise pažinojau, - pasakė Holmsas patarnautojui. - Jis advokatas, ar ne, žilas, kiek šlubuoja?

- Ne, sere, ponas Džonsonas yra anglies kasyklos savininkas, labai gyvas džentelmenas, dar nesenas, jūsų amžiaus.

- Ar jūs neapsirinkate dėl jo profesijos?

- Ne, neapsirinku. Ponas Džonsonas jau daug metų čia apsistoja. Ir mes jį gerai pažįstam.

- Aha, tada viskas aišku. O ponias Oldmor?.. Kažkur esu girdėjęs tą pavardę. Atleiskit už smalsumą, bet kartais taip būna: ieškai vieno draugo, o randi kitą.

- Ji ligonė, pone. Jos vyras kadaise buvo Glosterio meras. Atvažiavusi į Londoną, ji visada pas mus apsistoja.

- Dėkoju. Deja, tai ne mano pažįstama. Vatsonai, tie klausimai mums padėjo nustatyti labai svarbų dalyką, - pusbalsiu kalbėjo toliau Holmsas, kai lipome į viršų. - Dabar mums aišku, kad žmonės, kurie taip domisi mūsų draugu, gyvena ne šiame viešbutyje. Vadinas, kuo rūpestingiausiai sekdami kiekvieną jo žingsnį, jie taip pat rūpestingai stengiasi nepakliūti jam į akis. O tai daug ką pasako.

- Ką gi?

- Pasako, kad... Oho, brangus drauguži! Kas atsitiko?

Užlipę laiptais į viršų, mes susidūrėme su pačiu seru Henriu Baskerviliu. Jis, visas išraudęs iš piktumo, lėkė, laikydamas rankoje seną apdulkėjusią batą. Buvo taip įtūžęs, kad negalėjo nė žodžio ištarti. Pagaliau prabilo, bet tokia amerikietiška tarme, kokios rytą beveik nepastebėjom.

- Tikriausiai šiame viešbutyje mane laiko koku kvailiu! - sušuko jis. - Tačiau jie pamatys, kad apsiriko, sugalvoję su manim juokus krėsti. Po velnių, jei tas bernas man nesuras bato, aš jiems parodysiu! Aš suprantu juokus, pone Holmsai, bet šį kartą jie nebežino saiko.

- Vis dar tebeieškot bato?

- Taip, pone, ir tikiuosi rasti.

- Bet, man rodos, jūs sakėte, kad tai buvo naujas šviesiai rudas batas?

- Taip, sere. O dabar juodas ir senas.

- Kaip? Nejaugi norite pasakyti...

- Taip, tai ir noriu pasakyti. Aš teturėjau tris poras batų - naujus rudus, senus juodus ir tuos lakuotus, kuriuos dabar esu apsiavęs. Vakar vakare dingo vienas rudasis, o šiandien man pavogė vieną juodąjį... Na kaip, ar suradot? Atsakykit, ko čia spokсот!

Ant laiptų pasirodė susijaudinęs vokiečių patar-
nautojas.

- Ne, sere. Aš visų klausinėjau, bet niekas nieko
nežino.

- Tai klausykit: kad man iki vakaro batas būtų
surastas, o jei ne - nueisiu pas šeimininką ir pasa-
kysiu, kad tučtuojau iš čia išsikeliu.

- Batas atsiras, sere... Prižadų jums, kad atsiras...
jei tik turėsite truputėlį kantrybės.

- Atsiminkit, kad tai būtų paskutinis daiktas, pra-
dingęs šitame vagių lizde. Atleiskit, pone Holmsai,
kad keliu šurmulį dėl tokio nieko.

- Man atrodo, kad dėl to verta susirūpinti.

- Jūs labai rimtai į tai žiūrit.

- O kaip galėtumėt visa tai paaiškinti?

- Aš nė nemanau aiškinti. Niekada gyvenime man
dar nebuvo taip kvailai ir keistai atsitikę.

- Tikrai keista, - susimąstęs tarė Holmsas.

- O vis dėlto ką jūs apie tai manote?

- Kol kas aš dar nieko nesuprantu. Šis jūsų atvejis
yra labai painus, sere Henri. O jeigu dar pridėsime
jūsų dėdės mirtį, tai, sakau, iš penkių šimtų rimčiau-
sių bylų, kurias man teko spręsti, ši bus visų sudė-
tingiausia. Tačiau mes turime savo rankose keletą
gijų, ir jos būtinai nuves mus į tiesą. Gal kiek ilgiau

sugaišim, nuėję ne tais pėdsakais, bet vis tiek anksčiau ar vėliau užtiksim tikruosius.

Mes maloniai pavalgėm priešpiečius ir beveik nieko nekalbėjome apie tai, kas mus visus subūrė. Tik kai perėjom į kitą Baskervilio kambarį, Holmsas pasiteiravo, ką tas ketina toliau daryti.

- Važiuosiu į Baskervilių dvarą.

- Kada?

- Savaitės pabaigoj.

- Man atrodo, kad jūsų sprendimas apskritai teisingas, - pasakė Holmsas. - Aš jau aiškiai įsitikinau, kad Londone jūs sekamas, bet tokiame dideliame milijoniniame mieste sunku išaiškinti, kas tie sekikai ir ko jiems reikia. Jei jų kėslai pikti, jie gali jums ką nors padaryti, o mes nepajėgsim užkirsti tam kelio. Daktare Mortimeri, ar žinot, kad šiandien rytą, kai išėjot iš mano namų, jūs buvote sekami?

- Sekami? Kas sekė?

- Deja, negaliu pasakyti. Ar ką nors pažįstate iš Dortmuro su vešlia juoda barzda?

- Ne... Oi, palaukit... Na, aišku. Berimorio, sero Čarlzo liokajaus, barzda juoda ir vešli.

- Hm! O kur tas Berimoris dabar?

- Baskervilių dvare.

- Reikia sužinoti, ar jis tikrai ten, o ne Londone.

- O kaip?

- Duokit man telegramos blanką. „Ar viskas paruošta sero Henrio sutikimui?“ Tiek užteks. Adresą užrašom taip: „Baskervilių dvaras, ponui Berimoriui“. Kur ten artimiausias jūsų telegrafas? Grimpenė? Puiku! Antrą telegramą pasiūsim į Grimpenę paštininkui. „Telegramą, adresuotą Berimoriui, prašome įteikti asmeniškai. Jeigu jo nebus, siųskite atgal serui Henriui Baskerviliui į „Nortamberlendo“ viešbutį.“ Štai kaip! Pavakary jau žinosime, ar Berimoris savo poste, ar ne.

- Puiku! - tarė Baskervilis. - Beje, daktarė Mortimeri, kas per vienas tas Berimoris?

- Jis yra buvusio dvaro prievaizdo sūnus. Berimoriai jau ketvirta karta iš eilės tarnauja Baskervilių dvare. Kiek žinau, ir jis, ir jo žmona yra labai gerbiami žmonės visoje apylinkėje.

- Ir aišku, - tarė Baskervilis, - kol dvare nėra šeimininko, tie žmonės gyvena kuo puikiausiai ir nieko nedirba.

- Teisybė.

- Ar Berimoris ką nors gavo pagal sero Čarlzo testamentą? - paklausė Holmsas.

- Ir jam, ir jo žmonai palikta po penkis šimtus svarų sterlingų.

- Hm! O ar jie žinojo, kad gaus tokią sumą?
- Taip. Seras Čarlzas mėgo kalbėti, ką kiekvienam paliks po mirties.
- Įdomu.
- Tikiuosi, – pasakė daktaras Mortimeris, – kad jūs neįtarinėsit kiekvieno, kas iš sero Čarlzo ką nors paveldėjo? Man jis taip pat paliko tūkstantį svarų.
- Mat kaip! O kam dar?
- Dar jis paliko daug smulkių sumų įvairiems asmenims ir stambių aukų labdarai. Visa kita atiteko serui Henriui.
- O kokia toji suma?
- Septyni šimtai keturiasdešimt tūkstančių svarų. Holmsas nustebeš kilstelėjo antakius.
- Nemaniau, kad tokia milžiniška suma.
- Seras Čarlzas buvo laikomas turtingu žmogumi, bet kokie iš tikrųjų dideli jo turtai, paaiškėjo tik tada, kai susipažinome su jo vertybiniais popieriais. Visas palikimas įvertintas beveik milijonu svarų sterlingų.
- Dievaži, dėl tokio laimikio apsimoka rizikuoti. Dar vienas klausimas, daktare Mortimeri. Įsivaizduokim, kad jaunajam mūsų draugui kas nors atsi-

tinka, – atleiskit už tokią nemalonią prielaidą. Kas tada paveldėtų dvarą?

– Kadangi jaunesnysis sero Čarlzo brolis seras Rodžeris mirė nevedęs, Baskervilių dvaras atitektų tolimiems giminaičiams Desmondams. Džeimsas Desmondas, senyvas žmogus, yra Vestmorlendo pastorius.

– Ačiū. Visos šios smulkmenos nepaprastai svarbios. O jūs ar esate matęs poną Džeimsą Desmondą?

– Taip. Kartą jis buvo atvažiavęs pas serą Čarlzą. Tai labai orios išvaizdos ir taurios širdies žmogus. Atsimenu, jis atsisakė sero Čarlzo pašalpos, nors tas ir įkalbinėjo.

– Ir toks kuklus žmogus paveldėtų visą sero Čarlzo turta?

– Jam atitektų tik dvaras, kuris yra paveldimas, o pinigus gautų tik tuo atveju, jei tas, kam jie dabar priklauso, jų nepaskirtų kitam, – juk dabartinis paveldėtojas gali elgtis kaip tinkamas.

– Ar jūs jau parašėte testamentą, sere Henri?

– Ne, pone Holmsai, neparašiau. Nebuvo kada – juk tik vakar sužinojau, kas čia dedasi. Be to, man atrodo, kad negalima atskirti pinigų nuo dvaro ir titulo. Taip manė ir vargšas mano dėdė. Kaip Baskervilių dvaro šeimininkas galėtų atgaivinti savo gim-

nės didybę, neturėdamos tam pakankamai lėšų? Ne, kur namai ir žemė, ten turi būti ir pinigai.

- Iš tiesų taip. Beje, sere Henri, aš, kaip ir jūs, manau, jog jums reikia važiuoti į Devoną nieko nelaukiant. Tik noriu jus įspėti: jokių būdu nevažiukite vienas.

- Daktaras Mortimeris grįš kartu su manimi.

- Tačiau daktarui Mortimeriui reikės lankyti ligonius. Be to, jis ir gyvena už kelių mylių nuo dvaro. Daktaras negalės jums padėti, kad ir kaip norėtų. Jūs, sere Henri, turite susirasti patikimą žmogų, kuris visą laiką būtų su jumis.

- Nejaugi jūs pats važiutumėt, gerbiamasis Holmsai?

- Jeigu jau nebegalėsit vieni išsiversti, aš kaip nors atvažiuosiu, bet, suprantat, plati mano praktika ir nuolatiniai prašymai iš visų pusių man neleidia pasitraukti iš Londono ilgesniam laikui. Štai ir dabar vienas iš labiausiai gerbiamų Anglijos asmenų pateko į šantažisto rankas, ir tik aš galiu jį išgelbėti nuo baisaus skandalo. Taigi man neįmanoma išvažiuoti į Dartmurą.

- O ką jūs siūlot?

Holmsas paėmė mane už rankos.

- Jeigu tik mano draugas neprieštaraus, turėsite žmogų, kuris jums tikrai padės sunkią valandą. Drąsiai sakau, nes esu tuo įsitikinęs.

Šis pasiūlymas man buvo visiškai netikėtas, bet Baskervilis nė nelaukė, ką atsakysiu, - nutvėrė mane už rankos ir karštai pakratė.

- Labai malonu, daktare Vatsonai, - tarė jis. - Jūs matote, kaip man einasi, ir visa kita žinote tiek pat kiek ir aš. Jei sutiksit važiuoti į Baskervilių dvarą ir ten su manim apsigyventi, niekada to nepamiršiu.

Mane visada žavėjo nuotykių, o Holms'o žodžiai ir baroneto noras, kad su juo važiuočiau, paglostė savimeilę.

- Su malonumu važiuosiu, - pasakiau. - Nė neišsivaizduoju, ką geriau galėčiau padaryti.

- Man jūs turėsit viską kuo smulkiausiai pranešinėti, - tarė Holmsas. - O lemtingąją valandą, kuri netruks ateiti, aš jus pamokysiu, kaip elgtis. Manau, kad iki šeštadienio susiruošit į kelią?

- Ar jums bus patogiu, daktare Vatsonai?

- Taip.

- Taigi jei niekas nepasikeis, šeštadienį pusę vienuoliktos susitiksim prie Pedingtono traukinio.

Mes jau buvome beišeina, tik staiga Baskervilis džiugiai riktelėjo ir iš po spintos kambario kampe ištraukė rudą batą.

- Prapuolusis batas! - sušuko jis.

- Kad ir kiti sunkumai taip lengvai užsibaigtų! - pasakė Šerlokas Holmsas.

- Bet vis dėlto labai keista, - tarė daktaras Mortimeris. - Eidamas priešpiečių, atidžiai apžiūrėjau visą kambarį.

- Aš irgi, - pasakė Baskervilis. - Iššniukštinėjau visus kampelius.

- Tada bato niekur nebuvo.

- Vadinasi, patarnautojas jį čia padėjo, kai valgėm priešpiečius.

Buvo pašauktas patarnautojas, bet jis sakėsi nieko nežinąs, ir, nors ilgai klausinėjom, niekas nepaaiškėjo. Prie daugelio beprasmiškų mįslių, skubiai ir be perstojo einančių viena po kitos, prisidėjo nauja. Jau nekalbant apie liūdną sero Čarlzo mirtį, per dvi dienas mums nutiko tiek nesuprantamų įvykių: gavome laišką iš laikraščio iškarpu, pastebėjome juodabarzdį seklį kebe, dingo naujas rudas batas, dingo senas juodas batas, o dabar rudasis atsirado.

Važiuojant kebu į Beikerio gatvę, Holmsas visą laiką tylėjo, ir iš surauktų jo antakių bei susikauptusio veido supratau, kad jis, kaip ir aš, stengiasi nuosekliai surikiuoti tuos keistus ir iš pažiūros nesusijusius faktus. Visą popietę ir vakarą jis išbuvo paskendęs mintyse ir tabako dūmuose.

Prieš pat vakarienę gavome dvi telegramas. Pirmoji buvo tokia:

Ką tik pranešta, kad Berimoris namie.

BASKERVILIS

Antroji:

Apėjau, kaip liepėt, visus dvidešimt tris viešbučius, bet iškarpyto „Taimso“ neradau.

KARTRAITAS

– Šit, Vatsonai, pora mūsų turimų gijų ir nutrūko. Tačiau niekas taip žmogaus neuždega, kaip toks atvejis, kai viskas klojasi priešingai, negu tikiesi. Taigi dabar leiskimės kitais pėdsakais.

– Mums dar liko to barzdočiaus vežėjas.

– Tikrai. Į registracijos kontorą nusiunčiau telegramą, kad man praneštų vežėjo pavardę ir adresą.

Visai nenustebčiau, jei dabar kaip tik ir gaučiau atsakymą.

Dzingtelėjus skambučiui, Holmsas sulaukė ne tik atsakymo – atsivėrė durys, ir į kambarį įėjo dramblotas vyriškis, tikriausiai pats vežėjas.

– Man kontoroje pranešė, kad džentelmenas, gyvenantis šiuo adresu, teiravosi apie kebabą Nr. 2704, – tarė jis. – Aš tuo kebu važinėju jau septinti metai ir nesu girdėjęs jokių nusiskundimų. Taigi nieko nelaukdamas ir atėjau, kad į akis pasakytumėt, kuo jums nusikaltau.

– Niekuo jūs man nenusikaltot, mielas žmogau, – pasakė Holmsas. – Atvirkščiai, aš jums net sumokėsiu pusę sovereno, jeigu tik aiškiai atsakysite į mano klausimus.

– Niekada nežinai, kur rasi, o kur pamesi, – nusijuokė vežėjas. – Ko norite paklausti, pone?

– Pirmiausia jūsų pavardės ir adreso, kad žinočiau, jei vėl prireiks.

– Džonas Kleitonas, gyvenu Borou, Terpio gatvėje numeris trečias. Kebas priklauso Šiplio parkui prie Vaterlo stoties.

Šerlokas Holmsas užsirašė.

– O dabar, Kleitonai, pasakykit man, kas per vienas tas keleivis, kuris šiandien rytą dešimtą valandą

stebėjo šį namą, o paskui sekė du džentelmenus Ridžento gatvėje.

Vežėjas pasižiūrėjo nustebeęs ir kiek sumišęs.

- Ką aš galiu pasakyti, jeigu jūs pats jau viską žinot? - tarė jis. - Galiu tik pridurti, kad tas džentelmenas sakėsi esąs seklys ir liepė niekam neprasitarti.

- Klausykit, drauguži, čia labai rimtas reikalas, ir jei ką nors mėginsite nuo manęs nuslėpti, galite turėti nemalonumą. Tai sakot, jūsų keleivis prisipažino, kas esąs.

- Taip.

- Kada jis tai pasakė?

- Nueidamas.

- O daugiau nieko jis nekalbėjo?

- Dar pasisakė pavardę.

Holmsas džiugiai tarsi nugalėtojas žvilgtelėjo į mane.

- O, jis net pasisakė pavardę? Nelabai atsargiai pasielgė. Tai kokia jo pavardė?

- Jo pavardė, - tarė vežėjas, - yra ponas Šerlokas Holmsas.

Dar niekada nebuvo matęs savo draugo taip priblokšto kaip tą akimirką. Iš karto jis tiesiog žado neteko. Bet netrukus ėmė skaniai juoktis.

- Tai bent kirtis, Vatsonai, nieko neprikiši! - tarė jis. - Jo rapyra tokia pat vikri ir taikli kaip ir mano. Gražiai šį kartą jis mane apstatė. Tai sakot, jo pavardė Šerlokas Holmsas, a?

- Taip, pone, tokia šio džentelmeno pavardė.

- Puiku. Dabar papasakokit viską: kur jis įsėdo ir kas toliau buvo.

- Jis sustabdė mane pusę dešimtos Trafalgaro aikštėje. Pasisakė esąs seklys ir pasiūlė dvi ginėjas, jei darysiu viską, ką lieps, ir nieko neklausinėsiu. Aš mielai sutikau. Pirmiausia nuvažiavome prie „Northamberlendo“ viešbučio ir palaukėme, kol išėjo du džentelmenai ir pasisamdė kebą. Tada leidomės iš paskos, kol jų kebas sustojo kažkur čia netoliese.

- Prie šitų durų, - tarė Holmsas.

- Na, negaliu garantuoti, bet mano keleivis žinojo, ką daro. Mes sustojome, pavažiavę toliau gatve, ir palaukėm gal pusantros valandos. Kai abu džentelmenai grįždami praėjo pro mus, mes vėl juos nusekėme Beikerio gatve, tada pasukom...

- Žinau, - tarė Holmsas.

- Kai pravažiavom daugiau kaip pusę Ridžento gatvės, mano džentelmenas pravėrė langelį ir sušuko, kad kuo greičiausiai spausčiau į Vaterlo stotį. Aš supliekiau kumelei, ir per dešimt minučių

jau buvom vietoj. Tada jis man sumokėjo dvi ginėjas, visas aliai penso, ir nuėjo į stotį. Eidamas dar atsiskuko ir pasakė: „Jums veikiausiai bus įdomu išgirsti, kad vežiojote Šerloką Holmsą.“ Va taip ir sužinojau jo pavardę.

- Aišku. Ir daugiau jo nebematėte?

- Ne, kaip ėjo, taip ir nuėjo į stotį.

- O kaip jis atrodo, tas misteris Šerlokas Holmsas?

Vežėjas pasikasė pakaušį.

- Hm, ne taip lengva nusakyti, kaip tas džentelmenas atrodo. Na, bus kokių keturiasdešimties metų, vidutinio ūgio, gal pora colių už jus žemesnis. Apsirengęs kaip tikras dabita, juoda barzda, kirpta kvadratiškai, veidas išblyškęs. Nebežinau, ką daugiau ir be pridėti.

- Kokios spalvos akys?

- Kad nepastebėjau.

- Nieko daugiau neprisimenat?

- Ne, pone, nieko.

- Na, imkit savo pusę sovereno. Jei ką dar pranešite, gausite vėl pusę. Labanaktis.

- Labanaktis, pone. Ačiū!

Džonas Kleitonas šypsodamasis išėjo, o Holmsas atsisuko į mane, gūžtelėjo pečiais ir liūdnai nusišypsojo:

- Nutrūko ir paskutinė gija. Dabar viską reikės pradėti iš pradžių, - pasakė jis. - Na ir gudrus niekšas! Sužinojo, kur mūsų namai, sužinojo, kad seras Henris Baskervilis buvo pas mane pasitarti, atpažino mane Ridžento gatvėje, susiprotėjo, kad aš įsidėmėsiu kebo numerį ir susirasiu vežėją, todėl mat ką jam pasakė, akiplėša. Taigi, Watsonai, šį kartą susidūrėme su sau lygiu priešu. Aš pralaimėjau Londone. Tad linkiu nors jums geresnės sėkmės Devone. Tačiau mane ima baimė.

- Dėl ko?

- Kad jus ten išleidžiu. Šis atvejis, Watsonai, bjaurus ir pavojingas. Ir kuo daugiau galvoju, tuo labiau jis man nepatinka. Taip, brangus drauge, jūs galite juoktis, bet aš labai džiaugsiuosi, jei į Beikerio gatvę grįšite sveikas ir gyvas.

VI skyrius

BASKERVILIŲ DVARAS

Seras Henris Baskervilis ir daktaras Mortimeris sutvarkė visus reikalus, ir sutartą dieną, kaip buvom numatę, išvažiavom į Devoną. Šerlokas Holmsas atlydėjo mane į stotį ir atsisveikindamas paskutinį kartą dar kai ką patarė, pamokė.

- Norėdamas, kad nedarytumėt jokių išvadų, nesakysiu savo įtarimų ar spėliojimų, - pasakė Holmsas. - Visas jūsų darbas bus kuo stropiausiai man pranešinėti faktus, o išvadas darysiu aš.

- Kokius faktus?

- Viską, kas vienaip ar kitaip susiję su mums rūpi-
mais dalykais, ypač apie jaunojo Baskervilio santy-
kius su kaimynais, taip pat bet kokias naujas smul-
kmenas apie sero Čarlzo mirtį. Šiomis dienomis aš
pats mėginau kai ką sužinoti, bet, deja, rezultatai
nekokie. Tik vienas dalykas aišku, kad artimiausias
paveldėtojas misteris Džeimsas Desmondas yra
tikrai taurus, senyvas džentelmenas; taigi visas šis
persekiojimas - ne jo darbas. Aš manau, kad apie

jį nėra ko nė galvoti. Vadinasi, lieka tik tie žmonės, kurie gyvena netoli Baskervilių dvaro.

- Ar nevertėtų visų pirma atsikratyti taja Berimorių pora?

- Jokiu būdu! Didesnę klaidą vargu ar galėtume padaryti. Jei jie nekalti, mes juos neteislingai nuskriaustume, o jei kalti - prarastume progą juos sučiupti. Ne, ne. Tegul jie būna tarp įtartinų asmenų. Prie jų galima priskaityti ir arklininką, rodos, jis yra Baskervilių dvare, be to, du ūkininkus, gyvenančius raiste, mūsų draugą daktarą Mortimerį, kuris, man rodos, yra doras žmogus, ir jo žmoną, apie kurią nieko nežinome. Taip pat reikia neužmiršti gamtininko Steipltono ir jo sesers, jaunos ir, kaip girdėti, gražios damos. Dar yra ponas Frenklendas iš Lefterių dvaro, taip pat neaiški asmenybė, ir pora kitų kaimynų. Tuos visus žmones ir turite stebėti ypač atidžiai.

- Stengsiuosi kiek galėdamas.

- Ar ginklą pasiėmėt?

- Taip, manau, kad jis gali praversti.

- Aišku. Revolverį turėkit po ranka dieną naktį ir visą laiką būkit atsargus.

Mūsų draugai, jau nusipirkę bilietus į pirmosios klasės vagoną, laukė perone.

- Ne, nieko naujo, - atsakė daktaras Mortimeris į Šerloko Holmsa klausimą. - Galiu tik prisiekti, kad per paskutiniąsias dvi dienas mūsų niekas nesekė. Išėję iš viešbučio, labai atidžiai viską stebėjome, ir niekam nebūtų pavykę likti nepamatytam.

- Tikiuosi, judu visą laiką buvote kartu?

- Taip, tik vakar po pietų buvome trumpam išsiskybę. Atvažiavęs į miestą, aš paprastai vieną dieną skiriu pramogoms, taigi ir vakar prabuvau Chirurgijos koledžo muziejuje.

- O aš buvau nuėjęs į parką pasižiūrėti, kaip atrodo žmonės, - pasakė Baskervilis. - Tačiau mums nieko blogo nenutiko.

- Vis dėlto nelabai išmintingai padarėt, - liūdnai tarė Holmsas, purtydamas galvą. - Prašau jūsų, sere Henri, niekur neikite vienas. Jei neklausysit, jus gali ištikti didelė nelaimė. Ar radot antrąjį batą?

- Ne, pone, jis visiškai prapuolė.

- Hm, labai įdomu. Na, likit sveiki, - pridūrė Holmsas, traukiniui pajudėjus. - Nepamirškite, sere Henri, vieno sakinio iš tos senos legendos, kurią mums perskaitė daktaras Mortimeris: venkite raisto sutemus, kai ten siaučia piktosios jėgos.

Važiuodamas aš pažiūrėjau atgal ir perone pamaciau Holmsą – aukštas ir liesas jis stovėjo nejudėdamas ir žiūrėjo į mus.

Traukinys lėkė greitai, ir kelionė buvo maloni: aš žaidžiau su daktaro Mortimerio spanieliu ir stengiausi artimiau susipažinti su abiem savo bendrakeleiviais. Žemės spalva po poros valandų kelio pasidarė rausvesnė, nebe plytų, o granito spalvos, o iš gražiai aptvertų vešlių laukų, kur žalos karvės rupšnojo sultingą žolę, galėjai spręsti, kad čia klimatas daug geresnis, nors ir drėgnesnis. Jaunasis Baskervilis godžiai žiūrėjo pro langą, o pamatęs pažįstamą Devono grafystės peizažą džiaugsmingai šūktelėjo.

– Apkeliavau pusę pasaulio, kai išvažiavau iš čia, daktare Vatsonai, – pasakė jis, – bet niekur nemačiau tokių vietų, kurios galėtų šitoms prilygti.

– Dar nebuvo tokio devoniečio, kuris negarbstytų savo grafystės, – tariau aš.

– Tai priklauso ne tik nuo paties Devono, bet ir nuo jo žmonių, – pasakė daktaras Mortimeris. – Vos pažvelgus į apvalų mūsų draugo Henrio kiaušą, matyti, kad jis keltas, o keltams būdingas prieraišumas ir polinkis žavėtis. Tokių kiaušų, kaip nelaimingojo sero Čarlzo, retai tepasitaiko – pusiau gališkas, pusiau iberiškas. Beje, sere Henri, jūs buvot dar

visai jaunas, kai paskutinį kartą matėt Baskervilių dvarą, ar ne?

- Aš niekada jo nemačiau, nes mes gyvenome mažame kotedže pietuose, netoli jūros. Man ėjo trylikti metai, kai mirė tėvas, ir aš iškart išvažiavau pas mūsų draugus į Ameriką. Man čia viskas taip pat nauja kaip ir daktarui Vatsonui, ir aš nebegaliu sulaukti, kada pagaliau išvysiu tą raistą.

- Tikrai? Na, jūsų norai jau pildosi, nes čia raistas kaip tik ir prasideda, - pasakė daktaras Mortimeris, rodydamas pro vagono langą.

Tolumoje, virš žalių laukų kvadratų ir žemos vingiuotos miško linijos, miglota ir neaiški nelyginant koks fantastinis reginys iš sapnų karalystės stūksėjo pilka ir niūri kalva su keista dantyta viršūne. Baskervilis ilgai ten žiūrėjo, neatitraukdamas akių, ir iš godaus jo žvilgsnio supratau, kaip jam svarbi pirmoji pažintis su ta dar neįprasta vietoje, kur jo giminė taip ilgai viešpatavo ir paliko tokį gilų pėdsaką. Nors jo kostiumas buvo iš tvido, o akcentas amerikietiškas, aš, žiūrėdamas į jį, sėdintį monotoniškai stuksinčio vagono kampe, į tamsų išraiškingą jo veidą, juste jutau, kad jis yra tikras karštakraujų ir valdingų aristokratų palikuonis. Tankūs jo antakiai, juslios šnervės ir didelės rudos akys bylojo apie

išdidumą, narsą ir jėgą. Jeigu tame pragaištingame raiste mums ir reikėtų susidurti su koku sunkiu pavojumi, tai dėl tokio draugo galima drąsiai rizikuoti, nes ir jis narsiai stos už tave.

Traukinys stabtelėjo mažoje stotelėje, ir mes išlipome. Už žemos baltos tvoros jau laukė karietaitė su dviem kresnais arkliais. Mūsų atvažiavimas čia, matyt, buvo didelis įvykis, nes stoties viršininkas ir nešėjai mus apsupo, norėdami panešti lagaminus. Ši kaimo stotelė buvo miela ir paprasta, todėl aš nustebau prie vartų pamatęs ant karabinių rymant du kareivius tamsiomis uniformomis, kurie atidžiai į mus žiūrėjo, kaiėjom pro šalį. Vežėjas, rūstus, nedailaus sudėjimo žmogutis, pasveikino serą Henri Baskervilį, ir netrukus mes jau lėkėme plačiu baltu keliu. Abipus kelio stūksojo kalvotų ganyklų šlaitai, pro tankius žalius medžius švytavo seni namai su smiliais kraigais, bet už to ramaus, saulės nužerto peizažo vakarų dangaus fone juodavo ilga ir niūri raisto juosta su kur ne kur kyšančiomis dantytomis ir grėsmingomis kalvomis.

Mūsų karietaitė įsuko į šalutinį kelią, ir dabar mes vingiavome įkalniui giliomis vėžėmis, per šimtmėčius ratų išvažinėtomis tarp aukštų pylimų, apaugusių drėgnomis samanomis ir traškiais asiū-

kliais. Paparčiai ir margi gervuogynai vakaro saulėje žvilgėjo lyg žalvariniai. Vis dar važiuodami įkalniui, pradardėjome siauru granitiniu tiltu virš sraunaus upelio, kuris uždamas ir putodamas kliokė tarp pilkų akmenų. Ir kelias, ir upelis vingiavo per slėnį, tankiai apaugusį jaunais ažuoliukais ir eglėmis.

Ties kiekvienu posūkiu Baskervilis susižavėjęs šūkčiojo, išplėtęs akis dairėsi aplinkui ir be perstojo ko nors klausinėjo. Jam viskas atrodė be galo gražu, bet man, žiūrint į tuos laukus, darėsi liūdna, nes jų grožis jau aiškiai buvo nuvytęs. Geltoni lapai krito ir lyg kilimas dengė keliuką. Važiuojant jie slopino mūsų ratų bildesį, ir aš pagalvojau – kokias liūdnas dovanas gamta kloja po kojom grįžtančiam Baskervilių įpėdiniui.

– Oho! – sušuko daktaras Mortimeris. – Kas gi čia dabar?

Prieš mus stūksojo stati, viržiais apaugusi kalva, pirmasis raisto pranašas. Ant jos viršūnės, ramus ir aiškus nelyginant raitelio statula ant pjedestalo, buvo matyti kareivis su paruoštu šautuvu rankoje. Jis žiūrėjo į kelią, kuriuo mes važiavome.

– Kas čia dabar, Perkinsai? – paklausė daktaras Mortimeris.

Mūsų vežėjas kiek pasisuko ant sėdynės.

- Iš Prinstauno pabėgo kalinys, pone. Jau trys dienos sargybiniai stovi ant kelių ir visose stotyse, bet niekur jo neranda. Aplinkiniams gyventojams tat nepatinka, pone, aišku kaip dieną.

- Bet juk už pranešimą apie jį galima gauti penketą svarų.

- Taip, pone, bet kol gausi tuos penkis svarus, greičiau tau perpjaus gerklę. Mat tas kalinys nepaprastas. Jis nieko nepabijos.

- Tai kas jis toks?

- Seldenas, tas, kurs nužudė žmogų Noting Hile.

Aš gerai prisiminiau tą bylą, nes ja domėjosi ir Holmsas. Mat žmogžudystė buvo įvykdyta baisiai žiauriai - atrodė, kad žudikas mėgavosi žvėriškumu. Jo elgesys buvo toks siaubingas, kad teisėjai jį įtarė esant ne viso proto ir mirties bausmės neskyrė.

Karietaitė užvažiavo ant kalvos, ir prieš mus nusidriekė didžiulės raisto platybės, nusėtos dolmenais ir uolėtomis kalvų viršūnėmis. Nuo jų padvelkė šaltas vėjas, ir mus nukrėtė šiurpas. Kažkur ten, nykiame raiste, nelyginant laukinis žvėris urve, slapstosi tas žiaurusis nusikaltėlis, visa širdimi tūždamas ant žmonių, jį išvijusių iš savo tarpo. Dėl to dar gūdžiau atrodė ir taip gūdus ir plikas raistas,

žvarbus vėjas ir apniukęs dangus. Net Baskervilis nutilo ir geriau susisupo į apsiaustą.

Derlingi laukai liko užpakaly, apačioje. Mes atsi-
gręžėme į juos – besileidžiančios saulės spindulių
nušviesti upeliai atrodė lyg auksiniai kaspiniai, rau-
donavo šviežiai suarta žemė, saulėje tviskėjo tan-
kių miškų plotai. Mūsų kelias, einantis per aukštus
rausvus ir gelsvai žalius šlaitus, skardžius, nusė-
tus milžiniškais akmenimis, darėsi vis niūresnis ir
atšiauresnis. Kartais pakelėje pasitaikydavo kokia
trobelė, pastatyta vien iš akmenų, be jokio vijoklio,
kuris bent kiek pridengtų šiurkštų jos paviršių.
Staiga mums tarp kalvų šlaitų atsivėrė loma, apau-
gusi skurdžiais, kreivais, amžinų vėtrų išlankstytais
ąžuolais ir eglėmis. Virš medžių kyšojo du aukšti
siauri bokštai. Vežėjas, rodydamas botagu, pasakė:

– Baskervilių dvaras.

Seras Henris atsistojo ir žiūrėjo paraudęs, spin-
dinčiomis akimis. Netrukus privažiavome geležinius
vartus su vingriais ornamentais, su abipus stūksan-
čiomis vėjo nugairintomis, apkerpėjusiomis kolono-
mis, ant kurių viršaus buvo po Baskervilių herbą –
šerno galvą. Juodo granito sarginė buvo apgriuvusi,
plikomis gegnėmis, bet priešais ją stovėjo nauja, dar

nebaigta – statinys, kurį seras Čarlzas buvo pradėjęs statyti už parsivežtą Afrikos auksą.

Pro vartus nelyginant į kokį niūrų tunelį įvažiuoju ir senų, virš galvos susiskliautusių medžių alėją, kur ratų bildesį vėl slopino lapai. Baskervilis net sudrebėjo, pažvelgęs į ilgą tamsų taką, kurio gale neaiškiai bolavo rūmai.

– Ar tai atsitiko čia? – paklausė jis tyliai.

– Ne, ne. Kukmedžių alėja yra kitoje pusėje.

Jaunasis įpėdinis liūdnai apsidairė.

– Nenuostabu, kad tokioje vietoje mano dėdei vis rodėsi, jog jį išstiks koks negandas, – pasakė jis. – Čia bet ką gali baimė suimti. Tačiau už kokio pusmečio čia kabės daug elektros lempučių, ir jūs nebepažinsit dvaro, nes prie pat durų irgi švies tūkstančio žvakių Svano ir Edisono išrasti žibintai.

Alėja pasibaigė, ir, privažiavę plačią veją, atsidūrėme priešais rūmus. Jau buvo sutemę, bet aš dar įžiūrėjau, kad pagrindinė pastato dalis – masyvi, su atsikišusia terasa. Visas fasadas apsvijęs gebenėmis, iškarpytomis tik tose vietose, kur buvo langas ar herbas. Nuo tos pagrindinės rūmų dalies stiepėsi du senoviški dantyti bokštai su daugybe šaunamųjų angų. Dešinėje ir kairėje tų bokštų pusėje buvo jau vėliau pristatyti juodo granito flygeliai. Pro langus

su daugybe smulkių rėmelių sklido blanki šviesa, o virš staus ir smailaus stogo su aukštais kaminiais kilo juodų dūmų stulpas.

- Sveiki, sere Henri! Sveiki parvažiavę į Baskervilių dvarą!

Aukštas vyriškis, išėjęs iš terasos šešėlio, atidarė karietaitės dureles. Apšviestame tarpdury pasirodė moters siluetas. Moteris išėjo padėti vyrui paimti mūsų daiktų.

- Ar neprieštarausite, sere Henri, jei aš važiuoju tiesiai namo? - paklausė daktaras Mortimeris. - Manęs laukia žmona.

- Bet vis dėlto gal pavakarieniausite su mumis?

- Ne, man reikia važiuoti. Ir darbų, žinoma, jau bus susidėję. Aš mielai pasilikčiau ir aprodyčiau jums namus, bet Berimoris bus dar geresnis vadas. Labanaktis! Jei manęs prireiks, nesvarbu ar dieną, ar naktį, nieko nelaukdami atsiųskite žmogų.

Ratų bildesys alėjoje nutilo; mudu su seru Henriu įėjome į vidų ir, užtrenkę sunkias duris, atsidūrėme gražiame vestibulyje - dideliame, aukštame, su masyviais, nuo laiko patamsėjusiais ąžuoliniais sienojais. Didžiuliame senoviškame židinyje už aukštų geležinių grotelių šnypštė ir traškėjo malkos. Mudu atkišome prie jų rankas, nes nuo ilgo

važiavimo buvome sužvarbę. Paskui ėmėme dairytis po tą apytamšę, vienos lempos blankiai teapšviestą patalpą: apžvelgėme aukštą siaurą langą su senoviškais spalvotais stiklais, ažuolinius sienų panelius, elnių galvas ir herbus ant sienų.

- Visiškai taip ir įsivaizdavau! - pasakė seras Henris. - Juk taip ir turi atrodyti seni giminės rūmai. Tik pamanykit - jau penki šimtai metų čia gyvena mano giminė! Vien ta mintis nuteikia iškilmingai.

Jis dairėsi aplinkui, ir tamsus jo veidas spindėjo kaip nudžiugusio vaiko. Šviesa krito tiesiai ant jo, o į šalis per sienas driekėsi ilgi šešėliai ir lyg koks baldakimas juodavo jam virš galvos.

Nunešęs lagaminus į mūsų kambarius, grįžo Berimoris ir nuolankiai, kaip ir dera gerai išmokytam tarnui, sustojo prieš mus. Jis buvo nepaprastai dailus vyriškis - aukštas, išvaizdus, pablyškęs, kilnaus veido su plačia, lygiai pakirpta juoda barzda.

- Ar vakarienę liepsite tuoj paduoti, sere?

- Ar jau paruošta?

- Tučtuojau bus, sere. Mano žmona ir aš su malonumu liksime čia tarnauti, kol jūs, sere Henri, susitvarkysite, o naujomis aplinkybėmis rūmams juk reikės daug tarnų.

- Kokiomis naujomis aplinkybėmis?

- Aš, sere, norėjau pasakyti, kad seras Čarlzas gyveno labai atsiskyręs ir jam pakako mūsų dviejų. Jūs, aišku, norėsite daugiau bendrauti su žmonėmis, tai reikės viską pertvarkyti.

- Vadinasi, judu su žmona norite iš čia išeiti?

- Taip, bet tik tada, kai jums bus patogiu, sere.

- Tačiau juk čia išstarnavo net kelios jūsų giminės kartos. Man būtų labai nesmagu iš pat pirmųjų dienų nutraukti tokius senus ryšius.

Aš pastebėjau, kad tarnas susijaudino, nes blyškų jo veidas kiek pasikeitė.

- Man ir mano žmonai taip pat nesmagu, sere. Tačiau pasakysiu teisybę, mes buvome labai prisirišę prie sero Čarlzo, todėl jo mirtis mus baisiai sukrėtė, ir labai skaudu be jo čia gyventi. Man atrodo, kad Baskervilių dvare mes niekada nebegalėsime jaustis ramūs.

- Tai ką jūs ketinate daryti?

- Manau, sere, kad susirasim kokį nors verslą. Juk seras Čarlzas mus dosniai apdovanojo. O dabar leiskite jus palydėti į kambarius.

Viršuje palei visas keturias senojo vestibulio sienas buvo galerija, į kurią vedė dviejų maršų laiptai. Iš čia per visą namąėjo du ilgi koridoriai su durimis į miegamuosius. Mano kambarys buvo tame pačiame sparne

kaip ir Baskervilio, beveik šalia. Šie kambariai atrodė daug moderniškesni negu centrinėje pastato dalyje; šviesūs apmušalai bei daugybė žvakių išskleidė slogią nuotaiką, kuri buvo mane apėmusi, kai atvažiavau.

Tačiau valgomasis prie vestibulio atrodė labai tamsus ir niūrus. Tai buvo ilgas kambarys su pakyla šeimininkams, o žemiau stovėjo stalas, skirtas žemesnio rango asmenims. Viename gale – galerija menestreliams.

Virš mūsų juodavo sijos ir nuo dūmų patamsėjusios lubos. Apšviestas daugybės liepsnojančių deglių, pilnas spalvingai apsirengusių ir triukšmingų puotautojų, senovėje tas kambarys gal ir neatrodė toks nykus, bet dabar, kai tešvietė viena pridengta lempa ir mažame šviesos rate sėdėjo du juodai apsirengę džentelmenai, balsas nejučiomis darėsi tylėsnis, jautėsi menkas. Tamsi eilė protėvių įvairiausiais drabužiais – ir Elžbietos laikų riteriai, ir regentystės laikų dabišiai – tylėdami žiūrėjo į mus, ir mums darėsi nejauku. Mes mažai tešnekėjome, ir aš apsidžiaugiau, kai vakarienė pasibaigė ir mes galėjome pereiti į modernišką biliardo kambarį surūkyti po cigaretę.

– Dievaži, nepasakysi, kad čia linksma vietelė, – tarė seras Henris. – Aišku, galima apsiprasti, bet dabar jaučiuosi kaip iš dangaus nukritęs. Nėra ko

stebėtis, kad ir mano dėdė pasidarė nervingas, pats vienas gyvendamas tokiam name. Jei neprieštarusit, šiandien eikim miegoti anksčiau, o rytoj gal viskas jaukiau atrodys.

Eidamas gulti aš atitraukiau užuolaidą ir pažvelgiau pro langą. Langas buvo į veją priešais didžiąsias duris. Toliau, lankstomos kylančio vėjo, dejavo dvi eilės medžių. Pro tirštėjančių debesų tarpą švystelėjo priešpilis mėnulis. Šaltoje jo šviesoje už medžių pamačiau dantytą uolų virtinę ir ilgą vingiuotą gūdaus raisto juostą. Užtraukiau užuolaidą, supratęs, kad paskutinis išpūdis visiškai toks pat kaip ir ankstesni.

Ir vis dėlto tas išpūdis buvo ne paskutinis. Nors ir pavargęs, negalėjau užmigti ir be perstojo varčiausi, o miegas vis neėmė. Kažkur toli kas penkiolika minučių mušė laikrodį, bet šiaip niekas nedrumstė mirtinos senųjų rūmų tylos. Ir staiga per patį vidurnaktį aiškiai išgirdau raudą – taip aiškiai, kad negalėjau apsirikti. Tai buvo tramdoma, slopinama rauda – verkė moteris, kuriai širdis, rodėsi, plyšta iš skausmo. Aš atsisėdau lovoje ir ėmiau susikaupęs klausytis. Verksmas buvo girdėti kažkur netoli, be abejo, pačiame name. Kokį pusvalandį įtemptai laukiau, kas bus toliau, bet nieko nebeišgirdau, tik mušė laikrodį ir šlamėjo gebenės už sienų.

VII skyrius

STEIPLTONAI IŠ MERIPITO SODYBOS

Gaivus ir gražus kitos dienos rytas išblaškė slogią ir niūrią nuotaiką, kuri mums abiem buvo užėjusi, kai atvykome į Baskervilių dvarą. Mudviem su seru Henriu sėdus pusryčių, pro langus su spalvotais herbais ant stiklų švietė saulė, mesdama pasklidęs įvairiaspalves dėmes. Nuo auksinių saulės spindulių tamsūs sienų paneliai blizgėjo lyg bronziniai, ir buvo sunku patikėti, kad tas pats kambarys dar vakar vakare mus taip slėgė.

– Man atrodo, kad ne namas, o mes patys viskuo kalti, – pasakė baronetas. – Pavargę iš kelionės ir karietoj sušalę, į viską patys niūriai pažiūrėjome. O dabar pailsėjome, atsigavome, ir vėl viskas atrodo miela.

– Tačiau ne vien vaizduotė kalta, – pasakiau. – Ar jūs, pavyzdžiui, negirdėjot, kad naktį rauduoja, kaip man atrodė, moteris?

– Keista, ir man pasivaideno, kad per miegus kažką girdžiu. Bet pasiklausiau, visur tylu, tad nusprendžiau, jog man prisispnavo.

- O aš aiškiai girdėjau ir esu visai įsitikinęs, kad tikrai verkė moteris.

- Reikia tuojau pat pasiteirauti.

Seras Henris paskambino ir atėjusį Berimorį paklausė, ką šis gali apie tai pasakyti. Man pasirodė, kad, išgirdus šeimininko klausimą, išblyškęs tarno veidas pasidarė dar baltesnis.

- Šiuose namuose tėra dvi moterys, sere Henri, - atsakė jis. - Viena - indų plovėja; ji miega kitame namo sparne. Antroji yra mano žmona, ir aš garantuoju, kad girdėjote verkiant ne ją.

Ir vis dėlto jis pamelavo, nes po pusryčių sutikau ponią Berimor koridoriuje, kur saulė švietė jai tiesiai į veidą. Šios aukštos, lėtos, stambių bruožų moters veidas buvo ramus, lūpos kietai sučiauptos. Tik akys - raudonos ir užtinusios - man viską pasakė. Vadinasi, naktį verkė ji, o jeigu taip - jos vyras turėjo žinoti. Ir vis dėlto jis, nepaisydamas, kad gali būti sugautas, neprisipažino. Kodėl? Ir ko ji taip graudžiai verkė? Apie šį gražų blyškaus veido vyrą su juoda barzda ėmė telktis gūdaus paslaptin-gumo debesys. Juk jis rado negyvą serą Čarlzą ir tik iš jo žodžių buvo žinomos senojo šeimininko mirties aplinkybės. Pagaliau ar ne Berimorį mes matėme kebu važiuojant Ridžento gatve? Juk barzda visiš-

kai tokia pat. Iš vežiko nupasakojimo tas žmogus buvo žemesnis, bet juk išpūdis galėjo būti klaidingas. Kaip man nustatyti teisybę? Turbūt pirmiausia reikia nueiti į Grimpeno paštą ir sužinoti, ar patikrinimui išsiųsta mūsų telegrama buvo iš tikro įteikta pačiam Berimoriui į rankas? Ir nesvarbu, ką ten išgirsiu, – vis bus ką pranešti Šerlokui Holmsui.

Seras Henris po pusryčių turėjo peržiūrėti daugybę dokumentų, taigi mano žygiui geresnio laiko nė nereikėjo. Su malonumu nuėjęs keturias mylias raisto pakraščiu, priėjau mažą nežymų kaimelį, kur į akis krito du kiek didesni pastatai – viešbutis ir daktaro Mortimerio namas. Paštininkas, kartu ir kaimo krautuvininkas, gerai atsiminė telegramą.

– Žinoma, sere, – pasakė jis, – telegramą ponui Berimoriui įteikėme kaip ir buvo nurodyta.

– Kas ją įteikė?

– Mano sūnus. Džeimsai, juk tu nunešei telegramą į Baskervilių dvarą ponui Berimoriui?

– Taip, tėveli, nunešiau.

– Ar jam pačiam įteikei? – paklausiau aš.

– Ne, jis tuo metu buvo ant aukšto, ir aš negalėjau jam pačiam įteikti, tai palikau poniai Berimor, o ji prižadėjo jam tučtuoju paduoti.

– Ar tu matei poną Berimorį?

- Ne, sere, juk sakau, kad jis buvo ant aukšto.
- Jei nematei, iš kur žinai, kad jis ten buvo?
- Na, juk žmona turėjo žinoti, kur jis, - irzliai tarė paštininkas. - O jei atsitiko koks nesusipratimas, tai tegu skundžiasi pats ponas Berimoris.

Mačiau, kad toliau klausinėti neverta, bet man pasidarė aišku, jog Holmsio sugalvota gudrybė neįrodė, kur Berimoris tą dieną buvo - Londone ar namie. Sakykim, jis buvo Londone. Sakykim, kad jis paskutinis iš visų matė serą Čarlzą gyvą ir pats pirmas susekė naująjį įpėdinį, kai tik šis parvažiavo į Angliją. Kas iš to išeina? Ar jis veikia kitų labui, ar turi piktų kėslų? Ko jis tikisi, persekiodamas Baskervilius? Prisiminiau keistą grasinimą, sulipdytą iš „Taimso“ vedamojo straipsnio iškarpu. Ar čia Berimorio darbas, ar kieno kito, norinčio sugriauti Henrio planus? Vienintelė suprantama priežastis galėtų būti, kaip spėja seras Henris, tik tokia: jei pavyktų prigąsdinus išgyvendinti šeiminkus, Berimoriai iki amžiaus galo turėtų puikius rūmus. Tačiau šitoks aiškinimas nepakankamai motyvuoja tas gudrias ir klastingas intrigas, kurios lyg koks nematomas tinklas apraizgė jaunąjį baronetą. Pats Holmsas prisipažino, kad tai painiausias atsitikimas iš visos daugybės sensacingų atvejų, su kuriais jam

teko susidurti. Eidamas namo pilku ir tuščiu keliu, meldžiau Dievą, kad mano draugas kuo greičiau užbaigtų visus savo darbus ir atvažiavęs nuimtų tą sunkią atsakomybės našta man nuo pečių.

Staiga mano mintys buvo nutrauktos – išgirdau, kaip iš paskos kažkas bėga ir šaukia mane pavarde. Apsigrežiau tikėdamasis, kad ten daktaras Mortimeris, ir nustebau išvydęs atsivejant nepažįstamą žmogų. Tai buvo nedidelis, laibas, šviesiaplaukis, švariai nusiskutęs, griežto veido, kokių trisdešimt ar keturiasdešimt metų amžiaus vyriškis su pilku kostiumu ir šiaudine skrybėle. Ant peties jis turėjo pasikabinęs skardinę dėžutę su augalų pavyzdžiais, o rankoje nešėsi žalią tinkliuką peteliškėms gaudyti.

– Atleiskite už nemandagumą, daktare Vatsonai, – priėjęs prie manęs, gaudydamas kvapą pasakė jis. – Čia, raiste, mes paprasti žmonės ir nelaukiame, kol būsime oficialiai supažindinti. Jums mano pavardę turbūt jau yra minėjęs mūsų draugas Mortimeris? Aš esu Steipltonas iš Meripito sodybos.

– Pažinau jus iš tinkliuko ir dėžutės, – pasakiau, nes žinojau, kad misteris Steipltonas yra gamtininkas. – Bet kaip jūs atspėjote, kas aš?

– Aš buvau užsukęs pas Mortimerį, ir jis man jus parodė per savo kabineto langą, kai ėjote pro šalį.

Kadangi mums į tą pačią pusę, tai ir sumaniau jus pasivyti ir susipažinti. Tikiuosi, seras Henris gerai jaučiasi po kelionės.

- Ačiū, labai gerai.

- Mes vis būgštavome, kad po liūdnos sero Čarlzo mirties naujasis baronetas nesutiks čia apsigyventi. Iš tiesų reikia nemažo ryžto turtingam žmogui atvažiuoti ir stačiai pasilaidoti tokioje vietoje, bet kiekvienam aišku, kokia didelė iš to nauda grafystei. Manau, seras Henris nejaučia prietaringos baimės dėl visa, kas įvyko?

- Ne, neatrodo.

- Jūs, aišku, žinote legendą apie baisų šunį, kuris persekioja Baskervilių giminę?

- Taip, esu ją girdėjęs.

- Net keista, kokie lengvatikiai tie kaimiečiai! Kone visi tiesiog gali prisiekti, kad yra tą padarą matę raiste. - Jis kalbėjo šypsodamasis, bet iš akių mačiau, kad nejuokauja. - Ši legenda taip buvo įstri-gusi serui Čarlzui į galvą, kad, be abejo, ir nulėmė jo tragišką baigtį.

- O kaip?

- Jo nervai buvo taip sudirgę, kad bet kokio šuns pasirodymas galėjo mirtinai paveikti nesveiką jo širdį. Aš taip ir manau, kad tą paskutinį vakarą jis

kažką bus pamatęs kukmedžių alėjoje. Nujaučiau atsitiksiant kokią nelaimę, nes labai mylėjau senuką ir žinojau, kad jo širdis silpna.

- Iš kur jūs tai žinojote?

- Man sakė mano draugas Mortimeris.

- Tai jūs manot, kad serą Čarlzą užpuolė kažkoks šuo, ir jis mirė iš baimės?

- O gal jūs galit geriau paaiškinti?

- Aš dar nepadariau jokių išvadų.

- O misteris Šerlokas Holmsas?

Aš apstulbau nuo tų žodžių, bet iš ramaus mano pašnekovo veido ir tiesaus žvilgsnio buvo matyti, kad jis neketino manęs apstulbinti tuo klausimu.

- Kam mums apsimesti, kad jūsų nepažįstame, daktare Vatsonai? - pasakė jis. - Užrašai apie jūsų seklį pasiekė ir mus, o jį aukštindamas ir pats nelikote nežinomas. Pasakęs jūsų pavardę, daktaras Mortimeris nebegalėjo paneigti, kad jūs ir esate tas Vatsonas. O jeigu atvažiavote čia, vadinasi, misteris Šerlokas Holmsas domisi sero Čarlzo mirtimi, ir, suprantama, man smalsu sužinoti jo nuomonę.

- Deja, nieko negaliu jums pasakyti.

- Leiskite paklausti, ar jis nežada suteikti mums garbę ir atvažiuoti čia?

- Šiuo tarpu jis negali išvažiuoti iš Londono. Yra užsiėmęs kitais darbais.

- Kaip gaila! Jis galėtų bent kiek nušviesti tai, kas mums taip neaišku. Tačiau kol jūs čia darbuositės, aš – jūsų paslaugoms, jei tik reikės mano pagalbos. Kad bent kiek numanyčiau, ką įtariate, ar žinočiau, kaip ketinate pradėti tyrimą, aš netgi dabar, ko gero, galėčiau jums patarti arba padėti.

- Patikėkit, kad aš čia paprasčiausiai atvažiavau į svečius pas savo draugą serą Henriį ir man visiškai nereikia jokios pagalbos.

- Puiku! – tarė Steipltonas. – Labai gerai darote, būdamas toks atsargus ir nešnekus. Tai man gera pamoka, kad nebūčiau toks nepateisinamai įkyrus, bet pažadu daugiau apie tai nė žodžio neužsiminti.

Tuo metu mudu priėjome siaurą žolę apžėlusį taką, kuris suko iš kelio ir vingiavo tolyn per raistą. Dešinėje dunksojo stati akmenuota kalva, kur kadaise buvo granito karjeras. Nuo mūsų pusės kalva atrodė lyg skardi uola su plyšiuose augančiais paparčiais ir gervuogynais. Toli, horizonte, kilo pilki dūmai.

- Tas takelis per raistą veda tiesiai į Meripito sodybą, – pasakė Steipltonas. – Jei malonėtumėt

paaukoti kokią valandą, būčiau labai patenkintas, galėdamas jus supažindinti su savo seseria.

Pirmiausia man dingtelėjo mintis, kad turiu būti šalia sero Henrio. Bet tuoj prisiminiau šūsnį dokumentų ir sąskaitų kabinete ant jo stalo. Ten, aišku, aš jam nieko negalėjau padėti. O Holmsas sakė, kad būtinai susipažinčiau su visais kaimynais. Tad priėmiau kvietimą, ir mudu pasukome į taką.

- Nuostabi vieta tas raistas, - pasakė Steipltonas, žvelgdamas į kalvas, į tuos ilgus žalius kauburius su karpytomis granito viršūnėmis, kurios atrodė kaip fantastinės putotos vilnys. - Čia niekada nepabosta. O kiek čia visokių paslapčių! Raistas toks bekraštis, toks slėpiningas, tokie tyrai.

- Jūs tą raistą pažįstate gerai?

- Aš čia gyvenu tik antri metai. Vietiniai gyventojai mane pavadintų naujoku. Mes čia atsikėlėme tuoj paskui serą Čarlzą. Smalsumo vedamas, jau išžvalgiau kiekvieną kampelį ir manau, kad nedaug tėra žmonių, kurie už mane geriau tą raistą pažintų.

- Ar taip sunku jį pažinti?

- Labai. Štai, pavyzdžiui, pažiūrėkit į tą didžiulę lygumą šiaurėj su kai kur iškilusiomis keistomis kalvomis. Ką galėtumėt apie ją pasakyti?

- Tai puiki vieta pašuoliuoti raitam.

- Taip kiekvienam atrodo, bet daugelis dėl to jau yra galvas padėję. Matot, kiek ten skaisčiai žalių lopinėlių?

- Taip, atrodo, kad ten žolė vešlesnė negu kitur. Steipltonas nusijuokė.

- Tai didysis Grimpeno liūnas, - pasakė jis. - Ne ten pastatysi koją - ir po žmogaus ar gyvulio. Dar vakar mačiau, kaip ten nuklydo kažkieno ponis. Ir, žinoma, nebegrįžo. Ilgai mačiau, kaip jis vis kėlė galvą iš akivaro, kol pagaliau visas paniro. Netgi per pačias sausras šis liūnas pavojingas, o po rudens liūčių baisesnės vietos nerasi. Ir vis dėlto aš galiu nueiti į patį liūno vidurį ir gyvas sugrįžti. Dievaži, ir vėl ten įklimpo vargšelis ponis!

Kažkas rudas plūkėsi, kapanojosi tarp žalių viksvų. Paskui iš jų iškilo mėšlungiškai ištemptas kaklas, ir kraupus garsas nuskambėjo per pelkes. Iš siaubo aš net nustėrau, bet mano draugo nervai pasirodė stipresni.

- Baigta! - pasakė jis. - Įtraukė. Du per dvi dienas, o gal ir daugiau, - poniai pripranta čia ganytis per sausrą, tad nesuprasdami skirtumo ateina ir kitu metu, ir liūnas juos įtraukia. Bjauri vieta tas Grimpeno liūnas.

- Ir jūs sakote, kad galite nueiti ligi pat jo vidurio?

- Taip, esu ten radęs porą takelių. Jei esi vikrus, gali tolokai jais paeiti.

- Bet ko jūs einat į tokią siaubingą vietą?

- Matote ten kalvas? Tai tikros salelės, apsuptos to neižengiamojo liūno, kuris per daugelį metų visai prie jų priartėjo. Ant tų kalvų gali rasti rečiausių augalų ir peteliškių, jei moki ten nusigauti.

- Kurią dieną aš irgi pabandyčiau.

Steipltonas nustebeęs pasižiūrėjo į mane.

- Dėl Dievo meilės, meskite tokią mintį iš galvos, - pasakė jis. - Jūsų kraujas kristų man ant sąžinės. Patikėkite mano žodžiu, gyvas iš ten nebegrižtumėt. Aš ten nueinu tik pagal daugybę įsimintinų orientyrų.

- Klausykit! - šūktelėjau aš. - Kas čia?

Raiste pasigirdo duslus, pratisas, neapsakomai graudus staugimas. Jis sklido visur aplinkui, bet iš kur - negalėjai pasakyti. Pamažu jis garsėjo ir virto skardžiu riaumojimu, o po kurio laiko vėl pritilo ir pasidarė liūdnas ir skausmingas nelyginant aimana. Steipltonas keistai pažvelgė į mane.

- Paslaptingas šis raistas! - pasakė jis.

- Bet kas gi tai?

- Kaimiečiai sako, kad taip Baskervilių šuo šaukiasi aukos. Aš esu jau porą kartų girdėjęs, bet ne taip garsiai.

Sustingęs iš baimės apžvelgiau bekraštę banguotą lygumą su išsimėčiusiais žaliais meldynų lopeiliais. Visoje plynėje nė dvasios, tik pora juodvarnių garsiai krankė ant uolos už mūsų.

- Jūs - mokslo žmogus ir, be abejo, netikite tomis nesąmonėmis? - tariau. - Kaip manot, kieno tas keistas balsas?

- Liūne kartais galima išgirsti nepaprastų garsų. Gal dumblas zmenka, gal vanduo kyla ar dar kas nors.

- Ne, ne čia kokios gyvos būtybės balsas.

- Galimas daiktas. Ar esate kada girdėjęs būbaujant baubli?

- Ne.

- Anglijoj tai labai retas paukštis, faktiškai išnykęs, bet šiame raiste visko galima tikėtis. Tikrai, nė kiek nenustebčiau sužinojęs, kad girdėjom baubiant paskutinį iš tų paukščių.

- Per visą gyvenimą nebuvo girdėjęs tokio kraupaus ir keisto balso.

- Taip, čia gana šurpi vieta. Pažvelkit į aną kalvą. Kas ten, kaip manote?

Visas skardus kalvos šlaitas buvo nustatytas pilkais akmeniniais statiniais, panašiais į šulinio rentinius – jų stovėjo mažiausiai apie dvidešimt.

– Kas tai yra? Avių gardai?

– Ne, tai garsiųjų mūsų protėvių namai. Priešistoriniais laikais raistas buvo tankiai gyvenamas, vėliau iš čia žmonės išsikėlė. O tuose nameliuose viskas išliko kaip buvę. Čia savotiški vigvamai, tik be stogų. Jei panorėtumėt ten nueiti, pamatytumėt netgi židinius ir guolius.

– Bet tai ištisas miestas. Kada čia buvo gyvenama?

– Neolito epochoje, tiksliau nenustatyta.

– Ką tie žmonės veikė?

– Ganė galvijus tuose šlaituose, o kai žalvarinis kalavijas ėmė stumti akmeninį kirvį, išmoko kasti alavą. Pažiūrėkit į tą didelį griovį kitoje kalvoje. Tai protėvių iškasta. Taip, šiame raiste rasit ne vieną labai įdomų dalyką, daktare Vatsonai. O, atleiskit! Tai tikriausiai *Cycloptides*.

Pro mus praskrido musė, o gal mažytis drugelis, ir Steipltonas nepaprastai vikriai ir greitai pasileido paskui jį. Aš išsigandau, nes vabzdys skrido tiesiai į didįjį liūną, bet Steipltonas nė nestabtelėjo – šokinėjo nuo kupsto ant kupsto, mojuodamas žaliu tin-

kliuku. Lėkdamas ne ritmingu žingsniu, bet šokčiodamas čia į vieną pusę, čia į kitą, jis pats atrodė panašus į didžiulį pilką drugį. Aš žiūrėjau į jį, žavėdamasis nepaprastu jo vikrumu ir kartu bijodamas, kad jis nepaslystų ir nenugarmėtų į klastingąjį liūną. Tuo tarpu užpakaly išgirdau žingsnius ir atsigręžęs ant takelio beveik prie pat savęs išvydau moterį. Ji ėjo iš tos pusės, kur dūmai rodė esant Meripito sodybą, bet kadangi takelis vingiavo įkalne, tai ją pamačiau tik visai priartėjus.

Neabejojau, kad tai panelė Steiplton, kurią minėjo naujasis mano pažįstamas, nes tame raiste nedaug tegyvena damų. Be to, prisiminiau girdėjęs ją vadinant gražuole. O moteris, einanti į mano pusę, iš tikro buvo graži, ir gana ypatingo grožio. Sesuo skyrėsi nuo brolio kaip diena nuo nakties: Steipltonas buvo blyškus, šviesiaplaukis ir pilkomis akimis, o ji – liekna, aukšta, grakšti ir tokiais juodais plaukais, kokių visoje Anglijoje dar nebuvau matęs turint nė vienos brunetės. Dailus išdidus jos veidas buvo tokių taisyklingų bruožų, kad netgi būtų atrodęs negyvas, jei ne sodrios lūpos ir gražios, aistringos tamsios akys. Tobulos figūros ir elegantiškai apsirengusi, ji iš tikro keistai atrodė ant takelio tame nuošaliame raiste. Jos žvilgsnis buvo

nukreiptas į brolių, o kai atsisukau, ji tuoj pagreitino žingsnį manęs link. Nusikėliau skrybėlę ir jau norėjau pasiaiškinti, kas aš per vienas, bet jos žodžiai nukreipė mano mintis kitur.

- Išvažiuokite! - pasakė ji. - Tuoj pat išvažiuokit į Londoną.

Apstulbęs spoksojau į ją. Jos akys sužaubavo, ji nekantriai treptelėjo koja.

- Ko gi man važiuoti? - paklausiau.

- Negaliu jums paaiškinti. - Ji kalbėjo karštai, tyliu balsu, šiek tiek grebluodama. - Bet, dėl Dievo, darykit, kaip sakau. Išvažiuokit ir niekada čia nebelkit kojos!

- Juk aš ką tik atvažiavau...

- O žmogau! - sušuko ji. - Argi nematot, kad tai sakau norėdama jums gero? Važiuokit į Londoną! Šiąnakt! Būtinai išvažiuokite! Š-š, ateina mano brolis! Nė žodelio jam neprasitarkit, ką sakiau! Gal nuskintumėt man orchidėją, štai iš ten, iš tų uodeguonių. Čia, pelkėse, yra labai daug orchidėjų, bet jūs, aišku, kiek pavėlavote ir nebepamatysite visų gamtos grožybių.

Steipltonas liovėsi vaikėšis drugelį ir priėjo prie mūsų uždusęs, iškaitęs nuo bėgimo.

- O, Berilė! - pasakė jis, ir man pasirodė, kad šis pasisveikinimas anaip tol ne nuoširdus.

- Džekai, koks tu sukaitęs!

- Taip, norėjau sugauti drugelį, vadinamą *Cyclo-pides*. Tai labai retas vabzdys, ir tokį vėlyvą rudeni sunku jį rasti. Gaila, kad nepagavau!

Jis kalbėjo nerūpestingai, bet mažos jo akutės visą laiką laktė nuo sesers į mane.

- Kaip matau, judu jau susipažinote, - pridūrė.

- Taip. Aš pasakiau serui Henriui, kad jis atvyko per vėlai ir nebepamatys visų raisto grožybių, nes orchidėjos baigia peržydėti.

- Su kuo tu manai čia kalbėjusi?

- Manau, kad tai seras Henris Baskervilis.

- Ne, ne, - tariau. - Aš esu tik kuklus sero Henrio draugas. Mano pavardė - daktaras Vatsonas.

Iš apmaudo jos išraiškingas veidas paraudo.

- Vadinasi, mudu kalbėjomės, nesuprasdami vienas kito, - pasakė ji.

- Hm, bet jūs ne taip daug laiko turėjote tam pokalbiui, - tarė jos brolis, įtariai tebežiūrėdamas į ją.

- Aš kalbėjau su daktaru Vatsonu kaip su nuolatinio gyventoju, o ne kaip su svečiu, - pasakė ji. - O jam turbūt vis vien, ar orchidėjos jau peržydėjo, ar

dar žydės. Bet vis dėlto manau, kad jūs apsilankysite Meripito sodyboje, ar ne?

Netrukus mes priėjome tą niūrų namą; kadaise, senais laikais, jame, matyt, gyventa pasiturinčio gyvulių augintojo, bet vėliau jis buvo perstatytas, sumodernintas. Aplinkui žaliavo sodas, tik medžiai, kaip ir visur raiste, buvo žemi, skurdūs, ir visa sodyba atrodė nyki ir liūdna. Vidun mus įleido tarnas, visa esybe panašus į namą – senas, raukšlių išvogotu veidu, nurudusiu švarku. Tačiau patys kambariai buvo didžiuliai, elegantiškai įrengti, – manyčiau, čia pasireiškė panelės Steiplton skonis. Pažvelgęs pro langą į bekraštį akmenuotą raistą, nusitęsęs iki pat horizonto, stebėdamasis pagalvojau: „Ir ko gi jie čia apsigyveno – tas mokytas žmogus ir gražuolė jo sesuo?“

– Keistą vietą pasirinkome? – paklausė Steipltonas, tarsi atspėjęs mano mintį. – Ir vis dėlto mes čia labai laimingi, ar ne, Berile?

– Visiškai laimingi, – pasakė ji, bet jos žodžiai nuskambėjo neįtikinamai.

– Aš turėjau mokyklą, – pasakė Steipltonas, – vienoje šiaurinėje grafystėje. Tokio temperamento žmogui kaip aš mokytojo darbas nuobodus ir neįdomus, bet man buvo labai malonu bendrauti su jaunuimu,

padėti formuotis jaunam jų protui, skiepyti jiems savo siekius ir idealus. Tačiau likimas buvo mums nepalankus. Mokykloje prasidėjo baisi epidemija, ir trys berniukai mirė. Po tokio smūgio mes nebegalėjome atsigauti, ir taip žuvo didelė mano kapitalo dalis. Ir vis dėlto, jei nebūtų gaila mielų berniukų, aš galėčiau džiaugtis, kad ši nelaimė įvyko, nes man, tokiam botanikui ir zoologui, geresnės darbo dirvos kaip čia negali nė būti, be to, ir mano sesuo yra tokia pat prisiekusi gamtos mylėtoja. Visa tai jums teko išklaudyti per savo kalnę, daktare Vatsonai, – mat iš jūsų veido buvo aišku, ką pagalvojote, žiūrėdamas pro langą į raistą.

– Teisybė, man tikrai dingtelėjo mintis, kad jums, ir gal labiau jūsų seseriai čia kiek nuobodu.

– Ne, ne, man visai nenuobodu, – skubiai pasakė ji.

– Mes skaitome, dirbame mokslinį darbą, be to, turime įdomius kaimynus. Daktaras Mortimeris nepaprastai išsilavinęs savo srities žinovas. Su nelaiminguoju seru Čarlzu irgi būdavo malonu susieiti. Mes su juo gerai sugyvenom, ir negaliu nė apsaakyti, kaip mums jo gaila. Kaip manote, ar nesutrukdyčiau serui Henriui, jei šį vakarą nueičiau pas jį susipažinti?

- Neabejoju, kad jis būtų labai patenkintas.

- Mes galėtume jį bent kiek prablaškyti, kol jis apsipras naujoje aplinkoje... Gal norėtumėt užlipti į viršų, daktare Watsonai, ir apžiūrėti mano *Lepidoptera* kolekciją? Manau, kad ji yra pati didžiausia visoje pietvakarių Anglijoje. Kol ją apžiūrėsime, bus gatavi priešpiečiai.

Bet man knietėjo kuo greičiau grįžti pas tą, kuri turėjau saugoti. Raisto melancholija, vargšelio ponio galas, kraupus staugimas, siejamas su liūdna Baskervilių giminės legenda - visa tai man slėgė širdį. Ir prie tų daugiau ar mažiau miglotų išpūdžių prisidėjo aiškus ir įsakmus panelės Steiplton išpėjimas, pasakytas taip karštai ir ryžtingai, kad man nebeliko abejonių, jog tam yra rimta ir svarbi priežastis. Nors ir labai prašomas, aš atsisakiau pasilikti priešpiečių ir tučtuojau leidausi namo tuo pačiu žole apžėlusiu takeliu, kuriuo buvome atėję.

Tačiau, matyt, vietiniai žinojo ir kitą, trumpesnę kelią, nes dar nepriėjęs vieškelio, nustebau, vėl pamatęs panelę Steiplton. Ji sėdėjo ant akmens palei takelį rankomis susiėmusi už šono, nuo skubėjimo jos veidas buvo išraudęs ir labai gražus.

- Aš bėgau visą kelią, norėdama jus pasivyti, misterai Watsonai, - pasakė ji. - Nesuspėjau nė skrybė-

laitės užsidėti. Negaliu gaišti, nes brolis tuoj manęs pasiges. Aš tik norėjau atsiprašyti už kvailą klaidą, kad jus palaikiau seru Henriu. Pamirškite mano žodžius, jie visai ne jums skirti.

- Tačiau aš negaliu jų pamiršti, panele Steiplton, - tariau. - Aš esu sero Henrio draugas, ir jo likimas man labai rūpi. Sakykite, kodėl taip norite, kad seras Henris išvažiuotų?

- Moters užgaida, daktare Vatsonai. Kai mane geriau pažinsite, pamatysite, kad aš ne visada galiu paaikškinti savo žodžius ar poelgius.

- Ne, ne. Aš prisimenu, kaip suvirpėjo jūsų balsas. Prisimenu jūsų žvilgsnį. Labai prašau, būkite atvira su manimi, panele Steiplton, nes nuo pat savo atvažiavimo jaučiu, kad mane supa kažkokios šmėklos. Gyvenimas čia panašus į didįjį Grimpeno liūną, kuriame pilna žalių pražūtingų lopinėlių ir per kurių kelio niekas neparodo. Tad sakykite, ką turėjęt omeny, ir aš prižaduoju jūsų žodžius perduoti serui Henriui.

Jos veide šmėstelėjo abejonė, bet kai prašneko, žvilgsnis vėl buvo tiesus.

- Jūs per daug dedatės viską į širdį, daktare Vatsonai, - pasakė ji. - Mudu su broliu sukrėtė sero Čarlzo mirtis. Mes buvom labai su juo suartėję, ir

išėjęs pasivaikščioti jis dažnai ateidavo per raistą pas mus. Jis be perstojo galvojo apie savo giminės prakeikimą, ir kai įvyko ši tragedija, aš pajutau, kad jo baiminimuisi būta pagrindo. Man buvo labai skaudu, ir todėl, kai čia apsigyveno kitas tos šeimos žmogus, pamaniau, kad reikia išpėti, koks pavojus jo laukia. Tiek ir norėjau pasakyti.

- Tačiau koks gi tas pavojus?

- Juk žinot legendą apie šunį?

- Aš netikiu tokiomis nesąmonėmis.

- O aš tikiu. Jei bent kiek galit paveikti serą Henri, išvežkit jį iš tos vietos, kuri tokia pragaištinga jo giminei. Pasaulis platus. Ko jam gyventi tokioje pavojingoje vietoje?

- Kaip tik dėl to, kad ji pavojinga. Toks jau sero Henrio būdas. Deja, ko gero, bus neįmanoma jo išjudinti, jei nieko tiksliau man nepasakysit.

- Tiksliau aš negaliu pasakyti, nes pati nieko nežinau.

- Norėčiau paklausti dar vieno dalyko, panele Steiplton. Jei neketinate nieko daugiau pasakyti, tai kodėl nenorėjote, kad išgirstų brolis? Juk vargu ar jis galėtų jums ką nors dėl tų kelių žodžių prikišti.

- Mano brolis labai nori, kad Baskervilių dvaro šeimininkas gyventų čia – tai atneštų naudos šio

krašto beturčiams. Ir jis baisiai supyktu, jei sužinotų, kad kurstau serą Henriį čia nepasilikti. Tačiau dabar aš atlikau savo pareigą ir nieko daugiau nebesakysiu. Man reikia eiti atgal, kitaip jis gali manęs pasigesti ir įtarti, kad mačiausi su jumis. Sudie!

Ji apsisuko ir tuojau pat dingo tarp išsimėčiusių akmenu, o aš, prislėgtas neaiškios baimės, patraukiau į Baskervilių dvarą.

VIII skyrius

DAKTARO VATSONO LAIŠKAS

Nuo šiol aš pasakosiu įvykius, cituodamas savo laiškus misteriiui Šerlokui Holmsui, kurie sudėti prieš mane ant stalo. Vieno puslapio trūksta, bet šiaip laišškai gerai išsilaikę, tarsi būtų ką tik rašyti, ir daug tiksliau perteikia mano jausmus bei įtarimus, negu galėčiau padaryti dabar pats, nors tie tragiški įvykiai dar visiškai ryškūs mano atmintyje.

Baskervilių dvaras,
spalio 13 d.

Brangusis Holmsai,

Iš ankstesnių mano laiškų ir telegramų gerai žinote visa, kas ligi šiol įvyko šiame Dievo užmirštame pasaulio kampelyje. Kuo žmogus ilgiau čia gyvena, tuo labiau ir labiau į širdį smelkiasi to bekraščio ir rūsčiai žavingo raisto dvasia. Atsidūręs jame, pajunti, kad dabartinė Anglija likusi kažin kur, o jos vietoj matai priešistorinių žmonių gyven-

vietes ir jų darbų pėdsakus. Iš visų pusių stovi tų praeities žmonių būstai, jų kapai ir didžiuliai akmenš luitai, kur, manoma, buvusios šventyklos. Žiūri į pilkas akmenines jų trobeles ant išraustų kalvų šlaitų ir pamiršti, koks dabar amžius; ir jei pamatytum, kad pro žemą tokios trobelės angą lenda kailiu apsigobęs gauruotas žmogus ir deda į lanką strėlę su akmeniniu antgaliu, pagalvotum, kad jam čia labiau tinka būti negu tau. Keista, kad jie taip tankiai buvo apgyvenę tokias iš pažiūros nuo amžių nederlingas žemes. Aš ne archeologas, bet manau, kad tai buvo taikinga ir engiama gentis, gavusi tenkintis tuo, kas liko nuo kitų.

Tai, žinoma, visiškai nėra susiję su misija, dėl kurios atsiuntėte mane, ir tikriausiai nė kiek neįdomu tokiam be galo praktiškam žmogui kaip jūs. Aš prisimenu, kad jums vis vien, ar Saulė sukasi apie Žemę, ar Žemė – apie Saulę. Taigi grįžtu prie sero Henrio Baskervilio reikalų.

Kelias pastarąsias dienas negavote nė vieno laiško, nes nieko svarbaus neturėjau pasakyti. Pas-kui nutiko keistas įvykis, ir apie tai parašysiu, kai prieis eilė. Tačiau iš pradžių papasakosiu keletą kitų dalykų, kurie gali būti svarbūs.

Pirmiausia, tai raiste pasislėpęs kalinys, apie kurį buvau užsiminęs. Dabar visai pagrįstai galima manyti, jog jis iš raisto pasitraukė, todėl šios apylinkės viensėdžių šeimainikai atsikvėpė lengviau. Jau praėjo dvi savaitės nuo jo pabėgimo, bet per tą laiką jo niekas nematė, nieko apie jį negirdėjo. Sunku patikėti, kad jis tiek laiko išsilaikytų raiste. Žinoma, čia pasislėpti vieni niekai. Bet kuris akmeninis būstas gali atstoti slėptuvę. Tačiau čia nėra ko valgyti, nebent pasigavęs papjautų kokią avių. Todėl mes manome, kad jo čia nebėra, ir aplinkiniai gyventojai vėl ramiai miega.

Baskervilių dvare mes esame keturi stiprūs vyrai, tad galėtume lengvai apsiginti, bet, prisipažįstu, man darydavosi neramu, pagalvojus apie Steipltonus. Jie gyvena toli ir pagalbos neprisišauktų. Visuose namuose tėra tarnaitė, senas tarnas ir sesuo su broliu, ir tas pats ne kažin koks stipruolis. Jei baisesis Noting Hilo nusikaltėlis įsilaužtų pas juos, jie apsiginti nepajėgtų.

Mudviem su seru Henriu tai neišeina iš galvos, todėl pasakėme Steipltonui, kad nakčiai galime atsiųsti arklininką Perkinsą, bet Steipltonas nenorėjo nė girdėti.

Mūsų draugas baronetas pradeda labai domėtis gražiąja kaimyne. Ir nenuostabu, nes čia, šiame užkampyje, tokiam veikliam žmogui kaip jis labai prailgsta, o ji – tokia kerinti gražuolė. Karštu būdu ir kažkokiu egzotiškumu ji nepaprastai skiriasi nuo šalto ir apatiško brolio. Tačiau ir jame, atrodo, liepsnoja užslėpta ugnis. Neabejoju, kad jis turi seseriai didžiulę įtaką, nes ne kartą esu pastebėjęs, kaip ji kalbėdama vis žvilgčioja į jį, tarsi laukdama pritarimo. Jai jis, sakyčiau, malonus. Tačiau iš šalto akių blizgesio ir plonų, kietai sučiauptų lūpų atrodo kieto, gal net rūstaus būdo. Jis tikrai jus sudomintų.

Steipltonas atėjo pas Baskervilį tą pačią dieną, o kitą rytą mus abu nusivedė parodyti, kur nutiko tai, kas pasakojama legendoje apie nedorėlį Huga. Tą vietą radome, nuėję keletą mylių į raisto glūdumą, – ji iš tikrųjų tokia kraupi, kad pati savaime galėjo būti pakankamas akstinas legendai. Siauru slėniu tarp dviejų uolėtų kalvų patenki į atvirą žalią aikštę, priaugusią baltų švylių. Vidury stūkso du didžiuliai vėjo nugludinti, smailiomis viršūnėmis akmenys, nelyginant milžiniškos aptrupėjusios kažkokio pabaisos iltys. Ši aikštė išlikusi visai tokia pat, kokia buvo anos tragedijos metu. Seras Henris dairėsi aplinkui labai susidomėjęs ir net kelis

kartus paklausė Steipltoną, ar šis iš tikrųjų manęs, kad dvasios galinčios kištis į žmonių gyvenimą. Jis kalbėjo lyg niekur nieko, bet buvo aišku, kad visa tai jam rimtai rūpi. Steipltonas atsakinėjo atsargiai ir, man regis, pasakė mažiau negu žinojo, – daug ką nutylėjo, nenorėdamas ižvesti baroneto jausmų. Papasakojo tik keletą panašių atsitikimų, kai giminė buvo persekiojama kažkokių piktų dvasių, ir mums dėl to pasirodė, kad jis šiuo klausimu laikosi paplitusios nuomonės.

Grįždami namo, užsukome priešpiečių į Meripito sodybą, ir čia seras Henris susipažino su panele Steiplton. Iš pat pirmo žvilgsnio ji labai jam patiko, ir smarkiai suklyščiau, pasakęs, kad šis jausmas nebuvo abipusis. Einant namo, seras Henris visą kelią apie ją kalbėjo, ir dabar turbūt nėra tos dienos, kad nepasimatytume su broliu ar su seseria. Šiandien jie pietauja pas mus, ir jau kalbama, kad kitą savaitę mes eisime pas juos. Atrodo, kad geresnės poros savo seseriai Steipltonas negalėtų nė norėti, bet vis dėlto ne kartą pastebėjau, koks jis pasidaro nepatenkintas, kai seras Henris bent kiek meiliau į ją pasižiūri. Be abejo, jis labai prie sesers prisirišęs ir likęs be jos jaustūsi vienišas, bet būtų didžiausias egoistas, jei išdrištų užkirsti kelią tokioms puikioms

vedyboms. Ir vis dėlto aišku kaip dieną – Steipltonas nenori, kad sero Henrio ir jo sesers draugystė peraugtų į meilę, nes aš pats ne kartą mačiau jį visokiais būdais stengiantis sukliudyti, kad jie nepasiliktų *tête-à-tête*. Beje, jei prie visų mūsų sunkumų dar prisidės ir meilės romanas, tai vykdyti jūsų prisakymą – niekad nepalikti sero Henrio vieno – pasidarys dar kebliau. O jei tiksliai laikysiuosi jūsų nurodymų, tai greitai tapsiu čia nebepageidaujamas.

Vieną dieną – tiksliau, ketvirtadienį – pas mus pusryčiavo daktaras Mortimeris. Kasinėdamas Long Dauno milžinkapį, jis rado priešistorinio žmogaus kaukolę ir vis negali atsidžiaugti. Kito tokio keistulio ir entuziasto turbūt niekur daugiau nėra. Kiek vėliau atėjo Steipltonas, tada mes visi nuėjome į kukmedžių alėją, ir gerasis daktaras, sero Henrio paprašytas, kuo smulkiausiai parodė, kaip viskas nutiko tą nelemtąją naktį. Kukmedžių alėja – tai dvi eilės tankių nelyginant siena aukštų kukmedžių, tarp kurių, atskirtas vejos ruožais, eina ilgas, niūrus takas. Kitame alėjos gale stovi sena apgriuvusi altana. Ties viduriu yra varteliai į raistą, prie kurių senasis džentelmenas nukratė cigaro pelenus. Varteliai balti, mediniai, su sklėsčiu. Už jų plyti raistas. Prisiminęs jūsų teoriją apie tą atsitikimą,

stengiausi įsivaizduoti, kaip viskas įvyko. Čia stovėdamas senasis džentelmenas pamatė kažką atidumiant per raistą ir taip persigando, kad pasileido bėgti kiek įkabindamas ir bėgo tol, kol iš siaubo ir netekęs jėgų krito negyvas. Jis lėkė per tą ilgą ir tamsią alėją. Nuo ko? Nuo bandšunio iš raisto? Ar nuo šmėklos – juodo, tylaus ir baisaus šuns? O gal čia žmogus prikišo ranką? Gal blyškusis atsarguo-
lis Berimoris žino daugiau, negu teikėsi pasakyti? Nieko nesuprasi – taip viskas neaišku, bet vis dėlto čia esama nusikaltimo.

Nuo to laiko, kai jums rašiau paskutinį kartą, susipažinau dar su vienu kaimynu. Tai misteris Frenklendas iš Lefterių dvaro, už keturių mylių į pietus nuo mūsų. Jis nebejaunas, žilas, raudonveidis žmogus, gana tulžingo būdo. Jo aistra – britų teisė, ir besibylinėdamas jis jau iššvaistė didžiulį turtą. Jis bylinėjasi dėl paties bylinėjimosi, nesvarbu, ar kaip ieškovas, ar kaip atsakovas, o toks malonumas, savaime aišku, kainuoja. Žiūrėk, susigalvos ir užtveria kelią per savo žemes – tegul parapija per teismą išsireikalauja teisę naudotis keliu. Arba vėl, nuėjęs pas kokį žmogų, išlauš vartus ir pareikš, kad čia nuo senų senovės buvęs kelias – tegul šeimininkas paduoda jį į teismą už įsibrovimą į svetimas

valdas. Jis yra puikiai išstudijavęs senovės bendruomenės teisę ir savo žinias kartais panaudoja Fernvorto kaimo gyventojų labui, o kartais prieš juos, taigi pagal tai, ko nusipelnęs, čia, žiūrėk, jis jau iškilmingai nešamas per kaimą, čia jau simboliškai deginamas ant laužo. Girdėjau, kad šiuo metu jo laukia septynios bylos, kurios tikriausiai praris paskutinius jo pinigus, taigi jam bus ištrauktas geluonis, ir jis pasidarys nepavojingas. Apskritai, jei ne tie bylinėjimai, jis garsėtų kaip švelnus, geros širdies žmogus, ir apie jį užsiminiau tik todėl, kad prisakėte būtinai aprašyti visus kaimynus. Jis yra mėgėjas astronomas, turi puikų teleskopą ir šiuo metu susirado keistą užsiėmimą: dienų dienas praguli ant namo stogo, stebėdamas raistą, ar kur nepamatys pabėgusio kalinio. Būtų gerai, jeigu jis visą energiją skirtų tik tam darbui, bet jau sklinda gandai, kad jis ketina į teismą paduoti daktarą Mortimerį, kam tas Long Dauno piliakalnyje atkasė kapą, negavęs giminių sutikimo, nors kaulai, kuriuos jis iškasė, yra neolito žmogaus. Jis paįvairina mūsų gyvenimą, kartais prajuokina, o čia mums to labai reikia.

O dabar, kai parašiau apie viską: apie pabėgusį kalinį, Steipltonus, daktarą Mortimerį ir Frenklendą iš Lefterių dvaro, leiskite baigti laišką reikšmingiau-

siomis žiniomis – kai ką papasakoti apie Berimorius ir, svarbiausia, apie praeitos nakties nutikimą.

Pradėsiu nuo telegramos, kurią buvote pasiuntę iš Londono patikrinti, ar Berimoris iš tiesų namie. Kaip rašiau, iš paštininko žodžių matyti, kad patikrinti nepasisėkė, ir mes negavome nei vienokio įrodymo, nei kitokio. Aš viską pasakiau serui Henriui, tad jis nieko nelaukdamas pasišaukė Berimorį ir tiesiai, kaip visada, paklausė, ar šis gavo telegramą. Berimoris pasakė, kad gavo.

– Ar berniukas jums pačiam ją įteikė? – paklausė seras Henris.

Berimoris nustebo ir kiek pagalvojo.

– Ne, – atsakė jis. – Tuo metu aš buvau ant aukšto, ir man ją atnešė žmona.

– Ar atsakymą davėte jūs pats?

– Ne, aš žmonai pasakiau, ką atsakyti, ir ji nuli-pusi parašė.

Vakare Berimoris apie tai pats užvedė kalbą.

– Šį rytą, sere Henri, aš ne visai supratau, kodėl jūs klausėte apie telegramą, – pasakė jis. – Manau, paštininkas nieko negalėjo prikišti, kad būčiau ką negerai padaręs ir dėl to užsitraukęs jūsų nepasitikėjimą?

Seras Henris jį užtikrino, kad taip nėra, ir norėdamas nuraminti atidavė nemaža senų savo drabužių, nes Londone nusipirktieji jau buvo atvežti.

Mane domina ponija Berimor. Tai stambi, tvirta, riboto proto, nepaprastai pagarbi, puritoniškų pažiūrų moteris. Sunku įsivaizduoti šaltesnių jausmų žmogų. Ir vis dėlto, kaip jau jums sakiau, pirmąją naktį girdėjau ją graudžiai raudant ir nuo to laiko ne kartą mačiau užverktu veidu. Jai širdį drasko kažkoks didžiulis skausmas. Kartais pagalvoju, gal ją graužia sąžinė už kokį nusikaltimą, o kartais imu spėlioti, ar tik Berimoris nebus tironas. Man visą laiką šis žmogus atrodė keistas ir nesuprantamas, o po to, kas nutiko praeitą naktį, mano įtarimai dar padidėjo. Nors šiaip tas nutikimas gal ir visai nesvarbus.

Kaip žinot, aš miegu ne per kiečiausiai, o dabar, kai šiuose namuose reikia būti budriam, pasidariau itin jautrus. Praeitą naktį apie antrą valandą pabudau, išgirdęs kažką sėlinant pro mano kambarį. Atsikėlęs pravėriau duris ir pasižiūrėjau. Ilgas juodas šešėlis slinko koridoriumi. Jis krito nuo žmogaus, kuris patyliukais ėjo per koridorių su žvake rankoje. Tas žmogus buvo su marškiniais ir kelnėmis, basas. Aš temačiau jo siluetą, bet iš aukštumo supratau,

kad tai Berimoris. Jis sėlino pamažėle, be galo atsargiai, kaip vagis.

Jau esu jums rašęs, kad iš koridoriaus galima patekti į galeriją, einančią aplinkui vestibulį. Aš palaukiau, kol Berimoris dingo man iš akių, ir ėmiau jį sekti. Kol perėjau per galeriją, jis atsidūrė pačiame koridoriaus gale; pamatęs žibant šviesą pro atviras vieno kambario duris, supratau, kad jis bus ten įjęs. Beje, ten visi kambariai tušti ir juose niekas negyvena, taigi Berimorio elgesys pasirodė juo paslaptingesnis. Šviesa nebeblykčiojo, matyt, jis stovėjo nejudėdamas. Kiek galėdamas tyliau nusėlinau per koridorių ir pro praviras duris pažvelgiau į kambarį.

Berimoris stovėjo prigludęs prie lango, prikišęs žvakę prie pat stiklo. Jis buvo kiek pasisukęs, ir aš pamačiau, kad tarytum kažko laukdamas įdėmiai žiūri į juoduojantį raistą, o jo veidas atrodo tarsi sustingęs. Taip įtemptai jis žiūrėjo kelias minutes, paskui tyliai sudejavo ir užgesino žvakę. Aš tučtuojau sugrižau į savo kambarį, o netrukus koridoriuje vėl pasigirdo tie patys atsargūs žingsniai, tik dabar į kitą pusę. Jau daug vėliau per miegus išgirdau, kaip kažkur subraškėjo rakinamos durys, bet nesupratau kurios.

Ką visa tai reiškia, nežinau, bet šiuose niūriuose namuose rezgasi kažkokios paslaptys, ir jas mes anksčiau ar vėliau atskleisime. Nevarginsiu jūsų savo spėliojimais, nes prašėte pranešti tik faktus. Ši rytą aš ilgai kalbėjausi su seru Henriu, ir mudu, apsvarstę tai, ką mačiau praeitą naktį, sugalvojome veikimo planą. Apie jį dabar nieko nepasakosiu, bet užtat kitas laiškas bus įdomus.

IX skyrius

ANTRASIS DAKTARO VATSONO LAIŠKAS

Baskervilių dvaras,
spalio 15 d.

Brangusis Holmsai,

Gal pirmosiomis savo atvykimo dienomis nedaug naujienų tegalėjau jums pranešti, bet dabar, pripažinkite, aš už viską atsilyginu, nes vienas po kito eina daugybė įvykių. Praeitame laiške svarbiausia žinia buvo apie Berimorį prie lango, o dabar vėl turiu begalę naujienų, kurios, jei neklystu, labai jus nustebins. Aš nė nesitikėjau, kad viskas taip susidės. Kai kas gerokai paaiškėjo per tas dvi paras, kai kas dar labiau susikomplicavo. Bet aš viską papasakosiu, o spręskite jūs pats.

Kitą rytą po tos neramos nakties dar prieš pusryčius nuėjau tuo pačiu koridoriumi ir apžiūrėjau kambarį, kur Berimoris buvo naktį. Pastebėjau, kad langas į vakarų pusę, pro kurį Berimoris taip atidžiai žiūrėjo, turi vieną privalumą, palyginti su

visais kitais rūmų langais, – pro jį geriausiai matyti raistas. Iš čia pro dviejų medžių tarpą matai raistą lyg ant delno, o pro kitus langus jį vos tegali išžiūrėti. Kadangi Berimoris pasirinko kaip tik šį langą, vadinasi, jis norėjo kažką pamatyti raiste. Naktis buvo labai tamsi, ir aš neišsivaizduoju, kaip jis galėjo tikėtis ką nors išvelgti. Man dingtelėjo mintis, ar tik čia nebus koks meilės romanas. Tada galėtum suprasti, ir ko jis taip baikščiai ėjo, ir ko kremtasi jo žmona. Berimoris nepaprastai gražus vyras ir lengvai gali pavergti širdį kokiai kaimo mergelei – vadinasi, mano prielaida visai įmanoma. Paskui Berimoris tikriausiai išėjo į slaptą pasimatymą, nes, jau būdamas savo kambaryje, girdėjau rakinant duris. Apie tai mažiau visą rytą ir dabar jums rašau apie savo įtarimus, nors vėliau jie gali pasirodyti ir visai nepagrįsti.

Kad ir kokia būtų tikroji Berimorio vaikščiojimo naktį priežastis, jaučiau, kad tai nutylėdamas, kol viskas paaiškės, prisiimčiau per didelę atsakomybę. Todėl kai po pusryčių su baronetu nuėjom į jo kabinetą pasikalbėti, aš jam viską ir pasakiau. Baronetas nustebo mažiau, negu tikėjausi.

– Aš žinojau, kad Berimoris naktimis vaikšto, ir ketinau su juo apie tai pasikalbėti, – pasakė jis. –

Kelis kartus girdėjau koridoriuje žingsnius tuo pat laiku kaip ir jūs.

- Tai, matyt, jis kiekvieną naktį eina prie to lango, - tariau.

- Matyt. Jei taip, mes galėtume jį pasekti ir pažiūrėti, ko jis ten laukia. Įdomu, ką darytų jūsų draugas Holmsas, jei būtų čia?

- Manau, kad pasielgtų visiškai taip, kaip jūs dabar pasiūlėt, - atsakiau. - Jis pasektų Berimorį ir pažiūrėtų, ką šis veikia.

- Tai sekim kartu.

- Bet jis, be abejo, išgirs.

- Berimoris gerokai neprisigirdi, tad pamėginkim tuo pasinaudoti. Sueisim šiąnakt į mano kambarį ir palauksim.

Jis patenkintas pasitrynė rankas, - matyt, apsidžiaugė, kad ši pramoga pajvairins monotonišką gyvenimą dvare.

Baronetas jau tarėsi su architektu, dariusiu projektus serui Čarlzui, ir su rangovu iš Londono, tad greičiausiai laiku galime laukti didelių permainų. Iš Plimuto atvažiavo dažytojai ir baldžiai; taigi atrodo, kad mūsų draugas plačiai užsimojo ir nepagailės nei rūpesčių, nei išlaidų savo giminės didybei prikelti. Kai rūmai bus sutvarkyti ir pristatyti naujų baldų,

serui Henriui betrūks tiktai žmonos. Tarp mūsų kalbant, aiškiai matyti, kad dėl to nebus vargo, jei tik panelė Steiplton sutiks, nes mažai tesu matęs vyrų, kurie būtų taip įsimylėję, kaip seras Henris gražiąją mūsų kaimynę. Ir vis dėlto jų meilės tėkmė nėra tokia rami, kaip galėtumei laukti tokiomis aplinkybėmis. Štai, pavyzdžiui, šiandien visai netikėtai jos paviršių sudrumstė bangos, gerokai sutrikdžiusios ir supykdžiusios mūsų bičiulį Henri.

Po mūsų jau minėto pokalbio apie Berimorį seras Henris užsidėjo skrybėlę, ketindamas kažkur eiti. Aš, savaime aišku, irgi susiruošiau.

- Jūs irgi einat, Vatsonai? - paklausė jis, keistai žiūrėdamas į mane.

- Jei einate į raistą - taip, - atsakiau.

- Taip, į raistą.

- Juk žinot, kas man liepta daryti? Man nemalonu, kad turiu lišti jums į akis, bet jūs pats girdėjot, kaip Holmsas griežtai reikalavo, kad nepalikčiau jūsų vieno, ypač einant į raistą...

Seras Henris maloniai šypsodamasis uždėjo ranką man ant peties.

- Mielas drauge, - pasakė jis, - nors Holmsas ir labai išmintingas, jis vis tiek nenumatė to, kas man dabar darosi. Suprantate? Ir manau, kad tikrai

nesate toks, kuris norėtų man sutrukdyti. Aš turiu eiti vienas.

Mano padėtis pasidarė nepaprastai kebli. Nebe-susigaudžiau, nei ką sakyti, nei ką daryti, o jis tuo tarpu pasiėmė lazdelę ir išėjo.

Tačiau kai viską pergalvojau, mane labai ėmė graužti sąžinė, kam ją išleidau vieną, kad ir tokiu reikalu. Kaip jausiuosi, jei grįžęs turėsiu jums pri-sipažinti, kad per mano aplaidumą įvyko nelaimė? Vien nuo tos minties mane išmušė karštis. Bet gal ir dabar nevelu, gal dar pasivysiu ją? Tučtuojau pasi-leidau link Meripito sodybos.

Kiek kojos įkabina skubėjau keliu, kol priėjau taką į raistą, bet sero Henrio vis nemačiau. Bijodamas, jog būsiu, ko gero, pasukęs ne į tą pusę, ir norė-damas apsidairyti plačiau, užlipau ant kalvos, – tai toji kalva su granito karjeriais. Iš ten tuoj pamačiau serą Henrių. Už kokio ketvirčio mylios jis ėjo raisto taku su dama, – kokia kita, jeigu ne panele Steipl-ton. Aišku, jų buvo susitarta ir šis pasimatymas iš anksto paskirtas. Jie ėjo pamažu, kalbėdamiesi, ir aš mačiau, kaip panelė Steiplton, energingai gesti-kuliuodama, tarsi kažką įrodinėja, o jis atidžiai klau-sosi ir kelis kartus nesutikdamas smarkiai papurto galvą. Aš stovėjau tarp uolų, žiūrėdamas į juos, ir

visai nežinojau, ką toliau daryti. Pasivyti juos ir išiterpti į intymų pokalbį būtų baisiai įžūlu, bet mano pareiga – neišleisti sero Henrio iš akių. Sekti draugą kaip kokiam šnipui – bjaurus darbas. Ir vis dėlto nieko geriau nesugalvoju, – stebėsiu, sakau, nuo kalvos, o paskui prisipažinsiu jam ir taip nuraminsiu savo sąžinę. Žinoma, jei staiga jį būtų ištikęs koks pavojus, aš nebūčiau galėjęs jam padėti, nes stovėjau per toli, bet pats matote, kad mano padėtis buvo sunki ir nieko daugiau negalėjau padaryti.

Mūsų draugas seras Henris ir panelė Steiplton sustojo ant tako, karštai kalbėdamiesi, ir tada pastebėjau, kad ne aš vienas seku jų pasimatymą. Ore judėjo kažkoks žalias daiktas, ir, geriau išžiūrėjęs, pamačiau, kad jį ant lazdos neša žmogus, einantis per kemsynus. Tai buvo Steipltonas su savo tinkleliu peteliškėms gaudyti. Jis buvo daug arčiau besišnekančios poros negu aš ir ėjo į jų pusę. Tuo metu seras Henris staiga apkabino panelę Steiplton. Ir nors jis laikė ją apglėbęs, ji nususuko ir, kaip man pasirodė, stengėsi ištrūkti. Seras Henris pasilenkė prie jos, bet ji, tarsi gindamasi, užsidengė ranka. Ir tučtuojau pamačiau, kai jie ūmai atsoko vienas nuo kito ir nususuko. Tai nutiko dėl Steipltono, kuris, kiek įkabindamas, lėkė į jų pusę, o tinkliukas juo-

kingai makalavo jam už nugaros. Pripuolęs prie įsimylėjėlių, jis ėmė karštai mostaguoti rankomis, trypčioti. Ką tai reiškė, nesupratau, bet, matyt, Steipltonas kažin kuo kaltino serą Henri, o šis aiškinosi, bet Steipltonas vis labiau širdo ir jo nepaisė. Dama stovėjo išdidžiai tylėdama. Galų gale Steipltonas staigiai apsisuko, griežtai mostelėjo seseriai, ir ši, nedrąsiai žvilgtelėjusi į serą Henri, nuėjo kartu su broliu. Iš piktų gamtininko mostų supratau, kad jis pyko ir ant sesers. Baronetas kiek pastovėjo, žiūrėdamas jiems pavymui, paskui nuleidęs galvą, baisiausiai nusiminęs, tuo pat taku pamažėle pasuko atgal.

Ką visa tai reiškė, nesupratau, bet man buvo baisiai gėda, kad, draugui nežinant, mačiau tokią intymią sceną. Taigi bėgte pasileidau nuo kalvos ir jos papėdėje susidūriau su baronetu. Jis atrodė įskaudintas ir, matyt, galvojo nesugalvodamas ką daryti, nes antakiai buvo suraukti.

- O, Vatsonai! Iš kur čia atsiradot? - nustebo jis. - Nejaugi vis dėlto sekėte paskui mane?

Aš jam viską paaiškinau: kaip širdis neleido pasilikti, kaip sekiau paskui jį ir kaip mačiau, kas atsitiko. Jo akys pikta blykstelėjo, bet mano atvirumas jį nuginklavo, ir jis nusijuokė, beje, gana liūdnai.

- Galėtum pamanyti, kad šie tyrlaukiai tikrai patogi vieta žmogui pabūti nuošaliai, - pasakė jis, - bet kur ten! Atrodo, visa grafystė susirinko pasižiūrėti mano piršlybę, ir gana liūdnu! Kurgi jūs buvot?

- Ant tos kalvos.

- Vadinasi, pačioje paskutinėje eilėje. O jos brolis buvo parteryje, prie pat scenos. Ar matėt, kaip jis mus užpuolė?

- Taip.

- Ar jums niekada nepasirodė, kad jis pamišęs?

- Ne, niekada.

- Man irgi. Iki šios dienos aš jį laikiau protingu žmogumi. Bet patikėkit, jam reikia tramdomųjų marškinių. Arba man. Vis dėlto kuo aš blogas? Jūs gyvenate kartu su manimi jau kelios savaitės, Vatsonai. Tad sakykit tiesiai, kodėl aš negalėčiau būti tinkamas vyras tai moteriai, kurią pamilau?

- Manau, kad galėtumėt.

- Dėl visuomeninės mano padėties jos brolis negali nieko prikišti, vadinasi, aš jam nepatinku kaip žmogus. Per visą savo gyvenimą nesu užgavęs nei vyro, nei moters. O jis neleidžia man net pirštu jos paliesti.

- Ar jis taip sakė?

- Taigi, ir kad to būtų užtekę! Žinot, Vatsonai, aš ją tepažištu tik kelios savaitės, bet kai pirmą kartą pamačiau, pajutau, kad ji skirta man, ir ji... ji taip pat laiminga su manim, kaip mane gyvą matot. Moters akys pasako daugiau negu žodžiai. Tačiau jis niekada mums neleido pabūti dviese, ir tik šiandien pirmą kartą pasitaikė proga pasišnekėti vieniems. Ji mielai atėjo į pasimatymą, bet atėjusi apie meilę nė neužsiminė ir, jei būtų galėjusi, būtų nei man neleidusi apie tai prabilti. Ji visą laiką kalbėjo, kad čia pavojinga vieta ir kad ji tol nebus laiminga, kol aš neišvažiuosiu. Aš pasakiau, kad nuo tos dienos, kai ją pamačiau, niekur nemanau važiuoti, o jeigu ji iš tikrųjų taip nori, tai tegul važiuoja su manimi. Žodžiu, paprašiau jos rankos, bet ji man nieko nespėjo atsakyti, nes tas jos brolis pripuolė prie mūsų, visas persimainęs kaip koks beprotis. Jis buvo pabalęs iš pykčio, o blyškios jo akys atšiauriai blizgėjo. Ko man reikią iš jo sesers? Kaip aš išdrįšęs prie jos meilintis, kai jai nuo to bjauru darosi? Gal aš manęs, kad baronetui viskas galima? Jei jis būtų ne jos brolis, būčiau žinojęs, ką atsakyti. O dabar tepasakiau, kad mano jausmas jo seseriai doras, tad man nėra ko gėdytis, ir pridūriau, kad tikiuosi, jog ji suteiks man garbę ir taps mano žmona. Tačiau nuo

to padėtis nepagerėjo, tada aš nebetekau kantrybės ir kiek pasikarščiačiau, nors reikėjo susilaikyti, – juk ji stovėjo šalimais. Galų gale, kaip pats matėt, jis su ja nuėjo, ir aš likau vienas, visiškai išmuštas iš vėžių. Paaiškinkit man dabar, Watsonai, ką tai reiškia, ir aš visą gyvenimą būsiu jums dėkingas.

Aš ir vienaip svarsčiau, ir kitaip, bet, dievaži, pagaliau pats visiškai susipainiojau. Nieko mūsų draugui netrūksta – jis turi titulą, yra turtingas, jaunas, narsus ir gražus, ir nieko negalėčiau jam prikišti, nebent niūrią jo giminės lemtį. Baisiai keista, kad jo pasiūlymas buvo taip šiurkščiai atmestas, visai neatsižvelgiant į panelę Steiplton; keista ir tai, kad ji su tuo sutiko nesipriešindama.

Tačiau dar tą patį vakarą Steipltonas išsklaidė mūsų abejones. Jis atėjo atsiprašyti sero Henrio, kad taip nemandagiai pasielgė rytą, ir jie ilgai vienodu kalbėjosi sero Henrio kabinete. Tas pokalbis išėjo į gera: pikti žodžiai buvo pamiršti, ir susitaikymui pažymėti Steipltonas mus pakvietė ateinantį penktadienį į Meripito sodybą pietų.

– Ir dabar jo nelaikau normaliu, – pasakė seras Henris. – Aš negaliu pamiršti jo žvilgsnio, kai jis mane užsipuolė šį rytą, bet reikia pripažinti, kad retas žmogus mokėtų taip gražiai atsiprašyti kaip jis.

- Ar jis paaiškino, kodėl taip pasielgė?

- Jis sako, kad sesuo jam viskas. Tai savaimė suprantama, ir man malonu, kad jis ją taip brangina. Jie visą laiką gyveno kartu, ir jis, kaip sakosi, neturįs daugiau artimųjų, tik ją vieną, todėl jam net baisu pagalvoti apie išsiskyrimą. Jis nesupratęs, kad aš myliu jo seserį, o kai pats savo akimis tai pamatęs ir pajutęs, kad gali jos netekti, buvęs baisiai sukrėstas ir visai netekęs galvos. Jis atsiprašęs už viską, kas nutikę, ir pripažįstąs, kad jo svajonės visą gyvenimą išlaikyti prie savęs tokią gražuolę seserį buvusios kvailos ir egoistiškos. Ir jeigu jai lemta jį palikti, tai geriau tegu išteka už kaimyno negu už ko kito. Tačiau, šiaip ar taip, jam tai esąs smūgis, ir turėsią praeiti nemaža laiko, kol atsigausiās. Jis mums nedarysiās jokių kliūčių, jei aš prižadėsiās bent tris mėnesius apie tai nekalbėti ir tuo laiku pasitenkinti tik draugyste su jo seserimi. Aš prižadėjau, ir tuo viskas baigėsi.

Taigi viena mūsų paslaptis, nors ir nedidelė, jau išaiškinta. Besikapnodami po balą, mes lyg ir pajutom jos dugną. Dabar jau žinome, ko Steipltonas taip nemaloniai žiūrėjo į savo sesers gerbėją, nors tokio gerbėjo kaip seras Henris reikia paieškoti.

Be to, iš susitaršiusios paslapčių sruogos aš išnarpliojau dar vieną giją – matot, paaiškėjo, iš kur tas paslaptingas raudojimas naktimis, ko ponia Berimor būna apsiverkusi, ko Berimoris slapčia vis eina prie to grotuoto lango vakarų pusėje. Sveikinkit mane, brangusis Holmsai, ir sakykit, kad aš kaip padėjėjas jūsų neapvyliau, kad ne veltui parodėt man pasitikėjimą ir atsiuntėt čia. Visos tos paslaptys buvo iki galo išaiškintos per vieną naktį.

Aš sakau „per vieną naktį“, bet iš tikrųjų prireikė dviejų naktų, mat pirmąją naktį nieko nepešėme. Mudu prasėdėjome sero Henrio kambaryje beveik iki trečios valandos, tačiau negirdėjome jokio kito garso, tik sieninio laikrodžio dūžius. Pagaliau užmi-gome savo kėdėse, ir tuo budėjimas baigėsi. Laimė, kad nenuleidome rankų ir nusprendėme dar kartą pabandyti. Kitą vakarą, kiek įtraukę lempas dagtį, vėl ėmėm budėti sėdėdami kuo tyliausiai ir rūkydami. Laikas slinko neapsakomai pamažu, bet mes laukėm kantriai ir budriai kaip medžiotojas, laukiantis, kada žvėris pakliūs į spąstus.

Laikrodis išmušė pirmą valandą, antrą ir jau vėl buvom beprarandą viltį ką nors sužinoti, bet staiga snaudulys išlakstė, mudu akies mirksniu pašokom ir suklusom. Koridoriuje sugirgždėjo grindys, girgžde-

sys priartėjo prie mūsų kambario ir pamažu nutolo. Tada baronetas patyliukais atidarė duris, ir mudu leidomės sekti. Mūsų sekamasis jau buvo perėjęs galeriją, tad koridoriuje buvo visai tamsu. Mes tyliai nusigavome į kitą pastato sparną. Ir kaip tik tuo metu pamatėme aukštą vyrą su juoda barzda – jis pasikūprinęs pirštų galais stypčiojo per koridorių. Kaip ir aną kartą jis įėjo pro tas pačias duris, ir visas tarpduris nušvito, o per tamsų koridorių nuo žvakės nutįso geltonas šviesos ruožas. Mudu sėlinome prie tų durų atsargiai, išbandydami kiekvieną grindų lentą, o tik paskui ant jos stodamiesi. Kad nebildėtų, buvom nusiaavę batus, bet senos lentos vis tiek sulig kiekvienu žingsniu cypė ir girgždėjo. Kartais jau atrodė, kad Berimoris būtinai mus išgirs. Tačiau mums sekėsi, nes jis buvo priekurtis ir į kažką labai sutelkęs dėmesį. Kai pagaliau priėjome prie durų ir pažvelgėme, jis stovėjo prie pat lango su žvake rankeje, prispaudęs prie stiklo blyškų veidą, – visiškai taip kaip prieš dvi naktis, kada aš jį mačiau.

Mes nebuvo iš anksto susitarę, ką darysim, bet baronetas visada pasirenka tiesų kelią. Jis įžengė į kambarį. Berimoris išsigandęs aiktelėjo, atšoko nuo lango ir mirtinai išbalęs, visas drebėdamas, sustojo prieš mus. Tamsios jo akys, degančios baltame lyg

kaukė veide, buvo pilnos siaubo, kai jis nustebeęs žiūrėjo čia į serą Henri, čia į mane.

- Ką jūs čia darot, Berimori?

- Nieko, pone. - Jis vos galėjo išstarti žodį, taip buvo susijaudinęs; nuo žvakės, drebančios jo rankoje, aplinkui šokinėjo šešėliai. - Langas, pone. Naktimis aš apžiūriu, ar visi uždaryti.

- Antrame aukšte?

- Taip, pone, apžiūriu visus langus.

- Klausykit, Berimori, - griežtai tarė seras Henris, - mudu nusprendėme iš jūsų sužinoti tiesą, tad kuo greičiau ją pasakysite, tuo mažiau turėsite bėdos. Na! Tik nemeluokit! Ką jūs darėt prie lango?

Vyriškis bejėgiškai pasižiūrėjo į mus ir ėmė grąžyti rankas, tarsi jausdamasis galutinai sužlugęs ir nežinodamas, ko griebtis.

- Aš nieko pikta nedariau, pone. Aš tik laikiau žvakę prie lango.

- O kam laikėt tą žvakę prie lango?

- Neklausinėkit manęs, pone Henri, neklausinėkit! Duodu žodį, pone, kad tai ne mano paslaptis ir todėl negaliu jos atskleisti. Jei ji būtų tik mano, ir nieko daugiau, aš nemėginčiau jos nuslėpti nuo jūsų.

Man staiga atėjo į galvą netikėta mintis, ir aš paėmiau žvakę nuo palangės, kur tarnas ją buvo pastatęs.

- Tai greičiausiai signalas, - pasakiau. - Pažiūrėkim, ar bus koks nors atsakymas.

Aš pakėliau žvakę taip, kaip laikė Berimoris, ir išmeigiau akis į nakties tamsą. Mėnulis buvo užlindęs už debesų, ir tik vargais negalais įžiūrėjau juodą medžių eilę ir už jos plytintį kiek šviesesnę raistą. Ir staiga džiaugsmingai riktelėjau, nes tamsiame lango kvadrato pamačiau, kaip maželytis šviesos taškelis perskrodė juodą nakties šydą.

- Štai, žiūrėkit! - sušukau.

- Ne, ne, sere, ten nieko nėra, nieko nėra, - įsiterpė tarnas. - Patikėkit, pone...

- Perneškite žvakę į kitą lango pusę, Vatsonai, - sušuko baronetas. - Žiūrėkit, anas irgi taip pat padarė! Taigi, nenaudėli, ar jūs vis dar ginsitės, kad čia ne signalas? Na, sakykit! Kas per vienas tas jūsų bendrininkas ir koks čia sąmokslas?

Berimoris pažvelgė tiesiai į baronetą, dabar jo veidas buvo atšiaurus.

- Tai tik mano vieno reikalas. Ir aš nieko neskysiu.

- Tokiu atveju tučtuojau palikite šiuos namus.

- Gerai, sere. Jūsų valia.

- Ir išeisite taip negarbingai? Dievaži, kaip jums ne gėda? Po šiuo stogu mūsų šeimos išgyveno kartu daugiau kaip šimtą metų, o aš jus užtinku beruošiant kažkokį nedorą sąmokslą prieš mane.

- Ne, ne, sere, ne prieš jus!

Tai pasakė moteris, ir mes pamatėm prie durų ponią Berimor, dar labiau išbalusią ir persigandusią už vyrą. Apkūni, vien su sijonu ir užsisiautusi tik skarą, ši moteris galėjo atrodyti juokingai, jei ne išsigandęs jos veidas.

- Mums reikės išeiti, Eliza. Štai kuo viskas baigėsi. Gali dėtis daiktus, - pasakė tarnas.

- O Džonai, Džonai, atleisk. Čia aš kalta, pone Henri, vien aš. Jis tai darė dėl manęs, nes aš jo prašiau.

- Tai pasakykit galų gale, ką visa tai reiškia?

- Vargšas mano brolis alksta raiste. Juk mes negalim leisti, kad jis mirtų iš bado prie pat mūsų namų. Žvakė yra signalas, kad jam paruošta maisto, o jis duoda ženklą, kur reikia nunešti.

- Tai jūsų brolis...

- ...pabėgęs kalinys, pone, žudikas Seldenas.

- Teisybė, pone, - patvirtino Berimoris. - Aš sakiau, kad tai ne mano paslaptis, todėl negalė-

jau jos atskleisti. Tačiau dabar jūs ją sužinojote ir matote, kad niekas jums neketina nieko daryti.

Taigi štai kodėl Berimoris slapta eidavo naktimis su žvake prie lango. Seras Henris ir aš apstulbę spoksojom į ponią Berimor. Nejaugi ši flegmatiška garbinga moteris yra to paties kraujo kaip vienas baisiausių mūsų krašto nusikaltėlių?

- Taip, pone, mano pavardė buvo Selden, o jis - jauniausiasis mano brolis. Iš mažens mes jį per daug lepinome ir leidome viską, ko tik užsigeisdavo, kol jis ėmė manyti, kad pasaulis sukurtas tik jo malonumui ir kad galima daryti, ką nori. Paaugęs jis susirado blogų draugų, ir tarytum koks velnias jį apsėdo. Jis iškankino motinos širdį ir sutrypė į purvą mūsų vardą. Jis smuko vis žemiau ir žemiau - nuo vieno nusikaltimo prie kito, ir turbūt tik Dievo gailingumas gelbsti jį nuo kartuvių. Bet man, pone, jis ir dabar tebėra tas pats mažas garbanotas berniukas, kurį aš auginau kaip vyresnioji sesuo ir su kuriuo žaidžiau. Dabar jis pabėgo iš kalėjimo, žinodamas, kad aš čia gyvenu ir kad mes galėsime jam padėti. Ir kas mums beliko daryti, kai vieną naktį jis atėjo išvargęs, alkanas, ir kiekvieną akimirką galėjo atsekti sargybiniai? Mes jį įsileidome, pamaitinome ir ėmėm juo rūpintis. Paskui parvažiavot jūs, pone,

ir mano brolis nusprendė, kad jam bus saugiau išeiti į raistą ir ten pralaukti, kol liausis jo ieškoję, tad ir slapstosi ten. Tačiau kas antrą naktį mes žiūrime, ar jis dar tebėra, ir parodom lange žvakę. Jei jis atsako, mano vyras išneša jam duonos ir mėsos. Kiekvieną dieną mes tikimės, gal jis patrauks kur kitur, bet kol jis čia, mes negalim jo palikti likimo valiai. Tai tikra teisybė, sakau jums kaip dora krikščionė. Jei jums atrodo, kad čia kas blogai, tai žinokit, kad mano vyras niekuo dėtas, kalta esu aš, o jis viską tik dėl manęs daro.

Moteris kalbėjo taip karštai, kad negalėjom nepatikėti.

- Ar tai teisybė, Berimori?

- Taip, pone Henri. Gryniausia teisybė.

- Ką gi, negaliu kaltinti jūsų, kad palaikote savo žmoną. Užmirškite, ką pasakiau. Eikit dabar į savo kambarį, o rytoj pakalbėsime.

Kai jie išėjo, mes vėl pasižiūrėjome pro langą. Seras Henris jį atidarė, ir mums į veidus padvelkė šaltas nakties vėjas. Toli juodame raiste dar tebežibėjo mažytis geltonas šviesos taškelis.

- Keista, kaip jis nebijo, - pasakė seras Henris.

- Gal žiburėlis taip pastatytas, kad matomas tik iš čia.

- Gali būti. Kaip manote, ar jis toli?
- Kur nors palei Granito uolą.
- Tai ne toliau kaip už poros mylių.
- Gal dar arčiau.
- Taip, negali būti toli, jei Berimoris turėjo ten nunešti maisto. Ir jis, tas niekšas, laukia prie žvakės. Dievaži, Watsonai, einu ir pagaunu jį.

Ta pati mintis ir man buvo atėjusi į galvą. Berimoriai savo paslaptį mums pasakė ne dėl to, kad mumis pasitikėjo. Jie buvo priversti prisipažinti. O šis žmogus pavojingas visuomenei, ir tokio nepataisomo piktadario nėra ko nei gailėtis, nei teisinti. Mes tik atliktume savo pareigą, jei, pasinaudoję proga, grąžintume jį ten, kur jis niekam nebegalėtų pakenkti. Tas žudikas itin žiaurus, ir jei neįsikišim, gali nuken-tėti kiti. Pavyzdžiui, bet kurią naktį jis gali užpulti mūsų kaimynus Steipltonus. Tikriausiai kaip tik ši mintis ir paskatino serą Henriį taip drąsiai žengti tokį žingsnį.

- Ir aš eisiu, - pasakiau.
- Tai pasiimkit revolverį ir apsiaukit aulinius batus. Kuo greičiau išeisim, tuo geriau, nes jis gali užgesinti žvakę ir pasitraukti.

Po penkių minučių jau buvome lauke. Skubiai perėjom per tamsius krūmus, kur niūriai kaukė rudens

vėjas ir šlamėjo krintantys lapai. Nuo drėgmės ir puvėsių oras buvo troškus. Retkarčiais švystelėdavo mėnulis, bet padange vis plaukė ir plaukė debesis ir vos tik išėjus į raistą pradėjo krapnoti lietus. Žiburėlis vis dar tebespingėjo priešaky.

Ar turit kokį ginklą? – paklausiau.

– Taip, šmaikštį.

– Reikia tą kalinį užtikti staiga, nes jis, sako, su niekuo nesiskaito. Užklupsim jį netikėtai, kad atsидurtų mūsų rankose, nespėjęs pasipriešinti.

– Įdomu, Vatsonai, – tarė baronetas, – ką dabar pasakytų Holmsas? Kaip su tuo „nakties metu, kai siautėja piktosios dvasios“?

Staiga, tarsi atsakydamas į jo žodžius, kažkur raisto glūdumoje pasigirdo tas pats keistas balsas, kurį jau buvau girdėjęs prie Grimpeno liūno. Nakties tylą iš pradžių sutrikdė vėjo atneštas pratisas žemas staugimas, paskui jis pagarsėjo, o galiausiai prislopo, pasidarė nelyginant graudi aimana ir visai nutilo. Virpindamas orą, tas duslus staugimas, toks kraupus ir grėsmingas, vis kartojosi ir kartojosi. Baronetas suėmė mane už rankovės, ir net tamsoje buvo matyti, koks išbalęs jo veidas.

– O Dieve, kas čia, Vatsonai?

- Nežinau. Tie garsai dažni čia, raiste. Aš jau syki girdėjau.

Kauksmas nutilo, ir stoji visiška tyla. Mudu stovėjom, įtemptai klausydamiesi, bet nieko nebeišgirdom.

- Vatsonai, - pasakė baronetas, - tai staugė šuo.

Man sustingo kraujas, nes iš virptelėjusio jo balso supratau, kad jį apėmė siaubas.

- Kaip jie tą balsą aiškina?

- Kas?

- Vietiniai gyventojai.

- O, jie tamsūs žmonės. Argi svarbu, kaip jie aiškina?

- Sakykit, Vatsonai, ką jie apie tai mano?

Aš kiek padvejojau, bet neatsakyti negalėjau.

- Jie sako, kad čia staugia Baskervilių šuo.

Jis sudvejojo ir kuri laiką neištarė nė žodžio.

- Taip, tai šuo, - pagaliau vėl prabilo jis, - bet atrodo, kad balsas ėjo labai iš toli, lyg iš anos pusės.

- Sunku pasakyti, iš kur.

- Jis pasigirdavo ir nutildavo su vėjo gūšiais. O ar ne toje pusėje Grimpeno liūnas?

- Taip, toje.

- Tai jis buvo girdėti iš ten. Klausykit, Watsonai, ar jums pačiam neatrodo, kad ten staugė šuo? Aš ne vaikas. Tad nebijokit pasakyti teisybę.

- Aš buvau su Steipltonu, kai tą kauksmą girdėjau. Jis sakė, kad tai greičiausiai kažkokio keisto paukščio balsas.

- Ne, ne, tai šuo, Dieve mano, nejaugi tose visose pasakose esama teisybės? Nejaugi man iš tikro greisia kažkoks paslaptingas pavojus? Jūs tuo netikite, Watsonai, ar ne?

- Ne, ne!

- Ir visiškai ne tas pat, ar kalbi apie tai Londone, ar stovėdamas čia, raisto glūdumoje, ir girdėdamas šitą kauksmą. Ir mano dėdė! Juk prie jo lavono buvo šuns pėdos. Koks sutapimas! Aš ne bailys, Watsonai, bet nuo to kauksmo man tiesiog sustingo kraujas. Žiūrėkit, kokia mano ranka!

Ji buvo šalta kaip marmuras.

- Rytoj viskas bus gerai.

- Man atrodo, kad tas kauksmas niekaip neišeis man iš galvos. Ką dabar darysim, kaip manot?

- Gal grįšim atgal?

- Ne, nieku gyvu. Išėjom gaudyti to kalinio, tai ir sugaukim. Mes tykome nusikaltėlio, o tas velniškas

šuo, ko gero, tyko mūsų. Eime. Nesitrauksim, nors ir visi pragaro nelabieji sulėktų čia, į raistą.

Klupdami mudu pamažėleėjome patamsy, iš visų pusių apsupti dunksančių juodų uolingų kalvų ir prieš save vis toje pačioje vietoje matydami geltoną šviesos taškelį. Niekas taip neklaidina kaip žiburėlis tamsią naktį: čia jis atrodo kažkur toli, horizonte, čia – vos už kelių jardų. Bet pagaliau mes išvydom, iš kur šviesa sklinda, ir supratome, kad žiburėlis iš tikrųjų visai arti. Tai buvo apvarvėjusi žvakė, įstatyta į plyšį tarp uolų, kurios sulaukė vėją ir taip ją dengė, kad iš niekur kitur negalėjai matyti, tik iš Baskervilių dvaro. Mudu buvom už didžiulio granito luito ir už jo pasislėpę pažvelgėm į šviesos signalą. Keistai atrodė ta vieniša žvakė, deganti vidury raisto: aplinkui – nė gyvos dvasios, tik status geltonos liepsnos liežuvėlis ir jo atšvaitas ant uolų.

– Ką dabar darysim? – sušnibždėjo seras Henris.

– Palaukim čia. Jis turi būti kur nors netoli nuo savo žvakės. Pasidairykim, gal pamatysim.

Vos tik spėjau tuos žodžius ištart, mes jį ir pamatėm. Tarp uolų, prie to paties plyšio, kur degė žvakė, pasirodė geltonas piktas veidas, baisus ir gyvuliškas, visas raudonas ir nuožmus. Tokia fizionomija – murzina, apšepusi, apkritusi susivėlusiais plaukais –

galėjo būti laukinio žmogaus, gyvenusio urve šių kalvų pašlaitėje. Šviesa atsispindėjo mažose klas-tingose jo akyse, kurios nirtulingai lakstė į kairę ir į dešinę, nelyginant kokio gudraus žvėries, išgirdusio tamsoje medžiotojų žingsnius.

Matyt, jam kas nors pasirodė įtartina. Gal Berimoris jam duodavo kokį nors sutartą ženklą, o mes to nepadarėm, gal jam šiaip pasidingojo, kad kas nors negerai, bet iš žiauraus veido supratau, kad jis išsigandęs. Kiekvieną akimirką jis galėjo užpūsti žvakę ir pranykti tamsoje. Todėl aš šokau į priekį, o seras Henris – iš paskos. Kalinys, garsiai nusi-keikęs, tą pat akimirksnį sviedė akmenį, kuris atsi-trenkė į mus dengiantį granito luitą ir sutrupėjo. Kai jis pašokęs apsisuko bėgti, aš dar spėjau pamatyti, kad jis kresnas ir tvirto sudėjimo. Laimė, kad tuč-tuočiau pro debesis išlindo mėnulis. Mudu leidomės aukštyn į kalvą ir pamatėme, kad bėglys kiek įka-bindamas lekia žemyn kitu šlaitu, vikriai kaip kalnų ožys šokinėdamas per akmenis. Taiklus ilgas mano revolverio šūvis būtų galėjęs jį sužeisti, bet revol-verį buvau pasiėmęs apsiginti, jei kas užpultų, o ne šauti į bėgantį beginklį žmogų.

Mudu neblogi bėgikai, ir bėgti reikėjo į pakalnę, tačiau greitai supratome, kad jo nepavysime. Dar

ilgai jį matėm mėnulio šviesoje – lyg mažytis taškelis jis skuodė akmenuotu tolimos kalvos šlaitu. Mes vijomės, vijomės, visiškai pailsom, o nuotolis tarp mūsų vis didėjo. Pagaliau, žiūrėdami į tolstantį bėglį, sustojome, paskui, gaudydami kvapą, susėdom ant akmens.

Ir tuo metu visai netikėtai įvyko be galo keistas dalykas. Mudu atsistojom ir pasukom namo, nusprendę, kad vytis – beviltiška. Dešinėje, neaukštai tepakilęs, švietė mėnulis, o sidabrinio jo disko apačią dengė dantyta granitinės uolos viršūnė. Ir čia, ant uolos, tame spindinčiame fone, nelyginant kokia juodmedžio statula, stovėjo žmogus. Nemanykit, Holmsai, kad tai iliuzija. Galvą dedu, kad nieko gyvenime nebuvau aiškiau matęs. Kiek galėjau išžiūrėti, žmogus buvo aukštas ir lieknas. Jis stovėjo, pražergęs kojas, sukryžiuavęs rankas ir nuleidęs galvą, tarsi susimąstęs apie beribius durpių ir granito tyr-laukius, plytinčius po juo. Sakytum tikras to kraupiojo raisto valdovas. Tai buvo ne kalinys. Šis žmogus stovėjo toli nuo tos vietos, kur anas nubėgo. Be to, jis buvo daug aukštesnis. Nustebęs riktelėjau ir pasisukau į baronetą, norėdamas jam parodyti, bet kol jį sučiupau už rankos, žmogus dingo. Smaili gra-

nito viršūnė vis dar dengė mėnulio apatinį kraštą, bet tylios ir ramios statulos ten jau nebebuvo.

Aš norėjau nueiti ant jos viršūnės ir ją apžiūrėti, bet buvo per toli. Be to, baronetas vis dar negalėjo atsigauti po kaukimo, priminusio niūrią jo šeimos legendą, ir jo nebetrūkė nauji nuotykių. Barone-
tas nespėjo pamatyti to vienišo žmogaus ant uolos, todėl negalėjo suprasti, kodėl mane taip sujaudino keistas jo pasirodymas ir išpūdinga poza.

- Tikriausiai sargybinis, - pasakė jis. - Dabar jų pilnas raistas, kai tas kalinys pabėgo.

Ką gi, gal jis ir teišus, bet man rūpėjo įsitikinti pačiam.

Šiandien mes žadame pranešti į Prinstauną, kur reikia ieškoti bėglio, tik gaila, kad mums nepasisėkė patiems pergalingai jį pargabenti į kalėjimą.

Tai tokie yra praeitos nakties įvykiai, ir turite pripažinti, brangūs Holmsai, kad aš jums padėjau su šiuo savo laišku. Žinoma, daugelis faktų, kuriuos aprašiau, visai ne į temą, bet manau, kad taip bus geriausia - aš sakysiu viską, o jūs pats pasirinkite tai, kas labiausiai padės įminti mūsų mįslę. Šio to ir mes jau pasiekėme. Sužinojome Berimorių elgesio priežastį, ir nuo to daug kas paaiškėjo. Tačiau raistas su visomis savo paslaptimis ir keistaisiais

gyventojais vis dar toks pat neperprantamas kaip seniau. Gal kitame savo laiške bent kiek galėsiu ir tai nušviesti. Tačiau būtų geriausia, jei pats čia atvažiuotumėt.

X skyrius

IŠTRAUKOS IŠ DAKTARO VATSONO DIENORAŠČIO

Iki šiol citavau laiškus, kuriuos buvau išsiuntęs Šerlokui Holmsui pirmosiomis dienomis. Bet dabar priėjau prie tokios vietos, kad turiu atsisakyti šito metodo ir vėl pasakoti, pasikliaudamas savo prisiminimais ir pasiremdamas savo to meto dienoraščiu. Keletas jo ištraukų atgaivins tuos įvykius, kurie man neišdildomai įsmigo į atmintį. Taigi pradėdu pasakojimą nuo to ryto, kuris išaušo po nesėkmingų kalinio gaudynių ir kitų keistų nuotykių raiste.

Spalio 16 d. Diena niūri ir miglota, dulkia lietus. Pro namą iš visų pusių slenka debesys, o kai retkarčiais prasisklaido, matyti banguotos nykaus raisto linijos su plonomis sidabro gyslomis kalvų šlaituose; tolumoje prieš šviesą žvilga šlapi akmenys. Liūdna ir namie, ir lauke. Po praeitos nakties išgyvenimų baronetas atrodo kaip žemę pardavęs. Ir man pačiam maudžia širdį – jaučiu, kad gresia pavojus, gresia kiekvieną akimirką, bet nežinau, nei iš kur, nei koks, todėl juo baisesis jis man atrodo.

Ar būgštauju be reikalo?

Užtenka vien pagalvoti apie daugybę įvykių, rodančių, kad aplink mus veikia kažkokios piktos jėgos. Paskutiniojo Baskervilių dvaro šeimininko mirtis buvo visai tokia pat kaip tos šeimos legendoje; be to, tarp kaimiečių sklinda kalbos, kad raiste pasirodanti keista būtybė. Du kartus aš pats savo ausimis girdėjau, tarsi kažkur toli būtų staugęs šuo. Neįmanoma patikėti, kad čia kas antgamtiška. Negi ir pėdsakai, ir staugimas raiste būtų kažkokio vaiduoklio?! Steipltoną gali paveikti tokios kalbos, na gal Mortimerį, bet aš dar sugebu blaiviai protauti ir nieku gyvu tuo nepatikėsiu. Norint patikėti, reikėtų nusileisti iki tų vargšų kaimiečių lygio, kuriems nepakanka pasakojimų apie paprastą pasiutusį šunį, bet trūks plyš reikia pridurti, kad jam iš nasrų ir akių veržiasi liepsna. Holmsas nė nesiklausytų tokių sapaliojimų, o aš esu jo įgaliotinis. Tačiau faktai lieka faktais: raiste aš du kartus girdėjau kaukiant. Sakykim, kad tenai iš tikrųjų laksto kažkoks didžiulis šuo. Tada viskas paaiškėtų. Bet kur tas šuo būna pasislėpęs? Ką ėda, iš kur jis atsirado, kodėl jo niekas nėra matęs dieną? Reikia pripažinti, kad duoti deramą paaiškinimą apie tą šunį beveik taip pat sunku, kaip ir apie aną, iš legendos. Tačiau ne vien

tik šuo čia mįslingas. Juk Londone buvo įsikišta ir žmonių – vyriškis su kebu, laiškas, įspėjantis serą Henriį saugotis raisto. Čia jau viskas realu, nors tai galėjo būti tiek rūpestingo draugo, tiek priešo darbas. Kur dabar tas draugas ar priešas? Ar jis pasiliko Londone, ar atskė paskui mus? Nejaugi... nejaugi jis yra tas pats nepažįstamasis, kurį mačiau ant kalvos viršūnės?

Teisybė, į jį aš vos spėjau žvilgtelėti, bet kai ką gerai įsidėmėjau, galiu net prisiekti. Jis man visai nematytas, nors jau esu susipažinęs su visais kaimynais. Augumo jis aukštesnis už Steipltoną ir daug laibesnis už Frenklendą. Jį būtų buvę galima palaikyti Berimoriu, bet mes jį palikom namie, ir dedu galvą, kad jis negalėjo ateiti paskui mus. Vadinasi, čia, kaip ir Londone, mus persekioja nepažįstamas žmogus. Mes juo neatsikratėm. Kad man pasisektų tą žmogų nutverti, mums pagaliau baigtųsi didžioji nežinia. Ir šiam tikslui pasiekti atiduosiu visas savo jėgas.

Pirmiausia man šovė į galvą pasisakyti apie šį savo tikslą serui Henriui, bet paskui kilo kita, gudresnė mintis – daryti kas reikia ir kuo mažiau kalbėti. Seras Henris tylus, susimąstęs. Kauksmas raiste smarkiai jį sukrėtė. Aš nieko jam nesakysiu,

kad jis dar daugiau nesusijaudintų, ir pats vienas sieksiu savo tikslo.

Šį rytą po pusryčių kai kas įvyko. Berimoris paklausė, ar negalėtų pasikalbėti su seru Henriu, ir jie nuėję užsidarė kabinete. Sėdėdamas biliardo kambaryje, kelis kartus išgirdau pakeltus jų balsus ir gerai supratau, apie ką jie kalbasi. Po kurio laiko baronetas atidarė duris ir pašaukė mane.

- Berimoris sakosi esąs įžeistas, - tarė jis. - Jo nuomone, mes negražiai padarėm, kam ėjom gaudyti jo svainio, kai jis pats mums atskleidė paslaptį.

Berimoris stovėjo prieš mus baltas kaip drobė, bet ramus.

- Gal aš kiek pasikarščiauvau, pone, - pasakė jis, - ir jei taip - prašau man atleisti. Bet vis dėlto aš baisiai nustebau išgirdęs, kad širynt abu džentelmenai parėjo iš raisto, ir sužinojęs, kad jie norėjo pagauti Seldeną. Tam vargšui užtenka bėdų ir be mano užrodymo.

- Jei mums būtumėt pasisakęs savo noru, būtų visai kas kita, - tarė baronetas. - Bet jūs prisipažinote, teisingiau, jūsų žmona prisipažino tik tada, kai kito kelio jums nebebuvo.

- Aš nemaniau, kad jūs tuo pasinaudosite, pone Henri, dievaži, nemaniau.

- Jis pavojingas visuomenei. Čia, raiste, sodybos toli viena nuo kitos, o toks žmogus su niekuo nesiškaičys. Tai matyti, pažvelgus į jo veidą. Va kad ir misteris Steipltonas - argi jis apsigintų, būdamas visuose namuose vienui vienas? Niekas neturės ramybės, kol tas žmogus vėl neatsidurs už grotų.

- Jis nesilauš nė į vienus namus, pone. Duodu jums garbės žodį. Ir šiame krašte jis daugiau nė vieno nebepalies. Patikėkite manimi, pone Henri, kad po kelių dienų viskas bus sutvarkyta, ir jis išplauks į Pietų Ameriką. Dėl Dievo, pone, labai prašau, nepraneškite policijai, kad jis dar slapstosi. Jie liovėsi jo čia ieškoję, ir jis gali ramiai palaukti garlaivio. Jei pranešit apie jį, įstumsit į bėdą ir mane su žmona. Labai prašau, pone, nepranešti policijai.

- Ką pasakysit, Vatsonai?

Aš gūžtelėjau pečiais.

- Jei jis išvyks iš mūsų krašto, mokesčių mokėtojams viena našta bus mažiau!

- Bet jei prieš išvykdamas jis ką nors apiplėš?

- Jis nepadarys tokios kvailystės, sere. Mes jam parūpinom visko, ko tik gali prireikti. Darydamas nusikaltimą, jis išsiduotų.

- Teisybė, - pasakė seras Henris. - Na ką gi, Berimori...

- Dieve padėk jums, pone, ir ačiū iš visos širdies. Jei jį vėl suimtu, vargšė mano žmona nebeišvertu.

- Vadinasi, mes padedame pasislėpti kriminaliniam nusikaltėliui, Vatsonai. Bet po to, ką išgirdom, man širdis nebeleidžia jį išduoti. Tebūnie taip. Berimori, galite eiti.

Sumurmėjęs keletą padėkos žodžių, Berimoris buvo beeinąs, bet kažko suabejojo ir tarė:

- Jūs pasirodėte toks geras, pone, todėl norėčiau jums atsilyginti. Aš kai ką žinau, ir turbūt man reikėjo anksčiau pasakyti, bet pats tesužinojau tik gerokai po apklausos. Ir dar nesu niekam prasitaręs. Tai liečia nelaimingojo Čarlzo mirtį.

Mudu su baronetu net pašokom.

- Ar jūs žinot, kaip jis mirė?

- Ne, ne, to aš nežinau.

- Tai ką jūs žinot?

- Aš žinau, ko jis tą valandą buvo prie vartelių.

Jis turėjo susitikti su moterim.

- Susitikti su moterim? Jis?

- Taip, pone.

- Ir kas ji tokia?

- Nežinau jos pavardės, pone, bet galiu pasakyti inicialus. Jos inicialai yra „L. L.“.

- Iš kur jūs žinot, Berimori?

- Matot, pone Henri, tą rytą jūsų dėdei atėjo laiškas. Jis paprastai gaudavo daugybę laiškų, nes buvo plačiai žinomas ir išgarsėjęs per savo gerą širdį, todėl kiekvienas, bėdos ištiktas, pirmiausia kreipdavosi į jį. Tačiau tą rytą lyg tyčia atėjo tik vienas laiškas, tai jis man ir krito į akis. Jis buvo iš Kumbi Treisio, užrašytas moters ranka.

- Na?

- Paskui aš jį visai užmiršau ir nebūčiau prisiminęs, jei ne mano žmona. Prieš kelias savaites ji tvarkė sero Čarlzo kabinetą - nuo jo mirties čia dar niekas nebuvo pajudinta - ir giliai židinyje ant grotelių rado sudegintą laišką. Didesnė laiško dalis buvo pavirtusi į pelenus, bet maža skiautelė, pats puslapio galas, dar laikėsi nesukritusi ir galėjai perskaityti, kas parašyta, - apanglėjusiame popieriuje dar buvo matyti pilkos rašalo raidės. Tai buvo greičiausiai prierašas, ir štai ką mes perskaitėm: „Labai labai prašau jus kaip džentelmeną - sudeginkit šitą laišką ir dešimtą valandą ateikit prie vartelių.“ Po apačia parašyti tik inicialai „L. L.“

- Ar turit tą skiautelę?

- Ne, pone, ji sutrupėjo, vos tik paliečiau.

- Ar seras Čarlzas gaudavo daugiau laiškų, adresuotų ta pačia rašysena?

- Matot, sere, man nelabai rūpėjo jo laiškai. Aš ir šito nebūčiau pastebėjęs, jei tą dieną jis nebūtų buvęs vienintelis.

- Ar nenumanote, kas yra toji „L. L.“?

- Ne, pone. Tiek tenutuokiu, kiek ir jūs. Tačiau jei mums pavyktų rasti tą damą, manau, kad sužinotume kai ką daugiau apie sero Čarlzo mirtį.

- Nesuprantu, Berimori, kaip jūs galėjote nutylėti tokį svarbų dalyką.

- Matot, pone, tuo metu mus prislėgė savi rūpesčiai. Be to, mudu labai mylėjome serą Čarlzą - juk jis tiek gero mums buvo padaręs. O vargšui mūsų šeiminkui vis tiek nieko nebepadėtume, jei ir prikeltume senus laikus, tuo labiau kad reikia būti ypač atsargiems, kai įsimaišiusi moteris. Netgi patys geriausi žmonės...

- Jūs manote, kad tai gali pakenkti jo reputacijai?

- Taip, pone, aš pamaniau, kad nieko doro iš to nebus. Bet dabar, kai pamačiau, koks jūs geras, pagalvojau, kad negražiai pasielgčiau, nepasakęs jums visko, ką pats žinau.

- Gerai, Berimori, galite eiti.

Kai tarnas išėjo, seras Henris atsisuko į mane.

- Na, Vatsonai, ką jūs manote apie tą naują šviesos spindulį?

- Atrodo, kad nuo jo tamsa pasidarė tik dar juodesnė.

- Ir aš taip manau. Bet jei susektume, kas yra toji „L. L.“, atskleistume paslaptį. Šiaip ar taip, mes jau pažengėme į priekį. Paaiškėjo, kad yra žmogus, turintis žinių, bereikia tik jį surasti. Kaip manote, ką mums dabar daryti?

- Pirmiausia viską pranešime Holmsui. Tai jį užves ant ieškomų pėdsakų. Galiu beveik garantuoti, kad jis tuoj čia atvažiuos.

Nieko nelaukdamas, nuėjau į savo kambarį ir apie to ryto pasikalbėjimą parašiau Holmsui. Supratau, kad pastaruoju metu jis labai užsiėmęs, nes laiškų iš Beikerio gatvės gavau mažai, ir tie patys buvo trumpi – viena kita užuomina apie mano kelionės tikslą ir nė žodelio apie mano pranešimus, kuriuos jam siūsdavau. Savaime aišku, Holmsio mintys sukosi tik apie jo šantažuojamąjį klientą. Tačiau ši naujiena, be abejo, turės vėl jį sudominti. Labai norėčiau, kad jis būtų čia.

Spalio 17 d. Šiandien visą dieną pylė lietus, šnarėdamas per gebenes ir lašėdamas nuo karnizų. Aš pagalvojau apie kalinį, be pastogės šalantį nykiose pelkėse. Vargšas! Kad ir kokie dideli jo nusikaltimai, taip kentėdamas jis juos atperka. Paskui prisiminiau

tą antrąjį – žmogų kebe, statulą mėnulio fone. Ar ir jis mirksta lietuje, tas nematomasis mūsų persekio-
tojas, tas nakties paukštis?

Vakare apsilvilkau lietpaltį ir, mintyse regėdamas
baisius vaizdus, nuėjau giliai į permerką raistą;
lietus čaižė man veidą, vėjas kaukė ausyse. Dieve
padėk tiems, kurie klaidžioja po Didįjį liūną dabar,
kai netgi kieta aukštesnių vietų žemė ištižusi. Susi-
radau Granito uolą, ant kurios buvau matęs vienišą
stebėtoją, ir nuo dantytos jos viršūnės apžvelgiau
niūrų pilką raistą. Lietaus sūkuriai plakė rudą jo
paviršių, švininiai debesys buvo žemi, ir pilki jų
kamuoliai plaukė šmėkliškų kalnų šlaitais. Kairėje,
tolimoje lomoje, vos matomi per rūką virš medžių
kyšojo du smailūs Baskervilių dvaro bokštai. Kiek
aprypė akys, tai buvo vieninteliai žmonių buvimo
pėdsakai, na, žinoma, ir tie akmeniniai priešistori-
niai būstai pašlaitėse. Niekur neišvydau nė ženkle
to vienišo žmogaus, kurį kaip tik čia buvau matęs
prieš dvi dienas.

Einant namo, mane pasivijo daktaras Mortime-
ris, – jis dviračiu vežimaičiu važiavo nelygiu keliu
nuo atkampios Dvokiančio liūno sodybos. Mortime-
ris labai rūpinasi mumis ir retą dieną neatvažiuoja
į Baskervilių dvarą pažiūrėti, kaip mums einasi. Jis

užsispyrė parvežti mane namo, ir aš turėjau lipti į jo vežimaitį. Sužinojau, kad jis labai susikrimtęs, nes prapuolė jo spanielis: išbėgo į raistą ir nebegrįžo. Kaip išmanydamas jį guodžiau, bet prisiminęs Grimpeno liūne prasmegusį ponį, pagalvojau, kad Mortimeris savo šuniuko nebematys.

- Beje, Mortimeri, - pasakiau, su juo dardėdamas duobėtu keliu, - turbūt nedaug čia aplinkui tėra žmonių, kurių nepažintumėt?

- Manau, kad pažįstu visus.

- Tai gal pasakytumėte, kokios moters inicialai yra „L. L.“?

Jis kiek pagalvojo.

- Ne, - tarė. - Už čigones ir samdines negaliu garantuoti, bet iš ūkininkų ir smulkesnių dvarininkų nėra nė vienos su tokiais inicialais. Nors palaukit, - pridūrė jis patylėjęs. - Yra tokia Lora Lajens, inicialai „L. L.“ bus jos. Ji gyvena Kumbi Treisyje.

- Kas ji tokia?

- Frenklendo duktė.

- Ką?! To keistulio, senio Frenklendo?

- Taigi. Ji buvo ištekėjusi už dailininko, pavarde Lajensas, atvažiavusio čia, į raistą, piešti etiudų. Jis pasirodė niekšas ir ją pametė. Tačiau, kiek teko girdėti, tai dar ne visos jos bėdos. Loros išsižadėjo

tėvas, kam ji ištekėjo be jo sutikimo, o gal ir dėl kokios kitos priežasties. Žodžiu, mergina daug prišikentėjo ir nuo senojo nusidėjėlio, ir nuo jaunojo.

- Kaip ji gyvena?

- Tikriausiai senis Frenklendas kažkiek ją remia, bet nedaug, nes jo paties reikalai gana prasti. Tačiau ar šiaip jai būtų nutikę, ar kitaip, juk neleisi žmogui smukti vis žemyn. Sužinoję, kokia jos padėtis, keletas kaimynų pasistengė sudaryti jai pačiai sąlygas garbingai užsidirbti duoną. Tai Steipltonas ir seras Čarlzas. Ir aš šiek tiek pagelbėjau. Mes padėjom jai išmokti mašinraščio.

Mortimeris paklausė, kodėl aš teiraujuosi, bet man pavyko jo smalsumą patenkinti, nepasakant per daug, - kam gi reikia, kad mūsų paslaptį žinotų dar vienas žmogus.

Rytoj rytą nuvažiuosiu į Kumbi Treisį, ir, jei pasiseks rasti tą abejotinos reputacijos ponią Lorą Lajens, bus žengtas didelis žingsnis į priekį - išaiškintas dar vienas klausimas iš visos paslapčių grandinės.

Aš iš tiesų darausi gudrus kaip žaltys: kai Mortimeris apipylė mane primygtiniais klausimais, aš lyg tarp kitko pasiteiravau, kokiam tipui priklauso Frenklendo kaukolė, ir iki pat namų jis prakalbėjo

apie kraniologiją. Ne veltui tiek metų pragyvenau su Šerloku Holmsu.

Belieka paminėti dar vieną dalyką, įvykusį šią lietingą ir liūdną dieną. Tai mano pokalbis su Berimoriu. Po šio pokalbio aš gavau į rankas dar vieną kozirį, kurį galėsiu paleisti, kai tik ateis laikas.

Mortimeris pas mus pasiliko pietų, o paskui su baronetu nuėjo lošti kortomis. Tarnas atnešė man kavos į biblioteką, ir aš, pasinaudojęs proga, daviau jam keletą klausimų.

- Na, - paklausiau, - ar tas brangusis jūsų giminaitis jau iškeliavo, ar dar vis čia slapstosi?

- Nežinau, pone. Duok Dieve, kad būtų iškeliavęs, nes per jį tik vieni nemalonumai. Nieko apie jį nebežinau nuo to laiko, kai paskutinį kartą palikau valgyti, o tai buvo prieš tris dienas.

- Ar tada jį matėt?

- Ne, pone, bet, kai nuėjau kitą kartą, maisto neberadau.

- Jeigu neberadote, vadinasi, jūsų giminaitis dar čia.

- Atrodytų taip, pone, jei maisto nepaėmė tas kitas žmogus.

Aš taip ir nustėrau su pakeltu kavos puoduku ir įsmeigiau akis į Berimorį.

- Vadinasi, jūs žinote, kad ten yra dar vienas žmogus?

- Taip, pone, raiste yra dar vienas žmogus.

- Ar jūs jį matėte?

- Ne, pone.

- Tai iš kur žinot?

- Man apie jį sakė Seldenas, pone, prieš kokią savaitę, o gal daugiau. Jis taip pat slapstosi, bet, kiek suprantu, jis ne kalinys. Man tai nepatinka, daktare Vatsonai, sakau jums tiesiai - man tai nepatinka, - staiga karštai pridūrė jis.

- Klausykite, Berimori! Man niekas daugiau nerūpi, tik apsaugoti jūsų šeiminką. Aš čia ir atvažiuoju tik jam padėti. Sakykite atvirai - kas jums nepatinka?

- Visa, kas čia dedasi, pone, - pagaliau sušuko Berimoris, mostelėjęs ranka į lietaus čaižomą langą raisto pusėje. - Čia kažkas rezga nešvarias pinkles, vėl padarys baisią niekšybę, kaip mane gyvą matot! Labai apsidžiaugčiau, pone, jei seras Henris išvažiuotų atgal į Londoną.

- Tačiau kas gi jus taip baugina?

- Prisiminkit sero Čarlzo mirtį. Vien to pakanka, nors ir kažin ką būtų sakęs tardytojas. Pasiklausykite, kokie garsai sklinda raiste naktį. Saulei nusileidus

už jokius pinigus niekas neišdrįs į jį išeiti. O čia dar tas žmogus pasislėpęs, vis seka ir tyko. Ko jis tyko? Ką visa tai reiškia? Tai nieko gero nežada tam, kuris turi Baskervilių pavardę, ir aš labai apsidžiaugčiau, jei vieną dieną į Baskervilių dvarą ateitų nauji sero Henrio tarnai, o aš galėčiau pasitraukti.

- Kas gi tas žmogus? - paklausiau. - Ar galit ką nors apie jį pasakyti? Ką pasakojo Seldenas? Ar jis žino, kur šis žmogus slapstosi, ką daro?

- Seldenas jį matė porą kartų, bet jis gudrus ir neišsiduoda. Iš pradžių Seldenas palaikė nepažįstamąjį policininku, bet greitai suprato, kad tas nepažįstamasis turi kitų tikslų. Kiek Seldenas nužiūrėjo, jis atrodo kaip džentelmenas, bet ką veikia, neaišku.

- O kur jis gyvena, kaip Seldenas sakė?

- Kažkur kalvos šlaite - akmeniniame būste, kur senovėje gyveno žmonės.

- O iš kur jis gauna maisto?

- Seldenas nužiūrėjo, kad jis turi vaikinuką, kuris jam tarnauja - atneša valgyti ir šiaip ko prireikia. Manychiau, kad viską jis neša iš Kumbi Treisio.

- Puiku, Berimori. Apie tai dar pakalbėsime kitą kartą.

Kai tarnas pasišalino, aš priėjau prie tamsaus lango ir pro aprasojusį stiklą pasižiūrėjau į slen-

kančius debesis bei į juoduojančius vėjo blaškomus medžius. Net namie tokią naktį neramu, o kaip reikia jaustis akmeninėje lindynėje raisto vidury? Kokia stipri turi būti neapykanta, jei žmogus tyko pasislėpęs tokioje vietoje ir tokiu metu! Arba koks didelis ir rimtas turi būti tikslas, jei žmogus ryžtasi iškęsti tokius vargus! Ten, raiste, viename akmenų būste, ko gero, glūdi atsakymas į klausimą, kuris mane taip baisiai jaudina. Prisiekiu, kad rytoj, kol saulė nusi- leis, būsiu padaręs visa, ką gali žmogus, ir atskleisiu paslaptį.

XI skyrius

ŽMOGUS ANT UOLOS

Ką tik pateiktoje dienoraščio ištraukoje esu papasakojęs, kas dėjosi iki spalio aštuonioliktos, o nuo tos dienos visi keisti įvykiai ėmė smarkiai vystytis baisios atomazgos link. Tai, kas nutiko per dvi kitas dienas, neišdildomai įsmigo man į atmintį, ir aš galiu viską papasakoti, nė nepasižiūrėdamas į anuometinius savo užrašus.

Taigi pradedu pasakojimą nuo to dienos, kurios išvakarėse sužinojau du be galo svarbius dalykus: pirma, kad ponia Lora Lajens iš Kumbi Treisio buvo atsiuntusi laišką serui Čarlzui Baskerviliui ir paskyrusi susitikimą toje vietoje, kur jis mirė, ir antra, kad žmogų, besislapstantį raiste, galima rasti kuriame nors akmeniniame būste ant kalno šlaito. Jaučiau, kad dabar, kai žinau tuos du faktus, tik pritrūkęs drąsos ar išradingumo negalėčiau išsklaidyti tamšios nežinios.

Tai, ką sužinojau apie ponią Lajens, vakare neturėjau progos pasakyti baronetui, nes jis su Mortimeriu iki vėlyvos nakties lošė kortomis, bet per pusry-

čius jam viską pranešiau ir paklausiau, ar nenorėtų kartu su manim nuvažiuoti į Kumbi Treisį. Iš pradžių jis pasišovė važiuoti, bet tuoj pat abu pagalvojom, kad daugiau laimėčiau, nuvažiavęs vienas. Kuo oficialsnis bus vizitas, tuo mažiau mums pavyks sužinoti. Todėl palikau serą Henrių vieną ir ne visai ramia sąžine leidausi ieškoti naujų žinių.

Nuvažiavęs į Kumbi Treisį, liepiau Perkinsui pastatyti arklius, o pats nuėjau ieškoti tos, su kuria norėjau pasikalbėti. Jos namus radau lengvai – jie buvo pačiame centre, gražiai įrengti. Tarnaitė įleido mane be jokių ceremonijų, ir svetainėje prie „Remingtono“ mašinėlės sėdinti moteris maloniai šypsodamasi pašoko manęs sutikti. Tačiau pamačiusi nepažįstamą žmogų, nusiminė, vėl atsisėdo ir paklausė, kokių reikalų atvykau.

Iš pirmo žvilgsnio ponija Lajens man pasirodė nepaprastai graži. Jos akys ir plaukai buvo rudi kaip kaštonas, o skruostai, nors ir gana šlakuoti, nuostabaus, tamsiaplaukiams būdingo rausvumo, – toks nenusakomas atspalvis slypi tik pačiame gelsvos rožės viduje. Kartoju, žavinga ji pasirodė iš pirmo žvilgsnio. Tačiau, ilgiau pažiūrėjęs, randi ir kliaudų. kažko jos veidui trūko, nežinia, kas tą tobulą grožį gadino – ar šiurkštoka išraiška, ar gana atšiau-

rus žvilgsnis, ar glebios lūpos. Tačiau tos mintys, žinoma, atėjo man į galvą vėliau. O tuo metu jatau, kad prieš mane labai graži moteris ir kad ji klausia, ko aš atėjęs. Ir tik tą akimirką suvokiau, koks keblus mano uždavinys.

- Aš turiu garbę pažinoti jūsų tėvą, - pasakiau.

Įžanga buvo nevykusi, ir dama leido man tai pajusti.

- Manęs su tėvu niekas nesieja, - tarė ji. - Aš neturiu už ką jam būti dėkinga, ir jo draugai nėra mano draugai. Jei ne velionis seras Čarlzas Baskervilis ir keletas kitų geraširdžių žmonių, dėl savo tėvo būčiau galėjęs numirti badu.

- Aš kaip tik ir atėjau pas jus dėl velionio sero Čarlzo Baskervilio.

Strazdanos ant jos veido pasidarė ryškios ryškios.

- Ką aš galėčiau apie jį pasakyti? - paklausė ponija Lajens ir ėmė pirštais nervingai baksnoti mašinėlės klavišus.

- Jūs jį pažinojote, ar ne?

- Aš jau sakiau, kad esu jam be galo dėkinga. Jei šiandien galiu pragyventi, tai labiausiai ačiū jam, tiek daug man padėjusiam nelaimės valandą.

- Ar jūs susirašinėdavote su juo?

Dama pažvelgė į mane, ir rudos jos akys piktai sužaubavo.

- Kodėl jūs klausinėjate? - šiurkščiai paklausė ji.

- Noriu išvengti viešo skandalo. Geriau atsakykite man dabar, kol apie tai nežinome mudu vieni.

Ji tylėjo išblyškusi kaip drobė. Pagaliau drąsiai ir karingai pakėlė akis.

- Gerai, aš atsakysiu, - tarė. - Tai ką jūs norite sužinoti?

- Ar jūs susirašinėdavote su seru Čarlzu?

- Taip, esu jam rašiusi porą kartų, dėkodama už kilnumą ir dosnumą.

- Ar atsimenate tų laiškų datas?

- Ne.

- Ar buvote kada su juo susitikusi?

- Taip, gal porą kartų, kai jis buvo atvažiavęs į Kumbi Treisį. Dėl didelio savo kuklumo gerus darbus jis daugiausia darydavo nesigarsindamas.

- Tačiau jei jūs tiek mažai esate su juo mačiusis ir mažai jam rašiusi, tai iš kur jis taip gerai žinojo jūsų padėtį, kad galėjo jums padėti, kaip tvirtinate?

Į mano klausimą ji atsakė paprastai.

- Keletas kitų džentelmenų žinojo liūdną mano istoriją ir nutarė susidėję mane paremti. Vienas jų - ponas Steipltonas, sero Čarlzo kaimynas ir artimas

draugas. Jis buvo man ypač malonus; iš jo seras Čarlzas ir išgirdo apie mano padėtį.

Aš žinojau, kad seras Čarlzas Baskervilis keletą kartų buvo pavedęs Steipltonui įteikti pašalpas, todėl man pasirodė, jog damos žodžiai teisingi.

- Ar esate kada per laišką prašiusi serą Čarlzą, kad su jumis susitiktų?

Ponia Lajens vėl visa iškaito.

- Žinot, pone, šis klausimas pernelyg keistas, - pareiškė pasipiktinusi.

- Atleiskit, madam, bet aš turiu jį pakartoti.

- Tai atsakau: žinoma, ne.

- Net ir tą dieną, kai seras Čarlzas mirė?

Akimirksniu ji išblyško, pasidarė balta kaip lavonas. Ir aš greičiau pamačiau, negu išgirdau, kaip išdžiūvusios jos lūpos vargais negalais ištarė: „Ne“.

- Tai jūsų atmintis labai silpna, - pasakiau. - O aš net galiu pacituoti ištrauką iš jūsų laiško. „Labai labai prašau jus kaip džentelmeną - sudeginkit šį laišką ir dešimtą valandą ateikit prie vartelių.“

Pamaniau, kad ponia Lajens nualps, bet ji vis dėlto išsilaikė.

- Nejaugi pasaulyje nėra nė vieno džentelmeno? - suaimanavo ji.

- Jūs neteisingai galvojate apie serą Čarlzą. Jis tikrai sudegino jūsų laišką. Bet kartais ir sudegusį dokumentą galima perskaityti. Dabar prisipažįstate, kad rašėte?

- Taip, rašiau, - sušuko ji iš visos širdies. - Rašiau. Ir kodėl turėčiau gintis? Man nėra ko gėdytis, kad rašiau. Aš norėjau paprašyti pagalbos. Tikėjausi, kad jis man padės, jei su juo pasikalbėsiu, todėl ir pakviečiau susitikti.

- Bet kodėl tokią valandą?

- Todėl, kad tik paskutinę dieną tesužinojau, kad jis išvažiuoja į Londoną ir ten, ko gero, išbus kelis mėnesius. Be to, anksčiau negalėjau ateiti dėl kitų priežasčių.

- O kodėl paskyrėt pasimatymą sode? Juk galėjot nueiti pas jį į namus?

- Jūsų manymu, moteriai tinka vienai eiti į viengungio namus tokiu metu?

- Na, o kas atsitiko, kai nuėjote?

- Aš nebuvo nuėjusi.

- Ponia Lajens!

- Ne, prisiekiu viskuo, kas man švenčiausia. Aš nebuvo nuėjusi. Man sutrukdė.

- Kas gi?

- Tai mano asmeninis dalykas. Negaliu pasakyti.

- Vadinasi, jūs prisipažįstate, kad buvote paskyrusi serui Čarlzui pasimatymą tą pačią valandą ir toje pačioje vietoje, kur jis mirė, bet susitikti nenuėjot?

- Šventa teisybė.

Aš ją klausinėjau ir vienaip, ir kitaip, bet ji tvirtino tą patį.

- Ponia Lajens, - pasakiau stodamasis po to ilgo ir nevykusio pokalbio, - atsisakydama prisipažinti viską, ką žinote, jūs imatės itin didelės atsakomybės, ir jūsų padėtis darosi labai neaiški. Jei man teks kreiptis į policiją pagalbos, pamatysit, kad būsit labai sukompromituota. Jei esate nekalta, kodėl iš karto gynėtės, kad tą dieną rašėte serui Čarlzui?

- Bijojau, kad iš to nebūtų padaryta kokių neteisingų išvadų ir kad nebūčiau įvelta į kokią skandalingą istoriją.

- O kodėl jūs taip reikalavote, kad seras Čarlzas sunaikintų jūsų laišką?

- Jeigu jį skaitėte, turite žinoti.

- Aš nesakiau, kad skaičiau visą laišką.

- Jo dalį jūs pacitavote.

- Aš pacitavau tik prierašą. Laiškas, kaip sakiau, buvo sudegintas, ir aš jo neperskaičiau. Taigi dar kartą klausiu, kodėl jūs taip reikalavote, kad seras

Čarlzas sunaikintų tą laišką, kuriį jis gavo savo mirties dieną?

- Tai grynai asmeninis dalykas.

- Jei taip, juo labiau turėtumėt vengti viešo tardymo.

- Tokiu atveju aš jums pasakysiu. Jei esate girdėjęs liūdną mano istoriją, tai žinote, kad aš ištekėjau neapgalvotai ir dėl to teko gailėtis.

- Tiek esu girdėjęs.

- Dabar mane visą laiką persekioja mano vyras, kurio baisiai nekenčiu. Įstatymas yra jo pusėje, ir aš kiekvieną dieną galiu būti priversta su juo gyventi. Sužinojau, kad galiu atgauti laisvę, jei turėčiau pinigų, tada ir parašiau laišką serui Čarlzui. Juk tai man reikė viską - ir dvasios ramybę, ir laimę, ir savigarbą - viską viską. Aš žinojau, koks seras Čarlzas dosnus, ir tikėjausi, kad jis man padės, jei pati viską jam papasakosiu.

- Tai kodėl gi nenuėjot?

- Matot, per tą laiką aš gavau paramos iš kitur.

- O kodėl tada neparašėt serui Čarlzui ir nepaaiškintot?

- Aš būčiau taip ir padariusi, jei kitą rytą nebūčiau laikraštyje perskaičiusi apie jo mirtį.

Moteris kalbėjo gana nuosekliai, ir mano klausimai nepajėgė išmušti jos iš vėžių. Viską patikrinti galėjau, tik sužinodamas, ar jos skyrybų byla iš tikrųjų pradėta maždaug tuo metu, kai įvyko tragedija.

Nepanašu, kad ji būtų drįsusi meluoti, jei tikrai būtų buvusi Baskervilių dvare, nes ten galima nusi-gauti tik važiuotam ir į Kumbi Treisį negriši be aušros. Tokios kelionės neišlaikysi paslaptį. Taigi ponias Lajens greičiausiai sakė teisybę arba bent dalį teisybės.

Išėjau iš jos suglumęs ir nusiminęs. Ir vėl atsimušiau į tą akliną sieną, kuri iškyla prieš mane, kai tik pasuku savo tikslo link. Vis dėlto juo ilgiau galvojau apie ponios Lajens veidą ir laikyseną, juo daugiau man kilo įtarimų, kad ji kažką nuslėpė nuo manęs. Ko gi ji taip išblyško? Kodėl nenorėjo nieko pasakyti ir kiekvieną prisipažinimą reikėjo išgauti per jėgą? Kodėl ji nebenuėjo į susitikimą tuo metu, kai įvyko tragedija? Tikriausiai priežastys nėra tokios nekal-tos, kaip kad ji norėjo mane įtikinti. Tačiau tuo metu nieko daugiau nebegalėjau padaryti, todėl sumaniau nueiti į raistą ir akmeniniuose būstuose paieškoti atsakymo į antrąją mįslę.

Atsidūriau raiste, bet visiškai nežinojau, kur pasukti, nes jau važiuodamas atgal buvau pamačius, jog senais laikais žmonių gyventa ant visų kalvų. Berimoris man tik tiek sakė, kad tas nežinomasis gyvena viename apleistame būste, o po visą ilgą ir platų raistą jų bus keli šimtai. Bet aš žinojau dar ką ir tuo galėjau pasinaudoti – juk buvau tą žmogų matęs ant Granito uolos. Taigi apie tą vietą ir ieškosiu. Išžiūrėsiu aplinkui visus būstus, kol pagaliau užtiksiu reikiamą. Jei tas žmogus bus viduje, tai priversiu pasisakyti, kas jis ir ko taip ilgai mus seka, net jei man tektų ir revolveriu pagrasinti. Jis galėjo nuo mūsų pasislėpti žmonių pilnoje Ridžento gatvėje, bet tuščiam raiste bus sunkiau. Jeigu rasiu jo buveinę, bet gyventojų joje nebus, tai nepasitrauksiu, kol jis pareis, nors ir kažin kiek reikėtų laukti. Holmsas Londone jį paleido. Koks būtų džiaugsmas, jei man pasisektų sugauti tą žmogų, kuris paspruko nuo mano mokytojo.

Norint apsaugoti serą Henri, laimė vis grėžėsi ir grėžėsi nuo mūsų, bet pagaliau ji mums pati nusišypsojo. Ir tos laimės nešėjas buvo Frenklendas; tas žilas, raudonskruostis žmogus stovėjo prie savo sodo vartelių palei vieškelį, kuriuo važiavau.

- Laba diena, daktare Vatsonai, - neiįprastai maloniai sušuko jis. - Duokit pailsėti arkliams, o pats užėikite išgerti vyno ir manęs pasveikinti.

Aš toli gražu nejaučiau jam simpatijos, žinodamas, kaip jis pasielgė su savo dukra, bet man rūpėjo parsiųsti Perkinsą su ekipažu namo, o dabar kaip tik pasitaikė gera proga. Tai išlipau, paliepęs pranešti serui Henriui, kad grįšiu per pietus. Tada paskui Frenklendą nuėjau į jo valgomąjį.

- Šiandien man svarbi diena, pone, tikra šventė, - pasakė jis kikendamas. - Aš laimėjau dvi bylas. Pagaliau išmokysiu čionykščius dvarininkus, kad įstatymas - tai įstatymas ir kad dar yra žmogus, kuris nesivaržo jo šauktis. Aš iškovojau teisę važiuoti per senio Midltono parką, tiesiog per patį vidurį, pone, už kokių šimto jardų nuo paradinių durų. Na, ką pasakysit? Mes pamokysim tuos magnatus, kaip nesiskaityti su bendruomenės teisėmis, velniai juos griebtų! Be to, uždraudžiau Fernvorto jaunimui rinktis mano miške į piknikus. Tie pajodžargos turbūt mano, kad gali daužytis kur panorėję, primėtyti popierių ir butelių. Abidvi bylos užbaigtos, daktare Vatsonai, ir abidvi aš laimėjau. Tokios dienos neturėjau nuo to laiko, kai už brakonieriavimą buvo nuteis-

tas seras Džonas Morlendas, kurį buvau padavęs į teismą, kam medžiojo triušius savo žemėje.

- Kaip jums tai pavyko?

- Pasižiūrėkite į knygas, pone. Nepasigailėsite, perskaitę bylą: „Frenklendas prieš Morlendą, Karališkasis teismas“. Ta byla man kainavo du šimtus svarų sterlingų, bet aš ją laimėjau.

- Ar iš to turėjot kokios naudos?

- Jokios, pone, jokios. Aš didžiuojuosi, galėdamas pasakyti, kad tomis bylomis nesu pats suinteresuotas. Aš tik vykdu visuomeninę pareigą. Pavyzdžiui, aš nė neabejoju, kad šį vakarą Fernvorte žmonės sudegins mane vaizduojančią iškamšą. Kai jie paskutinį kartą taip darė, pasakiau policijai, kad uždraustų tuos begėdiškus veiksmus. Tačiau mūsų grafystės policija, pone, visai išgverusi ir iš jos nesulauksi teisėto užtarimo. Kai prasidės „Frenklendo byla prieš policiją“, žmonės viską pamatys. Aš nuovadoje taip ir pasakiau, kad jie pasigailės, kam nesiskaito su manim, ir mano žodžiai jau išsipildė.

- Kaipgi? - paklausiau.

Senis be galo reikšmingai pažvelgė į mane.

- Galėčiau jiems pasakyti vieną dalyką, kurį jie mirtinai nori sužinoti, bet nieku gyvu tiems niekšams nepadėsiu.

Aš jau ieškojau kokios dingsties ištrūkti nuo Frenklendo plepalų, bet dabar man parūpo, ką jis dar pasakys. Gerai žinojau, koks priešgina šis senas nusidėjėlis, todėl supratau, jog išsiduodamas, kad man smalsu, tik užkirsiu kelią jo atvirumui.

- Koks nors medžioklės taisyklių pažeidimas? - paklausiau abejingai.

- Cha cha, drauguži, čia daug svarbesnis dalykas! O ką pasakytumėt, jei tai būtų raiste besislapstantis kalinys?

Aš krūptelėjau.

- Nejaugi jūs žinote, kur jis yra? - paklausiau.

- Gal tiksliai ir nežinau, kur jis, bet kuo puikiausiai galėčiau padėti policijai jį sugauti. Ar jums niekad neatėjo į galvą, kad norint sučiupti tą žmogų reikia susekti, kur jis gauna maisto, o pagal tai surasti ir jį patį?

Jis atrodė esąs taip arti tiesos, kad man pasidarė neramu.

- Be abejo, - pasakiau. - Tačiau iš kur jūs žinote, kad jis yra raiste?

- Žinau, nes pats savo akimis mačiau žmogų, kuris jam neša maistą.

Nutirpau, pagalvojęs apie Berimorį. Ne juokai būtų patekti į nagus šiam tulžingam ir landžiam

seniui. Tačiau man širdis atlėjo, kai jis pasakė štai ką:

- Jūs nustebsit, išgirdę, kad valgyti jam neša vaikas. Aš jį matau kiekvieną dieną pro savo teleskopą nuo stogo. Jis vis eina tuo pačiu keliu ir tą pačią valandą, o pas ką gi daugiau, jei ne pas tą kalinį?

Čia tai bent pasisekė! Ir vis dėlto neišsidaviau, kad man įdomu. Vaikas! Berimoris man buvo sakęs, kad mūsų nepažįstamajam viską pristato kažkoks berniukas. Vadinasi, Frenklendas užėjo ne kalinio, bet to žmogaus pėdsakus. Jei išgaučiau, ką jis žino, man nebereikėtų ilgai ir vargingai ieškoti atsako. Tačiau mano koziriai buvo netikėjimas ir abejingumas.

- Man atrodo, kad čia greičiausiai kokio čionykščio piemens sūnus neša pietus savo tėvui.

Net menkiausias pasipriešinimas uždegė valdingą senį. Jis su pagieža pažvelgė į mane, ir žilos jo žandenos pasišiaušė lyg įpykusio katino.

- Taigi, pone! - pasakė jis ir ištiesė ranką į raisto platybes. - Ar matote Granito uolą? Na, o už jos - žemą kalvą, apaugusią erškėčiais? Tai pati akmenuočiausia vietovė visame raiste. Negi tokia vieta tinka ganyklai? Jūsų mintis, pone, visiškai absurdiška.

Aš nedrąsiai pasiteisinau – girdi, taip pasakiau, nes neišmanau aplinkybių. Jam patiko mano nuolankumas, ir jis ėmė aiškinti toliau.

– Žinokit, pone, aš susidarau nuomonę tik turėdamas tvirtą pagrindą. Tą berniuką su ryšulėliu jau esu matęs daugybę kartų. Kiekvieną dieną, o kartais ir du kartus per dieną aš galiu... oi, žiūrėkit, daktare Watsonai! Ar man tik taip atrodo, ar ten iš tikro kažkas juda tame kalvos šlaite?

Nors kalva buvo už kelių mylių, ant pilkšvai žalios jos šlaito pamačiau mažytį juodą taškelį.

– Eime, pone, eime! – suriko Frenklendas, bėgdamas laiptais aukštyn. – Pats pamatysite savo akimis ir įsitikinsite.

Ant plokščio skardinio stogo stovėjo teleskopas – didžiulis instrumentas, įtaisytas ant trikojo. Frenklendas prispaudė prie jo akį ir patenkintas sušuko:

– Greičiau, daktare Watsonai, greičiau, kol dar jis nepasislėpė už kalvos!

Iš tikrųjų į kalvą pamažu kopė nedidelis vaiki galis, per petį persimetęs ryšulėlį. Kai jis pasiekė keterą, šalto mėlyno dangaus fone aiškiai pamačiau jį – nevalyvą ir apskurusį. Jis skubiai vogčiomis apsidairė, tarsi bijodamas, ar kas jo neseka. Paskui dingo už kalvos.

- Na, ar ne mano teisybė?

- Tikrai atrodo, kad tas berniukas eina su kokia nors slapta užduotimi.

- O kokia ta užduotis, atspėtu net paprasčiausias grafystės policininkas. Bet jie nesužinos iš manęs nė žodžio, ir jus, daktare Vatsonai, taip pat prašau laikyti paslaptį. Nė žodelio! Suprantat?

- Tebūnie, kaip norite.

- Jie su manimi elgiasi begėdiškai, begėdiškiausiai. Kai Frenklendas iškels bylą policijai ir visi faktai paaiškės, drąsiai sakau, kad per grafystę nuvilnys pasipiktinimo banga. Nieku gyvu nepadėsiu policijai. Ji manęs neapgintų, jei tie niekšai ne tik mano iškamšą, bet ir mane patį norėtų sudeginti ant laužo. Argi jūs jau išeinat? Nejau tokios didelės sėkmės proga nepadėsit išgerti bent vienos ropinės vyno?

Tačiau aš nenusileidau, nors ir kaip Frenklendas prašė, o kai pareiškė norįs eiti su manimi, – atkalbėjau. Kol jis galėjo matyti, paėjau keliu, o paskui tiesiai per raistą patraukiau link tos akmeningos kalvos, už kurios dingo berniukas. Viskas ėmė klotis kuo puikiausiai, ir pats sau prisiekiau, kad ne aš būsiu, jei nepasinaudosiu ta proga, kurią suteikė likimas, – man užteks ir jėgų, ir išvermės.

Kai pasiekiau kalvos viršūnę, saulė jau leidosi ir nuožulnūs kalvos šlaitai iš vienos pusės buvo žalsvai auksiniai, o iš kitos – apgaubti pilkų šešėlių. Toli, palei pat horizontą, pažemiu driekėsi rūkas ir iš jo kyšojo fantastiškos Beliverio ir Raganos uolos. Visoje bekraštėje dykynėje – tylu, ramu. Tik kažkoks didelis pilkas paukštis – kiras, o gal kuo-linga – sklandė aukštai mėlynoje padangėje. Jis ir aš buvome vienintelės gyvos būtybės tarp didžiulio dangaus kupolo ir jo apskliausto raisto. Pilkuma, vienatvė, svarbaus užsibrėžto tikslo paslaptį stingdė man kraują. Berniuko niekur nebuvo matyti. Pašlaitėje ratu stūksojo senoviniai akmens būstai, tarp jų buvo vienas, kurio stogas dar kiek laikėsi ir galėjo pridengti nuo darganų. Kai aš jį pamačiau, man širdis vos neiššoko. Be abejo, čia ir yra jo irštva. Pagaliau mano koja ant jo slėptuvės slenksčio – tuoj viską sužinosiu.

Sėlinau būsto link atsargiai, kaip kad Steipltonas su atkištu tinkliuku sėlina prie nusiziūrėtos peteliškės. Priartėjau ir apsidžiaugiau, supratęs, jog čia tikrai gyvena žmogus. Nežymus takelis tarp akmenų vedė į apgriuvusią angą, atstojančią duris. Viduje buvo tylu. Gal tas žmogus tūno ten, o gal slampinėja po raistą. Virpėdamas laukiau, kas bus.

Numetęs cigaretę, suspaudžiau revolverio rankeną ir, greitai priėjęs prie angos, pasižiūrėjau į vidų. Tenai nieko nebuvo. Bet iš daugelio ženklų supratau, kad užėjau tikrus pėdsakus. Aišku, tas žmogus gyvena čia. Kelios antklodės, susuktos į neperšlampamą apsiaustą, gulėjo ant to paties akmeninio gulto, kur kadaise miegojo neolito žmogus. Primityviame židinyje kūpsojo pelenų krūva. Šalia stovėjo keletas virtuvės rakandų ir pusė kibiro vandens. Iš tuščių konservų dėžučių krūvos buvo aišku, kad čia gyvenama jau kuris laikas, o kai akys prieblandoje apsiprato, kampe pamačiau skardinį puoduką ir pusę butelio degtinės. Būsto viduryje ant plokščio akmens, atstojančio stalą, gulėjo nedidelis ryšulėlis, be abejo, tas pats, kurį pro teleskopą mačiau berniukui ant peties. Jame buvo kepalas duonos, dėžutė konservuoto liežuvio ir dvi skardinės konservuotų persikų. Kai apžiūrėjęs ryšulėlį norėjau padėti atgal, man širdis vos neiššoko – ant akmens pamačiau lapelį popieriaus, kur buvo kažkas užrašyta. Paėmiau lapelį ir perskaičiau pieštuku pakeverztus žodžius:

Daktaras Vatsonas išvažiavo į Kumbi Treisį.

Stovėjau su tuo popierėliu rankose, galvodamas, ką tas lakoniškas raštelis galėtų reikšti. Vadinasi, šis paslaptingas žmogus persekioja ne serą Henri, o mane. Ir ne pats seka, bet pristatė savo padėjėją, ko gero, tą berniuką, ir štai čia – jo pranešimas. Tikriausiai kiekvienas mano žingsnis šiame raiste yra pastebimas ir pažymimas. Visą laiką jaučiau kažkokią nematomą jėgą, jaučiau, kad apie mus nepaprastai išmoningai ir apdairiai rezgamas plonas tinklas, bet jis toks lengvutis, kad tik kritišką akimirką tepasijusi apnarpliotas.

Jeigu yra šitas pranešimas, tai čia turi būti jų ir daugiau, tad ėmiau ieškoti. Tačiau nieko neradau; taip pat neužtikau jokių ženklų, pagal kuriuos būčiau galėjęs spręsti, kas per žmogus įsikūręs tokia keistame būste ir kokie jo kėslai. Buvo matyti tik tiek, kad jis gyvena spartietiškai ir jam ne galvoj jokie patogumai. Prisiminęs liūtį ir pasiūrėjęs į kiaurą stogą, supratau, kaip tvirtai ir atkakliai tas žmogus turi siekti savo tikslo, jei gyvena tokioje nejaukioje buveinėje. Gal jis mirtinas mūsų priešas, o gal angelas sargas? Prisiekiau pats sau, kad nieku gyvu iš čia neišeisiu, kol to nesužinosiu.

Saulė jau baigė leistis, ir raudonas dangus vakaruose žėrėjo kaip auksinis. Nelyginant rausvos

dėmės tvieskė jo atspindžiai Grimpeno liūno aki-
varuose. Štai abu Baskervilių dvaro bokštai, o ten
toliau, kur tvyro dūmai, – Grimpeno kaimas. Už kal-
vos, tarp to kaimo ir Baskervilių dvaro, yra Steipl-
tonų namas. Auksinės žaros užlietas, vakaras buvo
jaukus, ramus ir malonus, bet mano širdis nejuto
gamtą apėmusios ramybės, o virpėjo, laukdama to
neaiškaus ir baisaus susitikimo, kuris kas akimirka
artėjo. Kad ir drebančia širdimi, bet tvirtai pasiry-
žęs sėdėjau tamsiame būste ir niūrodamas kantriai
laukiau pareinant jo gyventojų.

Ir pagaliau sulaukiau. Dar iš tolo išgirdau, kaip
batai brūkstelėjo per akmenis. Paskui dar kartą, dar,
vis arčiau ir arčiau. Susigūžiau tamsiame kampe
ir uždėjau pirštą ant revolverio gaiduko, nuspren-
dęs nesirodyti, kol bent kiek tą nepažįstamąjį apžiū-
rėsiu. Lauke kuri laiką buvo visai tylu – matyt, jis
sustojo. Paskui žingsniai vėl ėmė artėti, ir būsto
angą uždengė šešėlis.

– Toks gražus vakaras, brangusis Vatsonai, – išgir-
dau pažįstamą balsą, – ir man atrodo, kad lauke
jums būtų daug maloniau.

XII skyrius

MIRTIS RAISTE

Akimirką sėdėjau, užgniaužęs kvapą, ir netikėjau savo ausimis. Pagaliau atgavau žadą ir pajutau, kad man lyg akmuo nuo širdies nukrito. Šis šaltas, kandus ir ironiškas balsas galėjo būti tik vieno vienintelio žmogaus visame pasaulyje.

- Holmsai! - surikau. - Holmsai!

- Eikškit, - pasakė jis, - ir malonėkit būti atsargesnis su revolveriu.

Pasilenkęs išlindau pro žemą angą. Holmsas sėdėjo ant akmens, ir pilkos jo akys linksmi blykčiojo, žvelgdamos į nustebusį mano veidą. Jis buvo pablogęs ir suvargęs, bet guvus ir gerai nusiteikęs, veidas nugairintas vėjo ir rudas nuo saulės. Su sportiniu kostiumu ir kepe jis atrodė kaip turistas, atėjęs į raistą. Jis mėgo tvarką, švarą lyg katė, tad ir čia buvo gražiai nusiskutęs ir baltutėliais marškiniais tarsi Beikerio gatvėje.

- Joks susitikimas manęs dar nebuvo taip nudžiuginęs, - pasakiau, spausdamas jam ranką.

- Ir nustebinęs, ar ne?

- Ką gi, prisipažįstu.

- Bet patikėkit, kad tai staigmena ne jums vienam. Man nė į galvą neatėjo, kad galite būti suradęs neįprastą mano buveinę ir juo labiau kad čia esate pasislėpęs, kol atsidūriau prie jos per kokį dvidešimt žingsnių.

- Tikriausiai pažinote mano pėdsakus?

- Ne, Watsonai, ko gero, jūsų pėdsakų nepajėgiau atskirti nuo kitų pasaulio žmonių pėdsakų. Bet jeigu rimtai norite mane apgauti, tai keiskite tabako markę, nes kai tik pamatau nuorūką su ženkle „Bredlis, Oksfordo gatvė“, man tuoj pasidaro aišku, jog netoliese yra mano draugas Watsonas. Štai ji, palei taką. Ją, be abejo, numetėte tą lemtingą akimirką, kai atakavote tuščią mano būstą.

- Tikra teisybė.

- Taip ir maniau. O žinodamas, koks jūs užsispyręs, drąsiai spėjau, kad pasidėjęs šalia ginklų tykote, kol pareis šeimininkas. Tai jūs iš tikro mane palaikeite tuo nusikaltėliu?

- Nežinojau, kas jūs toks, bet buvau pasiryžęs išsiaiškinti.

- Puiku, Watsonai! O kaip susekėt, kur aš būnu? Turbūt matėt mane tą naktį, kaiėjote gaudyti kalinį,

o per neapsižiūrėjimą taip atsistojau, kad mėnulis pakilo man už nugaros?

- Taip, aš jus tada mačiau.

- Ir, be abejo, išlandėt visus būstus, kol užėjot šitąjį?

- Ne, atsekiau pagal jūsų berniuką - mat jį žmonės jau pastebėjo.

- Tas senas džentelmenas su teleskopu, be abejo, netgi nesusigaudžiau, kas ten. - Jis atsistojo ir nuėjęs pažvelgė į vidų. - O, kaip matau, Kartraitas man atnešė maisto. Koks gi čia raštelis? Tai jūs buvote Kumbi Treise?

- Taip.

- Pas poniją Lorą Lajens?

- Taip.

- Puiku! Atrodo, kad mūsų ieškojimas eina lygia-grečiai. Kai sudėsime į krūvą tai, ką patyrėm, tikiuosi, mums daug kas paaiškės.

- Iš visos širdies džiaugiuosi, kad jūs čia, nes mano nervai tikrai nebūtų išlaikę tokios atsakomybės ir paslaptinumo. Tik stebiuosi ir neatsistebiu, kaip čia patekote ir ką čia veikiate. Aš maniau, kad jūs Beikerio gatvėje ir tiriote tą šantažo bylą.

- Aš ir norėjau, kad taip manytumėt.

- Vadinasi, jūs naudojotės mano paslaugomis, bet vis tiek manimi nepasitikite! - sušukau kiek pasipiktinęs. - Maniau, kad esu nusipelnęs geresnio įvertinimo, Holmsai.

- Brangus drauguži, kaip daugelį kartų anksčiau, taip ir dabar jūs man suteikėte neįkainojamą pagalbą, ir prašau atleisti, jei pasirodė, kad norėjau jus apgauti. Teisybę sakant, taip pasielgiau daugiau sia dėl jūsų labo, nes nujaučiau, kad jums gresia pavojus, ir atvykau pats iširti padėtis. Jei būčiau buvęs su seru Henriu ir su jumis, tai ir mano nuomonė, aišku, sutaptų su jūsų. Be to, pikčiausi mūsų priešai būtų daug atsargesni prie manęs. Gyvendamas Baskervilių dvare, tikriausiai nebūčiau turėjęs tiek galimybės veikti kaip čia, o dabar, būdamas niekam nežinomas, kritišką valandą galiu pulti į pagalbą.

- Tačiau kodėl nieko nepasakėt nė man?

- Kad ir būčiau pasakęs, vis tiek mums iš to jokios naudos, tik, ko gero, mane dar anksčiau būtų kas susekęs. Jums vis būtų rūpėję čia ką nors man pranešti, čia patogiau mane įkurdinti - juk jūs tokios geros širdies - ir būtume be reikalo rizikavę. Aš atsivežiau Kartraitą, - prisimenat tą vaikinuką iš pasiuntinių kontoros, - ir jis mane aptarnauja. O

mano norai kuklūs: žiauberė duonos ir šviri apykaklė. Ko daugiau žmogui reikia? Be to, tai dar viena pora akių ir dar viena pora labai greitų kojų, kurios man neapsakomai pravertė.

- Vadinasi, mano laiškai visai nebuvo reikalingi! - Man suvirpėjo balsas, prisiminus, su koku atsidėjimu ir pasididžiavimu juos rašiau.

Holmsas išsiėmė iš kišenės pluoštelį popierių.

- Štai jūsų laiškai, brangus drauguži, ir, patikėkit, jie net susitrynę nuo skaitymo. Aš puikiai viską sutvarkiau ir juos gaunu tik viena diena vėliau. Turiu jus karštai pagirti už uolumą ir sumanumą, tiriant šį nepaprastai painų atvejį.

Mane dar vis ėmė piktumas, kad buvau taip apgautas, bet nuo šiltų Holmsso žodžių atsileidau. Be to, jaučiau, kad jis sako teisybę ir kad mano nežinojimas, jog jis čia pat, mums išėjo į naudą.

- Na mat, - tarė Holmsas, matydamas, kad mano veidas paskaidrėjo. - Tai sakykit, ką gero sužinojot pas ponią Lorą Lajens. Kad buvote kaip tik pas ją, nesunku atspėti: mat aš jau žinau, kad Kumbi Treisyje tik ji viena mums gali būti naudinga. Teisybę sakant, rytoj pats būčiau ėjęs, jei jūs nebūtumėt ten apsilankę šiandien.

Saulė jau buvo nusileidusi, ir raistą gaubė sūtemos. Pasidarė vėsu, tad mudu suėjome į vidų. Susėdome patamsyje, ir ėmiau pasakoti Holmsui, apie ką kalbėjausi su poniu Lajens. Jis taip susidomėjo, kad kai kurias vietas turėjau net pakartoti.

- Tos žinios be galo svarbios, - prabilo jis, kai baigiau. - Tai užpildo spragą, kuri mums trukdė spręsti šį nepaprastai painų uždavinį. Jūs, be abejo, žinote, kad tos damos ir Steipltono santykiai labai artimi?

- Apie jų artimumą nieko nesu girdėjęs.

- Čia nėra ko nė abejoti. Jie susitinka, rašo vienas kitam laiškus - sutaria kuo gražiausiai. Na, o mums - tai puikus ginklas. Jeigu jį pasitelkus man pasisektų atskirti Steipltono žmoną...

- Steipltono žmoną?!

- Dabar aš jums kai ką pasakysiu, atsilygindamas už praneštas žinias. Ta dama, kuri čia žinoma kaip panelė Steiplton, iš tikrųjų yra jo žmona.

- O Dieve, Holmsai! Ar jūs tikit tu, ką sakot? Kaip jis būtų galėjęs leisti, kad seras Henris ją išimylėtų?

- Sero Henrio meilė niekam daugiau negali pakenkti, tik jam pačiam. Tačiau, kaip matote, Steipltonas baisiai saugo, kad seras Henris neimtų

jai asistuoti. Kartoju, toji dama yra jo žmona, o ne sesuo.

- Tačiau kam tokia apgalvota veidmainystė?

- Steipltonas numatė, kad laikoma netekėjusia ji bus jam daug naudingesnė.

Visi mano nujautimai, nors jų ir kračiausi, visi neaiškūs įtarimai staiga išryškėjo ir susitelkė apie gamtininką. Ir aš pagalvoju, kad tas tykus bespalvis žmogelis su šiaudine skrybėle ir tinkliuku drugeliams gaudyti yra kažkoks baisus padaras: nežmoniškai kantrus ir klastingas, šypsančio veido ir grobuoniškos širdies.

- Tai, vadinasi, Steipltonas ir yra mūsų priešas? Tai jis mus persekiojo Londone?

- Taip, aš įminiau tą mįslę.

- O perspėjimą tikriausiai bus atsiuntus jo žmona?

- Taip.

Tamsoje, kuri mane taip ilgai supo, aš pusiau išvydau, pusiau nuspėjau siaubingą piktadarystę.

- Bet ar neklystat, Holmsai? Iš kur jūs žinot, kad ši moteris - jo žmona?

- Kai judu pirmą kartą susitikot, jis užsimiršęs kaip papasakojo iš savo biografijos ir, manau, dėl to ne sykį krintosi. Jis kadaise iš tikrųjų mokytojavo Šiaurės Anglijoje. Na, o gauti žinių apie mokytoją -

vieni niekai. Per mokyklų agentūras galima surasti bet kurį tos profesijos žmogų. Pasiteiravęs sužinojau, kad viena mokykla sužlugo baisiomis aplinkybėmis, o jos savininkas – pavardė buvo kita – dingo kartu su žmona. Visi požymiai atitiko. O kai išgirdau, kad ieškomasis žmogus – karštas entomologas, dėl tapatybės nebeliko jokių abejonių.

Tamsa pamažu sklaidėsi, bet jos šešėliai dar daug ką slėpė.

– Jei toji moteris tikrai yra jo žmona, tai kuo čia dėta ponija Lora Lajens?

– Va kaip tik į šį klausimą jums ir pavyko gauti atsakymą. Juk po jūsų pokalbio su tąja dama mums daug kas paaiškėja. Aš nieko nežinojau, kad ji nori skirtis su vyru. Vadinasi, laikydama Steipltoną nevedusiu, ji, be abejo, tikisi tapti jo žmona.

– O kas bus, kai apgaulė išaiškės?

– Hm, tada ši dama, ko gero, pasitarnaus mūsų labui. Rytoj mudu iš pat ryto turim su ja pasikalbėti. O dabar, Vatsonai, ar jums neatrodo, kad per ilgai esate pasitraukęs iš savo posto? Juk turėtumėte būti Baskervilių dvare.

Vakaruose buvo išblėsę paskutiniai saulėlydžio atšvaitai, ir jau tamsavo naktis. Viena kita blyški žvaigždėlė mirksėjo violetiniame danguje.

- Paskutinis klausimas, Holmsai, - pasakiau atsi-
stodamas. - Jums nėra ko slėpti nuo manęs. Ką visa
tai reiškia? Ko jis siekia?

Holmsas atsakė tyliau balsu:

- Tai žmogžudystė, Vatsonai, iš anksto šaltakrau-
jiškai sumanyta, rafinuota žmogžudystė. Smulkmenų
neklausinėkit. Steipltonas baigia pakliūti į mano tin-
klą, kaip seras Henris - į jo, per jūsų malonę jis jau
beveik mano rankose. Dabar mums gresia tik vienas
pavojus, kad jis savo tinklo neužmestų, kol mes dar
nepasiruošę. Man reikia dar vienos dienos, daugiau-
sia dviejų, ir viskas bus baigta, bet iki tol saugokit
serą Henri rūpestingai, kaip mylinti motina sergantį
kūdikį. Šios dienos jūsų žygis pateisinamas, bet vis
dėlto man būtų ramiau, jei nebūtumėt iš savo vietos
pasitraukę. Klausykit!

Baisus pratisas riksmas, kupinas siaubo ir kan-
čios, perskrodė raisto tylą. Nuo to klaikus balso
man gyslose sustingo kraujas.

- O Dieve, - aiktelėjau. - Kas čia? Kas čia gali
būti?

Holmsas jau buvo pašokęs iš vietos, ir tamsus
atletiškas jo siluetas juodavo angoje; pasilenkęs,
ištempęs kaklą, Holmsas atidžiai žiūrėjo į tamsą.

- Š-š-š! Tyliau! - sukuždėjo jis.

Riksmas buvo labai skardus ir garsus, nors sklido iš tolo, iš juoduojančio liūno. Tačiau netrukus jis pasigirdo arčiau – dar garsesnis ir beviltiškesnis negu pirma.

– Kur? – sušnibždėjo Holmsas virpančiu balsu, ir aš supratau, kad net jo geležiniai nervai nebeišlaikė. – Kur čia šaukia, Watsonai?

– Man atrodo, ten, – parodžiau į tamsą.

– Ne, ten!

Ir vėl nakties tylą perskrodė tas pats kraupus balsas, tik dar garsesnis ir jau daug arčiau. Mus pasiekė ir naujas garsas – žemas ir duslus niurnesys, gaudus ir grėsmingas, čia garsėjantis, čia vėl tilstantis, nelyginant nesiliaujantis jūros užimas.

– Šuo! – suriko Holmsas. – Bėgam, Watsonai, bėgam! O Dieve, kad tik nebūtų vėlu!

Jis pasileido per raistą, aš iš paskos. Ir tada kažkur tarp kalvų priešakyje paskutinį kartą pasigirdo beviltiškas šauksmas, ir kažkas sunkus dusliai bumbtelėjo ant žemės. Mudu sustojome ir ėmėm klausytis. Joks garsas nebedrumstė gūdžios tylos tą ramią naktį.

Aš pamačiau, kad Holmsas lyg pakvaišęs susiėmė už galvos ir trenkė koja į žemę.

– Jis mus aplenkė, Watsonai. Mes pavėlavom.

- Ne, ne, negali būti!

- Kvailys, ko aš laukiau! Tačiau ir jūs, Vatsonai, palikote savo globotinį, ir štai kas išėjo! Na, dievaži, kad ir kas būtų atsitikę, mes jam vis tiek atkeršysim!

Apgraubomis, klupdami ant akmenų, mes lėkėme patamsyje į tą pusę, kur buvo girdėti tie siaubingi garsai, brovėmės pro krūmus, kopėme į kalvas ir skuodėme jų šlaitais žemyn. Kiekvieną kartą, užlipęs ant kalvos viršūnės, Holmsas įtemptai apsižvalgydavo, bet raistą gaubė juoda tamsa ir nieko nebuvo matyti judant niūriose jo platybėse.

- Ar jūs ką nors matot?

- Ne.

- Š-š-š... Kas čia?

Mes išgirdome, kaip kažkas tyliai suvaitojo. Pas-kui dar kartą - kairėje nuo mūsų. Toje pusėje kalvų virtinė staiga nutrūksta ir prasideda akmeningas skardis. Čia, ant aštrių akmenų, išdrikas gulėjo kažkoks tamsus beformis daiktas. Mums bėgant artyn, neaiškūs jo kontūrai ėmė ryškėti. Tai buvo kniūbsčiomis parpuolęs žmogus. Galva siaubingai perkreipta, pečiai atsikišę, visas susikūprinęs, tarsi verstųsi kūliu. Ši poza buvo nei šiokia, nei tokia, ir iš karto aš nė nesuvokiau, kad dejonė, kurią girdė-jom, - jo paskutinis atodūsis. Bet dabar šis žmogus,

prie kurio mes buvom palinkę, gulėjo nejudėdamas ir tylus. Holmsas pridėjo prie jo ranką, bet išgąstingai šūktelėjęs tuoj ją atitraukė. Užbręžto degtuko liepsna apšvietė kruvinus jo pirštus ir baisų kraujo klaną, kuris pamažu vis plėtėsi aplink perskeltą nelaimingojo galvą. Degtuko šviesoje mes pamatėm ir tai, nuo ko mūsų širdys nustojo plakušios – ten buvo seras Henris Baskervilis!

Mudu kuo geriausiai prisiminėm rusvą tvido kostiumą, kuriuo jis vilkėjo tą rytą, kai pirmą kartą atėjo į Beikerio gatvę. Žuvusį matėme tik akimirksnį – paskui degtukas užgeso, o kartu užgeso ir mūsų širdyse rusenusi viltis. Holmsas suvaitojo ir taip išblyško, kad aš net tamsoje įžiūrėjau jo veidą.

– Žvėris! Žvėris! – sušukau gniauždamas kumščius. – Ak, Holmsai, niekada sau nedovanosiu, kam jį palikau likimo valiai.

– Aš dar kaltesnis, Vatsonai. Stengdamasis viską iki galo atskleisti, pražudžiau savo kliento gyvybę. Kiek dirbu, man dar neteko skaudesnio smūgio patirti. Bet iš kur aš galėjau žinoti – iš kur, – kad jis išdrįs vienas eiti į raistą, nepaisydamas visų mano perspėjimų?

– Tik pamanykit: mes girdėjom jo šauksmą – o Dieve, koks šauksmas! – ir negalėjom išgelbėti. Kur

tas baisusis šuo, sero Henrio mirties kaltininkas? Kogero, tūno čia, tarp akmenų. O Steipltonas kur? Ne, Holmsai, jis neišvengs bausmės už tai.

- Neišvengs. Ir aš tuo pasirūpinsiu. Nužudyti abu - ir dėdė, ir sūnėnas: vienas mirė iš baimės, vos tik išvydęs šunį, kurį laikė nežemišku padaru, antras užsimušė, lyg paklaikęs lėkdamas nuo jo. Tačiau dabar mums reikia įrodyti, kad šuo susijęs su Steipltonu. Mes girdėjom tik urzgimą, vadinasi, netgi negalim garantuoti, ar šuns apskritai esama, juo labiau kad seras Henris, kaip matyti, užsimušė krisdamas. Tačiau, dievaži, nors šis žmogus ir baisiai gudrus, rytoj jis bus mano rankose!

Suspaustom širdim mudu stovėjom prie sudarkyto kūno, vienas iš vienos pusės, kitas iš kitos, priblokšti tokios staigios ir nepataisomos nelaimės, dėl kurios taip liūdnai baigėsi ilgas ir sunkus mūsų triūsas. Kai patekėjo mėnulis, užlipome ant uolos, nuo kurios vargšas mūsų draugas nukrito, ir nuo paties gūbrio apžvelgėme niūrų ir tamsų mėnesienos pasidabruotą raistą. Toli, už kelių mylių, Grimpeno pusėje ramiai žibėjo geltonas žiburėlis. Jis galėjo šviesti tik vienišoje Steipltono sodyboje. Piktai nusikeikęs, kumščiu pagrūmojau į tą pusę.

- Eikim ir sučiupkim jį tuojau pat.

- Ši byla dar nebaigta. O Steipltonas yra neapsakomai atsargus ir klastingas. Svarbu ne tai, ką mes žinom, bet tai, ką sugebėsime įrodyti. Užtektų vieno neapgalvoto žingsnio - ir tas niekšas dar spėtų pabėgti.

- Tai ką daryti?

- Rytoj darbų turėsime iki kaklo. O šiąnakt mums belieka atlikti paskutinę pareigą nelaimingajam savo draugui.

Nusileidom stačiu skardžiu ir priėjom prie lavono, juodojančio ant mėnesienos pasidabruotų akmenų. Kai vėl pamačiau agonijos perkreiptą kūną, mane pervėrė skausmas ir ašaros užtemdė akis.

- Reikia pašaukti, kad kas padėtų, Holmsai! Juk vieni neparnešim iki namų.

Holmsas pasilenkė prie lavono ir bemat pradėjo šokinėti, juoktis, kratyti man ranką. Nejaugi tai griežtasis ir santūrusis mano draugas? Šit kaip prasiveržė slopinami jausmai!

- O Dieve, jūs išprotėjot, Holmsai!

- Barzda! Barzda! Šis žmogus su barzda!

- Su barzda?

- Tai ne baronetas! Tai... O, tai mano kaimynas kalinys!

Karštligišškai apvertėm lavoną; šaltas ir blyškus mėnulis nušvietė kruviną barzdą. Jokių abejonių nebuvo dėl žemos kaktos, įkritusių gyvuliškų akių. Tai, žinoma, tas pats veidas, kuris, apšviestas žvakės, nuožmiai žvilgtelėjo į mane pro uolą – nusikaltėlio Seldeno veidas.

Akies mirksniu man viskas pasidarė aišku. Prisiminiau, kad baronetas sakėsi senus drabužius perleidęs Berimoriui. Berimoris juos atidavė Seldenui, kad šis galėtų pabėgti. Batai, marškiniai, kepurė – viskas sero Henrio. Tai, žinoma, baisi tragedija, bet, šiaip ar taip, pagal savo šalies įstatymus šis žmogus buvo nusipelnęs mirties. Nebesitverdama iš džiaugsmo ir laimės, viską papasakojau Holmsui.

– Vadinasi, vargšelis žuvo per drabužius, – pasakė jis. – Šuniui, aišku, buvo duota pauostyti kas nors iš sero Henrio daiktų, tikriausiai batą, kuris dingo dar viešbutyje, ir dabar jis užpuolė tą žmogų. Tačiau labai keistas atrodo vienas dalykas: kaip Seldenas galėjo patamsy sužinoti, kad šuo jį vejasi?

– Išgirdo.

– Vien išgirdęs pelkėse šuns balsą, toks užkietėjęs nusikaltėlis kaip šis taip nepersigąs ir neims šauktis pagalbos, rizikuodamas vėl pakliūti į kalėjimą. Sprendžiant iš riksmų, atrodo, kad jis dar gerokai

bėgo, supratęs, jog jo pėdomis lekia šuo. Kaipgi jis sužinojo?

- O man dar labiau neaišku, kodėl tas šuo, jei manom, kad mūsų prielaidos teisingos...

- Aš nieko nemanau...

- Tebūnie taip; taigi kodėl tas šuo buvo paleistas šį vakarą? Juk tikriausiai jis ne visada laksto palaidas po raistą. Steipltonas nebūtų jo atrišęs, jei nebūtų žinojęs, kad seras Henris čia ateis.

- Mano mįslė sunkiau įmenama. Į jūsiškę, man rodos, gausim atsakymą labai greitai, o manoji turbūt taip ir liks neišpėta. Tačiau dabar pirmiausia nuspręskim, ką daryti su tuo vargšu. Negalima jo čia lapėms ir krankliams palikti.

- Nuneškim į kurį nors būstą, kol susisieksim su policija.

- Gerai. Tiek nunešti mudu, be abejo, pajėgsim. O, Vatsonai, kas gi ten? Juk tai jis. Na ir akiplėša, dievaži! Nė žodžio neužsiminkit apie mūsų įtarimus, nė žodžio, kitaip visi mano planai žlugs.

Kažkoks žmogus ėjo į mūsų pusę, ir aš mačiau, kaip rausvuoja degantis jo cigaras. Mėnulio šviesoje netrukau išžiūrėti judrią gamtininko figūrą ir vikrią eiseną. Mus pamatęs, jis stabtelėjo, bet neilgam.

- O, daktare Watsonai, nejaugi tai jūs? Visiškai nesitikėjau jus sutikti raiste tokį vėlyvą metą. Tačiau, Dieve mano, kas gi čia? Kas nors susižeidė? O, neįau mūsų draugas seras Henris?

Prabėgęs pro mane, jis pasilenkė prie lavono, ir aš išgirdau, kaip jis aiktelėjo: cigaras iškrito jam iš rankų.

- Kas... kas čia? - sumurmėjo jis.

- Seldenas, iš Prinstauno pabėgęs kalinys.

Steipltonas atsisuko į mus mirtinai išblyškęs, bet užslėpęs nuostabą ir nusivylimą, nors tam tikriausiai prireikė didžiulių pastangų. Jis atidžiai pasižiūrėjo į Holmsą, o paskui į mane.

- O Dieve! Koks šiurpus nutikimas! Kaip jis žuvo?

- Atrodo, bus nusilaužęs sprandą, krisdamas nuo tų uolų. Vaikščiodami po raistą mudu su draugu girdejom jo riksmą.

- Ir aš girdejau šaukiant. Dėl to ir išėjau iš namų. Man vis rūpėjo seras Henris.

- O kodėl kaip tik seras Henris? - paklausiau neištvėręs.

- Mat aš jį buvau kvietęs pas save. O kad jis neatėjo, man pasirodė keista, todėl, savaime suprantama, išgirdęs raiste šauksmą, išsigandau, ar jam nebus kas atsitikę. Beje, - jis nukreipė akis nuo

manęs į Holmsą, – ar daugiau nieko negirdėjot, tik šauksmą?

– Ne, – atsakė Holmsas, – o jūs?

– Ne.

– Tai kodėl klausiate?

– Ak, argi nežinote, kokius niekus kaimiečiai pasakoja apie vaiduoklį šunį ir dar kažin ką? Žmonės sako, kad naktimis girdi jį staugiant. Man ir parūpo, ar ši vakarą nebuvo girdėti kokių nors panašių garsų.

– Mes nieko negirdėjom, – pasakiau.

– O ką jūs manote apie to vargšo mirtį?

– Man atrodo, kad baimė ir nuolatinis pavojus išvarė jį iš proto. Taigi be nuovokos lėkdamas per raistą, nukrito nuo uolos ir nususuko sprandą.

– Jūsų prielaida atrodo visiškai tikėtina, – atsitusęs pasakė Steipltonas, ir aš supratau, kad jam palengvėjo. – O ką jūs apie tai manote, pone Šerlokai Holmsai?

Mano draugas nusilenkė ir tarė:

– Kaip greitai jūs supratote, kas aš.

– Mes čia jūsų laukėm nuo pat daktaro Watsono pasirodymo. Ir štai pataikėte kaip tik laiku, kai įvyko tragedija.

- Taigi, taigi. Nė kiek neabejoju, kad viską puikiai paaiškina mano draugo prielaidos. O man belieka su tokiais nemaloniais išpūdžiais rytoj grįžti atgal į Londoną.

- O, jūs rytoj išvažiuojate?

- Žadu.

- Tikiuosi, kad dabar, kai jūs čia, bent kiek paaiškės tie įvykiai, kurie mus tiesiog išmušė iš vėžių.

Holmsas gūžtelėjo pečiais.

- Ne visada taip lengvai pasiseka, kaip tikiesi. Tirti reikia remiantis faktais, o ne legendomis ir gandai. Ši byla man nekaip einasi.

Mano draugas kalbėjo kuo nuoširdžiausiai ir abejingiausiai. Bet Steipltonas vis dar atidžiai tebežiūrėjo į jį. Paskui pasisuko į mane.

- Galėčiau pasiūlyti šį vargšelį nunešti į mano namus, bet sesuo labai išsigąstų, todėl nesijaučiu turįs teisę taip daryti. Tačiau uždenkime jam veidą, ir jis ramiai galėtų čia pabūti iki ryto.

Taip mes ir padarėme. Nors Steipltonas ir kvietė pas save, mudu su Holmsu atsisakėme ir nuėjome į Baskervilių dvarą, palikę jį vieną grįžti namo. Atsisukę pamatėme, kaip jis lėtai žengia per bekraštį raistą, o už jo, ant mėnesienos nusidabruoto skar-

džio, juodavo dėmė – ten gulėjo tas žmogus, kuris taip siaubingai baigė savo gyvenimą.

– Pagaliau mes susikibom, – pasakė Holmsas, kai mudu ėjom per raistą. – Tai bent nervų stiprumėlis! Kaip jis susivaldė, pamatęs, kad jo auka – ne tas žmogus, kurio tikėjosi, – juk kitą būtų stabas ištikęs. Aš jums, Watsonai, jau Londone sakiau ir dabar kar-toju: dar niekada nebuvom sutikę stipresnio priešo.

– Gaila, kad jis jus pamatė.

– Ir aš iš karto pasigailėjau. Tačiau kito kelio nebuvo.

– Kaip manot, ar jis nepakeis savo planų, sužino-jęs, kad jūs čia?

– Jis gali pasidaryti dar atsargesnis arba nieko nelaukdamas griebtis akiplėšiškų veiksmų. Kaip ir dauguma gudrių nusikaltėlių, jis, ko gero, per daug pasikliauja savo gudrumu ir pamanė, kad visiškai mus apgavo.

– O kodėl jo tučtuojau nesuimam?

– Mano brangusis Watsonai, jūs esate veiklos žmogus. Jus instinktyviai traukia aktyvūs veiksmai. Na, tegul bus taip; sakykim, šianakt jį suimam, bet kas mums iš to? Mes negalėtume įrodyti jo kaltės. Čia ir yra visa velniškoji jo gudrybė! Jei jam padėtų žmogus, galėtume rasti kokių nors įkalčių, bet jei

į dienos šviesą ištrauksim tik tą dičkį šunį, nieko nepasieksim ir neužnersim jo šeimininkui kilpos ant kaklo.

- Bet juk mes turime įrodymų.

- Anei vieno, tik spėliojimus ir prielaidas. Mus teisme išjuoktų, jei ateitume su tokia pasaka ir tokiais įkalčiais.

- O sero Čarlzo mirtis?

- Jis rastas negyvas, tačiau be jokių nužudymo įkalčių. Mudu žinome, kad jis mirė vien iš baimės, ir žinome, kas jį išgąsdino. Tačiau kaip tai įrodyti dvylikai abejingų prisiekusiųjų? Iš ko spręsti, kad ten būta šuns? Kur jo ilčių žymės? Mes, aišku, žinome, kad šuo lavonui nekanda ir kad seras Čarlzas jau buvo miręs, kai tas žvėris jį prisivijo. Bet mums reikia tai įrodyti, o to negalim padaryti.

- Na, o šis vakaras?

- Nedaug ką tegavom ir šį vakarą. Šį kartą vėl nebuvo tiesioginio ryšio tarp šuns ir žmogaus mirties. Jokio šuns mes netgi nematėm. Tik girdėjom. Todėl negalime įrodyti, kad jis tą žmogų vijosi. Visiškai nėra kuo pasiremti. Taigi, brangusis mano drauge, reikia sutikti su tuo faktu, kad dabar dar neturim jokių įrodymų, tačiau, norint jų gauti, verta rizikuoti.

- Ir kaip jūs žadate tai padaryti?

- Tikiuosi, kad mums daug padės ponias Lora Lajens, kai sužinos, kaip viskas yra iš tikrųjų. Be to, ir aš turiu vieną planą. Todėl, manau, nebeilgai tvers tas blogis. Rytojais jau atneš mums taip laukiamą pergalę.

Nieko daugiau iš jo nebegalėjau išpešti - iki pat Baskervilių dvaro vartų jis tylėjo paskendęs mintyse.

- Ar eisite pas mus?

- Taip, nebėra prasmės toliau slapstytis. Beje, dar vienas dalykas, Vatsonai. Serui Henriui apie šunį nesakykit nieko. Tegu mano, kad Seldenas žuvo taip, kaip Steipltonas tariasi mus tikint. Tada seras Henris tvirčiau išlaikys tą bandymą, kuris jo laukia rytoj, kai jis, - jei gerai prisimenu paskutinį jūsų laišką, - nueis pas tuos žmones pietų.

- Kartu su manimi.

- Jums reikės atsiprašyti ir jį paleisti vieną. Tai padaryti nebus sunku. Na va, nors pietų ir pavėlavom, bet parėjom kaip tik vakarieniės.

XIII skyrius

TINKLAI UŽMESTI

Išvydęs Šerloką Holmsą, seras Henris ne nustebo, o greičiau apsidžiaugė – mat jau kelias dienas laukė, kad Holmsas atvažiuos iš Londono, kai tik sužinos paskutinius įvykius. Vis dėlto jis kilstelėjo antakius, pamatęs, kad mano draugas neturi jokio bagažo ir nė neketina paaiškinti kodėl. Aš negaišdamas aprūpinau Holmsą viskuo, ko jam reikėjo, ir per vėlyvą vakarienę mudu tiek papasakojom baronetui apie tai, ką patyrėm, kiek, mūsų manymu, jis turėjo žinoti. Tačiau prieš tai man reikėjo atlikti nemalonią pareigą – pranešti Berimoriui ir jo žmonai, kad Seldenas žuvo. Berimoriui dėl to tikriausiai neapsakomai palengvėjo, bet jo žmona graudžiai pravirko, įsikniaubusi į prijuostę. Visam pasauliui jis buvo sužvėrėjęs žudikas, tikras kraugerys, o jai, kaip ir jaunystės metais, taip ir liko mažas išdykęs berniūkštis, jai į ranką įsikabinęs vaikutis. Iš tikrųjų baisus turėtų būti žmogus, jei nė viena moteris jo neapraudotų.

- Nuo pat ryto, kai išvažiavo Vatsonas, visą dieną praniūrojau namie, - pasakė baronetas. - Manau, kad už tai būsiu įvertintas, nes ištesėjau žodį. Jei nebūčiau pažadėjęs niekur neiti vienas, būčiau turėjęs daug linksmesnį vakarą - juk Steipltonas buvo pakvietęs į svečius.

- Nė neabejoju, kad būtumėt turėjęs daug linksmesnį vakarą, - šaltai pasakė Holmsas. - Beje, jūs tikriausiai nežinote, kad buvote apraudotas, - mes manėm, jog ten jūs nusisukot sprandą.

Seras Henris pastatė akis.

- Kodėl?

- Nelaimingasis Seldenas buvo su jūsų drabužiais. Ir, ko gero, jūsų tarnas, davęs jam tuos drabužius, gali turėti nemalonumą su policija.

- Nemanau. Jie, kiek pamenu, neturėjo jokių ženklų.

- Tai jo laimė, teisybę sakant, ir jūsų visų, nes šiuo klausimu visi esate nusižengę įstatymui. Ir man, kaip doram sekliui, pirmiausia reikėtų visus namiškius areštuoti: Watsono laiškai yra kaltinantys dokumentai.

- Na, o kaip mūsų reikalas? - pasiteiravo baronetas. - Ar bent ką supratot iš visos painiavos? Mudu su Watsonu nė kiek nepagudrėjom čia atvažiavę.

- Manau, kad netrukus galėsiu jums padėti kai ką geriau suprasti. Šis atvejis neapsakomai sunkus ir be galo sudėtingas. Ir dabar keletas dalykų dar tebėra migloti, bet jie aiškėja ir būtinai paaiškės.

- Vatsonas, be abejo, jau bus sakęs, kas mums kartą nutiko? Mes girdėjome raiste staugiant šunį, taigi galvą guldaui, kad tai ne tušti prasimanymai. Man tekdavo susidurti su šunimis, kai gyvenau Amerikoje, tad šuns staugimą pažįstu. Jei jums pavyktų uždėti antsnukį tam šuniui ir pririšti jį, prisiekiu, kad būtumėt pats sumaniausias seklys pasaulyje.

- Manau, kad aš jį sudorosiu - ir antsnukį uždėsiu, ir prie grandinės pririšiu, jei tik man pagelbėsite.

- Aš darysiu viską, ką tik liepsit, - pasakė Henris.

- Labai gerai. Tačiau aš dar norėčiau paprašyti, kad viską darytumėt akiai, neklausinėdamas kodėl.

- Kaip norite.

- Jei taip elgsitės, manau, kad greit padarysime tai, kas mums beliko. Neabejoju...

Staiga jis nutilo ir išmeigė akis kažkur man virš galvos. Lempa švietė jam į veidą; susikaupęs ir sustingęs, tas veidas atrodė nelyginant tikra klasikinė skulptūra, įkūnijanti nerimą ir lūkestį.

- Kas yra? - sušukom abu.

Holmsas nuleido akis, ir aš pamačiau, kad jis stengiasi užgniaužti kažkokį slaptą jausmą. Jo veidas dar tebebuvo ramus, bet akys jau žibėjo valiūkiškai ir linksmai.

- Atleiskit meno žinovui už tokį susižavėjimą, - pasakė jis ir ranka parodė į eilę portretų ant priešingos sienos. - Vatsonas nenori pripažinti, kad aš šiek tiek nusimanau apie meną, bet taip sako daugiausia iš pavydo, nes mūsų nuomonės tuo klausimu skiriasi. O šie portretai iš tiesų yra nepaprastai puikūs.

- Hm, malonu girdėti, - pasakė seras Henris ir kiek nustebę pasižiūrėjo į mano draugą. - Negaliu pasigirti, kad daug apie tai išmanyčiau; kur kas gudresnis esu, kai reikia įvertinti arklį ar jautuką, o ne paveikslą. Nežinojau, kad jums pakanka laiko tokiems dalykams.

- Pamatęs gerą daiktą, suprantu, kad jis geras. O dabar kaip tik tai matau. Knelerio darbas, dievaži, toji dama su mėlyna šilko suknia, o šis apkūnus džentelmenas su peruku turėtų būti Reinoldso tapytas. Čia vien jūsų giminės portretai?

- Taip.

- Ar žinote jų vardus?

- Berimoris juos įkalė man į galvą ir manau, kad galėsiu šią pamoką visai gerai atsakyti.

- Kas tasai džentelmenas su žiūronais?

- Tai kontradmirolas Baskervilis, tarnavęs Rodnio laikais Vest Indijoje. Vyriškis su mėlynu švarku ir susuktu pergamentu rankose yra seras Viljamas Baskervilis, buvęs Bendruomenių rūmų komisijos pirmininkas Pito laikais.

- O šis šaunuolis priešais mane su mezginiuotais juodo aksomo drabužiais?

- O, jūs turit teisę apie jį daugiau sužinoti. Tai visų nelaimių kaltininkas nelemtasis Hugas, nuo kurio ir pasklido gandas apie Baskervilių šunį. Mes tikriausiai jo niekad nepamiršim.

Susidomėjęs ir kiek nustebęs pažvelgiau į portretą.

- Dievaži, - pasakė Holmsas, - jis atrodo gana tylus ir lėtas žmogus, nors, tiesa, žvilgsnis kažkoks demoniškas. Aš jį vaizdavausi kur kas stambesnę ir didesnę storžievį.

- Portretas tikrai Hugo, nėra ko abejoti; antroje drobės pusėje yra jo vardas ir data - 1647 metai.

Holmsas daugiau beveik nebekalbėjo, bet per vakarienę visą laiką tarsi pakerėtas, neatitraukdamas akių žiūrėjo į to senojo palaidūno portretą. Ir tik vėliau, kai seras Henris nuėjo į savo kambarį, man buvo lemta sužinoti, kur krypo Holmso min-

tys. Pasiėmęs iš miegamojo žvakę, jis vėl nusivedė mane į pokylių salę ir pašvietė į laiko nublukintą portretą ant sienos.

- Ar jūs ką nors matote?

Aš pasižiūrėjau į plačią skrybėlę su plunksnomis, susiraičiusias garbanas, baltą mezginių apykaklę ir tarp jų įrėmintą sustingusį rūstų veidą. Šis veidas nebuvo žiaurus, tik manieringas, atkaklus ir griežtas, plonos lūpos kietai sučiauptos, o akys žvelgė šaltai ir negailestingai.

- Ar jis nepanašus į ką nors?

- Smakras kažką turi sero Henrio.

- Gal kiek ir turi. Bet luktelėkit!

Holmsas pasilipo ant kėdės ir, kaire ranka iškėlęs žvakę, dešine uždengė plačią skrybėlę ir ilgas garbanas.

- O dangau! - sušukau nustebęs.

Iš drobės žvelgė Steipltonas.

- Na, dabar matot. Mano akys įpratusios stebėti pačius veidus, o ne tai, kas juos supa. Svarbiausia seklio ypatybė ir yra mokėjimas išvelgti esmę pro bet kokią priedangą.

- Nuostabu. Čia tarsi jo portretas.

- Taip, tai įdomus atavizmo atvejis tiek fiziniu, tiek dvasiniu požiūriu. Studijuodamas giminės por-

tretus, gali, ko gero, patikėti, kad sielos pereina iš vienu kūnų į kitus. Steipltonas irgi yra Baskervilis, tai aišku kaip dieną.

- Ir taikosi į palikuonis.

- Visiškai teisingai. Šis nelauktai aptiktas paveikslas užpildo mums pačią didžiausią spragą. Jis mūsų rankose, Watsonai, jis mūsų rankose. Prisiekiu - rytoj vakare jis jau spurdės mūsų tinkle toks pat bejėgis kaip tie jo drugeliai. Smeigtukas, kamštinis pagrindas, kortelė - ir mūsų kolekcija Beikerio gatvėje dar padidės!

Eidamas nuo paveikslo, Holmsas, kaip reta kada, pratrūko kvatotis. Nedažnai girdėdavau jį juokiantis, bet išgirdęs žinodavau, kad kažkam bus riesta.

Rytą atsikėliau anksti, bet Holmsas mane jau buvo pralenkęs, nes rengdamasis pamačiau jį parėinant taku.

- Taip, šiandien tai bus dienele, - pasakė jis ir džiaugdamasis, kad jo laukia tiek darbų, pasitrynė rankas. - Tinklai jau užmesti, reikia tik pradėti juos traukti. Iki vakaro žinosime, ar pagavom tą didelę ilgažiaunę lydeką, ar ji paspruko mums iš tinklo.

- Ar buvot raiste?

- Iš Grimpeno jau pranešiau į Prinstauną apie Seldeno mirtį. Ir beveik galiu prižadėti, kad nė vie-

nas nebūsit į tą bėdą įvelti. Be to, susisiečiau su ištikimuoju Kartraitu, kuris tikrai sulauktų galo prie mano landynės kaip šuo ant šeimininko kapo, jei nenuraminčiau, kad esu gyvas.

- O ką darysim toliau?

- Eisim pas serą Henriį. O, štai ir jis pats.

- Labas rytas, Holmsai, - pasakė baronetas. - Jūs atrodot kaip generolas, kuris su štabo viršininku aptaria kovos planą.

- Taip iš tikrųjų ir yra. Vatsonas klausė, ką jam daryti.

- To paties klausiu ir aš.

- Labai gerai. Jūs, kaip žinau, esat šiam vakarui kviestas pas mūsų draugus Steipltonus?

- Manau, kad ir jūs eisite kartu. Jie labai vaišingi žmonės ir tikrai apsidžiaugs, jei juos aplankysit.

- Gaila, bet mudu su Vatsonu turim važiuoti į Londoną.

- Į Londoną?

- Taip. Mat aplinkybės taip susiklostė, kad šiuo metu mes reikalingesni ten.

Baroneto veidas ištįso.

- Aš maniau, kad iki pat galo jūs būsite su manimi. Šiame dvare ir raiste nelabai jauku vienam.

- Brangus drauge, turit manimi besąlygiškai pasitikėti ir viską daryti tik taip, kaip liepsiu. Galite pasakyti savo draugams, kad mes mielai būtume su jumis atėję, bet dėl labai svarbaus reikalo turime važiuoti į Londoną. Tačiau į Devono grafystę tikimės greitai sugrįžti. Neužmiršite jiems tai pasakyti?

- Ne, jei taip spiriatės.

- Pasirinkimo nėra, patikėkit.

Iš paniurusio baroneto veido mačiau, kad jis išsižeidęs, nes mūsų elgesį laiko dezertyravimu.

- Kada išvažiuojate? - šaltai paklausė jis.

- Tuoj po pusryčių. Išvažiuosim iš Kumbi Treisio.

O Watsonas tikrai grįš, jis palieka užstatą - visus savo daiktus. Watsonai, nusiųskite Steipltonui laiškutį ir atsiprašykite, kad negalite nueiti.

- Tai aš irgi važiuoju į Londoną su jumis, - pasakė baronetas. - Ko man čia likti vienam?

- Todėl, kad čia jūsų postas. Todėl, kad davėte žodį klausyti mano paliepiamų, o aš jums liepiu likti.

- Na ką gi, pasilieku.

- Dar vieną dalyką noriu pasakyti. Į Meripito sodybą važiuokite važiuotas. Tačiau arklius pasiųskite atgal, ir Steipltonams pasakykite, kad namo eisite pėsčias.

- Pėsčias per raistą?

- Taip.

- Tačiau tiek kartų man draudėte vakare net koją
įkelti į raistą!

- Šį sykį galite ramiai eiti. Jei nepasitikėčiau jūsų
drąsumu ir valia - neliepčiau. O tai padaryti labai
svarbu.

- Tada eisiu.

- Ir jei jums brangi gyvybė, eidamas per raistą,
niekur neišsukit iš tako, jungiančio Meripito sodybą
su Grimpeno keliu, nes tai tiesiausias kelias į namus.

- Viską padarysiu kaip sakote.

- Puiku. Būtų gera, jei mes galėtume išvažiuoti
tuoj po pusryčių, kad pavakare jau būtume Londone.

Tokia programa mane apstulbino, nors ir prisimi-
niau vakar Holmsą sakius Steipltonui, kad jo vieš-
nagė baigiasi rytoj. Bet man nė į galvą neatėjo, kad
jis norės ir mane išsivežti; be to, nesupratau, kaip
galime abu išvykti tokią valandą, kurią jis pats laikė
kritiška! Tačiau nieko nepadarysi - reikėjo nuolan-
kiai paklusti. Mes atsisveikinom su nusiminusiu savo
draugu ir po poros valandų jau buvom Kumbi Treisio
stotyje, iš kur paleidom arklius atgal. Perone laukė
ištikimasis vaikinukas.

- Ką įsakysit, pone?

- Tau reikės šiuo traukiniu važiuoti į Londoną, Kartraitai. Kai tik nuvažiuosi, atsiųsk mano vardu telegramą serui Henriui Baskerviliui ir pasiteirauk, ar jis nerado pamestos mano užrašų knygutės, o jei rado, teatsiunčia registruota banderole į Beikerio gatvę.

- Klausau, pone.

- Pažiūrėk stoties raštinėje, ar nėra man telegramos.

Berniukas grįžo su telegrama. Ją perskaitęs, Holmsas padavė man. Ten buvo parašyta:

Telegramą gavau. Atvažiuoju su arešto orderiu. Būsiu penktą keturiasdešimt.

LESTREIDAS

- Tai atsakymas į telegramą, kurią išsiunčiau rytą. Lestreidas, man regis, yra geriausias iš visų profesionalų seklių, ir mums prireiks jo pagalbos. O dabar, Vatsonai, manau, kad geriausiai praleistume laiką, nuėję pas jūsų pažįstamą poniją Lorą Lajens.

Man pradėjo aiškėti jo veiklos planas. Per baronetą jis įtikins Steipltonus, kad mes tikrai išvažiavę, bet iš tiesų pasirodysim tą akimirką, kai tik būsim reikalingi. O jei seras Henris dar užsimins apie tele-

gramą iš Londono, Steipltonams išsisklaidys paskutinės abejonės. Ir aš jau mačiau, kaip mūsų tinklas slenka vis arčiau ir arčiau prie tos ilgažiaunės lydekos.

Ponia Lora Lajens buvo savo kabinete, ir Šerlokas Holmsas labai ją nustebino, pradėdamas kalbą atvirai ir tiesiai.

- Aš tiriu velionio sero Čarlzo Baskervilio mirties aplinkybes, - tarė jis. - Mano draugas daktaras Vatsonas man pranešė, ką jam tuo klausimu pasakėte ir ką nutylėjote.

- Ką aš nutylėjau? - atžariai paklausė ji.

- Jūs prisipažinote, kad prašėte serą Čarlzą būti dešimtą valandą prie vartelių. Mes žinome, kad jis mirė kaip tik toje vietoje ir tą valandą. Taigi nutylėjote, koks yra ryšys tarp šių dviejų faktų.

- Nėra jokio ryšio.

- Tada išeitų, kad tai - stebuklingiausias sutapimas. Bet manau, mums tą ryšį pavyks nustatyti. Kalbėsiu su jumis visiškai atvirai, ponია Lajens. Mes manome, kad tai - žmogžudystė, ir į šią bylą gali būti įpainiotas ne tik jūsų draugas misteris Steipltonas, bet ir jo žmona.

Ledi pašoko nuo krėslo.

- Jo žmona! - sušuko ji.

- Tai jau nebe paslaptis. Moteris, kurią jis vadina seserimi, iš tikrųjų yra jo žmona.

Ponia Lajens vėl atsisėdo. Ji taip suspaudė krėslo atramas, kad rausvi jos nagai net pabalo.

- Jo žmona! - dar pakartojo ji. - Jo žmona! Betgi jis nevedęs!

Šerlokas Holmsas gūžtelėjo pečiais.

- Įrodykit! Įrodykit! Ir jei jūs galėsit man įrodyti!.. - Žiauriai blykstelėjusios jos akys pasakė daugiau negu žodžiai.

- Aš to ir atėjau, - tarė Holmsas, imdamas iš kišenės kažkokius dokumentus. - Štai šios poros nuotrauka, daryta prieš ketverius metus Jorke. Čia užrašyta „Ponas ir ponia Vandeleriai“, bet jūs lengvai pažinsite jį, taip pat ir ją, jei tik esate ją mačiusi. O štai trys dokumentai, apibūdinantys poną bei ponią Vandelerius ir pasirašyti trijų patikimų liudininkų, kurie juos pažinojo tada, kai šiedu laikė privačią Sent Oliverio mokyklą. Perskaitykit ir pamatysit, kad tai Steipltonai, be jokių abejonių.

Ji peržvelgė tuos raštus ir pakėlė į mus akis. Iš nevilties jos veidas buvo sustingęs lyg akmeninis.

- Pone Holmsai, - pasakė ji, - šis žmogus žadėjo mane vesti, jei tik išsiskirsiu su vyru. Vadinasi, jis, niekšas, man visai melavo. Nė žodžio teisybės.

Ir kodėl, kodėl? Aš maniau, kad jis viską daro dėl manęs. Tačiau dabar matau, kad buvau jam tik įrankis. Kodėl turėčiau dangstyti tą, kuris to visai nevertas? Kodėl turėčiau stengtis jį apginti nuo atpildo už jo paties piktadarybes? Klauskit mane ko tik norit, ir aš nieko neslėpsiu. Tik vieną dalyką jums prisiekiu: kai rašiau laišką, nė nepamaniau, jog galiu pakenkti senajam džentelmenui, geriausiam savo draugui.

- Visai jums tikiu, ponias, - pasakė Šerlokas Holmsas. - Jums tikriausiai labai skaudu apie tai kalbėti, todėl gal bus geriau, jei aš pasakosiu, kaip viskas buvo, o jūs mane pataisysit, jei kur suklysiu? Taigi laišką parašyti jums patarė Steipltonas.

- Jis ir padiktavo.

- O pasirėmė tu, kad seras Čarlzas jums padės: apmokės išlaidas, susijusias su skyrybų byla?

- Taip.

- Paskui, kai laišką išsiuntėt, jis jus atkalbėjo, kad neitumėt į pasimatymą.

- Jis pasakė, kad vis dėlto jo savigarba būtų užgauta, jei pinigų tokiam dalykui man duotų kas kitas, taigi nors jis esąs ir neturtingas, bet atiduosią paskutinį pensą pašalinti mus skiriančią kliūtį.

- Kaip matyti, jis labai nuoseklus. Na, o daugiau jis nieko jums nesakė, kol laikraštyje perskaitėte pranešimą apie mirtį?

- Ne.

- Ir jis paskui privertė jus prisiekti, kad niekam neprasitarsite apie pasimatymą su seru Čarlzu?

- Taip. Jis sakė, kad sero Čarlzo mirties aplinkybės labai paslaptingos, ir jei šis faktas iškiltų aikštėn, įtarimas kristų ant manęs. Jis mane prigąsdino ir aš tylėjau.

- Hm. Tačiau jūs šį tą įtarėt?

Ji, nesiryždama atsakyti, nuleido akis.

- Aš jį permačiau, - tarė patylėjusi, - bet, jei jis nebūtų manęs apgavęs, būčiau niekam nieko nesaikiusi.

- Mano supratimu, jūs dar laimingai išsisukote, - tarė Šerlokas Holmsas. - Jis buvo jūsų rankose ir tai žinojo, o jūs vis dėlto gyva. Keletą mėnesių jūs buvot ant bedugnės krašto. Na, o dabar, ponija Lajens, viso labo! Galimas daiktas, netrukus vėl susitiksim.

- Mūsų darbas eina į pabaigą, ir kliūtys viena po kitos traukiasi iš kelio, - pasakė Holmsas, kai mudu stovėjome laukdami ekspreso iš Londono. - Netrukus aš jau viešai galėsiu viską iš eilės papasakoti apie tą keistą ir galbūt patį sensacingiausią šių laikų

nusikaltimą. Tie, kurie domisi kriminalistika, prisimins panašų nutikimą Godne, Mažojoje Rusijoje, 1866 metais ir, be abejo, Andersono žmogžudystes Šiaurės Karolinoje, bet čia esama grynai savitų bruožų. Netgi dabar mes dar neturime aiškių įkalčių tam klastūnui prigriebti. Tačiau ne aš būsiu, jei jų neturėsime iki vakaro.

Į stotį atidundėjo Londono ekspresas, ir iš pirmos klasės vagono iššoko mažas, kresnas, į buldogą panašus žmogelis. Mes paspaudėme rankas, ir iš to, kaip pagarbiai Lestreidas žiūrėjo į mano draugą, greitai supratau, kad jis daug išmoko nuo to laiko, kai jie pradėjo dirbti kartu. Aš dar gerai prisiminiau, su kokia pašaipa šis praktikas žiūrėdavo į Holmsio teorijas.

– Kas gero? – paklausė Lestreidas.

– Sunkus atvejis, kokio jau seniai nėra buvę, – pasakė Holmsas. – Kol eisim, kur mums reikia, dar turime dvi valandas. Tad papietaukime per tą laiką, o paskui, Lestreidai, mes jums leisime pakvėpuoti grynu Dartmuro nakties oru, kad iš plaučių išeitų visi Londono ūkai. Nesat čia buvęs? O, tai manau, kad niekad nepamiršit šio pirmo karto.

XIV skyrius

BASKERVILIŲ ŠUO

Vienas Šerloko Holmsio trūkumas – jeigu tą ypatybę galima pavadinti trūkumu, – yra tai, kad jis niekad niekam nepaaiškina savo planų iki pat jų įvykdymo. Taip daro iš dalies todėl, kad būdamas valdingos prigimties mėgsta įsakinėti artimiems žmonėms ir juos stebinti, iš dalies dėl profesinio atsargumo, neleidžiančio be reikalo rizikuoti. Vis dėlto toks jo elgesys – tikra kankynė jo bendradarbiams ir padėjėjams. Ir man dažnai tekdavo dėl to vargti, bet dar niekad nėra buvę taip sunku, kaip tą vakarą, kai mes patamsy ilgai kažkur važiuojome. Mūsų laukė didžiulis išmėginimas, pagaliau mes turėjome žengti paskutinį žingsnį, o Holmsas vis dar nieko nesakė, ir aš galėjau tik spėlioti, ką jis darys. Taip jaudinausi, kad visas virpėjau; staiga mums į veidus padvelkė šaltas vėjas, ir, abipus siauro kelio pamatęs dykynę, supratau, kad mes vėl raiste. Didysis nuotykis artėjo sulig kiekvienu arklių žingsniu, sulig kiekvienu ratų apsisukimu.

Mes negalėjome kalbėtis apie reikalus, girdint samdytam vežėjui, todėl tauškėme visokius niekus, nors nervai buvo įtempti, laukiant jaudinančios valandos. Kadangi norom nenorom reikėjo susilaikyti neklausinėjus, man palengvėjo, kai galų gale pamačiau Frenklendo namus ir supratau, kad važiuojam Baskervilių dvaro link, ten, kur turi įvykti susirėmimas. Nevažiavome iki pat durų, išlipom palei alėjos vartelius. Sumokėję vežikui ir paleidę jį atgal į Kumbi Treisį, pėsti patraukėm Meripito sodybos link.

- Ar turit ginklą, Lestreidai?

Kresnasis seklys nusišypsojo.

- Jei tik aš su kelnėm, vadinasi, jose yra ir užpakalinė kišenė, o jei yra užpakalinė kišenė, joje turi būti kas nors įdėta.

- Gerai! Mudu su draugu irgi esam pasiruošę netikėtumams.

- Jūs visiškai nieko nesakote, kas čia bus, pone Holmsai. Ką gi mums reikia daryti?

- Laukti.

- Dievaži, vietovė iš tikro ne per linksmiausia, - pasipurtė seklys, žvelgdamas į niūrius kalvos šlaitus ir į rūką, plytintį nelyginant didžiulis ežeras virš Grimpeno liūno. - Priešaky matyti žiburiai.

- Tai Meripito sodyba, mūsų kelio galas. Paprašysiu eiti kuo tyliau ir kalbėti tik pašnibždomis.

Atsargiai sėlinome taku į Meripito sodybą, bet per porą šimtų jardų nuo jos Holmsas mus sustabdė.

- Gana, - pasakė jis. - Tie akmenys iš dešinės bus mums puiki uždanga.

- Tai čia ir lauksim?

- Taip, čia įsirengsim pasalą. Eikit, Lestreidai, į tą lomą. O jūs, Vatsonai, juk buvote pas Steipltoną? Kaip ten išdėstyti kambariai? Kas ten, pačiame gale, kur langai su grotelėm?

- Man atrodo, kad virtuvė.

- O šalimais, kur lange spindi šviesa?

- Valgomasis.

- Užulaidos neužleistos. Jūs geriausiai žinote, kaip ten priėti. Tyliai nusigaukit ir pažiūrėkit, ką jie daro. Tačiau, dėl Dievo, saugokitės, kad jūsų niekas nepamatytų.

Pirštų galais nusėlinau taku iki žemos mūrinės tvoros, supančios skurdų sodą. Susilenkęs jos šešėliu ėjau tol, kol gerai galėjau pamatyti neuždengtą langą.

Kambaryje buvo du vyrai - seras Henris ir Steipltonas. Jie sėdėjo šonu į mane, vienas vienoje, kitas kitoje apvalaus stalo pusėje ir rūkė cigarus. Ant

stalo buvo vyno ir kavos. Steipltonas gyvai kažką kalbėjo, bet baronetas, visas išblyškęs, jo beveik nesiklausė. Turbūt jam nedavė ramybės mintis, kad vienam reikės eiti per tą nelemtą raistą.

Man bežiūrint, Steipltonas atsistojo ir išėjo iš kambario, o seras Henris prisipylė stiklą ir, traukdamas cigarą, atsilošė krėsele. Aš išgirdau, kaip sucypė durys ir sugrikšėjo po kojomis žvyras. Žingsniai nuaidėjo palei tvorą, už kurios aš susigūžęs stovėjau. Pažiūrėjęs pro viršų, pamačiau, kad gamtininkas sustojo sodo gale prie sandėliuko durų. Trakštelėjo raktas, Steipltonas įėjo į vidų, ir ten pasigirdo kažkoks keistas bruzdesys. Sandėliuke Steipltonas išbuvo labai neilgai, ir vėl išgirdau, kaip jis užrakino duris, praėjo pro mane ir įėjo į namą. Pamatęs, kad jis grįžo pas savo svečią, patyliukais nusėlinau atgal papasakoti Holmsui, ką mačiau.

- Vadinasi, Vatsonai, damos ten nėra? - paklausė Holmsas, kai baigiau pasakoti.

- Ne.

- Tai kur ji galėtų būti? Juk daugiau niekur nėra šviesos, tik virtuvėje?

- Nenumanau.

Aš jau sakiau, kad virš Grimpeno liūno tvyrojo tirštas baltas rūkas. Jis pamažu plaukė į mūsų pusę

tarytum koks pylimas – neaukštas, bet masyvus ir ryškių kontūrų. Mėnulio šviesoje jis buvo kaip mirgantis ledo laukas, ir granitinės tolimų kalvų viršūnės atrodė lyg jame išmėtyti akmenys. Holmsas atsisuko į tą pusę ir, žiūrėdamas, kaip rūkas slenka, nekantriai sumurmėjo:

– Plaukia tiesiai į mus, Vatsonai.

– Ar tai blogai?

– Baisia blogai. Tai vienintelis dalykas pasaulyje, galintis sugriauti mano planus. Tačiau seras Henris svečiuosis nebeilgai. Jau dešimta valanda. Nuo to, ar jis išeis, kol dar rūkas nebus uždengęs tako, priklauso mūsų sėkmė ir netgi jo gyvybė.

Naktis buvo giedra ir graži. Mirgėjo šaltos ir skaisčios žvaigždės, o priešpilnis mėnulis skleidė aplinkui švelnią blankią šviesą. Prieš mus dūlavo namas, ir sidabrinio dangaus fone aiškiai matėsi dantytas stogo kraigas su styrančiais kaminiais. Platūs auksiniai šviesos ruožai iš pirmo aukšto langų tiesėsi per sodą į raistą. Staiga vienas langas užgeso. Tarnai išėjo iš virtuvės. Ir dabar lempa degė tik svetainėje, kur du vyrai – žmogžudys šeiminkas ir nieko nenujaučiantis svečias – traukė cigarus ir šnekučiavosi.

Balta vatinė skraistė, gaubusi pusę rasto, kas akimirka slinko vis arčiau ir arčiau. Pirmieji skysti miglos gumulai jau plūduriavo ties langu palei aukšinių šviesos kvadratą. Jau nebebuvo matyti toliau esančios sodo tvoros, ir tik medžiai kyšojo iš baltuojančio balto rūko. Mums bežiūrint miglos kamuoliai ėmė plūsti iš abiejų namo pusių ir pagaliau susiliejo, o antrasis namo aukštas su stogu atrodė lyg keistas laivas fantastiškoje jūroje. Holmsas piktai trenkė ranka į akmenį, už kurio stovėjom, ir suirzęs treptelėjo koja.

- Jei jis neišeis dar penkiolika minučių, rūkas uždengs taką. Po pusvalandžio nebematysim ištistos savo rankos.

- Gal kiek paeikim atgal, kur aukščiau.

- Taip, reikės.

Besitraukdami nuo slenkančio rūko, mes nuėjom apie pusę mylios nuo namo, bet ši balta tirštos miglos jūra, iš viršaus pasidabruota mėnulio, pamažu ir nenumaldomai plaukė į mus.

- Neatsitraukim per toli, - pasakė Holmsas. - Negalima leisti, kad jis būtų pavytas, nepriėjęs mūsų. Žūtbut turim čia pasilikti. - Jis atsiklaupė ir priglaudė ausį prie žemės. - Ačiū Dievui, man rodos, girdžiu jį einant.

Greitų žingsnių aidas sutrikdė raisto tylą. Gūždamiesi už akmenų, įtemptai žiūrėjome į priešais stūkstantį miglos kalną sidabrine viršūne. Žingsniai vis garsėjo, ir pagaliau iš rūko, tarsi praskleidęs užuolaidą, išėjo žmogus, kurio laukėme. Atsidūręs po giedru žvaigždėtu dangumi, jis nustebęs apsidairė. Paskui greitai pasileido taku, praėjo pro mus ir ėmė kopti ilgu šlaitu aukštyn. Eidamas jis vis gręžiojosi tarsi ko bijodamas.

- Š-š-š, - nutildė mus Holmsas, ir aš išgirdau, kaip spragtelėjo pistoleto gaidukas. - Žiūrėkit! Štai jis!

Pačiame šliaužiančio miglos kalno viduje aiškiai išgirdome kažką smulkiai ir ritmingai atitrepenant. Rūkas buvo nuo mūsų per penkiasdešimt jardų, ir mes visi trys žiūrėjome į jį, įsmeigę akis, nežinodami, koks pabaisa turi iš ten išnerti. Aš žvilgtelėjau į Holmsą, - mat stovėjau visai šalia. Jo veidas buvo išblyškęs, bet smagus, akys mėnesienoje skaisčiai žibėjo. Tačiau staiga jos tiesiog sustingo, įbes tos kažkur į priekį, ir Holmsas apstulbęs išsižiojo. Tą patį akimirksnį Lestreidas persigandęs suriko ir krito kniūbsčias ant žemės. Aš pašokau lyg paklaidęs ir nutirpusia ranka suspaudžiau savo revolverį - prieš mus, išnirusi iš rūko, lėkė kažkokia pabaisa. Tai buvo šuo, didžiulis, juodas lyg anglis šuo, kokio

dar nė vienas mirtingasis nebuvo matęs. Ugnis veržėsi jam iš pražiotų nasrų, akys žėrėjo lyg žarijos, o ant snukio, kaklo ir sprando blykčiojo liepsna. Net karščiuojančios smegenys kliedėdamos nesusikurtų nieko siaubingesnio, klaikesnio ir pragariškesnio už tą juodą padarą, kuris mums prieš akis išnėrė pro rūko sieną.

Šis didžiulis juodas siaubūnas ilgais šuoliais liuksėjo taku, įnirtingai sekdamas sero Henrio pėdsakais. Siaubūną išvydę, sustingome lyg stabo ištikti ir atsipeikėjome tik tuomet, kai jis pralėkė pro mus. Tada mudu su Holmsu kartu iššovėm ir iš šiurpaus kaukimo supratom, kad bent vienas būsim pataikę. Tačiau šuo nesustojo, lėkė kaip lėkęs. Mėnesienoje pamatėm, kaip tolumoje ant tako seras Henris atsikusko visas išbalęs, pakėlė persigandęs rankas ir liko taip stovėti, bejėgiškai žiūrėdamas į atsivejantį pabaisą.

Tačiau mūsų baimė jau buvo išgaravusi, vos tik išgirdome, kaip šuo iš skausmo sustaugė. Jei jis sužeidžiamas, vadinasi, mirtingas, ir jei galėjome jį sužeisti, vadinasi, galima ir pribaugti. Dar nebuvau matęs, kad žmogus taip bėgtų, kaip Holmsas tą vakarą. Aš esu neblogas bėgikas, bet nuo Holmsos atsilikau beveik tiek pat, kiek kresnasis seklys nuo

manęs. Lėkdami taku, priešaky girdėjom be persotojo šaukiant serą Henri ir dusliai urzgiant šunį. Aš pribėgau tuo metu, kai žvėris šoko ant savo aukos, parbloškė ant žemės ir jau buvo begriebiąs už gerklės. Tačiau Holmsas tą pačią akimirką suvarė jam į šoną penkias pistoleto kulkas. Šuo paskutinį kartą sustaugė, piktai kaukštelėjo dantimis, parvirto ant nugaros, nirtulingai papurtė visas keturias kojas ir išsitiesė ant šono. Aš pasilenkiau, gaudydamas kvapą, ir prikišau revolverį prie baisios švytinčios galvos, bet paspausti gaiduko jau nebereikėjo: milžiniškas šuo buvo nebegyvas.

Seras Henris kaip parkrito, taip ir gulėjo be sąmonės. Mes nuplėšėm jam apykaklę, ir Holmsas, pamatęs, kad šis nesužeistas ir kad mes laiku suspėjom į pagalbą, padėjo likimui. O sero Henrio vokai jau ėmė virpčioti. Lestreidas prikišo savo gertuvę su konjaku jam prie lūpų, ir į mus įsmigo dvi išsigandusios akys.

- Dieve mano! - sušnibždėjo seras Henris. - Kas ten buvo? Kas gi ten buvo, o dangau?

- Nesvarbu, kas - jis dabar vis vien nebegyvas, - atsakė Holmsas. - Jūsų giminę persekiojanti šmėkla galutinai sunaikinta.

Prieš mus gulintis padaras vien savo ūgiu ir jėga galėjo bet ką išgąsdinti. Tai nebuvo nei grynakraujis pėdsekys, nei grynakraujis mastifas, o greičiausiai abiejų veislių mišinys – liesas ir plėšrus šuo, didumo sulig jauna liūte. Netgi dabar, kai jis jau ramiai gulėjo nebegyvas, iš didžiulių nasrų dar tryško melsva liepsna, ir ugnis žioravo aplink galias šiurpias akis. Aš pridėjau ranką prie žerinčio snukio, o kai atitraukiau, mano pirštai tamsoje irgi ėmė žerplėti bei šviesti.

– Fosforas, – pasakiau.

– Ypatingas jo preparatas, – pridūrė Holmsas, pauostęs negyvą šunį. – Nėra jokio kvapo, kuris būtų galėjęs suklaidinti šio siaubūno uoslę. Mes turime jus labai atsiprašyti, sere Henri, kad per mus gavote taip išsigąsti. Aš tikėjausi šuns, bet jokių būdu ne tokio. Be to, rūkas mums sukliudė jį anksčiau pamatyti.

– Jūs man išgelbėjote gyvybę, – tarė seras Henris.

– Pirmiausia pastatę ją į pavojų. Ar pajėgsite atsistoti?

– Duokit man dar gurkšnį to konjako, ir pajėgsiu. Taip! O dabar malonėkite man padėti. Ką manote veikti toliau?

- Dabar paliksime jus čia, nes išsiversime be jūsų. Palaukite, kol kuris nors iš mūsų grįš ir parves jus į dvarą.

Seras Henris svyruodamas žengė žingsnį, bet buvo baisiai išbalęs ir visas drebėjo. Mes jį nuvedėm prie akmens, kur jis visas krūpčiodamas atsėdo ir rankomis užsidengė veidą.

- Paliekame jus, - pasakė Holmsas. - Mums reikia užbaigti darbą, todėl brangi kiekviena minutė. Įkalčiai jau mūsų rankose, trūksta paties kaltininko.

- Kertu lažybų, kad jo nerasime namie, - kalbėjo toliau Holmsas, kai vėl skubiai ėjome taku. - Iš šūvių jis turėjo suprasti, kad pralošė.

- Mes buvome toli, be to, rūkas irgi gal kiek prišlopino šūvių garsus.

- Jis turi būti išsekęs paskui šunį, kad galėtų parsivesti. Taip, taip, jis jau bus išėjęs! Tačiau dėl viso pikto apieškosime namus.

Priekinės durys buvo atdaros, tad įlėkėm pro jas ir pasileidom per kambarius, baisiausiai nustebindami seną perkaršusį tarną, mus sutikusį koridoriuje. Šviesa degė tik valgomajame. Holmsas iš ten pasiėmė lempą ir išnaršė visus kampus. Mūsų ieškomo žmogaus nebuvo nė pėdsakų. Tačiau antrame aukšte vieno miegamojo durys buvo užrakintos.

- Čia kažkas yra! - sušuko Lestreidas. - Girdėti, kažkas juda. Atidarykit šitas duris!

Iš vidaus sklido vaitojimas ir šlamesys. Holmsas spyrė į duris virš rankenos, ir jos atsidarė. Su ginklais rankose visi trys įpuolėme į kambarį.

Tačiau ir čia nebuvo to baisaus ir nuožmaus niekšo, kurį norėjome suimti. Vietoj jo nelauktai išvydome tokį keistą reginį, kad nustebę kiek laiko spoksojome išplėtę akis.

Kambaryje buvo įrengtas nedidelis muziejus, pasieniais stovėjo daugybė dėžių stikliniais viršumėmis su drugelių kolekcijomis, kurias rinkti labai mėgo šis neperprantamas ir pavojingas žmogus. Pačiame kambario viduryje stovėjo stulpas, kažkada pastatytas paspirti senai sutrešusiai lubų sijai. Prie to stulpo buvo pririštas žmogus, dėl tvirtumo taip apvyturiuotas, kad iš karto negalėjai atskirti, ar ten vyras, ar moteris. Vienas rankšluostis, surištas kitoje stulpo pusėje,ėjo per kaklą. Kitas dengė burną, o virš jo į mus klausiamai žvelgė dvi akys, kupinos skausmo ir gėdos.

Kuo greičiausiai ištraukėme iš burnos kaištį, atrišome vyturus, ir prieš mus ant grindų susmuko ponia Steiplton. Kai graži jos galva nusviro ant krū-

tinės, pamačiau ant kaklo ryškų raudoną botago rumbą.

- Galvijas! - suriko Holmsas. - Lestreidai, duokit šen savo gertuvę su konjaku! Pasodinkit ją į krėslą! Ji nualpo. Tiek išsikamavusi!

Ponia Steiplton vėl prasimerkė.

- Ar jis gyvas? - paklausė ji. - Ar išsigelbėjo?

- Jis nuo mūsų neišsigelbės, ponია.

- Ne, ne, aš kalbu ne apie savo vyrą. Seras Henris... Ar jis gyvas?

- Taip.

- O šuo?

- Šuo nebegyvas.

Ji su palengvėjimu giliai atsiduso.

- Ačiū Dievui! Ačiū Dievui! O, tas niekšas! Žiūrėkit, ką jis man padarė! - Ji atsmakė rankoves, ir mes persigandome, pamatę, kad jos rankos margos nuo mėlynių. - Tačiau čia dar niekai, niekai! Jis iškankino ir sutrypė mano sielą ir protą. Kol tikėjau, kad jis mane myli, galėjau iškęsti viską - ir žiaurų jo elgesį ir vienatvę, ir pilną apgaulės gyvenimą; bet dabar žinau, kad jis ir mane apgaudinėjo, kad ir aš jam buvau tik įrankis. - Kalbėdama ji ėmė graudžiai raudoti.

- Jūs, madam, jam sėkmės nelinkit, - tarė Holmsas. - Tai pasakykit, kur jo ieškoti. Jei kada esate jį palaikiusi, darant piktą darbą, tai dabar padėkite mums ir atpirksite savo kaltę.

- Jis galėjo nubėgti tik į vieną vietą, - atsakė ji. - Pačiame liūno viduryje yra sala su apleista alavo kasykla. Ten jis laikė savo šunį, ten turėjo viską susiruošęs, jei tektų slėptis. Ten bus ir pabėgęs.

Už lango it vilnos kalnas baltavo rūkas. Holmsas pakėlęs lempą pažvelgė laukan.

- Žiūrėkit, - pasakė jis. - Šią naktį niekas neras kelio į Grimpeno liūną.

Ji nusijuokė ir pliaukštelėjo rankomis. Jos akys piktdžiugiškai sužvilgėjo.

- Į liūną gal ir ras kelią, bet per jį nebepereis, - sušuko ji. - Kaip jis šiąnakt pamatys gaires? Mes abudu jas išdėliojom ir pažymėjom kelią per liūną. O, kad būčiau jas šiandien ištraukusi! Tada jis tikrai iš jūsų nebeišrūktų.

Aišku, nebuvo prasmės Steipltono vyti, kol neišsisklaidys rūkas. Taigi palikę Lestreidą budėti Steipltonų namuose, mudu su Holmsu pasiėmėme baronetą ir nuėjome į Baskervilių dvarą. Steipltonų istorijos nebegalėjom ilgiau nuo jo slėpti, bet smūgį - teisybę apie mylimą moterį - jis sutiko nar-

siai. Vis dėlto nakties išgąstis sukretė jam nervus, ir paryčiais jis jau gulėjo su didžiausiu karščiu ir klie-dėjo, slaugomas daktaro Mortimerio. Jiems abiem teko vėliau apkeliauti aplink pasaulį, kol seras Hen-ris vėl pasidarė toks pat sveikas ir linksmas, koks buvo tada, kai paveldėjo tą nelemtąją dvarą.

Ir štai keistasis mano pasakojimas greitai artėja prie pabaigos. Pasakodamas norėjau, kad skaitytoją apimtų ta nyki baimė ir tie neaiškūs įtarimai, kurie mums tiek ilgai temdė gyvenimą ir taip tragiškai užsibaigė.

Kitą rytą po šuns nušovimo rūkas išsisklaidė, ir ponia Steiplton mus nuvedė ten, kur juodu buvo radę taką per liūną. Pamatę, su kokiu įkarščiu ir džiaugsmu toji moteris veda mus savo vyro pėdsakais, galutiniai supratome, koks siaubingas buvo jos gyvenimas. Palikome ją ant kieto durpžemio kyšulio. Nedidelės šakelės, įbestos nuo to kyšulio tai šen, tai ten, žymėjo taką, vingiuojantį nuo vieno švendrų kuokšto prie kito tarp žalių užsitraukusių akivarų ir dvokiančių klampynių, pastojančių kelią kiekvienam, kas čia nėra buvęs. Nuo vešlių nendrių ir sodrių, gličių vandens augalų į mus trenkė puvėsių kva-pas ir troškus svaiginantis tvaikas. Nepataikę gerai atsistoti, klimpome virš kelių į tamsų liūlantį dum-

blą, ir jo paviršiumi aplink kojas toli ringavo ratilai. Tumi klampynė stvarstyte stvarstė mus už koju, o kai įsmukdavom, sugriebdavo taip stipriai, kad tarytum kažkieno pikta ranka traukė mus į tas bjaurias gelmes. Tik vienoje vietoje užtikom žymę, kad kažkas prieš mus jau ėjo tuo pražūtingu keliu. Iš švylių kuokšto, kūpsančio virš dumblo, kyšojo kažkoks tamsus daiktas. Holmsas žengė prie jo ir įsmuko iki pat liemens; jei mes nebūtume ištraukę, jo kojos jau niekada nebebūtų vaikščiojusios po tvirtą žemę. Jis atkišo ranką su senu juodu batu. Ant aulo vidaus pusėje buvo atspausta: „Mejersas, Torontas“.

– Ne veltui turėjau purvo vonią, – pasakė jis. – Šit mūsų draugo sero Henrio dingęs batas.

– O Steipltonas jį čia išmetė bėgdamas.

– Tikriausiai. Užpjudęs šunį sero Henrio pėdomis, Steipltonas liko su batu rankoje; supratęs, kad pralaimėjo, ji vis dar su batu leidosi bėgti. Bėgdamas čia jį ir nusviedė. Na, bent žinome, kad iki čia jo eita sėkmingai.

Tačiau daugiau mums nebuvo lemta nieko sužinoti, nors spėlioti galėjome kažin kiek. Pėdų liūne nematyti, nes dumblas tučtuojau užsitraukia, todėl mes uoliai įnikome jų ieškoti, kai pagaliau iš klampynės išėjome į sausesnę vietą. Jei žemė sakė tiesą,

Steipltonas nepasiekė salos, kur norėjo pasislėpti ir kur per rūką lėkė praeitą vakarą. Tas šaltas ir žiaurus žmogus amžiams palaidotas milžiniškoje klampynėje, pačiame didžiojo Grimpeno liūno vidury, įtrauktas dvokiančios tumos.

Daug ankstesnių Steipltono pėdsakų radome toje raisto apsuptoje saloje, kur jis laikė savo baisųjį sąjungininką. Didžiulis velenas ir šachta, iki pusės prikritusi visokio šlamšto, rodė, kad tai apleista kasykla. Šalimais stūksojo apgriuvusios trobelės, kur, be abejo, gyveno kalnakasiai, kol juos išvijo bjaurus pelkių tvaikas. Vienoje trobelėje buvo žiedas, įkaltas į sieną, grandinė prie jo ir daugybė apgraužtų kaulų, – vadinasi, čia Steipltonas laikė šunį. Tarp griuvėsių gulėjo skeletas su išlikusiu rudų plaukų kuokšteliu.

– Šuo! – pasakė Holmsas. – Dievaži, juk tai gau ruotasis spanielis. Vargšas Mortimeris, jau niekada jis nebematys savo numylėtinio. Na, dabar, manau, jau mums nebelieka jokių paslapčių. Jis galėjo paslėpti šunį, bet negalėjo jo nutildyti, taigi iš čia ir sklido tas kauksmas, kurį girdint darėsi nejauku net dieną. Prireikus Steipltonas galėjo šunį laikyti sandėlyje savo namuose, bet tai buvo rizikinga, ir taip padaryti jis išdrįso tik tą lemtingą dieną, kurią, kaip

manė, turėjo baigtis visi jo rūpesčiai. Ši pasta skardinėje yra, be abejo, šviečiantis mišinys, kuriuo šuo buvo išteptas. Jį Steipltonas pagamino, aišku, įkvėptas legendos apie pragarišką Baskervilių giminės šunį ir noro mirtinai išgąsdinti serą Čarlzą. Nenuostabu, kad ir vargšas kalinys lėkė šaukdamas nuo tokio šuns; taip atsitiko ir serui Henriui; taip būtų buvę ir mums, jei būtume netikėtai tamsoje pamatę šį pabaisą lekiant jo pėdomis per pelkes. Gudriai sugalvota: ir auka kris negyva, ir nė vienas kaimietis, išvydęs raiste tokį padarą, neišdrįs atidžiau į jį pasižiūrėti – juk ne kartą taip ir buvo. Aš, Vatsonai, jau Londone sakiau ir dabar vėl kartoju: dar niekada nebuvo sekę tokio pavojingo žmogaus kaip tas, kuris guli klampynėje. – Ilga ranka jis mostelėjo į didžiulį žalsvai margą liūną, toluomoje siekiantį rusvus durpyno slėnius.

XV skyrius

ŽVILGSNIS Į PRAEITĮ

Buvo lapkričio pabaiga. Žvarbų ūkanotą vakarą mudu su Holmsu sėdėjome palei liepsnojančią židinių savo svetainėje Beikerio gatvėje. Po tų tragiškų įvykių, kuriuos mes atskleidėme Devone, Holmsas buvo išsprendęs dar dvi nepaprastai svarbias bylas; vieną, susijusią su garsiuoju „Patricijų“ klubo kortuotojų skandalu, kur Holmsas demaskavo niekšišką pulkininko Apvudo elgesį; antrą – kai apgynė nelaimingąją madam Montpensjė, kaltinamą nužudžius jaunutę savo podukrą madmuazelę Karer, kuri, kaip paaiškėjo, po šešių mėnesių atsirado Niujorke gyva ir jau ištekėjusi. Mano draugas buvo puikiai nusiėkęs po gerai pasisekusių tokių sunkių ir svarbių darbų, todėl man pavyko iš jo išgauti keletą smulkmenų, susijusių su Baskervilių paslaptimi. Aš kantriai laukiau tos valandos, nes žinojau, kad jis niekada negalvoja iš karto apie dvi bylas ir kad jokie praeities prisiminimai neatitrauks aiškaus ir logiško jo proto nuo minčių apie tą darbą, kurį tuo metu dirba.

Tuo tarpu, prieš išplaukdamas į ilgą kelionę, gydytojų prirašytą pairusiams nervams sustiprinti, Londone trumpam buvo apsistojęs seras Henris su daktaru Mortimeriu. Tą pačią dieną po pietų jie buvo pas mus atėję, todėl dabar paprasčiausiai galėjau apie tai pradėti kalbą.

- Žmogui, pasivadinusiam Steipltonu, - pasakė Holmsas, - visi tie įvykiai buvo paprasti ir tikslingi, o mums jie atrodė be galo painūs, nes iš pradžių neįsivaizdavome, kokie motyvai skatina jo veiksmus, o tik žinojome vieną kitą faktą. Man teko dar porą kartų pakalbėti su ponia Steiplton, tad dabar viskas aišku, ir turbūt nėra nė vienos smulkmenos, kuri dar būtų mums mišlė. Keletą pastabų tuo klausimu galite rasti mano kartotekoje prie „B“ raidės.

- O gal malonėtumėt iš atminties trumpai nupasakoti, kaip viskas buvo?

- Žinoma, nors negaliu tvirtinti, kad viskas man būtų užsilikę galvoje. Net keista, kaip nuo didelio susikaupimo prie naujų darbų išgaruoja mintys, susijusios su praeitimi. Advokatas, žinantis savo bylą kaip penkis pirštus ir galintis dėl jos stoti į kovą su priešininku, po savaitės kitos ničnieko nebeprisimena. Taip ir man kiekvienas naujas atvejis išstumia prieš tai buvusį, ir per madmuazelę Karer visai

nublanke mano prisiminimai apie Baskervilius. Rytoj galbūt man vėl iškils kokia nauja problema, kuri savo ruožtu užgoš gražiąją prancūzaitę ir niekšą Apvudą. Tačiau pasistengsiu kuo išsamiau papasakoti tą istoriją su šunimi, o jei ką užmiršiu, jūs man priminkite.

Mano teiravimaisi be jokių abejonių patvirtina, kad giminės portretas nemelavo ir kad Steipltonas iš tiesų yra Baskervilis. Tai jaunesniojo sero Čarlzo brolio Rodžerio sūnus, to Rodžerio, kuris susikompromitavęs pabėgo į Pietų Ameriką ir ten, kaip žmonės sako, mirė nevedęs. Tačiau iš tikrųjų jis buvo vedęs ir turėjo vieną vaiką, tą patį nenaudėlį, kurio tikroji pavardė yra kaip ir tėvo. Šis susituokė su Berile Garsija, garsia Kosta Rikos gražuole, pasigrobė nemažai valstybinių pinigų, pasikeitė pavardę į Vandelerį ir, pabėgęs į Angliją, Jorkšyro grafystės rytuose atidarė mokyklą. Tą veiklos sritį jis pasirinko todėl, kad plaukdamas namo susipažino su vienu džiova sergančiu mokytoju ir nusprendė pasinaudoti jo sugebėjimais; dėl to mokykla iš pradžių klestėjo. Tačiau tas mokytojas, Freizeris, mirė, o mokykla, pradėjusi savo dienas gerai, ėmė smukti ir galop gėdingai užsidarė. Vandeleriai pajuto, kad reikia pasikeisti pavardę, virto Steipltonais, ir taip

Steipltonas su savo turto likučiais, planais ateičiai ir meile entomologijai atsidūrė Anglijos pietuose. Britų muziejuje sužinojau, kad jis laikomas pripažintu entomologijos autoritetu ir kad vienas drugelis, kurį jis pirmasis aprašė, dar gyvendamas Jorkšyro grafystėje, yra jo garbei pavadintas Vandeleriu.

Taigi priėjome tą jo gyvenimo tarpsnį, kuris mus buvo taip sudominęs. Šis žmogus, matyt, išsiaiškino, kad jį ir didžiulį dvarą skiria tik dvi gyvybės. Kai jis važiavo į Devono grafystę, jo planai, man rodos, dar buvo gana migloti, bet piktų kėslų jis jau turėjo, nes kodėl gi būtų savo žmoną pristatęs už seserį. Jo galvoje jau buvo subrendusi mintis panaudoti ją kaip prievilą, nors smulkmenų, kaip viskas bus daroma, gal dar neturėjo numatęs. Jo tikslas – gauti dvarą, ir tam tikslui pasiekti jis ryžosi imtis bet kokių priemonių ir bet kokios rizikos. Pirmiausia reikėjo įsikurti kuo arčiau protėvių namų, paskui susidraugauti su seru Čarlzu Baskerviliu ir kitais kaimynais.

Baronetas pats jam papasakojo apie giminės šunį ir taip pasirašė sau nuosprendį. Steipltonas – taip jį ir toliau vadinsiu, – žinojo, kad senojo džentelmeno širdis silpna ir kad nuo bet kokio sukrėtimo jį gali ištikti mirtis. Tai jis sužinojo iš daktaro Mortimerio. Jis taip pat buvo girdėjęs, kad seras Čarlzas

prietaringas ir rimtai tiki niūriąja legenda. Išradin-
gas Steipltono protas tučtuojau sugalvojo, kokiū
būdu baronetą sudoroti, beveik nepaliekant pėd-
sakų. Savo idėją Steipltonas ėmė įgyvendinti labai
gudriai. Paprastas gudragalvis būtų pasitenkinęs
vien baisiu šunimi. Iš jo padaryti velnią – tai jau Stei-
pltono genijaus išmonė. Šunį jis nusipirko Londone,
Fulhem Rode, iš pirklių Roso ir Menglso. Tai buvo
pats stambiausias ir pikčiausias iš visų ten turėtų
šunų. Jį Steipltonas parsivežė Šiaurės Devono gele-
žinkeliu ir geroką kelią nuėjo per raistą, norėdamas
parsivesti namo nepastebėtas. Begaudydamas vabz-
džius, jis buvo radęs takelį per Grimpeno liūną, taigi
jau turėjo tam padarui gerą slėptuvę. Čia jį pririšęs,
Steipltonas ėmė laukti progos.

Tačiau ji vis nepasitaikė. Senojo džentelmeno
Steipltonas niekaip negalėjo naktį išvilioti iš dvaro.
Kelis kartus tykojo su šunimi, bet nieko nepešė. Kaip
tik tomis nesėkmingų lūkuriavimų valandomis kai-
miečiai ir matė jį, arba teisingiau – jo baisųjį sajun-
gininką ir taip iš naujo pasitvirtino legenda apie
demonišką šunį. Steipltonas tikėjosi, kad jo žmona
įtrauks serą Čarlzą į žabangas, bet ji nelauktai pasi-
rodė esanti labai drąsi. Ji griežtai atsisakė pradėti su
senuoju džentelmenu romaną, per kurį jis patektų

Steipltonui į rankas. Niekas negelbėjo – nei grasinimai, nei, deja, smūgiai. Ji nieku gyvu nesidėjo prie vyro, ir šis kurį laiką nežinojo, ko imtis.

Pagaliau Steipltonas rado išeitį iš sunkios padėties. Seras Čarlzas paprašė jį, kaip draugą, patarpininkauti, įteikiant pašalpą nelaimingai moteriškei, poniai Lorai Lajens. Prisistatęs kaip viengungis, Steipltonas visiškai ją pavergė ir davė suprasti, kad ją vestų, jei ji išsiskirtų su vyru. Planą reikėjo vykdyti kuo greičiausiai, nes paaiškėjo, kad seras Čarlzas žada išvažiuoti iš Baskervilių dvaro; taip jam patarė daktaras Mortimeris, o dėl akių ir pats Steipltonas daktaro nuomonę palaikė. Reikėjo veikti nieko nelaukiant, kitaip auka ištrūks. Todėl jis liepė poniai Lajens per laišką paprašyti, kad senasis džentelmenas išeitų su ja pasikalbėti vakare, prieš išvažiuodamas į Londoną. Paskui, susigalvojęs priežastį, ją sulaikė, ir taip atėjo lauktoji valanda.

Parvažiavęs vakare iš Kumbi Treisio, jis skubomis ištepė šunį pragariškais dažais ir atvedė prie vartelių, kur žinojo rasiąs laukiantį senąjį džentelmeną. Šeimininko užpjudytas šuo peršoko per vartelius ir nusivijo nelaimingąjį baroneta, kuris šaukdamas lėkė kukmedžių alėja. Tikrai, kaip šiurpiai turėjo atrodyti tamsiame medžių tunelyje tas

didžiulis juodas padaras liepsnojančiais nasrais ir žėrinčiom akim, besivejantis savo auką! Ligota sero Čarlzo širdis neišlaikė, ir jis iš baimės krito negyvas alėjos gale. Lekiantį baronetą šuo vijosi žolėtu tako pakraščiu, todėl ant žvyro tebuvo matyti tik žmogaus pėdos. Pamatęs serą Čarlzą ramiai gulintį, šuo tikriausiai priėjęs jį apuostė, bet radęs nebegyvą, nulėkė atgal. Tuos šuns pėdsakus ir matė daktaras Mortimeris. Šuo buvo pašauktas ir skubiai nuvestas į jo būstą Grimpeno liūne, o įvykio paslaptį, mas išmušė iš vėžių tardytoją, išgąsdino aplinkinius gyventojus, ir galų gale tą tragediją teko tirti mums.

Tai tiek apie sero Čarlzo Baskervilio mirtį. Suprantat, kaip velniškai gudriai viskas sugalvota – juk tikrojo žudiko buvo beveik neįmanoma susekti. Jis turėjo tik vieną talkininką, bet ir tas nebūtų galėjęs jo išduoti, o visas sumanymas dėl to, kad protu buvo nesuvokiamas, atrodė tik dar įspūdingesnis. Abi su ta byla susijusios moterys, ponija Steiplton ir ponija Lora Lajens, žinoma, įtarė Steipltoną. Ponija Steiplton jau buvo suvokusi, kad jis spendžia senajam džentelmenui žabangas ir kam laiko šunį. Ponija Lajens apie tuos dalykus nieko nenutuokė, bet buvo sukrėsta, kad mirtis įvyko kaip tik neatšaukto susitikimo valandą, kurią žinojo vien Steipltonas.

Tačiau Steipltonas jom abiem turėjo didžiulę įtaką ir jų nebijojo. Pirmoji jo kėslų pusė buvo sėkmingai baigta, bet liko kita, daug sunkesnė.

Galimas daiktas, Steipltonas nė nežinojo, kad Kanadoje yra dar vienas įpėdinis. Tačiau apie tai greitai išgirdo iš savo draugo daktaro Mortimerio, kuris smulkiai nupasakojo, kada seras Henris Baskervilis žada atvykti. Pirmiausia Steipltonui kilo mintis su tuo jaunu kanadiečiu susidoroti dar Londone, nelaukiant, kol jis atvažiuos į Devono grafystę. Nebepasitikėdamas savo žmona nuo to karto, kai ši atsisakė padėti jam įvilioti į spąstus senąjį Baskervilį, jis nesiryžo ilgesniam laikui paleisti jos iš akių, kad toji visiškai nepasišiauštų prieš jį. Dėl šios priežasties ir išsivežė ją į Londoną. Jie apsigyveno, kaip sužinojau, privačiame „Meksboro“ viešbutyje, Kreivino gatvėje, kur mano pasiuntinukas irgi buvo nuėjęs, ieškodamas daiktinio įrodymo. Uždaręs žmoną kambaryje, Steipltonas prisilipdė barzdą ir atsekė daktarą Mortimerį į Beikerio gatvę, o paskui ir į „Nortamberlendo“ viešbutį. Steipltono žmona nuspėjo vyro kėslus, bet labai jo bijojo, nes buvo jai toks žiaurus. Todėl nedrįso raštu įspėti žmogaus, kuriam žinojo gresiant pavojų. Jei laiškas būtų pakliuvęs Steipltonui į rankas, jos pačios gyvybė

būtų pakibusi ant plauko. Galų gale ji, kaip žinome, griebėsi gudrybės: iškirpo iš laikraščio reikiamus žodžius, o adresą užrašė ranka, pakeitusi rašyseną. Laiškas pasiekė baronetą ir buvo jam pirmasis įspėjimas apie pavojų.

Steipltonui trūks plyš reikėjo gauti kokią nors daiktą iš sero Henrio drabužių, kad turėtų ką duoti šuniui pauostyti, jei sumanytų juo pasinaudoti. Tad negaišdamas ėmėsi šio uždavinio sumaniai ir drąsiai kaip visada, ir galime neabejoti, kad viešbučio batų valytojas ar kambarinė buvo gerai atlyginti už jam suteiktą pagalbą. Tačiau lyg tyčia pirmasis parūpintas batas buvo naujas, todėl jo tikslams netiko. Tada jis tą batą gražino ir gavo kitą. Šis faktas labai iškalbingas, – jis pasako, kad mūsų susidurta su tikru šunimi, nes tik taip galima paaiškinti Steipltono pastangas gauti seną batą ir tai, kad jam netiko naujas. Kuo keistesnė ir neįtikimesnė atrodo kokia smulkmena, tuo atidžiau reikia ją apsvarstyti, o tie faktai, kurie tarytum viską apsinkina, kaip tik padeda viską išaiškinti, jei reikiamai ir su išmanymu juos išnagrinėsi.

Paskui, kitą rytą, pas mus atėjo daktaras Mortimeris su seru Henriu, o Steipltonas juos visą laiką sekė, pasisamdęs kebę. Iš daugelio požymių, pagaliau ir iš to, kad jis mus pažino ir žinojo, kur gyve-

name, sprendžiu, kad Steipltono nusikaltimai nėra vien Baskervilių persekiojimas. Šit per pastaruosius trejus metus Anglijos vakaruose įvyko keturios didelės vagystės, bet nusikaltėlis nesuimtas. Gegužės mėnesį per paskutinįjį įsilaužimą Forkston Korte vagis su kauke kuo ramiausiai pistoletu nušovė tarną, kuris jį netikėtai užklupo. Be abejo, Steipltonas taip papildydavo senkančias savo lėšas ir jau nuo seno buvo žiaurus bei pavojingas žmogus...

Koks jis išradingas ir įžūlus, aiškiai pamatėme tą rytą Londone, kai jis sėkmingai nuo mūsų pabėgo ir kai pasisakė vežėjui mano pavardę, žinodamas, kad šis jo žodžius persakys man. Jis suprato, kad šios bylos ėmiausi aš, ir Londone jam nieko nebeišeis. Tada Steipltonas parvažiavo į Dartmurą laukti, kol baronetas įsikurs ten.

- Klausykit! - pasakiau. - Jūs, žinoma, teisingai ir iš eilės pasakojate visus įvykius, bet vieną dalyką praleidot nepaaiškinęš. Kas prižiūrėjo šunį, kai jo šeimininkas buvo išvažiavęs į Londoną?

- Aš tuo domėjausi, nes tai, be abejo, gana svarbu. Steipltonas, aišku, turėjo patikėtinį, nors, manyčiau, ne tokį, kuriam būtų atskleidęs savo planus ir kuriuo būti visiškai pasitikėjęs. Meripito sodyboje buvo senas tarnas, vardu Antonis. Jis gyveno

pas Steipltonus jau seniai, dar nuo tų laikų, kai jie turėjo mokyklą, todėl tikrai žinojo, kad jo šeiminkas ir šeiminkė yra vyras ir žmona. Dabar jis dingęs, matyt, pabėgo iš Anglijos. Toks vardas – Antonis – retai Anglijoje aptinkamas, nors Ispanijoje ir Lotynų Amerikoje Antonių rasi, kur tik pasisuksi. Kaip ir ponia Steiplton, tas žmogus gerai kalbėjo angliškai, tik su tokiu pat švapesiu. Aš pats esu matęs, kaip tas senis ėjo per Grimpeno liūną Steipltono pažymėtu taku. Taigi visai gali būti, kad, šeiminkui išvažiavus, šunį prižiūrėjo jis, nors gal nė nenutuokė, kam tas šuo reikalingas.

Steipltonai grįžo į Devoną, netrukus ir judu su seru Henriu ten nuvažiavot. Dabar pasakysiu, ką tuo metu veikiau aš. Gal prisimenat, kad, apžiūrinėdamas tą popierių, ant kurio buvo suklijuoti žodžiai, atidžiai ieškojau vandens ženklų? Aš jį prisikišau per kelis colius nuo akių ir pajutau švelnų jazminų kvapą. Kriminalistas turi mokėti atskirti septyniasdešimt penkias kvėpalų rūšis, ir ne vieno mano darbo sėkmė yra priklausiusi tik nuo gero kvėpalų pažinimo. Iš kvapo supratau, kad čia įsimaišiusi moteris, ir mano mintys ėmė suktis apie Steipltonus. Paskui supratau, kad esama tikro šuns, ir dar prieš mums išvažiuojant į Devoną, jau žinojau, kas nusikaltėlis.

Tada pasiryžau Steipltoną nutverti už rankos. Buvo aišku, kad to nepadarysiu, jei važiuosiu kartu su jumis, nes jis tada veiks dar atsargiau. Todėl visus apgavau, taip pat ir jus, ir slapta nuvažiavau į raistą, nors dėjausi esąs Londone. Mano vargai nebuvo tokie dideli, kaip jums atrodo, nors tokių smulkmenų apskritai nereikia paisyti tiriant nusikaltimą. Daugiausia gyvenau Kumbi Treisyje, o į akmens būstą ateidavau tik tada, kai turėdavau būti arčiau veiksmo vietos. Kartu su manim atvažiavo Kartraitas ir, apsimetęs kaimo vaiku, man labai daug padėjo. Jis mane aprūpindavo maistu ir švariais baltiniais. Kai sekdavau Steipltoną, Kartraitas gana dažnai stebėdavo jus – žodžiu, visų gijų galai buvo mano rankose.

Jau esu sakęs, kad jūsų laiškus gaudavau greitai, nes iš Beikerio gatvės jie tučtuoju būdavo išsiunčiami į Kumbi Treisį. Jie man labai daug padėjo, ypač Steipltono prasitarta tikros jo biografijos dalis. Aš galėjau nustatyti to vyro ir tos moters tapatybę ir taip pagaliau tiksliai sužinojau, su kuo susidūrėme. Viskas buvo gerokai susikomplicavę dėl pabėgusio kalinio ir Berimorių. Tačiau jūs jų ryšius išaiškint labai šauniai, nors aš stebėdamas ir pats buvau padaręs tokią išvadą.

Tuo metu, kai mane radote raiste, man viskas buvo galutinai aišku, tik dar neturėjau įkalčių priekusiųjų teismui. Net ir tą naktį, kai Steipltonas turėjo serą Henriį nužudyti, o nukentėjo tik vargšas kalinys, nebūtume galėję jo apkaltinti žmogžudyste. Kitos išeities nebuvo – reikėjo Steipltoną sučiupti už rankos, ir tam prievilu turėjome panaudoti serą Henriį, vieną, neva niekieno nesaugomą. Taip ir padarėme ir, nors mūsų klientą ištiko stiprus šokas, mums pavyko užbaigti bylą ir nuvaryti Steipltoną į aną pasaulį. Prisipažįstu, man galima prikišti, kad nekaip susidorojau su savo uždaviniu, jei neapsiėjau be sero Henrio kaip prievilo, bet mes negalėjome žinoti, kad šuo bus toks siaubingas ir stulbinantis, ir nenumatėme rūko, kuris pasirodė tik paskutinį akimirksnį. Brangiai sumokėjom už savo pergalę, bet ir gydytojas specialistas, ir daktaras Mortimeris tvirtina, kad viskas praeis. Ilga kelionė išgydys serui Henriui ne tik pairusius nervus, bet ir sužeistą širdį. Jis mylėjo ponią Steiplton karštai ir nuoširdžiai, todėl iš visos šios nešvarios istorijos jam skaudžiausia yra tai, kad ir jinai jį apgaudinėjo.

Dabar belieka paminėti, koks buvo jos vaidmuo. Aišku kaip dieną, ji visiškai priklausė nuo Steipltono, tik nežinia, ar iš meilės, ar iš baimės, o gal ir

dėl vieno, ir dėl kito – juk tie jausmai visada susipyne. Šiaip ar taip, jo įtaka jai buvo didžiulė. Jo liepiama, ji sutiko pasivadinti seserimi, bet tiesiogiai prisidėti prie žmogžudystės griežtai atsisakė. Ji stengėsi išpėti serą Henri, neišduodama savo vyro, ir tai padaryti mėgino keletą kartų. Pats Steipltonas, atrodo, buvo ir pavydus, nes kai pamatė baronetą meiliai kalbinant ponią Steiplton, nebežiūrėjo, kad pats to buvo norėjęs, ir neišlaikė, pratrūko plūstis, atskleisdamas karštą savo prigimtį, kurią taip gudriai slėpė. Steipltonas žinojo, kad jei skatins sero Henrio meilę, šis bus dažnas svečias Meripito sodyboje ir anksčiau ar vėliau paklius jam į rankas. Tačiau lemtingą dieną jo žmona staiga pakėlė balsą. Ji šį tą buvo girdėjusi apie kalinio mirtį ir žinojo, kad tą vakarą, kai seras Henris turėjo pas juos apsilankyti, šuo buvo parvestas į sandėliuką. Ji apkaltino vyrą, kad šis rengia žmogžudystę, įvyko audringa scena, ir tada vyras pirmą kartą jai prasi-tarė, kad ji turi varžovę. Jos ištikimybė bemat virto skaudžia neapykanta, ir Steipltonas suprato, kad žmona jį išduos. Todėl ją surišo, kad negalėtų išpėti sero Henrio. O kai seras Henris bus nebegyvas ir dėl jo mirties aplinkiniai žmonės, be abejo, kaltins giminių prakeikimą, Steipltonas neabejojo prikalbėsias

ją susitaikyti su likimu ir laikyti paslapyje viską, ką žino. Tačiau man atrodo, kad jis apsiriko – jo likimas jau ir be mūsų buvo nulemtas. Ispaniško kraujo moteris taip lengvai neatleidžia tokios skriaudos.

Taigi tiek, brangusis Vatsonai, ir galėjau papasakoti apie šį įdomų atsitikimą nepasiziūrėjęs į savo užrašus. Tačiau, regis, nepraleidau jokių svarbių faktų nepaaiškinęs.

– Na, bet Steipltonas tikriausiai negalėjo tikėtis, kad serą Henriį tas pamėkliškas šuo išgąsdins taip mirtinai, kaip ir senąjį jo dėdę.

– Šuo buvo baisiai piktas ir išbadėjęs, ir dėdė, jį pamatęs, persigando. Taigi išgąstis, nuo kurio dėdei plyšo širdis, būtų vis tiek suparalyžiavęs sero Henrio jėgas apsiginti, – baigmė būtų buvusi ta pati.

– Teisybė. Belieka tik vienas klausimas. Jei Steipltonas būtų ėmęs reikalauti palikimo, kaip būtų galėjęs paaiškinti, ko jis, įpėdinis, gyvena prie pat dvaro, pasivadinęs svetima pavarde? Ar tai nebūtų sukėlę įtarimų ir nepasitikėjimo?

– Klausimas labai keblus, ir, ko gero, per daug iš manęs reikalaujate tikėdamasis, jog atsakysiu. Mano veikla apima praeitį ir dabartį, o nuspręsti, ką žmogus darys ateityje, yra gana sunku. Ponia Steiplton keletą kartų girdėjo savo vyrą apie tai kalbant.

Steipltonas manēsi turīs trīs galimybes. Jis būtu galējš reikalauti turto per Pietų Ameriką: Britanijos konsulate įrodēs savo tapatybę, jis būtu įsigijēs palikimą, visai neparvažiuodamas į Angliją. Kitas būdas – visiškai pakeisti išvaizdą tam trumpam laikotarpiui, kurį būtu reikējē praleisti Londone. Paga- liau jis būtu galējš už paveldėtoją pristatyti koki bendrininką, aprūpinēs jį reikiamaiais dokumentais, o sau išsireikalauti palikimo dalies. Kiek Steipltoną pažįstame, galime nė neabejoti, kad jis iš tos padė- ties būtu suradēs išeitį.

O dabar, brangusis Vatsonai, man atrodo, kad vieną vakarą po keleto savaičių sunkaus darbo galime savo mintis nukreipti malonesne linkme. Aš nupirkau bilietus į „Hugenotus“. Ar esate girdējš de Reckę? Taigi malonėkit susiruošti per pusva- landį, kad eidami dar galėtume užsukti pas Mar- cinį užkąsti.

SKANDALAS BOHEMIJOJE

I

Šerlokui Holmsui ji visada buvo „toji moteris“. Mažai kada tesu girdėjęs, kad būtų ją pavadinęs kitaip. Jo akyse ji buvo prakilnesnė už visas kitas jo pažįstamas damas ir visas jas temdė. Nepasakysiu, kad jo jausmas Airinai Adler buvo meilė. Jokie jausmai, o ypač šis, nebuvo priimtini tokio šalto, tikslaus ir nuosaikaus proto žmogui. Holmsas, mano supratimu, – pati tobuliausia mąstanti ir stebinti mašina, kokią tik pasaulis yra matęs, taigi ne jam būti įsimylėjusiam. Apie šį švelnų jausmą jis kitaip nė nekalba, o tik juokdamasis ir šaipydamasis. Šis jausmas esą nepaprastai vertingas stebėtojui, nes ypač puikiai atskleidžia stebimojo impulsus ir veiksmus. Tačiau patyręs mąstytojas negali leisti, kad meilė įsiveržtų į subtilų ir darniai funkcionuojantį vidinį jo pasaulį, – juk tai sudrumstų jam ramybę ir sukeltų abejonių dėl jo proto veiklumo. Į jautrų instrumentą pakliu-

vusi smiltelė arba kokio stipriausio didinamojo stiklo įskilimas nepadarytų tiek bėdos, kiek stiprus meilės jausmas tokiam žmogui kaip Holmsas. Ir vis dėlto jo gyvenime buvo viena moteris, ir toji moteris – velionė Airina Adler, kurios sudėtingą asmenybę man sunku apibūdinti.

Pastaruoju metu retai su Holmsu matydavausi. Mano vedybos mus išskyrė. Jaučiausi didžiai laimingas, tesirūpindamas šeimyniniais reikalais, kurių atsiranda žmogui, kai susisuki lizdą, ir niekas man daugiau nebuvo galvoj. O Holmsas, visa bohemiška savo siela niekindamas šeimyninį gyvenimą, liko mūsų bute Beikerio gatvėje tarp daugybės senų knygų ir po savaitę čia išbūdavo paskendęs kokaino dūmuose, – snūduriavo nuo šio narkotiko, – čia darbuodavosi išsijuosęs, kaip ir derėjo pagal jo karštą prigimtį.

Jis buvo kaip visada giliai įsitraukęs į nusikaltimo nagrinėjimą, savo begalinius sugebėjimus ir nepaprastas stebėjimo galias naudodamas įkalčiams aiškinti bei tirti toms paslaptims, kurias oficialioji policija buvo užmetusi kaip beviltiškas. Kartkartėm sužinodavau šį bei tą apie jo veiklą: kad jis buvo kviestas į Odesą dėl Trepovo nužudymo, kad turėjo išaiškinti keistą brolių Atkinsonų iš Trinkomalio tra-

gediją ir pagaliau kad jis labai taktiškai ir sėkmingai įvykdė Olandijos karaliaus šeimos pavedimą. Tačiau, be tų nuotrupų, kurias, kaip ir kiti skaitytojai, rasdavau apie jo veiklą laikraščiuose, nedaug ką teži- nojau apie buvusį savo draugą ir bičiulį.

Vieną vakarą – 1888 metų kovo dvidešimtąją – Beikerio gatve grįžau iš paciento (mat dabar vėl verčiausi privačia praktika). Eidamas pro gerai pažįstamas duris, kurios atmintyje man amžinai liks susijusios su mano piršlybomis ir su niūriais Raudonosios bylos įvykiais, baisiai panūdau vėl pamatyti Holmsą, sužinoti, kokiai veiklai dabar sutelkti saviti jo sugebėjimai. Jo languose plieskė šviesa, ir pažiūrėjęs pamačiau, kaip aukštas ir lieknas jo siluetas dukart sušmėžavo ant užuolaidų. Holmsas greitai ir energingai vaikščiojo po kambarį, nuleidęs galvą ir už nugaros susidėjęs rankas. Man, pažįstančiam Holmsa nuotaikas bei įpročius, jo išvaizda ir laiky- sena iškart viską pasakė. Jis vėl dirbo. Pabudęs iš narkotiko sukeltų sapnų, jis karštai sprendžia kokią nors naują problemą. Paskambinau ir buvau įleistas į kambarį, kuris kadaise buvo ir mano.

Holmsas mane priėmė santūriai, – toks jis dažniausiai ir būdavo. Tačiau, man regis, apsidžiaugė, kad atėjau. Neištaręs beveik nė žodžio, maloniai

mostelėjo į krėslą, pastūmė man dėžutę cigarų ir parodė į kampą, kur buvo gėrimai ir sifonas. Paskui atsistojo priešais židinį ir apžvelgė mane savotišku skvarbiu žvilgsniu.

- Vedybos jums eina į sveikatą, - tarė. - Nuo to laiko, kai jus mačiau, Watsonai, priaugote septynis su puse svaro.

- Septynis, - atsakiau.

- Nejaugi tik septynis? Manychiau - šiek tiek daugiau. Ne kažin kiek, bet vis dėlto daugiau, Watsonai. Ir vėl, kaip matau, verčiatės gydytojo praktika. Man nesakėte, kad žadate vėl įsikinkyti į darbą.

- Iš kur jūs žinote?

- Matau ir darau išvadas. Kaip kitaip galėčiau žinoti, kad neseniai buvote smarkiai peršalęs ir kad jūsų tarnaitė labai nerūpestinga ir apsileidusi?

- Brangusis Holmsai, - tariau aš, - to jau per daug. Jūs būtumėt buvęs sudegintas ant laužo, jei būtumėt gyvenęs prieš keletą šimtmečių. Teisybė, ketvirtadienį buvau kaime ir grįžau namo visas purvinas, bet dabar esu kitais drabužiais, todėl negaliu įsivaizduoti, kaip tą nustatėte. O Meri Džeinė iš tikrųjų nepataisoma, ir mano žmona ją jau išpėjo, kad pasiieškotų kitos vietos. Tačiau ir vėl nesumoju, iš ko supratote.

Holmsas tyliai nusijuokė ir pasitrynė stiprias ilgais pirštais rankas.

- Vieni niekai, - pasakė jis. - Ant kairiojo jūsų bato iš vidaus pusės, kaip tik ten, kur krenta šviesa, aš matau šešis lygiagrečius įdrėskimus. Aišku, odą subraižyti galėjo tik tas, kuris labai neatsargiai grandė apdžiūvusį purvą nuo pado kraštų. Tad štai dviguba ir akivaizdi išvada: jūs buvote išėjęs per bjaurų orą, ir jūsų tarnaitė yra tikrai netikusi, nemoka nuvalyti batų. O dėl gydytojo praktikos... kai į mano kambarį įeina jodoformu pakvipeš džentelmenas su juoda žyme nuo sidabro nitrato ant dešinio smiliaus ir dešinėje pusėje išsipūtusiu cilindru, kur įsideda stetoskopą, turėčiau būti paskutinis kvailys, jei nepažinčiau, kad tai - praktikuojantis medicinos pasaulio veikėjas.

Negalėjau susilaikyti iš juoko jam aiškinant, kaip lengvai pasidarė tokias išvadas.

- Kai jūs dėstote savo samprotavimus, - tariau, - viskas atrodo juokingai paprasta, ir pradėdu manyti, kad pats lengvai sugebėčiau taip samprotauti. Tačiau sulig kiekviena nauja jūsų išvada vėl nieko nebesusigaudau, kol nepaaiškinate. Ir vis dėlto nemanau, kad mano akys būtų blogesnės už jūsų.

- Taip, - atsakė Holmsas, degdamasis cigarete ir atsilošdamas krėsle. - Tik jūs žiūrėte, o ne stebite. Tai didelis skirtumas. Pavyzdžiui, ar daug kartų esate matęs laiptus iš prieškambario į kambarį?

- Daug.

- Kiek kartų?

- Na, kelis šimtus.

- Tai kiek juose yra pakopų?

- Kiek? Nežinau.

- Aha! Jūs nestebėjote. O matyti matėte. Čia ir yra skirtumas. Šit aš žinau, kad pakopų - septyniolika, nes ir žiūrėjau, ir stebėjau. Beje, kadangi domitės tokiais dalykais ir net esate padaręs man garbę, aprašydamas keletą menkų mano amato atvejų, jums gali būti įdomu ir tai. - Paėmęs nuo stalo, jis man pamėtėjo storą rausvą laiškinių popieriaus lapą. - Gavau su paskutiniu juo paštu, - pridūrė. - Perskaitykite garsiai.

Laiškas buvo be datos, be jokio parašo ir adreso.

„Šiandien vakare be penkiolikos aštuonios pas jus ateis džentelmenas, kuris nori su jumis pasitarti labai svarbiu klausimu. Jūsų paslauga, kurią neseniai padarėte vienai karališkai šeimai Europoje, rodo, kad jums drąsiai galima patikėti nepaprastos svarbos reikalą. Tokį jūsų įvertinimą esame iš visų

pusių girdėję. Taigi būkite namie tą valandą ir neišžižėskite, jei jūsų interesantas bus su kauke.“

- Labai paslaptinga, - tariau aš. - Kaip manote, kas tai galėtų būti?

- Kol kas dar neturiu jokių duomenų. O kas kuria teoriją, neturėdamas duomenų, daro didžią klaidą. Tada nejučiomis pradedi iškraipyti faktus, kad atitektų susikurtas teorijas, ir visai jais nebesiremiams teorijoms pagrįsti. Bet grįžkim prie laiško. Ką iš jo galime nustatyti?

Atidžiai apžiūrėjau laišką ir popierių, ant kurio jis parašytas.

- Jį rašęs žmogus, galima spėti, yra turtingas, - pasakiau, stengdamasis samprotauti taip, kaip mano draugas. - Tokio popieriaus pakelis kainuoja ne mažiau kaip pusę kronos. Jis nepaprastai stiprus ir standus.

- Nepaprastas. Kaip tik tas žodis, - pasakė Holmsas. - Šis popierius ne angliškas. Pažiūrėkite prieš šviesą.

Aš taip ir padariau ir pamačiau vandenženklis: didžiąją „E“ su mažąja „g“, „P“ ir didžiąją „G“ su mažąja „t“.

- Ką apie tai manote? - paklausė Holmsas.

- Čia, be abejo, yra fabrikanto pavardė arba greičiausiai monograma.

- Visai ne. „Gt“ - tai sutrumpintas žodis „Gesellschaft“, vokiškai - „bendrovė“. Tai įprasta santrumpa kaip ir anglų „Co“. „P“, aišku, reiškia „Papier“ - popierius. Lieka iššifruoti „Eg“. Žvilgtelkim į Europos geografijos vadovą. - Holmsas išsiėmė iš lentynos storą rudą tomą. - *Eglow, Eglönitz...* Štai: Egerija. Ji yra vokiškai kalbančių žmonių krašte - Bohemijoje, netoli nuo Karlsbado. Žinoma kaip Valenšteino žuvimo vieta; garsi daugybe stiklo fabrikų ir popieriaus gamyklų. Cha cha, broleli, kokią išvadą dabar galite padaryti? - Jo akys sublizgėjo, ir jis triumfuodamas išpūtė didelį mėlyną cigaretės dūmų debesį.

- Popierius pagamintas Bohemijoje, - pasakiau aš.

- Taip. Ir žmogus, parašęs laišką, yra vokietis. Ar matote, koks keistas šis sakinys: „Tokį jūsų įvertinimą esame iš visų pusių girdėję?“ Prancūzas ar rusas nebūtų taip parašę. Tik vokietis gali taip nemandagiai elgtis su žodžiais. Taigi dabar belieka sužinoti, ko reikia tam vokiečiui, kuris rašo ant bohemiško popieriaus ir, nenorėdamas parodyti

veido, ateis su kauke. O šit, jei neklystu, ir jis pats atvažiuoja išsklaidyti mūsų abejonių.

Sulig tais žodžiais sukaušėjo arklių kanopos, sudžerškė ratai, užkliudę šaligatvio kraštą, ir tuoj pat kažkas smarkiai patraukė skambutį.

Holmsas švilptelėjo.

- Sprendžiant iš garso, pora arklių, - pasakė jis. - Taip, - pridūrė žiūrėdamas pro langą. - Puiki karietukė ir pora ristūnų. Po šimtą penkiasdešimt ginėjų kiekvienas. Ši byla, Watsonai, bus greičiausiai susijusi su piniginiiais reikalais.

- Gal man geriau išeiti, Holmsai?

- Jokiu būdu, daktare. Pasilikite. Kas iš manęs, jei šalia nėra mano biografo? Susitikimas žada būti įdomus. Būtų gaila, jei negirdėtumėt.

- Bet jūsų klientas...

- Nieko tokio. Man gali prireikti jūsų pagalbos, o jam taip pat. Štai jis ateina. Sėskite, daktare, į šitą krėslą ir atidžiai stebėkite.

Lėti ir sunkūs žingsniai, kuriuos girdėjome ant laiptų ir koridoriuje, staiga prie pat durų nutilo. Pas-kui garsiai nuaidėjo valdingas bilsmas.

- Prašom! - pasakė Holmsas.

Įėjo vyriškis kokių šešių pėdų ir šešių colių aukščio, iš sudėjimo tikras Heraklis. Jis buvo puošniai

apsirengęs, bet Anglijoje toks puošnumas panėši į neskoningumą. Plačios karakulio juostos buvo užsiūtos ant dvieilio jo švarko rankovių ir atlapų, tamsiai mėlyna mantija su skaisčiai raudonu šilkiniu pamušalu pakaklėje susegta didele žėrinčia berilo sege. Dėl aukštaulių batų, viršuje apvedžiotų gauruotu rudu kailiu, barbariškas jo prašmatnumas dar labiau krito į akis. Rankoje jis laikė skrybėlę dideliais kraštais, o ant akių turėjo plačią juodą kaukę, kurią buvo ką tik užsidėjęs, nes įėjo dar pakelta ranka. Apatinė veido dalis – stora atvipusi lūpa ir ilgas tvirtas smarkas – rodė, kad jis ryžtingas, netgi užsispyręs, taigi tvirtos valios žmogus.

- Ar gavote mano laišką? - paklausė jis žemu, šiurkščiu balsu su labai žymiu vokišku akcentu. - Aš rašiau jums, kad ateisiu.

Jis žiūrėjo čia į mane, čia į Holmsą, matyt, nežinodamas, į katrą kreiptis.

- Prašom sėstis, - tarė Holmsas. - Čia geras mano draugas ir kolega daktaras Vatsonas, kuris yra mano padėjėjas tiriant ne vieną bylą. Su kuo turiu garbės kalbėtis?

- Laikykite mane grafu fon Kramu, Bohemijos didiku. Manau, kad šis džentelmenas, jūsų draugas, yra garbingas bei diskretiškas žmogus ir jam galima

patikėti svarbią paslaptį. Jeigu ne, labai norėčiau pasikalbėti su jumis vienu.

Aš pakilau eiti, bet Holmsas nutvėrė mane už rankos ir stumtelėjo atgal į krėslą.

- Arba kalbėkite su abiem, arba nė su vienu, - tarė jis. - Tam džentelmenui galite sakyti viską, ką ir man.

Grafas gūžtelėjo plačiais pečiais.

- Jeigu taip, pirmiausia noriu, kad prižadėtumėt šią paslaptį laikyti dvejus metus, vėliau tai nebeturės jokios reikšmės. O dabar neperdėdamas sakau: šis dalykas yra toks svarbus, kad gali turėti įtakos Europos istorijai.

- Prižadu, - pasakė Holmsas.

- Aš taip pat.

- Atleiskite, kad aš su kauke, - kalbėjo toliau keistasis mūsų svečias. - Aukštas asmuo, kurio reikalais pas jus atvykau, nenori, kad sužinotumėt, kas jo įgaliotinis, ir turiu prisipažinti, jog titulas, kuriuo prisistačiau, nevisiškai mano.

- Aš tai žinojau, - šaltai tarė Holmsas.

- Padėtis yra labai kebli, nes gali kilti didžiulis skandalas ir smarkiai sukompromituoti vieną karališkąją Europos šeimą, todėl bet kokiomis priemonėmis reikia užkirsti tam kelią. Mat, atvirai kalbant,

visa tai liečia didžiąją Ormšteinų dinastiją, Bohemijos karalių palikuonis.

- Ir tą žinojau, - sumurmėjo Holmsas, patogiau atsisėdamas fotelyje ir užsimerkdamas.

Aiškiaai nustebęs, mūsų svečias pasižiūrėjo į suglebusį, tingiai drybsantį žmogų, kuris jam, be abejo, buvo apibūdintas kaip sumaniausias ir energingiausias Europos seklys. Holmsas pamažu pramerkė akis ir nekantriai pažvelgė į milžinišką savo klientą.

- Jeigu jūs šviesybė teiksis papasakoti, kas nutiko, - tarė jis, - man bus lengviau duoti kokį patarimą.

Vyriškis pašoko nuo kėdės ir susijaudinęs ėmė vaikščioti iš vieno kambario galo į kitą. Paskui ryžtingai nusiplėšė kaukę nuo veido ir tėškė ją ant grindų.

- Jūs kreipėtės į mane teisingai, - sušuko jis. - Aš esu karalius. Kodėl turėčiau tai slėpti?

- Iš tikrųjų kodėl? - sumurmėjo Holmsas. - Juk jūs šviesybė dar nebuvote ištaręs nė žodžio, o aš jau žinojau, kad kalbu su Vilhelmu Gotsreihu Sigizmundu fon Ormšteinu, didžiuoju Kasel Felšteino kunigaikščiu ir Bohemijos sosto įpėdiniu.

- Supraskite, - vėl atsisėdęs tarė keistasis mūsų svečias, braukdamasis ranka per aukštą baltą

kaktą, – supraskite, kad aš nepratęs tvarkyti tokių reikalų pats. Tačiau čia toks delikatus dalykas, kad negalėjau patikėti jokiam agentui, nenorėdamas pasidaryti nuo jo priklausomas. Atvažiavau iš Prahos inkognito pasitarti su jumis.

– Tad teikitės pradėti, – pasakė Holmsas ir vėl užsimerkė.

– Trumpai tariant, faktai tokie. Prieš penkerius metus ilgokai gyvenau Varšuvoje ir susipažinau su gerai žinoma nuotykių ieškotoja Airina Adler. Ta pavardė jums, be abejo, pažįstama.

– Malonėkite, daktare, pažiūrėti į mano karto-teką, – sumurmėjo Holmsas neatsimerkdamas.

Jau daugelį metų jis sistemingai registravo visokias žinutes apie žmones ir įvykius, taigi buvo sunku rasti tokį daiktą ar asmenį, kurio jis iš karto negalėtų apibūdinti. Šį sykį reikiamą biografiją radau tarp kitų dviejų biografijų – viena buvo žydų rabino, o kita kažkokio štabo viršininko, parašiusio monografiją apie gėlųjų vandenu žuvis.

– Parodykit man, – tarė Holmsas. – Hm! Gimusi Niudžersyje 1858 metais. Kontraltas, hm! La Skala, hm! Imperatoriškosios operos primadona Varšuvoje – taip! Pasitraukė iš teatro, hm. Gyvena Londone – taip! Kiek suprantu, jūsų šviesybė įkliuvote į

tos jaunos moters pinkles, parašėte jai keletą kompromituojančių laiškų ir dabar norite tuos laiškus atsiimti.

- Teisybė. Tačiau kaip...

- Ar buvote slapta susituokę?

- Ne.

- Nėra jokių dokumentų ar liudijimų?

- Ne.

- Tai aš ne visai suprantu, jūsų šviesybe. Jei ši moteris sugalvos laiškus panaudoti šantažui ar šiaip kokiais kitais tikslais, kaip ji įrodys, kad jie autentiški?

- Mano raštas.

- Niekai! Suklastota.

- Mano laiškų popierius.

- Pavogta.

- Mano antspaudas.

- Padirbtas.

- Mano nuotrauka.

- Nupirkta.

- Bet nusipaveikslavę mes abu.

- O-o-o! Labai blogai! Jūsų šviesybė iš tikrųjų be galo neapdairiai pasielgėte.

- Buvau išprotėjęs, pakvaišęs.

- Tai jūs rimtai susikompromitavęs.

- Tada tebuvausi sosto įpėdiniis ir labai jaunas. Man ir dabar tik trisdešimt metų.

- Nuotrauką būtinai reikia atgauti.

- Mėginome, bet nepasisekė.

- Jūsų didenybė turit nepagailėti pinigų. Nuotrauką reikia nupirkti.

- Ji nieku gyvu neparduoda.

- Tada reikia pavogti.

- Penkis kartus mėginome. Du kartus buvaui pasamdęs žmones, kurie įsilaužę išvertė visą jos namą. Kartą, kai ji keliavo, buvom pagrobę jos bagažą. Du kartus įviliojome ją į spąstus. Tačiau nieko nelaimėjome.

- Neužėjote jokių pėdsakų?

- Jokių.

Holmsas nusijuokė.

- Nieko sau galvosūkis, - pasakė jis.

- Tačiau man jis labai svarbus! - priekaištingai tarė karalius.

- Iš tikro. O ką ji žada su ta nuotrauka daryti?

- Pražudyti mane.

- Kaip?

- Aš ketinu vesti.

- Esu girdėjęs.

- Klotildą Lotman fon Sakse-Meningen, antrąją Skandinavijos karaliaus dukterį. Jums turėtų būti žinoma, kokie griežti jos šeimos principai. Ji pati – tiesiog įkūnyta skaistybė. Ir jei dėl mano praeties iškiltų bent mažiausia abejonė, viskas žlugtų.

- O Airina Adler?

- Grasina, kad jiems nusiųs nuotrauką. Ir iš tikrųjų taip padarys. Aš žinau, ji taip padarys! Jūs jos nepažįstate, jos širdis nepalenkiamą. Pagal grožį ji gražiausia iš visų moterų, o pagal protą yra kaip atkakliausias vyras. Norėdama man sukliudyti, kad nevesčiau kitos, ji su ničniekuo nesiskaitys.

- Ar tikrai žinote, kad ji dar neišsiuntė nuotraukos?

- Tikrai.

- Iš kur sužinojot?

- Nuotrauką ji žadėjo išsiųsti tą dieną, kai įvyks oficialios mūsų sužadėtuvių. Žodžiu, ši pirmadienį.

- O, mes dar turime tris dienas, – žiovaudamas pasakė Holmsas. – Labai gerai, nes šiuo metu man reikia sutvarkyti keletą kitų svarbių reikalų. Jūsų šviesybė, aišku, dabar pasiliksime Londone?

- Žinoma. Mane rasite „Lengemo“ viešbutyje kaip grafą fon Kramą.

- Aš jums atsiūsiu raštelį, pranešdamas, kaip jums klojasi.

- Malonėkite. Man baisiai rūpi.

- Beje, kaip su pinigais?

- Leiskite kiek tinkamas. Duodu jums laisvę.

- Visišką?

- Žinot, nepagailėčiau vienos savo provincijos, kad tik atgaučiau tą nuotrauką.

- O smulkioms išlaidoms?

Iš po mantijos karalius išsiėmė sunkų zomšinių maišelį ir padėjo ant stalo.

- Čia yra trys šimtai svarų sterlingų auksinėmis monetomis ir septyni šimtai banknotais.

Ant lapelio iš savo užrašų knygutės Holmsas užrašė, kiek jam duota, ir padavė karaliui.

- Madmuazelės adresas? - paklausė jis.

- Brajoni Lodžas, Serpentinao aveniu, Sent Džons Vudas.

Holmsas užsirašė.

- Dar vienas klausimas, - pasakė jis. - Ar nuotrauka atviruko formato?

- Taip.

- Na, tai labos nakties, jūsų šviesybe. Tikiuosi, kad greitai jums galėsiu pasakyti gerą naujieną. Labanaktis, Vatsonai, - pridūrė jis, kai karaliaus

karietos ratai nudardėjo per gatvę. – Jei malonėtųmėt ateiti rytoj po pietų, apie trečią valandą, norėčiau su jumis apie šį reikaliuką pakalbėti.

II

Lygiai trečią valandą aš jau laukiau Beikerio gatvėje, bet Holmsio dar nebuvo. Šeiminkė man pasakė, kad jis išėjo iš namų rytą tuoj po aštuonių. Atsisėdau prie židinio, nusprendęs sulaukti, kad ir kaip vėlai jis grįžtų. Tiesa, šio įvykio negaubė niūrus paslaptینگumas kaip anuos du nusikaltimus, kuriuos anksčiau buvau aprašęs, bet man vis tiek buvo įdomu, nes dėl savo pobūdžio ir aukštos kliento padėties šis atvejis atrodė savotiškas. Man rūpėjo ne tik tai, ką mano draugas dabar tiria, bet ir tai, kaip jis tiria, – buvo neapsakomai malonu stebėti, kaip jis iš karto ir teisingai suvokia situaciją, kokie tikslūs ir įžvalgūs jo samprotavimai, kaip greitai ir vikriai jis narplioja painiausias paslaptis. Buvau taip įpratęs prie jo pergalių, jog man nė į galvą neateidavo, kad jam galėtų nepasisekti.

Buvo jau beveik keturios, kai durys atsidarė ir į kambarį įėjo išraudęs girtas arklininkas su žande-

nom, pasišiaušęs, suveltais drabužiais. Nors ir gerai žinojau, kaip nuostabiai mano draugas sugeba keisti savo išvaizdą, bet dabar tik trečią kartą pažiūrėjęs pažinau, kad tai jis. Linktelėjęs man, jis nuėjo į miegamąjį, ir po penkių minučių pasirodė toks, kaip visada, – tvarkingas, dailiu tvido kostiumu. Susikišęs į kišenes rankas, jis atsisėdo, ištiesė kojas priešais židinių ir ėmė skaniai juoktis.

– Dievaži! – sušuko jis, bet vėl užsikvatojo ir, leipdamas juokais, visai netekęs jėgų, išsitiesė aukštelininkas fotelyje.

– Kas yra?

– Baisiai juokinga. Galvą dedu – niekaip neatspėsit, ką veikia šį rytą ir ką galų gale padariau.

– Nė neįsivaizduoju. Gal stebėjote, ką panelė Airina Adler veikia, o gal sekėte jos namą.

– Iš tiesų taip, bet pasekmės buvo gana neįprastos. Papasakosiu viską iš eilės. Šį rytą išėjau iš namų kiek po aštuonių, apsirengęs kaip bedarbis ar klininkas. Su arkliais dirbantys žmonės nuostabiai vienas kitą atjaučia, kaip brolis brolių. Tik pasidaryk ar klininku ar vežėju, ir iš jų sužinosi viską, ko reikia. Aš greitai suradau Brajoni Lodžą. Tai graži nedidukė dviejų aukštų vila su sodu, stovinti prie pat gatvės. Ant durų – masyvus užraktas. Dešinėje –

didelė gražiais baldais apstatyta svetainė, aukšti, beveik nuo pat grindų prasidedantys jos langai yra su tais netikusiais angliškais užkabais, kuriuos kiekvienas vaikas gali atkabinti. Už namo nieko ypatingo nėra, tik tiek, kad prieškambario langą galima pasiekti nuo ratinės stogo. Apėjau aplinkui, atidžiai apžiūrėjau iš visų pusių, bet nieko įdomaus neradau. Paskui neskubėdamas nužingsniavau gatve ir, kaip tikėjau, skersgatvyje, prie sodo tvoros, pamačiau arklidę. Padėjau arklininkams išsukuoti arklius ir už tai gavau du pensus, stiklinę degtinės, du pakečius prasto tabako ir kiek tik man reikėjo žinių apie Airiną Adler ir dar apie dešimtį kaimynų, kurie man visai nerūpėjo, bet kurių biografijas vis dėlto turėjau išklaudyti.

- Ir ką sužinojot apie Airiną Adler? - paklausiau.

- O, dėl jos visi apylinkės vyrai eina iš proto. Ji yra gražiausia pasaulyje iš visų, kas tik nešioja moterišką skrybėlaitę. Taip sako Serpentino arklidės vyrai, visi aliai vieno. Ji gyvena ramiai, dainuoja koncertuose, kiekvieną dieną kažkur išvažiuoja iš namų penktą valandą ir lygiai septintą grįžta pietų. Kitu metu ji iš namų išvyksta tik tomis dienomis, kai dainuoja. Iš vyrų tik vienas lankosi pas ją, užtat dažnai. Jis - tamsiaplaukis, gražus, puikiai apsitai-

sęs, ateina pas ją kasdien, o kartais net du kartus per dieną. Tai kažkoks ponas Godfris Nortonas iš juristų kvartalo. Matot, kiek galima laimėti, įgijus arklininkų pasitikėjimą! Jie yra daug kartų jį vežę namo nuo Serpentinao vežikų kiemo ir viską apie jį žino. Kai išklausiau, ką jie man pasakojo, vėl nuėjęs pradėjau vaikščioti iš vieno galo į kitą palei Brajoni Lodžą, svarstydamas, ką čia daryti.

Šiuo atveju tas Godfris Nortonas, matyt, yra svarbus asmuo. Jis teisininkas. Tai skamba grėsmingai. Kokie jų santykiai ir ko jis taip dažnai pas ją lankosi? Kas ji – jo klientė, draugė ar meilužė? Jei klientė, tai nuotrauką tikriausiai yra atidavusi laikyti jam. O jei meilužė – tai kažin. Nuo to, kokią padarysiu išvadą, turėjo priklausyti, ar aš ir toliau sėsiuosi apie Brajoni Lodžą, ar susidomėsiu to džentelmeno butu Temple. Šis dalykas labai svarbus ir dėl jo man reikėjo praplėsti savo stebėjimų lauką. Jums, ko gero, įkyrėjo šios smulkmenos, bet noriu išsakyti tuos menkus savo sunkumus, kad galėtumėt suvokti situaciją.

– Aš atidžiai jūsų klausausi, – atsakiau.

– Man besvarstant prie Brajoni Lodžo privažiavo dviratis ekipažas ir iš jo iššoko džentelmenas. Nepaprastai gražus, tamsaus gymio, pakumpusia nosimi

ir su ūsais – tikriausiai tas pats, apie kurį buvau gir-dėjęs. Jis turbūt labai skubėjo, nes, šūktelėjęs vežė-jui palaukti, nė nestabtelėdamas pranėrė pro tar-naitę, atidariusią duris, tarsi eidamas į savo namus.

Jis ten išbuvo apie pusvalandį, ir pro svetainės langus mačiau jį vaikščiojant iš vieno galo į kitą, karštai kalbant, mostiguojant rankomis. Jos aš visai nemačiau. Greitai jis išėjo dar labiau susijaudinęs negu anksčiau. Lipdamas į ekipažą, išsiėmė iš kiše-nės auksinį laikrodį ir susirūpinęs pasižiūrėjo.

– Varyk! – suriko jis vežėjui. – Pirmiausia pas Grosą ir Henkį į Ridžento gatvę, o paskui į Švento-sios Monikos bažnyčią Edžver Rode. Pusė ginėjos, jei spėsi per dvidešimt minučių!

Jie nurūko; aš pagalvojau, gal ir man reikėtų sekti iš paskos, bet tuo metu skersgatviu prie namo priva-žiavo maža graži karietaitė. Vežėjo švarkas buvo dar ne visai užsagstytas, kaklaraištis parištas kreivai – po pat ausim, pakinktų dirželiai stypsojo nebaigti kišti į sagtis. Kai tik karietaitė sustojo, pro duris iš namo išlėkė Airina Adler ir išoko į ją. Vos spėjau žvilgtelėti, bet pamačiau, kokia ji graži, – dėl tokio veido kiekvienas vyras galėtų ir numirti.

- Į Šventosios Monikos bažnyčią, Džonai! - sušuko ji. - Pusė ginėjos, jei nuvažiuosi per dvidešimt minučių!

Na, tokios progos nepraleisi, Vatsonai. Tik pagalvoju - ar man įsikibti į jos kariataitę, ar bėgti kokio kebo, o tuo metu vienas kaip tik ir pasirodė gatvėje. Vežėjas porą kartų nužvelgė tokį apšiurusį keleivį, bet aš, nelaukdamas, kol jis atsisakys, išokau į kebą.

- Į Šventosios Monikos bažnyčią, - pasakiau. - Pusė ginėjos, jei ten būsite per dvidešimt minučių.

Buvo be dvidešimt penkių dvylika, tad nesunkiai supratau, kad dvyliktą kažkas turi įvykti.

Mano kebas skriejo kaip padūkęs. Neprisimenu, ar esu kada greičiau važiuavęs, bet vis dėlto anie du buvo pirmesni. Kai atvažiuavau, ekipažas ir kariataitė su putotais arkliais jau stovėjo priešais duris. Sumokėjęs vežėjui, nuskubėjau į bažnyčią. Ten nieko daugiau nebuvo, tik tie du, kuriuos atsekiau, ir dvasininkas su kamža, kuris kažką jiems įrodinėjo. Visi trys stovėjo prie altoriaus. Kaip koks netyčia užklydęs žioplys, ėmiau slampinėti po šoninę navą. Ir kaip nustebau, kai staiga visi trys nuo altoriaus atsigrėžė, o Godfris Nortonas pasileido prie manęs tekinas.

- Ačiū Dievui! - sušuko jis. - Jūs tiksite. Eime! Eime!

- Kas yra? - paklausiau.

- Einam, žmogau, einam, tik trims minutėms!
Kitaip negalios!

Jis mane nusitempė prie altoriaus, ir, dar gerai nesusigaudydamas, jau murmėjau atsakymus, kurie man buvo šnibždami į ausį, daviau priesaikas dėl to, ko visai nežinojau, ir apskritai padėjau susituokti Airinai Adler, nuotakai, ir Godfriui Nortonui, jauniškiui. Viskas įvyko akies mirksniu, ir štai džentelmenas man dėkoja iš vienos pusės, dama - iš kitos, o priešaky visas nušvitęs šypsosi dvasininkas. Tokioj kvailoj padėty kaip gyvas dar nebuvo atsidūręs, ir tai prisiminus, dabar mane suėmė juokas.

Matyt, jie nebuvo atlikę kokių nors formalumų, ir dvasininkas griežtai atsisakė juos be liudininkų tuokti. Laimė, kad pasirodžiau aš - jaunikiui nebereikėjo bėgti į gatvę ieškoti pajaunio. Nuotaka man davė ginėją, ir aš ją visą laiką nešiosiu prie laikrodžio grandinėlės tam atsitikimui prisiminti.

- Tokia įvykių kryptis labai nelaukta, - tariau aš. - O kas buvo toliau?

- Na, supratau, kad mano planai gali sužlugti. Atrodė, kad pora tuojau nuvažiuos, todėl žūt būt reikėjo nieko nelaukiant energingai veikti. Prie bažny-

čios durų jaunavedžiai išsiskyrė: jis nuvažiavo atgal į Templą, o ji – į savo namus.

– Važiuosiu į parką, kaip visada, penktą valandą, – išsiskirdama pasakė ji.

Daugiau nieko neišgirdau. Jie nuvažiavo į priešingą puses, o aš parėjau dėl savo reikalų.

– Kokie tie reikalai?

– Pavalgyti šaltos jautienos ir išgerti stiklinės alaus, – atsakė jis ir paskambino varpeliu. – Juk buvau taip užsiėmęs, kad neturėjau kada nė pagalvoti apie valgį, o vakare, ko gero, bus dar daugiau darbo. Beje, daktare, norėčiau, kad man padėtumėt.

– Su malonumu.

– Ar nebijote sulaužyti įstatymo?

– Nė kiek.

– O būti areštuotas?

– Dėl geros priežasties – ne.

– O, priežastis puiki!

– Tai aš – jūsų paslaugoms.

– Žinojau, kad jumis galima pasikliauti.

– Ką man reikės daryti?

– Kai ponias Turner atneš valgyti, aš jums paaiškinsiu. Taigi, – pradėjo jis, godžiai dorodamas paprastą maistą, patiektą mūsų šeimininkės, – reikia viską aptarti valgant, nes nedaug teturiu laiko. Dabar

beveik penkios. Po dviejų valandų mums reikia būti reikiamoje vietoje. Panelė, teisingiau sakant, ponina Airina septintą valandą grįžta iš pasivažinėjimo. Mes turim ją pasitikti Brajoni Lodže.

- O kas toliau?

- Tuo leiskite man pasirūpinti. Visa, kas turi įvykti, jau paruošiau. Tik vieno dalyko prašau - nesikiškite, kad ir kažin kas atsitiktų. Suprantate?

- Aš turiu būti neutralus?

- Ničnieko nedarykit. Man gali atsitikti nedidelis nemalonumas. Nesikiškite. Viskas baigsis tuo, kad būsiu įneštas į namą. Po kokių keturių ar penkių minučių atsivers svetainės langas. Pasistenkit kuo arčiau prie jo atsistoti.

- Gerai.

- Žiūrėkite, ką darysiu, nes mane matysite.

- Gerai.

- Kai pakelsiu ranką - štai taip, - jūs įmesite į kambarį tai, ką jums duosiu, ir tuo pat metu suriksite: „Gaisras“. Suprantate?

- Taip.

- Ji visai nepavojinga, - tarė Holmsas, imdamas iš kišenės tūtelę, panašią į cigarą. - Tai savaime užsideganti dūminė raketa su kapsulėmis iš abiejų galų. Toks ir bus jūsų darbas. Kai suriksite „Gais-

ras“, daugybė žmonių irgi ims šaukti. Tada nueikite sau gatve – aš jus pasivysiu po kokių dešimt minučių. Manau, kad suprantamai paaiškinau?

– Man reikia niekur nesikišti, priėti kuo arčiau lango, stebėti jus, pamačius signalą, įmesti šį daikčiuką, paskui sušukti, kad gaisras, ir laukti jūsų prie gatvės kampo.

– Taip, taip.

– Galite manimi pasikliauti.

– Puiku. Dabar jau turbūt pats metas pasiruošti naujam vaidmeniui.

Jis nuėjo į miegamąjį, ir netrukus iš ten pasirodė mielas, paprastas disenterijų kunigas. Juoda plačiakraštė skrybėlė, dukslis kelnės, baltas kaklaraištis, maloni šypsena, atvira, geraširdiško smalsumo išraiška, – taip pasikeisti galėtų nebent ponas Džonas Heris. Beje, ne vien dėl rūbų Holmsas atrodė nebepažįstamas. Su kiekvienu nauju vaidmeniu keisdavosi jo išraiška, manieros, jis visas pasidarydavo tiesiog kitas žmogus. Kai jis pasirinko seklio kelią, scena neteko puikaus aktoriaus, o mokslas – išvalgaus mąstytojo.

Mudu išėjome iš Beikerio gatvės penkiolika po šešių ir Serpentinao aveniu buvome dešimčia minučių anksčiau negu reikėjo. Temo, ir žibintininkai

jau degė žiburius; laukdami, kol grįš Brajoni Lodžo gyventoja, vaikščiojome skersgatviu iš vieno galo į kitą. Namas buvo kaip tik toks, kokį įsivaizdavau iš trumpo Šerloko Holmsso pasakojimo, bet vieta pasirodė ne tokia tuščia, kaip tikėjausi. Atvirkščiai – ši mažytė gatvelė ramiame rajone buvo nepaprastai gyva. Prie vieno kampo rūkė ir juokėsi būrelis nuskurusių vyrų, netoliese stovėjo žirklių galąstojas su galandijimo ratu, du gvardiečiai flirtavo su aukle ir dar vaikštinėjo po gatvelę keli gražiai apsirengę jauni vyrai su cigarais dantyse.

– Matot, – pasakė Holmsas, mudviem žingsniuojant į vieną pusę ir į kitą palei Adler namą, – tos vedybos mums labai parankios. Nuotrauka dabar pasidaro dviašmenis ginklas. Galimas daiktas, Airina Adler taip pat nenori, kad ponas Godfris Nortonas pamatytų tą nuotrauką, kaip mūsų klientas nenori, kad ji pakliūtų į akis jo princesei. Telioka vienas klausimas – kur tos nuotraukos ieškoti.

– Iš tikrųjų. Kur?

– Nemanyčiau, kad Airina Adler ją nešiotųsi. Juk ji atviruko formato, tad per didelė laikyti drabužiuose. Ji žino, kad karalius gali ją įvilioti į spąstus ir apieškoti. Du kartus jau taip atsitiko. Vadinasi, greičiausiai jos nesinešioja.

- Tai kur ją laiko?

- Pas savo bankininką arba advokatą. Taip gali būti, bet aš manau ką kita. Moterys iš prigimimo yra slapukautojos ir mėgsta turėti paslapčių. Ko gi ji duos nuotrauką kitam? Kad pati sugebės ją išsaugoti, ji žino tikrai, o kas gali garantuoti, kad oficialus asmuo, kuriam ją patikės, pajėgs atsispirti prieš politinę ar kitokią įtaką? Be to, nepamirškite, kad Airina Adler ketino nuotrauką panaudoti šiomis dienomis. Taigi turi ją laikyti kur nors po ranka. Nuotrauka turi būti namie.

- Bet į jos namus buvo du kartus įsilaužta.

- Niekai! Įsilaužėliai nemokėjo ieškoti.

- O kaip jūs ieškosite?

- Aš neieškosiu.

- Tai kaip bus?

- Ji man pati parodys.

- Bet ji nesutiks.

- Ji negalės nesutikti. O, jau girdžiu bildant ratus. Tai jos karieta. Na, dabar tiksliai vykdykite visus mano nurodymus.

Sulig tais žodžiais ties posūkiu blykstelėjo šoniniai kariatės žibintai, ir prie Brajoni Lodžo durų privažiavo maža ištaiginga karietaitė. Kai tik ji sustojo, vienas driskius iš tų, kurie stoviniavo prie kampo,

šoko į priekį atidaryti durelių, tikėdamasis užsidirbti tokį varioką, bet jį nustūmė kitas, atlėkęs tuo pačiu tikslu. Jie ėmė piktai plūstis, o abu gvardiečiai, palaikydami vieno pusę, ir žirklių galąstojas, taip pat karštai gindamas antrąjį, dar labiau juos sukiršino. Vienas driskius tvojo antram, ir bematant iš karietos išlipusi dama atsidūrė pačiam vidury įsikirščiausių vyrų, kurie kaip pašėlę daužė vieni kitus kumščiais ir lazdomis. Holmsas šoko į minią, norėdamas damą apginti, bet vos tik atsidūręs prie jos riktelėjo ir parkrito ant žemės, o jo veidas apsipylė krauju. Kai jis parkrito, abu gvardiečiai nukūrė į vieną pusę, driskiai – į kitą, o keli gražiau apsirengę žmonės, kurie nesikišdami žiūrėjo į peštynes, susibūrė arčiau, norėdami padėti damai ir suteikti pagalbą sužeistajam. Airina Adler, – ją taip tebevadinsiu, – nubėgo laiptais į viršų, bet užlipusi sustojo – svetainės šviesų fone buvo aiškiai matyti nuostabi jos figūra – ir atsigręžusi pasižiūrėjo į gatvę.

– Ar nelaimingasis džentelmenas labai sužeistas? – paklausė ji.

– Jis miręs, – suriko keli žmonės.

– Ne, ne, jis dar gyvas! – sušuko kiti. – Tačiau jeigu liks gatvėje, tai neištvers.

- Koks jis drąsus, - pasakė kažkokia moteris. - Jei ne jis, jie būtų atėmę damai piniginę ir laikrodį. Jū čia visa gauja, tų bjaurybių! O! Jis kvėpuoja!

- Negalima jo palikti gatvėje, gal leistumėt, madam, įnešti jį pas jus?

- Žinoma! Neškite į svetainę. Ten yra patogi sofa. Čia, prašom!

Pamažu ir iškilmingai Holmsas buvo įneštas vidun ir paguldytas didžiajame kambaryje, o aš tik žiūrėjau, kas dedasi, stovėdamas savo poste palei langą. Lempos buvo uždegtos, bet užuolaidų niekas neužtraukė, todėl galėjau matyti Holmsą, gulintį ant sofos. Nežinau, ar tuo metu jį graužė sąžinė, kad sugalvojo tokį vaidinimą, bet aš nė karto gyvenime nebuvau labiau susigėdęs, kaip tą sykį, matydamas, kad ši gražuolė, prieš kurią suruoštame sąmoksle dalyvauju, švelniai ir atidžiai slaugo sužeistąjį. Ir vis dėlto būčiau pasielgęs kaip bjauriausias išdavikas, jei būčiau pasitraukęs ir nepadaręs to, ką man liepė Holmsas. Sukandęs dantis, išsiėmiau iš palto dūminę raketą. „Galų gale mes jai nieko pikto nepadarysime, - pagalvojau pats sau. - Tik sutrukdysime, kad ji nepadarytų pikto kitam.“

Holmsas atsisėdo, ir pamačiau, kad jis ėmė taip mostiguoti rankomis, tarsi jam trūktų oro. Tarnaitė

pribėgusi atidarė langą. Tą pat akimirką jis pakėlė ranką, išvydęs šį signalą aš sviedžiau raketą į kambarį ir surikau: „Gaisras!“ Sulig tuo žodžiu visa minia – gražiai apsirengusieji ir driskiai, džentelmenai, arklininkai ir tarnaitės – ėmė rėkti: „Gaisras!“ Dūmų kamuoliai ritosi per kambarį ir veržėsi pro atdarą langą. Aš mačiau, kaip po kambarį laksto žmonės, ir netrukus išgirdau Holmso balsą, – jis nuramino visus, pasakydamas, kad pavojus netikras.

Braudamasis pro šūkajuančią minią, pasukau link gatvės kampo ir labai nudžiugau, kai po dešimt minučių man į ranką įsikibo mano draugas Holmsas ir mes ištrūkome iš triukšmingųjų įvykių vietos. Jis ėjo greitai, tylėdamas, ir tik tada, kai pasukome į vieną ramią gatvelę, vedančią Edžer Roudo link, tarė:

– Jūs puikiai viską padarėte, daktare. Geriau nė būt negalėjo. Puiku.

– Jau turite nuotrauką?

– Žinau, kur ji yra.

– O kaip sužinojot?

– Ji man parodė, kaip ir sakiau.

– Vis dar nieko nesuprantu.

– Aš visai neketinu ko nors nuslėpti, – pasakė jis juokdamasis. – Labai paprastas dalykas. Turbūt

supratot, kad visi žmonės gatvėje buvo mano bendrininkai. Juos buvau pasamdęs šiam vakarui.

- Tiek tai nuspėjau.

- Rankoje turėjau skystų raudonų dažų. Kai prasidėjo muštynės, pribėgęs griuvau, prisispaudžiau ranką prie veido ir pasidariau toks, kad net gražu buvo į mane žiūrėti. Senas triukas...

- Ir tą beveik nutuokiau.

- Paskui mane įnešė į vidų. Ji turėjo mane išleisti - ką gi daugiau galėjo daryti? Ir įsileido į svetainę, kaip ir buvau numatęs. Nuotrauka turėjo būti arba čia, arba jos miegamajame, ir aš buvau pasiryžęs tai sužinoti. Buvau paguldytas ant sofos, man pritrūko oro, jie turėjo atidaryti langą, ir jūs galėjote atlikti savo darbą.

- Ir ką tas padėjo?

- Tai viską nulėmė. Kai moteris pamano, kad jos namuose kilo gaisras, ji instinktyviai puola prie to daikto, kurį labiausiai brangina. Šio impulso nenuslopinsi, ir aš ne kartą tuo esu pasinaudojęs. Tai man padėjo ir per Darlingtono skandalą, ir tiriant Arnsvorto pilies bylą. Ištekėjusi moteris stveria savo kūdikį, netekėjusi - dėžutę su brangenybėmis. Dabar man jau aišku, kad visuose namuose mūsų damai brangiausias yra tas dalykas, kurio mes ieš-

kome, nes ji šoko jo gelbėti. Gaisras buvo nuostabiai suvaidintas. Tiek buvo dūmų ir riksmo, kad nė plieniniai nervai nebūtų galėję išlaikyti. Ji reagavo visiškai taip, kaip ir tikėjausi. Nuotrauka yra sienos įdubime už ištraukiamo panelio, tiesiai virš dešiniojo varpelio virvutės. Akies mirksniu Airina Adler atsидūrė ten, ir aš išvydau nuotrauką, kurią ji buvo beišimanti. Kai sušukau, kad pavojus netikras, ji įkišo nuotrauką atgal, pažvelgė į raketą, išbėgo iš kambario, ir daugiau Airinos Adler nebemačiau. Tada pakilau ir atsiprašinėdamas išėjau. Buvau pagalvojęs pasiimti nuotrauką iš karto, bet į svetainę įėjęs vežėjas pradėjo akylai mane stebėti, todėl nusprendžiau kiek palaukti, kad be reikalo skubėdamas visko nesugadinčiau.

- Ir ką darysit toliau? - paklausiau.

- Mūsų darbas, galima sakyti, baigtas. Rytoj nueisiu pas Airiną Adler su karaliumi ir su jumis, jei tik panorėsite būti drauge. Mums kambarinė lieps svetainėje palaukti, ir, galimas daiktas, kad atėjusi Airina Adler neberas nei mūsų, nei nuotraukos. Jo didenybei tikriausiai bus malonu pasiimti nuotrauką savo rankomis.

- O kada jūs ten eisite?

- Aštuntą valandą ryto. Ji bus dar neatsikėlus, ir mums niekas netrukdyt. Beje, reikia paskubėti, nes tos vedybos gali visiškai pakeisti jos gyvenimą ir įpročius. Reikia tuoj pat nusiųsti telegramą karaliui.

Mes nuėjome į Beikerio gatvę ir sustojome prie Holmsų durų. Jis ėmė ieškoti kišenėse raktų, o tuo metu kažkas, eidamas pro šalį, tarė:

- Labas vakaras, pone Šerlokai Holmsai.

Gatvėje tąsyk buvo keletas žmonių, bet pasisveikino, matyt, lieknas jaunuolis ilgu apsiaustu, nusku-bėjęs pro mus.

- Man kažkur girdėtas jo balsas, - pasakė Holmsas, žiūrėdamas į menkai apšviestą gatvę. - Bet, velniai griebtų, kas jis galėtų būti?

III

Tą naktį nakvojau Beikerio gatvėje, ir rytą, kai mudu gėrėme kavą su skrebučiais, į kambarį įgriuvo Bohemijos karalius.

- Jūs tikrai turite nuotrauką? - sušuko jis, paėmęs Šerloką Holmsą už pečių ir žvelgdamas jam į veidą.

- Dar ne.

- Bet tikitės gauti?

- Tikiuosi.
- Na, tai eime. Aš nebenustygstu vietoje.
- Mums reikia kebo.
- Čia laukia mano karieta.
- Tuo geriau.

Nulipome laiptais ir dar kartą patraukėme į Brajonį Lodžą.

- Airina Adler ištekėjo, - pasakė Holmsas.

- Ištekėjo! Kada?

- Vakar.

- Už ko?

- Už anglo, advokato Nortono.

- Bet ji negali jo mylėti.

- Turiu viltį, kad myli.

- Kodėl viltį?

- Todėl, kad tai apsaugotų jūsų šviesybę nuo būsimų nemalonumų. Jei ji myli savo vyrą, ji nemyli jūsų šviesybės. O jeigu jūsų šviesybės ji nebemyli, kam jai griauti jūsų planus?

- Teisybė. Ir vis dėlto... Kaip gaila, kad ji ne mano luomo! Kokia ji būtų karalienė!

Jis nutilo ir sėdėjo niūrus, nė žodžio netardamas iki pat Serpentinao aveniu.

Brajoni Lodžo durys buvo atdaros, ir senyva moteris laukė ant laiptų. Kai lipome iš kariatos, ji nužvelgė mus ironišku žvilgsniu.

- Ponas Šerlokas Holmsas? - paklausė ji.

- Taip, aš ponas Holmsas, - atsakė mano draugas, nustebęs žiūrėdamas klausiamu žvilgsniu.

- Taigi! Mano ponia ir sakė, kad jūs, ko gero, ateisit. Šiandien rytą penkiolika minučių šeštos ji su savo vyru iš Čering Kroso stoties išvažiavo į žemyną.

- Ką! - Šerlokas Holmsas iš netikėtumo ir sielvarto net žingtelėjo atbulas. - Jūs norite pasakyti, kad ji išvažiavo iš Anglijos?

- Taip. Visiškai.

- O, - sušvogždė karalius. - Viskas žuvo.

- Pažiūrėsim.

Holmsas skubiai pranėrė pro tarnaitę ir įpuolė į svetainę. Mudu su karaliumi sekėm iš paskos. Baldai kambaryje buvo netvarkingai sustumdyti, lentynos iškraustytos, stalčiai atidaryti, tarsi dama išbėgdama kažko skubiai būtų juose ieškojusi. Holmsas pripuolė prie skambučio virvelės, atstūmė ištraukiamą panelį ir įkišęs ranką išėmė nuotrauką ir laišką. Nuotrauka buvo pačios Airinos Adler su vakarine suknele, o ant laiško užrašyta: „Eskvairui Šerlokui Holmsui. Pasiimti atėjus.“ Mano draugas atplėšė

voką, ir mes visi trys pradėjome skaityti. Laiškas buvo rašytas praeitą naktį, ir štai kas jame sakoma:

Brangusis pone Šerlokai Holmsai,

Jūs tikrai puikiai suvaidinote. Visiškai buvote mane apgavęs. Iki gaisro ničnieko neįtariau. Bet kai pajutai išsidavusi, susimąščiau. Jau prieš kelis mėnesius buvau įspėta, kad jūsų saugočiausi. Man buvo pasakyta, kad jeigu karalius samdysis agentą, tai būtina jus. Ir buvo duotas jūsų adresas. Ir vis dėlto jūs išprovokavote mane parodyti tai, kas jums rūpėjo sužinoti. Net tada, kai man kilo įtarimas, nenorėjau blogai galvoti apie tokį gerą ir mielą seną kunigą. Bet kaip žinote, pati buvau artistė. Man ne naujiena apsivilkti vyriškais drabužiais. Dažnai pasinaudoju ta laisve, kurią jie duoda. Atsiuntusi vežėją Džoną jūsų prižiūrėti, pati nubėgau į viršų, apsivilkau pasivaikščiojimo drabužius, kaip juos vadinu, ir nulipau į apačią kaip tik tuo metu, kai jūs išėjot. Nusekiau iš paskos iki jūsų durų ir įsitikinau, kad manimi iš tikrųjų domisi garsusis ponas Šerlokas Holmsas. Tada su jumis pasisveikinau, pasielgdama gana neapgalvotai, ir nuvažiavau į Templą pas savo vyrą.

Kadangi mus seka toks neįveikiamas priešas, nusprendėme, kad tik pabėgę galėsime geriausiai

išsigelbėti. Taigi rytoj atėję rasite mūsų lizdą tuščią. O dėl nuotraukos jūsų klientas gali būti ramus. Aš myliu geresnį žmogų už karalių, ir jis myli mane. Karalius gali daryti, ką tik nori – jam nekliudys ta, su kuria jis taip žiauriai pasielgė. Tačiau nuotrauką pasilieku, norėdama apsisaugoti pati – tai bus ginklas, kuris galės mane apginti nuo bet kokių karaliaus žingsnių ateityje. Palieku savo nuotrauką – gal jam bus malonu ją turėti.

Visada jūsų, brangusis pone Šerlokai Holmsai,

AIRINA NORTON-ADLER

– Kokia moteris, o, kokia moteris! – sušuko Bohemijos karalius, kai visi trys perskaitėme šį laišką. – Ar nesakiau, kad ji be galo sumani ir ryžtinga? Ar ne puiki būtų karalienė? Kaip gaila, kad ji ne mano lygio, ar ne?

– Kiek spėjau tą damą pažinti, man iš tikrųjų atrodo, kad ji visiškai kitokio lygio negu jūsų šviesybė, – šaltai tarė Holmsas. – Gaila, kad mano pastangos padėti jūsų šviesybei baigėsi nelabai sėkmingai.

– Atvirksčiai, brangusis pone! – sušuko karalius. – Argi gali būti sėkmingiau? Aš žinau, jos žodis tvirtas. Nuotrauka dabar tokia pat nepavojinga, tarsi būtų sudeginta.

- Malonu tai girdėti iš jūsų šviesybės.

- Esu jums neapsakomai skolingas. Malonėkit pasakyti, kaip galėčiau atsilyginti. Šit žiedas... - Jis nusimovė nuo piršto smaragdinį gyvatės pavidalo žiedą ir, padėjęs ant delno, atkišo Holmsui.

- Jūsų šviesybė turi daiktą, kuris man atrodo dar brangesnis, - tarė Holmsas.

- Tai sakykit, ką.

- Šią nuotrauką!

Karalius nustebęs išmeigė akis į Holmsą.

- Airinos nuotrauką? - sušuko jis. - Prašom, jei tik norit.

- Ačiū, jūsų šviesybe. Taigi tuo ir baigsime. Turiu garbės palinkėti jums viso geriausio.

Holmsas nusilenkė ir, tarsi nepastebėjęs karaliaus ištiestos rankos, kartu su manim patraukė namo.

Taigi papasakojau, kaip Bohemijos karalystėje vos nekilo didžiulis skandalas ir kaip moters gudrumas sugriovė puikiausius pono Šerloko Holmsso planus. Holmsas dažnai mėgdavo pasišaipyti iš moteriško protelio, bet pastaruoju metu niekad to nebedaro. O kai kalba apie Airiną Adler ar apie jos nuotrauką, visada su pagarba sako „toji moteris“.

KILMINGASIS VIENGUNGIS

Lordo Sent Saimono vestuvėmis ir keista jų pabaiga jau seniai nustota dėmėtis tose sferose, kurioms nelaimingasis jaunikis priklauso. Jas užgožę nauji skandalai su dar pikantiškesnėmis smulkmenomis išstūmė kalbas apie tą dramą, įvykusią prieš ketverius metus. Kiek žinau, plačiajai visuomenei ne visi faktai buvo atskleisti, o kadangi juos aiškinant gerokai prisidėjo mano draugas Šerlokas Holmsas, manau, reikia tą nepaprastą jo veiklos etapą trumpai aprašyti, nes be jo užrašai apie Holmsą nebūtų pilni.

Keletą savaičių prieš mano vedybas, kai mudu dar gyvenome Beikerio gatvėje, Holmsui atėjo laiškas. Jis pats tą pavakarę buvo išėjęs pasivaikščioti, o aš visą dieną sėdėjau namie, – mat netikėtai pasikeitęs orui, ėmus lyti ir smarkiai pūsti rudens vėjui, man tvinkčiojo ir maudė koją, kur dar iš Afganistano žygio laikų, nelyginant koks suvenyras, buvo likusi didelė muškietos kulka. Sėdėdamas viename fotelyje, kojas susidėjęs ant kito, aš buvau apsiverkęs laikraščiais, bet dabar, iki kaklo prisiskaitęs die-

nos naujienų, nusviedžiau juos į šalį, išsitiesiau ir, abejingai žiūrėdamas į voką su didžiuliu herbu ir monograma, tingiai svarsčiau, kas galėtų būti tas kilmingas žmogus, parašęs mano draugui.

- Šit jums laiškas iš aristokrato, - pasakiau, kai Holmsas parėjo. - Rytą, jei gerai prisimenu, gavot iš žuvų pirklio ir iš muitinės tarnautojo.

- Taip, mano laišakai tokie įvairūs, kad net miela, - atsakė jis šypsodamasis, - ir dažniausiai kuo paprasčiausių žmonių, tuo įdomesni. Šis, atrodo, bus koks nelemtas oficialus kvietimas, ir turėsiu arba nuobodžiauti, arba meluoti.

Holmsas sulaužė antspaudą ir peržvelgė laišką.

- O, žiūrėkit, čia, ko gero, gali būti įdomu.

- Vadinasi, ne kvietimas?

- Ne, grynai dalykinis laiškas.

- O klientas kilmingas?

- Vienas iš garsiausių Anglijos žmonių.

- Brangusis drauge, sveikinu!

- Patikėkit, Vatsonai, aš jums nuoširdžiai sakau, kad kliento padėtis man kur kas mažiau svarbi negu tai, kas jam yra nutikę. Tačiau gali būti, kad šio atsitikimo man tirti nebereikės. Jūs, atrodo, pastaruoju metu stropiai skaitėte spaudą?

- Galima sakyti, taip, - nusivylęs tariau, rodydamas į didžiulį laikraščių ryšulį kampe. - Daugiau neturėjau ką veikti.

- Man pasisekė, nes galėsit mane apšviesti. Aš skaitau tik kriminalistikos naujienas ir pranešimus apie dingusius žmones. Čia būna ko pasimokyti. Bet jeigu jūs taip atidžiai sekėte paskutines naujienas, tai tikriausiai skaitėte apie lordą Sent Saimoną ir jo vestuves?

- O taip, ir labai susidomėjęs.

- Gerai. Laiškas, kurį laikau rankoje, yra nuo lordo Sent Saimono. Aš jums jį perskaitysiu, o už tai turėsite perversti tuos laikraščius ir atpasakoti man viską, kas bus tuo klausimu. Va ką jis rašo:

Brangusis pone Šerlokai Holmsai,

Lordas Bekvoteris man sakė, kad aš visiškai galiu pasikliauti jūsų įžvalgumu ir sprendimais. Todėl ryžausi kreiptis į jus ir prašyti patarimo dėl vieno labai liūdno įvykio, susijusio su mano vestuvėmis. Ponas Lestreidas iš Skotland Jardo jau tiria šį reikalą, bet jis mielai noru sutinka veikti kartu, - jis netgi tikisi, kad iš to bus daugiau naudos. Aš pas jus ateisiu ketvirtą valandą po pietų; jeigu tam laikui

turite numatęs kitą susitikimą, manau, jį atidėsite, nes mano reikalas nepaprastos svarbos.

Jūsų SENT SAIMONAS

- Laiškas išsiųstas iš Grovnoro rūmų, kur rašydamas žąsies plunksna vargšas kilnūs lordas susitėpė rašalu mažąjį dešinės rankos pirštą iš lauko pusės, - pasakė Holmsas, sulankstydamas laišką.

- Jis rašo, kad ateis ketvirtą valandą. Dabar trys. Po valandos jis bus čia.

- Vadinasi, kaip tik spėsiu, jūsų padedamas, sužinoti, kas ten nutiko. Perverskite laikraščius ir sudėkit chronologine tvarka reikiamas ištraukas, o aš tuo tarpu pažiūrėsiu, kas jis toks, tas mūsų klientas.

Nuo židinio atbrailos iš žinynų tarpo jis išsitraukė vieną knygą raudonais viršeliais.

- Šit, - atsisėdęs pasakė, skleisdamas knygą sau ant kelių. - Lordas Robertas Volsinhemas de Ver Sent Saimonas, antrasis Belmoralo hercogo sūnus. Oho! Herbas: žydras fonas ir trys dagiai ant juodos juostelės, einančios per skydą. Gimęs 1846 metais. Keturiasdešimt vienerių metų, pats metas vesti. Pastaruju metu buvo kolonijų administracijos ministro pavaduotojas. Jo tėvas, hercogas, vienu metu buvo užsienio reikalų ministras. Tiesioginiai Plantagenetų

palikuonys, o pagal moteriškąją liniją – Tiudorai. Hm! Mums nuo to nepasidaro aiškiau. Tikriausiai ką nors rimčiau sužinosiu iš jūsų, Vatsonai.

– Aš be jokio vargo radau, ką norėjau, – pasakiau, – nes faktai dar visai neseni ir skaitant man pasirodė nepaprasti. Tačiau nenorėjau jums apie juos užsiminti, nes tuo metu tyrėt kažkokią bylą, o tada, kaip žinau, nemėgstate, jei kas trukdo.

– A, tai tas menkniekis su Grovno ro aikštės baldų furgonu. Jau viskas išaiškinta, nors, teisybę sakant, buvo aišku ir iš pat pradžių. Na, malonėkit apšviesti mane žiniomis iš savo laikraščių.

– Va pirmasis pranešimas, kurį radau. Jis, kaip matote, pasirodė prieš kelias savaites „Morning post“ kronikos skyriuje. Štai kas čia rašoma:

Lordas Robertas Sent Saimonas, antrasis Belmoralo hercogo sūnus, susižiedavo su panele Hete Doran, vienturte eskvairo Aloizijaus Dorano (JAV, Kalifornija, San Franciskas) dukterimi, ir, jei tikėsimė gandai, netrukus bus jų vestuvės.

Tai viskas.

– Trumpai drūtai, – pasakė Holmsas, kišdamas prie ugnies ilgas, plonas kojas.

- Tą pačią savaitę viename aukštuomenės laikraštyje yra platesnis straipsnis apie tai. Aha, čia:

Greitai mums prireiks šauktis įstatymo, saugančio vedybų rinką, nes dabartinis laisvosios prekybos principas skaudžiai atsiliepia mūsų šalies produkcijai. Kilmingųjų didžiosios Britanijos šeimų palikuonys vienas po kito pasiduoda į rankas gražiosioms mūsų tėvynainėms iš už Atlanto. Pereitą savaitę prie tų trofėjų, kuriuos pasiima žavingosios mūsų nugaltėtojos, prisidėjo dar vienas, ir labai žymus. Lordas Sent Saimonas, kurio daugiau kaip dvidešimt metų nepajėgė sužeisti Amūro strėlės, dabar viešai paskelbė, kad netrukus bus jo vestuvės su Hete Doran, žavinga Kalifornijos milijonieriaus dukterimi. Panelė Hetė Doran, kuri savo grakštumu ir nepaprastu grožiu patraukė visų dėmesį per Vesteri Hauzo iškilmes, yra vienturtė, ir sklinda kalbos, kad jos kraitis dabar vertas daugiau, negu galima išreikšti šešiaženkliais skaičiais, o ateityje dar padidės. Kadangi dabar jau nebe paslaptis, kad per keletą metų lordas Sent Saimonas turėjo išparduoti savo paveikslus ir kad visas jo turtas tėra nedidelis Bečmūro dvaras, tai aišku, jog iš tos sąjungos laimi ne vien tik turtingoji kalifornietė, kuri iš

paprastos respublikos pilietės lengvai ir greitai pasidarys Anglijos aristokrate.

- Jau viskas? - žiovaudamas paklausė Holmsas.

- Ne, kur ten. „Morning post“ laikraštyje yra dar viena žinutė, kad jungtuvės būsiančios labai kuklios ir įvyksiančios Švento Jurgio bažnyčioje, Hanoverio aikštėje, kur būsią pakviesta tik keletas pačių artimiausių draugų; paskui visi eisią į Lankaster Geitą, į pono Aloizijaus Dorano išnuomotus namus. Po dviejų dienų, tai yra praeitą trečiadienį, atspausdinta žinutė, kad vestuvės įvyko ir kad jaunieji praleis medaus mėnesį lordo Bekvoterio dvare netoli Pytersfyldo. Na, tai ir visi pranešimai iki tol, kol nuotaka dingo.

- Kas dingo? - pašoko Holmsas.

- Nuotaka.

- Tai kada gi ji dingo?

- Per vestuvių pokylį.

- Oho! Atsitikimas daug įdomesnis, negu maniau, ir, teisybę sakant, tikrai dramatiškas.

- Taip. Ir man pasirodė kažkaip keista.

- Nuotakos dažnai prapuola prieš jungtuves, kartais per medaus mėnesį, bet kad viskas įvyktų taip

staiga, jokio atvejo neprisimenu. Na, bet malonėkit papasakoti smulkiau.

- Turiu įspėti, kad dar toli gražu ne viskas aišku.

- Tai gal mums pavyks ką nors išaiškinti.

- Visa, kas žinoma, yra aprašyta viename vakar dienos rytiniame laikraštyje. Straipsnis vadinasi „Keistas atsitikimas per aristokrato vestuves“.

Lordo Roberto Sent Saimono šeimą baisiai sukrėtė nepaprastas ir skaudus atsitikimas, susijęs su jo vestuvėmis. Jungtusių ceremonija, kaip buvo trumpai pranešta vakariniuose laikraščiuose, įvyko vakar rytą, bet tik šiandien galime patvirtinti keistus gandus, kurie atkakliai sklinda. Nepaisant draugų pastangų viską nuslėpti, šis atsitikimas taip patraukė visuomenės dėmesį, kad nebėra jokios prasmės tylėti, kai visi apie tai tik ir kalba.

Jungtuvės Švento Jurgio bažnyčioje, Hanoverio aikštėje, buvo labai kuklios ir dalyvavo tik jaunosios tėvas ponas Aloizijus Doranas, Belmoralo hercogienė, lordas Bekvoteris, lordas Justas su ledi Klara Sent Saimon (jaunikio jaunesnysis brolis ir sesuo) ir ledi Elisija Vitington. Iš bažnyčios visi nuvyko į pono Aloizijaus Dorano namus Lankaster Geite, kur buvo paruoštos vaišės. Pasirodo, ten

įvyko nedidelis nesusipratimas, – kažkokia moteris, kurios pavardė nenustatyta, stengėsi paskui vestuviniukus įsibrauti į namus, tvirtindama, kad turinti kažkokią teisę į lordą Sent Saimoną. Ir tik po ilgos ir nemalonios scenos du tarnai ją šiaip taip išvarė. Laimė, kad jaunoji jau buvo įėjusi į namus prieš tą nemalonų susidūrimą ir drauge su kitais atsisėdusi už stalo, tačiau ji staiga pasiskundė, kad negerai jaučiasi, ir nuėjo į savo kambarį. Ji ilgai negrižo, ir svečiai ėmė nerimauti, tai tėvas nuėjo jos ieškoti, bet kambarinė jam paaiškino, kad jaunoji tik akimirką buvo užbėgusi į savo kambarį, pasiėmė kelioninį apsiaustą bei skrybėlaitę ir išskubėjo koridoriu. Vienas tarnas pasakė matęs taip apsirengusią damą einant iš namų, bet nė nepagalvojęs, kad tai jo šeimininkė, nes manęs ją sėdint už stalo su visais. Sužinojęs, kad jo duktė dingo, ponas Aloizijus Doranas kartu su jaunikiu tučtuojau pranešė policijai, prasidėjo energingos paieškos ir tikriausiai netrukus šis negirdėtas nutikimas bus išaiškintas. Deja, vakar vėlai vakare dar nieko nebuvo žinoma, kur yra dingusioji. Sklinda gandai, kad tai – šantažas ir kad policija areštavusi moterį, sukėlusią triukšmą, nes manoma, kad iš pavydo ar

dėl kokių kitokių priežasčių ji prisidėjo prie keisto nuotakos dingimo.

- Čia viskas?

- Kitame rytiniame laikraštyje yra dar viena žinutė, iš jos, ko gero, bus daugiau naudos.

- Kokia?

- Kad panelė Flora Milar, moteris, sukėlusi triukšmą, tikrai areštuota. Pasirodo, kad ji kadaise buvo „Alegro“ šokėja ir jau keletą metų pažįstama su jaunikiu. Jokių smulkmenų daugiau nėra, ir dabar jūs žinote viską, kas paskelbta spaudoje.

- Tai, pasirodo, be galo įdomus atvejis. Neapsakomai būčiau gailėjęsis, jei būčiau jį pražiopsojęs. Bet jau skamba skambutis, Vatsonai, o kadangi laikrodis rodo kelias minutes po keturių, neabejoju, jog atėjo kilmingasis mūsų klientas. Tik nesugalvokit išeiti, Vatsonai, nes man labai patinka turėti liudininką, bent jau vien dėl to, kad man primintų, jei ką pamiršiu.

- Lordas Robertas Sent Saimonas, – paskelbė mūsų berniukas, plačiai atidarydamas duris.

Į kambarį įėjo išblyškęs malonaus inteligentiško veido džentelmenas stambia nosimi, irzlškai patempęs lūpą, o jo akys žvelgė tiesiai ir įsakmiai, kaip tu

žmonių, kuriems laimingo likimo lemta įsakinėti ir kurių klausoma. Jo judesiai buvo mitrūs, bet šiaip jis atrodė vyresnis negu iš tikrųjų, nes ėjo truputį palinkęs į priekį, kiek atkišęs kelius. Kai nusiėmė skrybėlę labai riestais kraštais, pamatėm, kad ir jo plaukai paausiuose žilstelėję, o viršugalvy praretėję. Apsirengęs buvo vos ne kaip didžiausias dabita – aukšta apykaklė, juodas surdutas, balta liemenė, geltonos pirštinės, lakuoti pusbačiai, šviesūs getrai. Jis įėjo pamažu ir, dešine ranka siūbuodamas aukšnio monoklio virvutę, apžvelgė kambarį nuo vieno krašto iki kito.

- Laba diena, lorde Sent Saimonai, – atsistojęs pasakė Holmsas ir nusilenkė. – Prašom sėsti, štai ant tos pintos kėdės. Tai mano draugas ir kolega daktaras Vatsonas. Pasislinkit arčiau židinio, ir galėsim aptarti jūsų reikalą.

- Kuris, kaip galite įsivaizduoti, man toks skaudus, pone Holmsai. Aš esu baisiai sukrėstas. Suprantama, jūs esat turėjęs ne vieną tokią delikačią bylą kaip ši, bet kažin ar turėjote klientų tokio aukšto luomo.

- Turėjau. Ir dar aukštesnio.

- Atsiprašau.

- Paskutinis tokio luomo mano klientas buvo karalius.
- Va kaip! Nežinojau. O koks karalius?
- Skandinavijos.
- Nejaugi ir jo žmona dingo?
- Jūs turėtumėt suprasti, - mandagiai pasakė Holmsas, - kad kitų klientų reikalus aš taip pat laiku paslapyje, kaip ir jūsų prižadavau laikyti.
- Žinoma. Labai gerai! Labai gerai! Aš nuolankiai jūsų atsiprašau. O dėl savo bėdos mielai papasakosiu viską, kad tik galėčiau jums padėti.
- Ačiū. Aš jau žinau viską, kas buvo spaudoje, bet nieko daugiau. Manau, kad tos žinios teisingos, - na, pavyzdžiui, straipsnis apie nuotakos dingimą!
- Lordas Sent Saimonas peržvelgė straipsnį.
- Taip, straipsnis teisingas.
- Bet jį reikia dar gerokai papildyti, kad būtų galima ką nors spręsti. Manau, bus geriausiai, jei aš dabar kai ko paklausiu.
- Malonėkite.
- Kada jūs susipažinote su panele Hete Doran?
- Prieš metus, San Franciske.
- Jūs keliavote po Jungtines Amerikos Valstijas?
- Taip.
- Ar susižiedavote ten?

- Ne.
- Bet jūsų santykiai buvo geri?
- Man patiko būti su ja, ir ji tai matė.
- Ar jos tėvas labai turtingas?
- Jis laikomas turtingiausiu žmogumi visoje Didžiojo vandenyno pakrantėje.
- O kaip jis susikrovė tiek pinigų?
- Iš kasyklų. Prieš keletą metų jis nieko neturėjo. Tačiau užėjo aukso gyslą, investavo kapitalą į ją ir ėmė sparčiai turtėti.
- O ką jūs galite pasakyti apie jaunąją damą - apie savo žmoną?

Aristokratas ėmė smarkiau supti savo monoklį, išmeigęs akis į ugnį.

- Matot, pone Holmsai, - pasakė jis, - mano žmonai buvo jau dvidešimt metų, kai jos tėvas pasidarė turtingas. Iki tol ji laisvai vaikštinėdavo po aukso ieškotojų stovyklą, klajodavo po miškus ir kalnus, taigi ir išsimokslinimą gavo greičiau iš gamtos negu iš mokytojų. Tai tikra pramuštgalvė, kaip mes sakome Anglijoje, tvirto charakterio, smarki ir savarankiška, nevaržoma jokių tradicijų. Ji karšta ir impulsyvi nelyginant ugnikalnis. Greitai sprendžia ir drąsiai vykdo savo sprendimus. Antra vertus, aš nebūčiau jai davęs tos pavardės, kuria turiu gar-

bės vadintis, – jis reikšmingai sukosėjo, – jei nebūčiau manęs, kad širdies gilumoje ji – kilni moteris. Aš žinau, kad ji gali didvyriškai pasiaukoti ir kad ji nekenčia visko, kas žema.

– Ar turite jos nuotrauką?

– Atnešiau štai ką. – Jis atidarė medalioną ir mums parodė labai gražų moters veidą.

Tai buvo ne nuotrauka, bet dramblio kaulo miniatiūra su puikiai menininko perteiktu juodų plaukų blizgesiu, tamsiomis didelėmis akimis ir neapsakomo grožio lūpomis. Holmsas ilgai ir atidžiai žiūrėjo į ją. Paskui uždarė medalioną, atidavė lordui Sent Saimonui ir paklausė:

– Vėliau ši mergina atvažiavo į Londoną, ir jūs atnaujinote pažintį?

– Taip, tėvas ją atsivežė šiam pramogų sezonui į Londoną. Mes susitikdavom, paskui susižiedavom, ir dabar aš ją vedžiau.

– Ji, kiek suprantu, turėjo nemažą kraitį?

– Padorus kraitis. Bet ne didesnis kaip mūsų giminėjų įprasta.

– O kadangi jūsų santuoka yra įvykęs faktas, tai kraitis liks jums?

– Aš dar nieko nesiteiravau tuo klausimu.

- Savaime aišku. Ar jūs matėt panelę Doran vestuvių išvakarėse?
- Taip.
- Ar ji buvo gerai nusiteikusi?
- Kuo puikiausiai. Ji visą laiką kalbėjo, kaip mes vedę gyvensime.
- Hm! Labai įdomu. O vestuvių rytą?
- Buvo linksmutėlė – na, bent kol baigėsi jungtinių apeigos.
- O paskui pastebėjot kokį nors pasikeitimą?
- Žinot, teisybę sakant, tik tada pamačiau tai, ko anksčiau nebuvo matęs, – kad ji irzloko būdo. Tačiau tas epizodas toks menkas, kad neverta nė pasakoti, nes mūsų problemai neturi jokios reikšmės.
- Vis dėlto malonėkit papasakoti.
- Et, čia grynas vaikiškumas. Mums pasukus į zakristiją, ji netyčia išmetė puokštę. Tuo metuėjome pro pirmąjį klauptą, ir puokštė įkrito į jį. Visi apstulbo, bet vienas džentelmenas iš klaupto akimirksniu atsigodo ir padavė jai tą puokštę, kuriai nuo kritimo nieko nebuvo atsitikę. Tačiau kai aš prašnekau apie tai, panelė Doran šiurkščiai mane nutraukė, ir karietoj, kai važiuoju namo, ji atrodė taip susijaudinusi dėl to menkniekio, kad net keista.

- Mat kaip! Sakot, klaupte buvo kažkoks džentelmenas. Vadinasi, vestuvės neapsiėjo be pašalinių?
- Žinoma. Neįmanoma jų išvengti, kai bažnyčia atidaryta.
- O gal tas džentelmenas koks jūsų žmonos pažįstamas?
- Ne, ne. Aš tik iš mandagumo jį pavadinau džentelmenu, bet jis anaip tol ne kilmingas. Gerai nė neišžiūrėjau, kaip jis atrodo. Bet mes jau per daug nutolome nuo savo temos.
- Vadinasi, ledi Sent Saimon grįžo iš bažnyčios nebe tokia linksma, kokia nuėjo. O ką ji veikė, parvažiavus į tėvo namus?
- Aš mačiau ją kalbantis su kambarine.
- Kas per viena toji kambarinė?
- Jos vardas Alisa. Ji amerikietė ir kartu su ledi Sent Saimon atvažiavo čia iš Kalifornijos.
- Ar ledi Sent Saimon ja pasitiki?
- Net per daug. Man visada atrodė, kad jai, kaip tarnaitėi, duoda pernelyg didelę laisvę. Bet, matot, Amerikoje į tokius dalykus visai kitaip žiūrima.
- Ar ilgai ji kalbėjosi su ta Alisa?
- Na, daugmaž keletą minučių. Man tada rūpėjo kas kita.
- Ar nenugirdot, apie ką jos kalbėjosi?

- Ledi Sent Saimon kažką sakė apie „svetimo sklypo užgrobimą“. Ji mėgsta tokius žargoniškus posakius. Aš visai nenumanau, ką ji turėjo omeny.

- Amerikiečių žargonas kartais būna labai raiškus. O ką jūsų žmona toliau darė, pasikalbėjusi su kambarine?

- Nuėjo į valgomąjį.

- Su jumis už parankės?

- Ne, viena. Tokiose smulkmenose ji labai savarankiška. Paskui, pasėdėjusi gal dešimt minučių, ji skubiai pakilo, kažką sumurmėjo atsiprašydama ir išėjo iš kambario.

- Tačiau ta kambarinė, Alisa, kiek supratau, tvirtino, kad jos ponija buvo parėjusi į savo kambarį, kur ant vestuvinės suknelės užsimetė ilgą apsiaustą, užsidėjo skrybėlaitę ir tik tada išėjo.

- Taip, taip. O paskui ją žmonės matė vaikstant po Haid Parką su Flora Milar, kuri dabar areštuota ir kuri tą rytą pakėlė triukšmą prie pono Dorano namų.

- O, tiesa, aš norėčiau kai ką sužinoti apie tą jauną moterį ir apie jūsų santykius.

Lordas Sent Saimonas gūžtelėjo pečiais ir kilstelėjo antakius.

- Keletą metų mudu gerai sutarėm, galiu sakyti, net labai gerai. Ji šoko „Alegro“ kavinėje. Aš buvau

jai dosnus, ir ji visiškai negali manimi skūstis, bet žinote, kokios yra moterys, pone Holmsai. Flora – tikrai meilus padarėlis, tik neapsakomai karšto būdo ir akiai mane įsimylėjusi. Kai išgirdo, jog žadu vesti, ji pradėjo man rašyti baisius laiškus, todėl, teisybę sakant, ir vestuves tekėliau tokias kuklias, – bijojau, kad ji neiškrėstų kokios scenos bažnyčioje. Vos tik mums parvažiavus, ji atėjo prie pono Dorano namų ir stengėsi įsibrauti į vidų, labai užgauliai įžeidinėdama mano žmoną ir net jai grasindama, bet aš buvau numatęs, kad panašiai gali atsitikti, todėl pakviečiau du policininkus civiliniais drabužiais, kurie ją netrukus išstūmė lauk. Supratusi, kad triukšmaudama nieko nelaimės, ji nurimo.

– Ar jūsų žmona visa tai girdėjo?

– Ne, ačiū Dievui, negirdėjo.

– O paskui ją žmonės matė einant su ta pačia moterimi?

– Taip. Ir kaip tik tą faktą ponas Lestreidas iš Skotland Jardo laiko rimčiausiu. Jis sako, kad Flora išvadino mano žmoną iš namų, norėdama įvilioti į kokius baisius spąstus.

– Galėjo ir taip būti.

– Jūs irgi taip manote, pone Holmsai?

- Aš nesakau, kad taip ir buvo. O jūs pats, atrodo, kitos nuomonės?

- Žinau, kad Flora neužgaus nė vabalėlio.

- Tačiau pavydas neįprastai pakeičia žmogų. Na, bet malonėkit pasakyti savo prielaidą.

- Atėjau čia sužinoti jūsų nuomonės, o ne savo prielaidų dėstyti. Jums pateikiau visus faktus. Tačiau kadangi klausiate, galiu pasakyti: man atrodo, kad jaudinimasis, susijęs su vestuvėmis, ir mintis apie tokį didžiulį žingsnį iš vienos visuomenės klasės į kitą mano žmonai kiek sukretė nervus.

- Trumpai sakant, manote, kad ji neteko dvasinės pusiausvyros.

- Žinot, kai pagalvoji, kad ji nusigręžė nuo... aš nenoriu sakyti nuo manęs, bet nuo viso to, ko taip siekia, bet nepasiekia daugelis moterų, kitaip tiesiog nė nepaaiškinsi.

- Ką gi, visiškai priimtina hipotezė, - šypsodamasis pasakė Holmsas. - Taigi, lorde Sent Saimonai, dabar, atrodo, aš turiu beveik visus duomenis. Tik dar norėčiau paklausti, ar jūs, sėdėdami prie stalo, matėte pro langą, kas dedasi lauke.

- Mums buvo matyti antroji gatvės pusė ir parkas.

- Taigi. Na, nebematau reikalo ilgiau jūsų gaišinti. Aš su jums susisieksiu. Kai bus kas naujo, jums pranešiu.

- Kad tik jums pasisektų išspręsti šią problemą, - stodamasis pasakė mūsų klientas.

- Aš jau ją išsprendžiau.

- Kaip? Ką jūs sakot?

- Sakau, kad jau išsprendžiau.

- Na, tai kur mano žmona?

- Ir tai mes netrukus sužinosime.

Lordas Sent Saimonas pakraipė galvą.

- Ko gero, tam prireiks išmintingesnių galvų negu mudviejų, - pasakė jis ir oriai, ceremoningai nusilenkęs išėjo.

- Labai malonu, kad lordas Sent Saimonas taip pagerbė mano galvą - sulygino su savąja, - nusijuokė Šerlokas Holmsas. - O dabar, po tokio pokalbio, bus ne pro šalį stiklas viskio su selteriu ir cigaretė. Beje, kaip ten viskas nutiko, man jau buvo aišku dar nemačius kliento.

- Brangusis Holmsai!

- Turiu pasižymėjęs keletą panašių atvejų, nors, kaip jau esu sakęs, nė vieno dingimo nebuvo tokio staigaus. O šiandienykštis klausinėjimas tik padėjo

man savo prielaidą patikrinti. Netiesioginiai paliudijimai kartais būna labai akivaizdūs.

- Bet aš tiek pat girdėjau, kiek ir jūs.

- Tačiau jūs nieko nežinote apie ankstesnius atsitikimus, kurie man puikiai padeda. Visai taip nutiko prieš keletą metų Aberdine ir labai panašiai Miunchene pirmaisiais metais po prancūzų-prūsų karo pabaigos. Tai vienas iš tokių atsitikimų, kur... O, šit ir Lestreidas! Laba diena, Lestreidai! Ant bufeto yra taurė, o cigarai - dėžėje.

Su palaidine ir kaklaraiščiu šis oficialusis seklys atrodė kaip tikras jūreivis. Rankoje jis laikė juodą brežentinį sakvojažą. Vos pasisveikinęs, atsisėdo ir pasiėmė pasiūlytą cigarą.

- Kas gi nutiko? - paklausė Holmsas, ir jo akys sublizgėjo. - Jūs atrodote nepatenkintas.

- Aš ir esu nepatenkintas. Tegu jas velniai, tas Sent Saimono vestuves. Nieko čia nesusigaudau.

- Iš tiesų? Jūs mane stebinate.

- Kur matyta, kad viskas būtų taip painu? Niekaip negaliu užtikti tikrų pėdsakų. Visą dieną be naudos praplušėjau.

- Ir, atrodo, net gerokai sušlapote, - pasakė Holmsas, čiupinėdamas jo palaidinę.

- Taip, aš išbraidžiau visą Serpentaino tvenkinį Haid Parke.
- O Dieve! Tai kam?
- Ieškojau ledi Sent Saimon.
- Šerlokas Holmsas atsilošė krėsle ir patenkintas nusijuokė.
- O Trafalgaro aikštės fontane ar neieškojot? - paklausė jis.
- Trafalgaro aikštėje? Ką norite tuo pasakyti?
- Tą damą rasti čia yra tiek pat vilties, kiek ir ten. Lestreidas piktai dėbtelejo į mano draugą.
- Kaip matau, jūs jau viską perpratot, - burbtelejo jis.
- Taip, jau susidariau nuomonę, nors apie tą dingimą išgirdau tik dabar.
- Štai kaip! Vadinasi, jūs manote, kad Serpentainas čia visai niekuo dėtas?
- Atrodo, kad taip.
- Tai gal malonėtumėte paaiškinti, kodėl mes ten radome šitą ką? - Sulig tais žodžiais Lestreidas atidarė savo sakvojažą ir ant grindų išvertė purviną ir šlapią vestuvinę muaro suknelę, baltus atlasinius batukus ir vainikėlį su vualiu. - Va, - pasakė jis, dėdamas ant tos krūvos naują vestuvinį žiedą. - Jums teks perkąsti šitą riešutą, pone Holmsai.

- Aha! - pasakė mano draugas, pūsdamas melsvus dūmų kamuoliukus. - Ar šiuos drabužius išgriebėte iš Serpentinao jūs?

- Ne. Juos plūduriuojančius prie kranto rado parko prižiūrėtojas. Buvo nustatyta, jog šie drabužiai jos, todėl aš manau, kad netoli tos vietos, kur rasti drabužiai, turėtų būti ir jos lavonas.

- Pagal tą pačią išmintingą teoriją kiekvieno žmogaus lavonas turėtų būti randamas netoli jo drabužių spintos. Tai ką tikitės iš tų drabužių sužinoti?

- Įrodyti, kad prie ledi Sent Saimon dingimo prisidėjo Flora Milar.

- Man regis, jums bus nelengva.

- Ak, jums regis, - apmaudžiai sušuko Lestreidas. - O man, Holmsai, regis, kad per savo išvadas ir prielaidas jūs būsite atitrūkęs nuo gyvenimo. Per porą minučių jūs porą kartų suklydote. Ši suknelė kaip tik rodo, kad čia įvelta panelė Flora Milar.

- O kaip?

- Suknelėje yra kišenė. Kišenėje - dėklas vizitinėms kortelėms. Dėkle - raštelis. Štai jis. - Lestreidas tėškė raštelį ant stalo priešais Holmsą. - Klausykit, kas parašyta: „Pasimatysime, kai viskas bus baigta. Ateik tučtuojau. F. H. M.“ Taigi mano išvada tokia: Flora Milar išviliojo ledi Sent Saimon iš namų

ir kartu su savo sėbrais, be abejo, yra kalta dėl jos dingimo. Šį raštelį su inicialais greičiausiai ji bus tylomis įbrukusi jaunajai prie durų, norėdama ją įtraukti į sąžastus.

- Puiku, Lestreidai, - juokdamasis pasakė Holmsas. - Jūs iš tiesų nuostabus. Parodykit tą raštelį man. - Jis abejingai paėmė popieriuką, bet tą pat akimirką jo abejingumo nebeliko nė ženklo ir jis patenkintas šūktelėjo: - Tai iš tikrųjų svarbu!

- Aha! Dabar supratote?

- Neapsakomai svarbu! Nuoširdžiai jus sveikinu. Lestreidas džiugiai pašoko ir pasilenkė prie raštelio.

- Klausykit, - suriko jis, - bet jūs žiūrit ne į tą pusę!

- Atvirkščiai, mums reikia kaip tik šitos pusės.

- Šitos? Jums galva apsisuko. Juk laiškelis parašytas pieštuku kitoje pusėje.

- Tačiau čia yra viešbučio sąskaita, ir ji mane be galo domina.

- Nieko gero čia nėra. Aš ją apžiūrėjau, - pasakė Lestreidas. - „Spalio 4 d. Kambarys - 8 šil., pusryčiai - 2 šil. 6 p., stiklinė chereso - 8 p.“ Nieko čia nematau.

- Galimas daiktas. Ir vis dėlto tai nepaprastai svarbu. O raštelis taip pat svarbus, bent jau inicialiai, taigi dar kartą jus sveikinu.

- Na, užteks gaišti, - pasakė Lestreidas stodamasis. - Aš pripažįstu sunkų darbą, o ne sėdėjimą prie židinio, kuriant gražias teorijas. Viso labo, pone Holmsai! Pažiūrėsim, katras pirmas viską išnarpliosim.

Jis susirinko ledi Sent Saimon drabužius, susikišo juos į sakvojažą ir patraukė prie durų.

- Tik dėl vieno dalyko jus įspėju, Lestreidai, - neskubėdamas pasakė Holmsas išeinančiam savo varžovui. - Aš galiu jums pasakyti tikrą atomazgą. Ledi Sent Saimon - mitas. Tokio asmens nėra ir niekada nebuvo.

Lestreidas liūdnai pasižiūrėjo į mano draugą. Pasakui atsisuko į mane, tris kartus pabaksnojo sau į kaktą ir, reikšmingai palingavęs galvą, išskubėjo.

Vos tik jis uždarė duris, Holmsas atsistojo ir apsilko apsiaustą.

- Šis vyrukas teisybę sakė, kad reikia padirbėti, - tarė jis. - Taigi, Vatsonai, turiu neilgam jus palikti vieną su laikraščiais.

Šerlokas Holmsas mane paliko jau po penkių, bet būti vienam man teko labai neilgai, nes po kokios

valandos įėjo konditerio pasiuntinys su labai didele paplokščia dėže. Padedamas kartu atėjusio berniuko, jis atidarė tą dėžę, ir kaip aš nustebau, kai akies mirksniu kukliame mūsų bute ant raudonmedžio stalo išdėliojo tikrai epikūrietišką šaltą vakarienę. Čia buvo pora slankų, fazanas, kepenų paštetas ir keletas senų, voratinkliais apsitraukusių butelių. Sudėję visas gėrybes ant stalo, abudu mano svečiai dingo nelyginant dvasios iš „Tūkstančio ir vienos nakties“, tiek tepaaiškinę, kad už viską sumokėta ir kad liepta atnešti šiuo adresu.

Prieš pat devynias Šerlokas Holmsas žvitriai įėjo į kambarį. Jo veidas buvo rimtas, bet iš blizgančių akių supratau, kad savo išvadomis jis nenusivylė.

- Aha, vakarienė jau paduota, - pasakė jis trindamas rankas.

- Kaip matau, laukiate svečių. Vakarienė atnešta penkiems.

- Taip, manau, kad pas mus gali kai kas ateiti, - pasakė jis. - Keista, kad lordo Sent Saimono dar nėra. Va! Atrodo, ant laiptų girdžiu jo žingsnius.

Iš tikrųjų tai buvo mūsų rytinis svečias. Jis su trenksmu įsiveržė, dar smarkiau tabaluodamas savo lornetą, o aristokratiškas jo veidas nuo sumišimo atrodė net persimainęs.

- Vadinasi, mano pasiuntinys jus rado, - tarė Holmsas.

- Taip, bet prisipažįstu, laiško turinys mane neap-sakomai sukrėtė. Ar turite tikrų įrodymų dėl to, ką sakote?

- Pačių tikriausių.

Lordas Sent Saimonas susmuko ant kėdės ir ranka persibraukė kaktą.

- Ką pasakys hercogas, - sumurmėjo jis, - kai sužinos, kad mūsų šeima per mane taip pažeminta?

- Čia grynas atsitiktinumas. Aš nesutinku, kad tai - pažeminimas.

- O, į tokius dalykus jūs žiūrit visai iš kito taško.

- Aš nematau, kad čia būtų kas kaltas. Man regis, vadinamoji ledi Sent Saimon niekaip kitaip nė nega-lėjo pasielgti, tik gaila, kad ji pernelyg staigiai viską padarė. Tačiau ji neturi motinos, ir tokią sunkią valandą jai nebuvo su kuo pasitarti.

- Tai įžeidimas, pone, viešas įžeidimas, - pasakė lordas Sent Saimonas, barbendamas pirštais į stalą.

- Jūs turite atsižvelgti, į kokią neįprastą padėtį vargšė mergina buvo patekusi.

- Į nieką aš neatsižvelgsiu. Su manimi begėdiškai pasielgta, ir aš nesitveriu pykčiu.

- Man rodos, kažkas skambina, - pasakė Holmsas. - Taip, laiptų aikštelėje girdėti žingsniai. Kadangi aš negaliu jūsų prikalbinti, lorde Sent Saimonai, kad atlaidžiau į viską žiūrėtumėt, tai pakviečiau advokatą - gal jam geriau pasiseks.

Holmsas atidarė duris į įleido damą su džentelmenu.

- Lorde Sent Saimonai, - tarė jis, - leiskite jums pristatyti ponią ir poną Fransis Hei Maultonus. Su ponija Maulton jūs, regis, pažįstami.

Išvydęs įeinant šią porą, mūsų klientas pašoko nuo kėdės ir tarsi įbestas sustojo nuleidęs akis, ranką užsikišęs už švarko atlapo - tikras įžeistos didybės įsikūnijimas. Moteris skubiai priėjo prie jo ir ištiesė ranką, bet jis nė akių nepakėlė. Gal ir gerai darė, nes pamatęs maldaujančią jos veidą kažin ar būtų galėjęs atsilaikyti.

- Jūs pykstate, Robertai, - tarė ji. - Žinoma, aš suprantu, jūs negalite nepykti.

- Malonėkit neatsiprašinėti, - apmaudžiai atsakė lordas Sent Saimonas.

- O taip, žinau, kad labai blogai pasielgiau ir kad man pirmiausia reikėjo su jumis pasikalbėti, bet pamačiusi Frenką visiškai sutrikau ir nebesusi-

gaudžiau, nei ką sakau, nei ką darau. Tik stebiuosi, kaip dar nenualpau prie altoriaus.

- Ponia Maulton, gal mudviem su draugu išeiti, kol jūs išsiaiškinsite? - paklausė Šerlokas Holmsas.

- Jei man galima pasakyti savo nuomonę, - įsiterpė nepažįstamasis džentelmenas, - tai pasakysiu, kad šitas dalykas per daug jau laikomas paslapy. Aš norėčiau, kad teisybę sužinotų ir visa Europa, ir Amerika.

Tai buvo neaukštas, tvirtas, švariai nusiskutęs, saulėje įdegęs vyriškis, aštrių veido bruožų ir staigių judesių.

- Na, tai aš, nieko nelaukdama, viską papasakosiu, - tarė jaunoji moteris. - Mes su Frenku susitikome 1884 metais Makvairo stovykloje netoli Uolėtųjų kalnų, kur tėtė ieškojo aukso. Mudu susižiedavome, bet vieną dieną mano tėvas užėjo aukso gyslą ir praturtėjo, o vargšo Frenko sklype aukso darėsi vis mažiau, ir galiausiai jis visai išseko. Kuo labiau lobo tėtė, tuo sunkiau ėjosi Frenkui, todėl tėtė pasakė, kad nieko nenori girdėti apie mūsų susižiedavimą, ir išsivežė mane į San Franciską. Tačiau Frenkas nenuleido rankų: jis atvažiavo iš paskos, ir mudu slapta susitikome. Tėtė būtų baisiausiai supykęs, jei tik būtų sužinojęs, todėl mes viską sutarėm

be jo žinios. Frenkas pasakė, kad išvažiuos ir susikraus turto, o kai bus toks turtingas kaip tėtė, grįš ir paprašys mano rankos. Tada aš jam prižadėjau laukti visą amžių ir, kol tik jis bus gyvas, už nieko kito netekėti. „Tai ko mums nesusituokti dabar? – pasakė jis. – Taip aš būčiau ramus dėl tavęs, o savo teisių nereikalaučiau, kol grįšiu.“ Na, mes viską apsvarstėm, ir Frenkas taip puikiai sutvarkė, kad nuėję radome kunigą jau belaukiantį ir tučtuojau buvome sutuokti. Tada Frenkas išvažiavo ieškoti laimės, o aš grįžau pas tėtę.

Po kiek laiko gavau žinią, kad Frenkas Montanoje, paskui, kad ieško aukso Arizonoje, dar vėliau sužinojau, kad jis Naujojoje Meksikoje. Paskui laikraštyje pasirodė ilgas straipsnis apie tai, kad kalnakasius užpuolė indėnai, apačių gentis, ir tarp žuvusiųjų pamačiau savo Frenko pavardę. Aš kritau apalpusi ir paskui kelis mėnesius sirgau. Tėtė manė, kad mane graužia kokia liga, ir ėmė vedžioti iš vieno San Francisko gydytojo pas kitą. Praėjo daugiau kaip metai, o apie Frenką jokios žinios, tai ir patikėjau, kad jo nebėra gyvo. Tada į San Franciską atvyko lordas Sent Saimonas, paskui mes atvažiavom į Londoną, buvo sutartos vestuvės, tėtė labai džiaugėsi, bet aš

visą laiką jaučiau, kad niekam negalėsiu atiduoti širdies, nes ji priklauso vargšui Frenkui.

Tačiau, jei būčiau ištekėjusi už lordo Sent Saimono, būčiau buvusi pareiginga žmona. Mes nepajėgiame valdyti savo jausmų, bet veiksmus – galime. Ėjau su juo prie altoriaus, pati sau žadėdama būti jam gera, kiek tik įstengsiu. Tačiau įsivaizduokit, kaip turėjau pasijusti, kai, priėjusi prie altoriaus grotelių ir žvilgtelėjusi atgal, pamačiau pirmajame klaupte Frenką žiūrintį į mane. Iš karto pamaniau, kad tai šmėkla, bet kai vėl atsigrėžiau, jis vis tebestovėjo ir taip žiūrėjo į mane, tarsi būtų klausęs, ar aš džiaugiuosi, ar gailiuosi, kad jis čia. Ir kaip nenualpau? Man viskas ėmė suktis aplinkui, o dvasininko žodžius tegirdėjau lyg bitės dūzgimą. Aš nežinojau, ką daryti. Gal nutraukti jungtuves ir visą tiesą atskleisti nedelsiant? Vėl žvilgtelėjau į Frenką, o jis, tarytum supratęs mano mintis, prisidėjo pirštą prie lūpų, liepdamas tylėti. Paskui pamačiau, kad jis kažką rašo ant popieriaus skiautelės, ir supratau, kad tai laiškelis man. Eidama pro jo klauptą, išmečiau puokštę, o ją gražindamas jis man padavė tą laiškėlį. Ten buvo tik keli žodžiai, kad išeičiau, kai jis man duos ženklą. Žinoma, be jokių dvejonų

nusprendžiau daryti taip, kaip jis sakys, nes jo klausyti dabar buvo mano pareiga.

Grižusi namo, viską papasakojau savo kambarinei, kuri Frenką pažinojo dar Kalifornijoje ir jį mylėjo. Liepiau, kad ji niekam nesakytų, tik sukrautų man daiktus ir šalia padėtų apsiaustą. Žinoma, turėjau pasikalbėti su lordu Sent Saimonu, bet man buvo taip baisu jo motinos ir tų visų didžiūnų. Todėl nusprendžiau pabėgti, o viską paaiškinti vėliau. Nepasėdėjusi už stalo nė dešimties minučių, pro langą antroj gatvės pusėj pamačiau Frenką. Jis man pamojo ir pasuko parko link. Tada pakilau nuo stalo, nuėjusi pasiėmiau iš kambario daiktus ir nuskubėjau Frenkui iš paskos. Prie manęs priėjo nepažįstama moteris ir pradėjo kažką kalbėti apie lordą Sent Saimoną. Aš nesiklausiau, bet vis dėlto supratau, kad ir jis prieš vestuves turėjo kažkokią paslaptį. Pagaliau šiaip taip nuo jos pabėgau ir netrukus pasivijau Frenką. Mes sėdom į kebę ir nuvažiavom į Gordon Skverą, kur jis turėjo išsinuomojęs butą, – ir tada įvyko mano tikrosios vestuvės, po tiek metų laukimo. Frenkas buvo patekęs apačiams į nelaisvę, paskui pabėgo, atskubėjo į San Franciską, sužinojo, kad aš, palaikiusi jį žuvusiu, išvažiavau į Angliją, atvyko

čia ir pagaliau rado mane kaip tik mano antrųjų sutuoktvių rytą.

- Aš tai pamačiau laikraštyje, - paaiškino amerikietis. - Ten buvo pavardė ir bažnyčia, tik jaunosios gyvenamoji vieta nenurodyta.

- Ėmėme svarstyti, kaip čia pasielgus, ir Frenkas iš pat karto pasakė, kad nėra ko slapstytis, bet man buvo tokia gėda, kad norėjau amžinai pradingti ir nė vieno iš tų didžiūnų daugiau nebematyti, gal tik tėtei būčiau parašiusi, kad gyva. Aš net bijojau pagalvoti apie tuos lordus ir damas, kurie sėdėjo už stalo ir laukė manęs sugrižtant. Kad manęs niekas nesusektų, Frenkas paėmė vestuvinę mano suknelę ir visus kitus daiktus, surišo ir, nunešęs į tokią vietą, kur niekas neras, išmetė. Mes jau būtume rytoj išvažiavę į Paryžių, jei šįvakar pas mus nebūtų atėjęs šis gerasis džentelmenas ponas Holmsas, - nors man galva neišneša, kaip jis mus rado, - ir nebūtų gražiai bei įtikinamai įrodęs, kad aš klydau, o Frenkas buvo teisus, ir kad slapstydami tik sau pakenktume. Paskui jis pažadėjo, kad galėsime vieni patys pasikalbėti su lordu Sent Saimonu, tai mes, nieko nelaukdami, ir atėjome. Na, Robertai, dabar jūs viską žinot. Aš labai atsiprašau, kad jus įskaudinau, ir tikiuosi, kad neliksit apie mane itin blogos nuomonės.

Lordas Sent Saimonas tebebuvo toks pat atšiaurus kaip iš pradžių ir šio ilgo pasakojimo klausėsi suraukęs antakius ir suspaudęs lūpas.

- Atsiprašau, - pasakė jis, - bet aš neipratęs taip viešai svarstyti tokių intymių dalykų.

- Tai jūs man neatleisite? Nepaspausit man rankos išeidamas?

- O, kodėl gi ne, jei tai jums bus malonu.

Jis paėmė ištiestą jos ranką ir šaltai spustelėjo.

- Aš tikėjausi, - pasakė Holmsas, - kad mes su jumis maloniai pavakarieniausime.

- Man atrodo, kad jūs jau per daug iš manęs reikalaujate, - atsakė kilnūs švečias. - Aš galiu susitaikyti su aplinkybėmis, bet vargu ar galima norėti, kad dėl to imčiau linksintis. Taigi, jums leidus, palinkėsiu visiems labos nakties.

Jis mums nusilenkė ir išdidžiai išėjo.

- Tai gal bent jūs man padarysite garbę ir pasiliksite, - pasakė Šerlokas Holmsas. - Man visada labai malonu sutikti amerikietį, pone Maultonai, nes esu iš tų žmonių, kurie tiki, kad ateis diena, kai mūsų vaikai, pamiršę senų laikų karalių užgaidas ir ministrų klaidas, susijungs kaip vienos pasaulinės šalies piliečiai po bendra Anglijos ir Amerikos vėliava.

- Tai įdomus atvejis, - pasakė Holmsas, kai mūsų svečiai išėjo, - nes akivaizdžiai pailustruoja, kaip paprastai galima paaiškinti įvykį, kuris iš pradžių atrodo visai nesuprantamas. Juk nieko negali būti natūraliau, negu įvykiai, kuriuos nuosekliai papasakojo ši moteris, ir nieko negali būti keisčiau, kaip, pavyzdžiui, Lestreido iš Skotland Jardo nuomonė!

- Vadinasi, Holmsai, jūs galvojote teisingai jau iš pat pradžių?

- Pirmiausia man į akis krito du dalykai: vienas - mergina mielai eina prie altoriaus, antras - vos grįžusi namo, ima gailėtis. Vadinasi, tą rytą turėjo kažkas atsitikti, jeigu ji taip pasikeitė. O kas? Su kuo nors pasikalbėti ji negalėjo, nes visą laiką buvo su jaunikiu. Tai gal ką pamatė? Jei taip, tas žmogus - iš Amerikos, nes mūsų krašte ji dar per mažai buvo išgyvenusi, kad kas nors iš vietinių galėtų jai turėti tokią didelę įtaką, jog, vien jį pamačiusi, pakeistų savo planus. Kaip matot, išskirties metodu padarėme išvadą, kad mergina turėjo pamatyti amerikietį. O kas tas amerikietis ir kodėl jis taip ją paveikė? Gal mylimasis, o gal vyras? Kaip žinome, jos jaunystė prabėgo savotiškoje aplinkoje tarp atšiaurių žmonių. Tai sužinojau dar prieš lordo Sent Saimono pasakojimą. O kai jis papasakojo apie vyriškį klaupte, apie

pasikeitusį nuotakos elgesį, apie puokštės išmetimą, tokį aiškų būdą laiškeliui paimti, apie nuotakos pasikalbėjimą su ištikima kambarine ir pakartoją labai reikšmingus jos žodžius apie „svetimo sklypo užgrobimą“, – tai aukso ieškotojų kalba reiškia paimti kitam priklausantį daiktą, – situacija man pasidarė visiškai aiški. Nuotaka pabėgo su vyriškiu, ir jis yra arba jos mylimasis, arba vyras – greičiau pastarasis.

– Ir kaipgi, po galų, juos radot?

– Būtų buvę sunku, jei ne mano draugas Lestridas, kuris, pats to nežinodamas, atnešė nepaprastai vertingų žinių. Inicialai, savaime suprantama, labai svarbu, bet kur kas svarbiau faktas, kad šią savaitę tas žmogus apmokėjo sąskaitą viename iš geriausių Londono viešbučių.

– Iš ko sprendžiate apie gerumą?

– Iš kainų. Aštuoni šilingai už lovą ir aštuoni pensai už taurę chereso kainuoja tik brangiausiuose viešbučiuose. Su tokiom kainom Londone nedaug jų tėra. Jau antrame viešbutyje, į kurį nuėjau Nortamberlendo aveniu, peržiūrėjęs knygą, sužinojau, kad čia buvo apsigyvenęs džentelmenas iš Amerikos, Fransis H. Maultonas, bet vakar išsikėlė. O perskaitęs sąskaitas, radau tuos pat skaičius, kaip ir sąskaitoje, ant kurios buvo parašytas laiškelis. Tas ameri-

kietis nurodęs laiškus persiųsti į Gordon Skverą Nr. 226, tai ten ir patraukiau, kur, laimingai radęs išimylėjusią porelę namie, ryžausi duoti keletą tėviškų patarimų ir paaiškinti, kad jiems visais atžvilgiais būtų geriau, jei atskleistų savo padėtį visuomenei, o ypač lordui Sent Saimonui. Aš juos pakviečiau su juo čia susitikti ir, kaip matot, pasirūpinau, kad jis į susitikimą taip pat ateitų.

- Tačiau rezultatai ne per geriausi, - pasakiau aš. - Jo elgesys buvo ne itin maloningas.

- O, Vatsonai, - nusišypsojo Holmsas, - ir jūs tikriausiai nebūtumėt labai maloningas, jei po tiek rūpesčių dėl piršlybų ir vestuvių staiga pasijustumėt ir be žmonos, ir be turto. Tad per griežtai nesmerkime lordo Sent Saimono ir dėkokim likimui, kad mes, ko gero, niekada neatsidursime panašiose aplinkybėse. Prisitraukite kėdę ir paduokite man smuiką, nes dabar mums beliko tik vienas rūpestis - kaip prastumti šiuos niūrius rudens vakarus.

MĖLYNANIS KARBUNKULAS

Trečiosios Kalėdų dienos rytą užėjau pas savo bičiulį Šerloką Holmsą pasveikinti su šventėmis. Apsisiautęs tamsiai raudonu chalatu, jis tingiai drybsojo ant sofos: dešinėje gulėjo dėžutė su pypkėmis, kairėje šalimais – visa šūsniš sulamdytų, matyt, ką tik peržiūrėtų rytinių laikraščių. Greta sofos stovėjo medinė kėdė, ant kurios atlošo kampo buvo užmauta nudėvėta, apgailėtinos išvaizdos, keliose vietose praplyšusi fetrinė skrybėlė. Ji turbūt buvo mano bičiulio tyrimo objektas, nes čia pat ant kėdės buvo numestas didinamasis stiklas ir pincetas.

– Jūs užsiėmęs? – paklausiau. – Gal sutrukdžiau?

– Ne, ne. Malonu turėti draugą, su kuriuo galima aptarti stebėjimų išvadas. Dalykas labai paprastas, – jis nykščiu durstelėjo į seną skrybėlę, – bet kai kurios su juo susijusios smulkmenos įdomios ir šį tą pasakančios.

Atsisėdęs į fotelį prie maloniai spragsinčios židinio liepsnos, ėmiau šildytis rankas. Lauke gerokai

spigino šaltis, ir langų stiklai buvo išmarginti storais ledo raštais.

- Ši skrybėlė, nors atrodo ir labai prastai, tikriausiai susijusi su kokia nors baisia istorija, - tariu aš. - Ji greičiausiai jums taps raktu atskleisti paslaptį ir nubausti nusikaltėlį.

- Ne, ne. Jokio nusikaltimo, - prabilo Šerlokas Holmsas juokdamasis. - Tai tik vienas iš tų keistų nereikšmingų atsitikimų, kurie gali bet kada įvykti ten, kur keturi milijonai žmonių susispietę kelių kvadratinų mylių plote. Tokiame tirštame žmonių avilyje galima tikėtis bet kokio įvykių derinio, o daugelis problemų gali atrodyti keistos ir nesuprantamos, nieko bendra neturinčios su nusikaltimu. Mes jau turėjome progą tuo įsitikinti.

- Taip, - pridūriau. - Užtenka paminėti, kad trys iš paskutiniųjų šešių mano aprašytų atsitikimų visai nesusiję su nusikalstamais veiksmais.

- Taip, jūs turite omeny mano mėginimus atgauti panelės Airinos Adler laiškus, keistą panelės Merės Saderland istoriją ir skeltalūpio vyriškio nuotykius. Aš neabejoju, jog ir šį atsitikimą teks priskirti tai pačiai nekaltai kategorijai. Jūs pažįstate Pitersoną, pasiuntinį?

- Taip.

- Šis trofėjus priklauso jam.

- Tai jo skrybėlė?

- Ne, ne. Jis ją rado. Jos savininkas nežinomas. Tačiau jūs žvilgtelėkite į ją ne kaip į menką skrybėliūkštę, o kaip į intelektualinę problemą. Pirmiausia pasakysiu, kaip ji čia pakliuvo. Atkeliavo Kalėdų rytą kartu su puikia riebia žąsimi, kuri šiuo metu tikriausiai kepa Pitersono virtuvėje. O atsitiko štai kaip. Kalėdų rytą, apie ketvirtą valandą, Pitersonas, kaip žinote, labai sąžiningas žmogus, traukė namo iš kažkokio pobūvelio Totenhem Korto plentu. Priešais dujų žibinto šviesoje jis pastebėjo lėtai svirdučiuojantį vyriškį su balta žąsim ant peties. Kai tas pasiekė Gudžo gatvės kampą, prie jo prikibo chuliganai. Kažkuris jam nutrenkė nuo galvos skrybėlę. Gindamasis jis užsimojo lazda ir išmušė už savęs krautuvės langą. Pitersonas šoko į pagalbą nepažįstamajam, bet šis, tikriausiai išsigandęs dėl išdaužto lango ir pamatęs atskubantį pareigūną panašų uniformotą žmogų, metė žąsį, leidosi bėgti ir dingo gretimų gatvelių labirinte. Išvydę Pitersoną, pabėgo ir chuliganai. Taip ir liko jis vienas mūšio lauke su pergales trofėjais – šia sulamdyta skrybėle ir puikiausia Kalėdų žąsimi.

- Ją Pitersonas turbūt gražino savininkui?

- Ne. Kaip surasti jos šeimininką - tebelieka mįslė, mano bičiuli. Tiesa, ant mažos kortelės, kuri buvo pririšta prie žąsies kairės kojos, išspausdinta „Poniai Henri Beiker“, o ant skrybėlės pamušalo nesunku išskaityti inicialus „H. B.“. Bet juk mieste gyvena keli tūkstančiai Beikerių, o iš jų keli šimtai Henrių Beikerių. Kaip matot, ne taip lengva grąžinti nuosavybę vienam iš tų Beikerių.

- Na, ką gi sugalvojo tada Pitersonas?

- Žinodamas, jog mane domina ir menkiausios mįslės, tą žąsį ir skrybėlę jis tuoj pat atnešė man. Žąsis išbuvo čia iki šio ryto, kol paaiškėjo, kad, nors ir šalta, vis dėlto geriausia būtų nedelsiant ją sudoroti. Pitersonas padarė tai, kas žąsiai buvo lemta, o man liko skrybėlė to džentelmeno, kuris taip ir liko be Kalėdų pietų.

- Ar jis nepasiskelbė laikraščiuose?

- Ne.

- Tai kaip nustatyti jo asmenybę?

- Remiantis dedukciniais samprotavimais.

- Apie šią skrybėlę?

- Taip.

- Jūs juokaujate! Ką galite sužinoti iš šios senos sulamdytos fetro skiautės?

- Paimkite didinamąjį stiklą. Jūs žinote mano metodus. Ką galėtumėte pasakyti apie šios skrybėlės savininką?

Paėmęs apspurusią skrybėlę, liūdnai pavarčiau rankoje. Tai buvo paprasčiausia juoda apskrita skrybėlė, kieta ir gerokai nunešiota; šilko pamušalas, kažkada buvęs raudonas, - išblukęs. Firmos ženklas nelikęs nė žymės. Tik viename jos krašte, kaip jau minėjo Holmsas, buvo matyti išsiraitę inicialai „H. B.“. Kraštuose buvo pradurtos skylutės prilaikančiai gumelėi, bet jos pačios stigo. Apskritai skrybėlė buvo skylėta, baisia dulkina ir dėmėta, nors dėmes, matyt, bandyta užtepti rašalu.

- Nieko apie ją negalima pasakyti, - tariau, grąžindamas skrybėlę draugui.

- Ne, Watsonai, galima, ir daug ką. Jūsų akys mato, bet neįstengiate samprotauti apie tai, ką matote. Nedrįstate daryti išvadų.

- Tada malonėkite papasakoti, ką ši skrybėlė sako apie šeimininką.

Holmsas, paėmęs skrybėlę, pradėjo apžiūrinėti ją vien tik jam būdingu akylu žvilgsniu.

- Galbūt čia ir ne viskas aišku, bet kai kurios išvados pačios peršasi ir jos teisingos, o dar kitos bent gana įtikėtinos. Vos pažvelgus į skrybėlę, nesunku

pasakyti, kad jos savininkas – intelektualus. Prieš trejus metus jo būta turtingo, nors dabar atėjo juodos dienos. Jis kadais buvo apdairus ir rūpestingas, bet paskui, netekęs moralinės pusiausvyros, prarado ir šias ypatybes. Turint omenyje, kad pablogėjo ir materialinė padėtis, galima manyti, kad jis pateko į blogą įtaką, galbūt ėmė girtuokliauti. Tai įrodo aki-vaizdų faktą, kad žmona liovėsi jį mylėjusi.

– Brangusis Holmsai!

– Vis dėlto jis visiškai neprarado savigarbos, – toliau kalbėjo Holmsas, nepaisydamas mano šūkčiojimo. – Jis yra namisėda, retai kada kur išeina, visai nesportuoja. Jis jau senyvas, žilstelėjusiais plaukais, kuriuos tepa kremu, ir neseniai apsikirpo. Be to, galimas daiktas, kad jo namuose nėra dujinio apšvietimo.

– Jūs, žinoma, juokaujate, Holmsai?

– Nė kiek. Nejaugi jūs ir dabar, kai išdėščiau savo išvadas, nesuvokiate, iš kur jos?

– Aš, žinoma, esu kvailys, bet turiu prisipažinti, negaliu suvokti dedukcinių jūsų išvadų. Kaip jums atėjo, pavyzdžiui, į galvą, kad jis – intelektualas.

Nieko nesakęs, Holmsas vožtelėjo skrybėlę sau ant galvos. Ši, nusmukusi žemiau kaktos, atsirėmė į nosį.

- Matot, kokia talpi, - tarė jis. - Tokia smegeninė negali būti visiškai tuščia.

- O iš kur jūs žinote, kad jis nusigyveno?

- Šiai skrybėlei treji metai. Lygūs užriesti kraštai tuo metu buvo madingi. Tai aukščiausios rūšies skrybėlė. Pažvelkite į standaus šilko kaspiną ir į puikų pamušalą. Jei prieš trejus metus jis turėjo už ką nusipirkti tokią brangią skrybėlę, o šiandien tebedėvi tą pačią, be abejo, nusigyveno.

- Na, taip. Šitai, aišku, suprantama. Na, o jo rūpestingumas ir moralinis smukimas?

Šerlokas Holmsas nusijuokė.

- Štai jums ir rūpestingumas, - tarė jis, rodydamas pirštu į mažą skrituliuką ir kilputę. - Gumelė niekada neparduodama su skrybėle. Jeigu jis ją įsigijo, tai jam rūpėjo, kad skrybėlės nenupūstų vėjas. Tačiau, gumelę pametęs, nepasirūpino įsitaisyti kitos. Matyt, dabar jis ne toks apdairus ir rūpestingas, koks buvo anksčiau. Tai aiškiai byloja apie jo apsileidimą. Antra vertus, jis pasistengė kai kurias dėmes ant fetro užtepti rašalu. Vadinasi, žmogus dar nevisiškai prarado savigarbą.

- Jūsų samprotavimai, žinoma, teisingi.

- Na, o kad jis senyvas ir žilstelėjęs, kad neseniai buvo kirpykloje ir tepa plaukus kremu, nesunku

suvokti, įdėmiau patyrinėjus apatinę pamušalo dalį. Per didinamąją stiklą nesunku pastebėti kirpėjo žirkėmis kirptų plaukų galiukus. Jie lipnūs ir kvepia kremu. Pasižiūrėkite į dulkes: tai nėra pilko smėlio dulkės iš gatvės, o rusvos, pūkinės namų dulkės. Vadinasi, skrybėlė daugiausia kabojo namie. Iš vidaus drėgmės dėmė rodo, kad jos šeimininkas tikriausiai labai prakaituoja, nes atprato nuo mankštos.

- Na, o žmona... Sakėte, kad jo nebemyli.

- Skrybėlė nevalyta gal kelios savaitės. Jei pamatyčiau jus, Vatsonai, su visą savaitę nevalyta skrybėlė, ir žmona jums leistų taip vaikščioti, imčiau baimintis, ar ji nesiliovė jus mylėjusi.

- Bet juk jis gali būti viengungis.

- Ne, jis nešė namo žąsį, norėdamas žmonai įsisteikti. Prisimenate kortelę ant žąsies kojos?

- Viskam turite atsakymą. Na, o kaipgi, po galais, nustatėte, kad jo namuose nėra dujinio apšvietimo?

- Viena ar dvi lajaus dėmės ant skrybėlės, sakykim, gali pasitaikyti atsitiktinai, bet, kai matau apie penketą, neabejoju, kad žmogui tenka naudotis primityviu apšvietimu - galbūt lipti naktį laiptais su varvančia žvake vienoje rankoje, o su skry-

bėle – kitoje. Šiaip ar taip, šios dėmės ne nuo dujinio žibinto. Ar jūs patenkintas?

– Taip, jūs darote išvadas labai protingai, – pasakiau juokdamasis. – Bet juk čia nėra jokio nusikaltimo. Niekas nenukentėjo, išskyrus tą nepažįstamąjį, kuris neteko žąsies. Vadinasi, tik veltui stengėtės.

Šerlokas Holmsas buvo beprasižiojęs, bet staiga atsidarė durys, ir kambarį įpuolė pasiuntinys Pitersonas, visas išraudęs, nustebusiu veidu.

– Toji žąsis, pone Holmsai! Žąsis, gerbiamasis! – išpyškino jis dusdamas.

– Taip? Kas jai? Atgijo ir išplasnojo pro virtuvės langą? – Holmsas sujudo ant sofos, stengdamasis geriau išžiūrėti į sujaudintą Pitersono veidą.

– Pažiūrėkite, pone! Pažiūrėkite, ką mano žmona rado jos gūžyje!

Jis ištiesė ranką, ir jo delne išvydome spindintį mėlyną akmenėlį. Jis buvo gal mažesnis už pupą, bet toks skaidrus, kad tamsiame delno šešėly sušvito lyg elektros kibirkštis.

Šerlokas Holmsas atsisėdo, švilptelėjęs iš nuostabos.

– Po šimts pypkių, Pitersonai, – tarė jis. – Iš tikrujų lobis. Tikiuosi, jūs suprantate, kas čia per daiktelis?

- Deimantas, sere? Brangakmenis? Pjauna stiklą kaip sviestą.

- Tai ne šiaip sau, o ypatingas brangakmenis.

- Negi čia Morkaro grafienės mėlynasis karbunkulas? - sušukau aš.

- Taip. Aš žinojau, koks jis, nes pastaruoju metu kasdien skaičiau skelbimus apie jį „Taimse“. Tai unikalus deimantas, apie kurio vertę galima vien spėlioti. Tūkstančio svarų atlyginimas radėjui tikriausiai nesudaro nė dvidešimtosios dalies tikrosios jo kainos.

- Tūkstantis svarų! Viešpatie!

Pasiuntinys krito į kėdę ir išsprogino akis.

- Atlyginimas nemenkas, - tarė Holmsas, - bet turiu pagrindo teigti, kad dėl tam tikrų sentimentalų sumetimų grafienė paaukotų pusę savo turto, kad tik galėtų deimantą atgauti.

- Berods, jis dingo „Kosmopoliteno“ viešbutyje, - pridūriau aš.

- Taip. Tai atsitiko lygiai prieš penkias dienas, gruodžio 22-ąją. Lituotojas Džonas Horneris buvo apkaltintas pavogęs jį iš grafienės brangakmenių dėžutės. Įrodymai tokie akivaizdūs, kad byla jau perduota teismui. Atrodo, kažkur turiu laikraštį su bylos aprašymu.

Holmsas, pasirausęs laikraščių šūsny, peržvelgdamas akimis datas, pagaliau ištraukė vieną, išlygino, sulenkė pusiau ir perskaitė tokią skiltį:

BRANGAKMENIO PAVOGIMAS
„KOSMOPOLITENO“ VIEŠBUTYJE

Džonas Horneris, 26-erių metų amžiaus lituotojas, kaltinamas tuo, kad šio mėnesio 22-ąją iš Morkaro grafiinės brangakmenių dėžutės pavogė vertingą deimantą, žinomą mėlynojo karbunkulo vardu. Džeimsas Raideris, viešbučio vyriausiasis tarnas, per kvotą parodė, kad minėtąją dieną jis palydėjęs Hornerį į Morkaro grafiinės tualetų kambarį, kad tas prilituotų atsipalaidavusį židinio grotelių virbą. Kurį laiką jis buvęs kambaryje kartu su Horneriu, bet paskui iškviestas turėjo išeiti. Grįžus Hornerio jau nebebuvo, rašomasis stalas buvo išlaužtas, mažas tyto dėklas, kuriame, kaip vėliau paaiškėjo, grafiinė laikė savo brangakmenius, gulėjo tuščias ant tualetinio staliuko. Raideris tuojau pat sukėlė visus ant kojų, ir tą patį vakarą Horneris buvo suimtas. Bet brangakmenio nerado nei pas jį patį, nei jo namuose. Katerina Kiuzek sakė girdėjusi, kaip baisiai Raideris sušukęs, kai pastebėjo vagystę. Įbė-

gusi į kambarį, ji viską rado tokios būklės, kokią nupasakojo aukščiau minėtas liudininkas. Policijos inspektorius Bredstrytas iš „B“ skyriaus, dalyvavęs suimant Hornerį, pažymėjo, kad suimtasis smarkiai priešinosi ir karštai įrodinėjo savo nekaltumą. Kadangi Horneris jau anksčiau buvo teistas už vagystę, taikos teisėjas, atsisakęs nagrinėti bylą, perdavė ją prisiekusiųjų teismui. Horneris, kuris visą laiką didžiai jaudinosi, apalpo, išgirdęs šį sprendimą, ir buvo išneštas iš teismo salės.

- Hm! Tai viskas, ką žino policija, - tarė susimąstęs Holmsas ir numetė laikraštį į šalį. - Dabar mūsų uždavinys išaiškinti įvykių grandinę, kaip iš dėklo nudžiautas deimantas atsidūrė žąsies gūžyje, o paukštis buvo rastas Totenhem Korto plente. Matote, Vatsonai, menkos mūsų išvados staiga tapo svarbios ir neatrodo jau tokios tolimos nuo nusikaltimo. Štai brangakmenis. Jis buvo žąsies gūžy. Žąsis priklausė ponui Henriui Beikeriui, tam pačiam džentelmeniui, kuriam priklauso ir ši niekam tikusi skrybėlė ir kurio charakteristika kvaršinau jums galvą. Taigi dabar turime rimtai imtis ieškoti šio džentelmeno ir nustatyti, koks jo vaidmuo paslaptingoje istorijoje. Pirmiausia turime išbandyti patį papras-

čiausią būdą: į visus vakarinius laikraščius išsiuntinėti skelbimą. Jei tokiu būdu jo suieškoti nepasisektų, imsiuos kitų metodų.

- O ką jūs nurodysite skelbime?

- Paduokite man pieštuką ir lapą popieriaus. Na, štai:

Gudžo gatvės kampe rasta žąsis ir juoda fetrinė skrybėlė. Ponas Henris Beikeris gali juos atsiimti šį vakarą Beikerio gatvėje 221B.

- Trumpa ir aišku, - pridūrė jis.

- Taip. Bet ar jis pastebės skelbimą?

- Žinoma. Tikriausiai jis pavarto laikraščius, nes neturtingam žmogui šie prarasti daiktai - didelis nuostolis. Jis, matyt, buvo taip išsigandęs dėl išdaužto lango ir Pitersono, kad leidosi bėgti, nieko nepagalvojęs. O dabar, be abejo, gailisi palikęs žąsį. Be to, jo pavardė patrauks kitų žmonių dėmesį, ir jo pažįstami pasistengs jam pranešti. Na štai, Pitersonai, nubėkite į skelbimų biurą ir paprašykite paskelbti vakariniuose laikraščiuose.

- Kokiuose, pone?

- Na, „Glob“, „Pal Mal“, „Sent Džeims Gazet“, „Yvning Niūz Standard“, „Eko“ ir kituose, kurių pavadinimai šaus jums į galvą.

- Gerai, pone. O brangakmenis?

- O, tiesa! Jis čia liks. Dėkui. Grįždamas atgal, Pitersonai, nupirkite žašį ir užneškite man. Juk tam džentelmenui teks ją gražinti vietoj tos, kurią šiuo metu šveičia jūsų šeima.

Kai pasiuntinys išėjo, Holmsas paėmė branga-kmenį ir pakėlė jį prieš šviesą.

- Puikus daikčiukas, - tarė jis. - Tik pažiūrėkit, kaip jis spindi ir tviska. Nenuostabu, kad jis taip ir traukia į nusikaltimą! O kuris jų netraukia? Maži velnio masaliukai! Kiekviena bet kurio didesnio ir senesnio brangakmenio briauna gali papasakoti apie kruviną piktadarystę. Šis deimantas neturi nė dvidešimt metų. Buvo rastas Pietų Kinijoje, Amajaus pakrantėse, ir įdomus tuo, kad turi visas karbunkulo ypatybes, išskyrus vieną: jis mėlynas, o ne tamsiai raudonas. Jis dar visai jaunas, o jau turi tokią nelemtą istoriją. Dėl šio skaidraus keturiasdešimties granų¹ anglies kristalo įvykdytos dvi žmogžudystės, viena savižudybė, ir kažkas buvo aplietas sie-

¹ Granas - 0,0648 gramo.

ros rūgštimi. Kas patikėtų, kad šis gražus niekutis nuveda žmones į kalėjimus ir kartuves? Pasidėsiu jį į seifą ir parašysiu grafienei.

- Jūs manote, kad Horneris nekaltas?

- Sunku pasakyti.

- Na, o Henris Beikeris? Ar jis turi ką bendra su šia istorija?

- Henris Beikeris tikriausiai čia niekuo dėtas. Jam nė į galvą neatėjo, kad žąsis, kurią jis nešėsi, buvo vertingesnė net už tokią pat auksinę žąsį. Na, bet tai bus nesunku patikrinti, jeigu tik jis atsilieps į mūsų skelbimą.

- O ką jūs iki tol veikssite?

- Nieko.

- Tuomet aš eisiu lankyti pacientų. Bet vakare, sutartu laiku vėl ateisiu. Įdomu, kaip išsispręs ši paini istorija.

- Malonu bus jus vėl išvysti. Aš pietauju septintą. Atrodo, teks paragauti keptos slankos. Tarp kitko, turint galvoje paaiškėjusius dalykus, gal reikėtų paprašyti ponios Hadson gerai apžiūrėti žąsies gūžį.

Aš šiek tiek užtrukau pas vieną ligonį, ir jau buvo kelios minutės po pusės septynių, kai vėl atsidūriau Beikerio gatvėje. Artindamasis prie Holmsio namų, prie apšviestų durų pastebėjau aukštą vyriškį

su škotiška kepuraite ir iki pat smakro užsegiotu apsiaustu. Man priėjus, durys atsidarė, ir mudu drauge įėjome.

- Ponas Henris Beikeris, jei neklystu, - tarė Holmsas, pakildamas iš fotelio ir sveikindamas svečią su jam būdingu menininko geraširdiškumu. - Prašom sėsti, štai ten prie židinio, gerbiamasis. Vakaras šaltas, o man atrodo, kad jums vasara mielesnė negu žiema. Na, Vatsonai, jūs atėjote kaip tik laiku. Ar tai jūsų skrybėlė, pone Beikeri?

- Taip, gerbiamasis, be abejo, mano.

Henris Beikeris buvo aukštas, kiek kumptelėjęs vyras, plačiu protingu veidu ir smaila ruda barzdele. Paraudusi nosis, rausvi skruostai ir šiek tiek virpančios rankos man priminė Holmsso spėjimus apie jo įpročius. Jis dėvėjo parudavusį surdutą su pakelta apykakle, užsagstyta iki pat kaklo. Iš rankovių kyšojo liesos rankos. Visai nesimatė marškinių ar rankogalių. Jis kalbėjo lėtai ir nesklandžiai, rūpestingai parinkdamas žodžius, ir darė inteligentiško, bet gyvenimo palaužto žmogaus įspūdį.

- Šie daiktai pas mus jau kelios dienos, - paaiškino Holmsas. - Mes tikėjomės, kad jūs paskelbsite laikraščiuose savo adresą. Nesuprantu, kodėl taip nepadarėte.

Mūsų svečias gana droviai nusijuokė.

- Atliekamą šilingą man dabar daug sunkiau surasti negu kadaise, - paaiškino jis. - Be to, mane užpuolę chuliganai nusinešė ir skrybėlę, ir žašį. Todėl ir šilingo gaila buvo išmesti.

- Suprantama. Tarp kita ko, žašį mums teko suvalgyti.

- Suvalgyti? - mūsų svečias susijaudinęs pakilo nuo kėdės.

- Mat ji būtų sugedus, - paaiškino Holmsas. - Bet aš manau, kad štai ši žašis ant bufeto - visiškai šviežia ir tokio pat svorio - atstos jūsų prarastąją.

- Žinoma, žinoma! - su palengvėjimu atsiliepė ponas Beikeris.

- Tiesa, liko anos jūsų žašies plunksnos, kojos ir gūžys. Jei norite...

Beikeris pratrūko nuoširdžiu juoku.

- Nebent tik tam mano nuotykiui priminti, - tarė jis. - Kitaip neišsivaizduoju, kuo jie man praverstų. Ne, pone, aš manau, kad, jums leidus, apsiribosiu šiuo nuostabiu paukščiu ant bufeto.

Šerlokas Holmsas prasmingai pažvelgė į mane, vos pastebimai gūžtelėdamas.

- Štai jūsų skrybėlė, štai jūsų žašis. Jeigu ne paslaptis, kur ją pirkote? Aš esu paukštienos mėgė-

jas, bet man retai tenka matyti žąsį, taip gerai nupe-
nėtą.

- Prašom, gerbiamasis, - tarė Beikeris jau atsi-
stojęs ir pasikišęs savo turtą po pažastimi. - Aš ir
keletas mano draugų dažnai užsukame į „Alfos“
užėigą netoli muziejaus, - matot, mes visą dieną
praleidžiame tame muziejuje. Šiais metais šaunusis
„Alfos“ šeimininkas, pavarde Vindigeitas, įsteigė
savotišką „žąsų klubą“. Jis ėmė po kelis pensus kas
savaite, kad Kalėdoms kiekvienam padovanotų po
žąsį. Aš reguliariai įmokėdavau jam tuos skatikus, o
visa kita jums jau žinoma. Esu jums labai dėkingas,
pone, nes škotiška kepuraitė solidžiam mano metų
džentelmenui nešioti netinka.

Komiškai pompastiškas, jis mums iškilmingai
nusilenkė ir išėjo.

- Su ponu Henriu Beikeriu viskas, - tarė Holmsas,
uždaręs paskui jį duris. - Aišku, kad apie branga-
kmenį jis nieko nenutuokia. Jūs išalkę, Watsonai?

- Nelabai.

- Tada siūlau vietoj pietų pavakarieniauti ir tuo-
jau pat leistis į žygį, kol dar pėdos nedingo.

- Puiku.

Lauke šalo, todėl mums teko vilktis apsiaus-
tais ir apsimuturiuoti kaklus šalikais. Giedrame

danguje šaltai spindėjo žvaigždės, ir garas, einąs iš praeivių burnų, priminė rūkstančius pistoletus. Gatvėje girgždėjo mūsų žingsniai. Mesėjome Vimpolo, Harlio gatvėmis, paskui per Vigmorą išėjome į Oksfordo gatvę. Po ketvirčio valandos atsidūrėme Blūsberyje prie „Alfos“ užėigos. Tai buvo maža smulkė prie kampo iš tų gatvelių, kurios eina link Holborno. Holmsas atidarė duris ir kreipėsi į raudon-skruostį šeimininką su balta prijuoste, prašydamas porą bokalų alaus.

- Jūsų alus turėtų būti puikus, jeigu jis ne menkesnis už jūsų žąsis, - tarė jis.

- Mano žąsis! - šeimininkas atrodė nustebeš.

- Taip. Prieš pusvalandį aš kalbėjau su ponu Henriu Beikeriu, kuris yra jūsiškio „žąsų klubo“ narys.

- A! Tiesa. Bet, matote, gerbiamasis, tai ne mano žąsys.

- Iš tikrųjų! Kieno gi?

- Aš pirkau porą tuzinų žąsų iš vieno prekybininko Kovent Gardene.

- Taip? Kai ką iš jų aš pažįstu. Iš kurio gi pirkote?

- Jo pavardė Brekinridžas.

- Ne, aš jo nepažįstu. Na, į jūsų sveikatą, šeimininke! Geros kloties jūsų užėigai! Labanakt!

- O dabar reikia surasti poną Brekinridžą, - tęsė Holmsas, užsisagstydamas apsiaustą, kai mes atsi-
dūrėme šaltyje.

- Atminkite, Vatsonai, nors šios paslaptingos grandinės viename gale tik niekinga žąsis, kitame jos gale žmogus, kuriam gresia septyneri metai kalėjimo, jeigu mes neįrodysime, kad jis nekaltas. Galbūt mūsų pastangos kaip tik ir įrodys jo kaltę, bet, šiaip ar taip, mūsų rankose siūlo galas, kurio neap-
tiko policija ir kuris atsitiktinai pateko mums į ran-
kas. Na, tai išvyniokime kamuolį. Sukame į pietus, ir žengte marš!

Mudu pražingsniavome Holborną, paskui pasu-
kome Endelo gatve ir per klaidų lūšnyną išėjome
prie Kovent Gardeno turgaus. Ant vienos didesnės
krautuvėlės pastebėjome Brekinridžo pavardę.

Krautuvės šeimininkas, vyras arkliško pailgo
veido ir rūpestingai pakirptomis žandenomis, padėjo
berniukui užkabinti langines.

- Labą vakarą. Na ir šaltukas! - prabilo Holmsas.

Krautuvininkas linktelėjo ir klausiamai dėbtelejo
į mano bičiulį.

- Žąsis, matau, išpardavėte, - tęsė Holmsas, rody-
damas į tuščią marmurinį prekystalį.

- Rytoj rytą galėsite gauti nors ir visus penkis šimtus.

- Rytoj per vėlu.

- Štai toj krautuvėj, kur dega šviesa, dar liko keletas.

- Bet man rekomendavo jus.

- Kas gi?

- „Alfos“ šeimininkas.

- O taip! Pasiunčiau jam porą tuzinų.

- Puikios žąsys! Iš kur jas gavote?

Nustebau, kad šis klausimas šeimininką įsiutino.

- Palaukit, pone, - tarė jis, pakėlęs galvą ir įsirišęs rankomis į šonus. - Ko jums galų gale reikia? Sakykite tiesiai.

- Aš jums sakau tiesiai. Norėčiau sužinoti, iš kur pirkote žąsis, kurios pakliuvo į „Alfą“.

- O šito aš jums nepasakysiu. Aišku?!

- Nesakysit - nereikia. Man ne taip jau svarbu. Tik nesuprantu, ko jums širsti dėl tokio menkniekio.

- Širsti? Ir jūs širstumėte mano vietoje, jei prie jūsų taip kibtų. Už gerą prekę gerus pinigus sumoku, ir baigtas kriukis, rodos, bet ne: „Iš kur tos žąsys?“, „Kam jas pardavėte?“, „Kiek už jas gausite?“ Pasiklausius triukšmo, kokį čia dėl jų keliat,

galima pamanyti, kad tai vienintelės žąsys šiame pasaulyje.

- Aš neturiu nieko bendra su kitais žmonėmis, kurie jums neduoda ramybės klausimais, - nerūpestingai tarė Holmsas. - Jeigu jūs nepasakysit, iširs lažybos, ir viskas. Bet aš pakankamai nusimanau apie paukščius ir susilažinau iš penkių svarų, kad ta žąsis, kurią suvalgiau, buvo iš kaimo.

- Na ir prakišote tuos penkis svarus, nes jos augintos mieste, - išpyškino krautuvininkas.

- Kurgi ne!

- Aš jums sakau, kad mieste!

- Netikiu.

- Ar tik nesidedate, kad apie šį reikalą daugiau išmanote už mane? Aš nuo pat mažens su jomis čiu-pinėjuosi. Sakau gi jums: visos tos žąsys, kurios parduotos „Alfai“, išaugintos ne kaime, o mieste.

- Jūs niekad manęs tuo neįtikinsit!

- Kertam lažybų?

- Ir jums negaila pinigų? Aš juk žinau, kad neapsirinku. Na, bet tiek to. Statau soverena, kad jus pamokyčiau ir kad nebūtumėt toks užsispyręs.

Krautuvininkas piktai nusišaipė.

- Atnešk mano knygas, Bili, - tarė jis.

Berniukas tuoj sugrįžo, nešinas dviem knygom: viena maža ir plona, antra – didele, taukuota, ir abi jas padėjo ant prekystalio po kabančia lempa.

– Na, štai pone Ginčiau, – tarė krautuvininkas. – Aš maniau, kad pardaviau visas žąsis, bet štai atsirado dar vienas ilgakaklis paukštis. Matote šią knygutę?

– Taip.

– Tai sąrašas tiekėjų, iš kurių perku prekes. Matot? Štai šiame puslapyje surašyti visi prekių tiekėjai iš kaimo, o skaičius šalia nurodo puslapį didžiojoje knygoje, kur tvarkomos jų sąskaitos. O štai kitame puslapyje pavardės raudonu rašalu. Tai mano tiekėjai iš miesto. Na, pažiūrėkite, štai trečia pavardė. Perskaitykite garsiai.

– Ponia Okšot, Brikstono plentas 117, puslapis 249, – perskaitė Holmsas.

– Gerai. Dabar suraskite tą puslapį didžiojoje knygoje.

Holmsas atvertė nurodytą puslapį.

– Štai, „Ponia Okšot, Brikstono plentas 117, kiaušinių ir paukštienos tiekėja“.

– Na, matot. O paskutinis įrašas?

– Gruodžio 22-ąją. Dvidešimt keturios žąsys po 7 šilingus ir 6 pensus.

- Taip. Matote. O kas apačioj parašyta?

- Parduota ponui Vindigeitui, „Alfa“, po 12 šilingų.

- Ką dabar pasakysite?

Šerlokas Holmsas atrodė susikrimtęs. Jis ištraukė iš kišenės sovereną, numetė jį ant prekystalio ir nuėjo, tarsi jo apmaudui išreikšti būtų trūkę žodžių. Paėjęs keletą jardų, jis sustojo po gatvės žibintu ir ėmė juoktis, kaip paprastai, tyliai ir nuoširdžiai.

- Sutikęs žmogų su tokiomis žandenomis ir iš kišenės išlindusia raudona nosine, gali iš jo išgauti, ką reikia, kirsdamas lažybų, - tarė jis. - Žinote, jei ne lažybos, ir už šimtą svarų jis nebūtų manęs taip smulkiai informavęs. Na, Vatsonai, aš manau, kad siūlo galas jau beveik mūsų rankose. Mums beliko nuspręsti, ar eiti pas ponią Okšot šį vakarą, ar palaukti rytdienos. Iš to storžievio galima suprasti, kad dar kažkas tuo domisi, ir aš manau...

Jo žodžius staiga nutraukė pasigirdęs triukšmas iš krautuvės, kurią ką tik buvome palikę. Atsigręžę geltonoje linguojančios lempos šviesoje mes išvydome mažą žmogelį žiurkišku veidu. Brekinridžas, stovėdamas krautuvės duryse, grūmojo jam kumščiu.

- Eikit po galais jūs su tom savo žąsim, - šaukė jis. - Kad jus kur velniai griebtų! Jei dar kartą lįsite prie manęs su kvailais savo klausimais, aš užpjudyčiau jus šunimis. Tegu ateina ponias Okšot, aš jai paaiškinsiu. O koks jūsų reikalas? Negi iš jūsų aš tas žąsis pirkau?

- Ne. Bet viena iš jų buvo mano, - verkšleno žmogelis.

- Na, tai keliauk ir pasiklausk ponios Okšot.

- Ji man liepė klausti jus.

- Na ir klausinėkit, kad ir paties Prūsijos karaliaus. O kuo aš čia dėtas? Pakaks. Nešdinkis!

- Aha! Atrodo, mums neteks eiti į Brikstono plentą, - sušnibždėjo Holmsas. - Eime, pasižiūrėsime, kas jis per vienas.

Laviruodamas tarp žmonių, stoviniuojančių prie ryškiai apšviestų krautuvių, mano bičiulis greitai pavijo žmogelį ir palietė jo petį. Tas išsigandęs krūptelėjo, ir dujų žibinto šviesoje pamačiau, kaip jo veidas visas išbalęs.

- Kas jūs? Ko jums reikia? - pralemeno jis virpančiu balsu.

- Atleiskite, - mandagiai tarė Holmsas, - bet aš netyčia ką tik išgirdau jūsų pokalbį su krautuviniu. Manau, kad galiu būti jums naudingas.

- Jūs? Kas jūs? Iš kur jūs žinot, ko man reikia?
- Aš esu Šerlokas Holmsas, kuris stengiasi sužinoti, ko kiti nežino.

- Tačiau apie tai, kas man rūpi, jūs nieko negalite žinoti.

- Atleiskite, bet aš viską žinau. Jūs ieškote žąsies, kurią ponias Okšot iš Brikstono plento pardavė krautuvininkui Brekinridžui, o šis savo ruožtu – ponui Vindigeitui iš „Alfos“, o tas – savo klubui, kurio narys yra ponas Henris Beikeris.

- O, pone, jūs esate kaip tik tas žmogus, kurio man reikia! – sušuko žmogelis, tiesdamas virpančias rankas. – Negaliu apsaakyti, kaip man tai svarbu.

Šerlokas Holmsas sustabdė pravažiuojantį vežiką.

- Tada ar ne geriau būtų pakalbėti apie tai jaukiame kambaryje, o ne čia, turgavietėje, kur pučia vėjas, – pasiūlė jis. – Tačiau pirmiausia pasakykite, kam turiu garbės pagelbėti.

Žmogelis akimirką dvejojo.

- Džonas Robinsonas, – tarė jis, nukreipdamas žvilgsnį į šalį.

- Ne, ne. Kokia tikroji jūsų pavardė? – maloniai paprašė Holmsas. – Nejauku bendrauti su žmogumi, kai nežinai tikro jo vardo ir pavardės.

Raudonis nutvieskė išbalusius nepažįstamojo skruostus.

- Na, tiek to, - prabilo jis. - Aš esu Džeimsas Raideris.

- Taip. Viešbučio „Kosmopolitenas“ vyresnysis tarnas. Prašome sėsti į kebą. Greit jums papasakosiu viską, ką tik jūs panorėsite.

Žmogelis stovėjo, dirščiodamas čia į mane, čia į Holmsą. Būgštaudamas ir kartu vildamasis, jis, atrodė, dvejojo, ar šis žingsnis jam atneš laimę, ar pražūtį. Pagaliau jis sėdo į kebą, ir po pusvalandžio jau vėl buvome Holmsso svetainėje. Važiuodami tylėjome, tik mūsų naujas pažįstamas, matyt, buvo taip susijaudinęs, kad visą kelią neramiai gaudė orą ir nervingai gniaužė rankas.

- Na, štai ir atvažiavom! - linksmi tarė Holmsas, visiems suėjus į kambarį. - Koks mielas atrodo židinytis tokiam ore! Jūs turbūt sušalote, pone Raideri. Sėskitės ant šios pintos kėdės. Aš tuoj įsispirsiu į šlepetes, ir imsime jūsų reikaliuko. Na, štai! Jūs norite žinoti, kas ištiko tas žąsis?

- Taip, pone.

- Tiksliau sakant, tą žąsį. Greičiausiai jus domina viena iš jų - ta baltoji su juoda juostele ant uodegos. Raideris suvirpėjo iš nekantrumo.

- O pone! - sušuko jis. - Ar galite pasakyti, kur ji pateko?

- Čia.

- Čia?

- Taip. Toji žąsis buvo nepaprasta. Nenuostabu, kad ji jus taip domina. Papjauta ji padėjo kiaušinį - tokį gražų, tviskantį mėlyną kiaušinėlių, kokio dar niekas nėra matęs. Aš laikau ją čia, savo muziejuje.

Mūsų svečias staiga pašoko ant kojų ir dešine ranka nusitvėrė židinio atbrailos. Holmsas atrakino seifą ir išėmė mėlynąjį karbunkulą, kuris kaip žvaigždė suspindo šalta ryškia raibuliuojančia šviesa. Raideris įsispoksėjo ištįsusiu veidu. Jis nežinojo, ar pareikšti teises į deimantą, ar jo atsisakyti.

- Užteks žaisti, Raideri, - tarė ramiai Holmsas. - Laikykitės, kad nenuvirstumėte į ugnį. Padėkite jam atsisėsti, Watsonai. Jis dar nepratęs šaltakraujiškai daryti niekšybių. Duokite jam gurkšnelį degtinės. Taip! Dabar jis panašus į žmogų. Kokia menkystė!

Raideris akimirką susvirduliavo ir vos neparkrito, bet nuo degtinės vėl paraudo jo skruostai, ir jis atsėdo, išsigandusiomis akimis spoksodamas į kaltintoją.

- Aš beveik viską žinau, mano rankose visi reikalingi įrodymai. Taigi jums reikės nedaug ką pridurti.

Na, bet tos smulkmenos papildys bendrą vaizdą. Jūs tikriausiai buvote girdėjęs, Raideri, apie Morkaro grafienės mėlynąjį karbunkulą?

- Katerina Kiuzek man apie jį papasakojo, - atsakė jis virpančiu balsu.

- Štai kaip. Grafienės kambarinė. Kaip ir daugelis oresnių už jus žmonių, neatsispyrėte pagundai staiga lengvai praturtėti. Ir jums buvo per daug nesvarbu, kokiomis priemonėmis. Man atrodo, Raideri, jūs galėtumėte tapti gana apsukriu niekšu. Jūs žinojote, kad lituotojas Horneris jau buvo teistas už vagystę ir kad įtarimas tuoj pat kris ant jo. Ką gi jūs darėte? Grafienės kambaryje jūs sugadinote židinio groteles - jūs bei jūsų bendrininkė Kiuzek - ir pasistengėte, kad taisyti būtų atsiųstas kaip tik Horneris. O kai jis išėjo, jūs nudžiovėte brangakmenį, sukėlėte visus ant kojų, ir vargšas buvo areštuotas. Na, o paskui...

Staiga Raideris parkrito ant kilimo ir apkabino mano bičiulio kelius.

- Dėl Dievo meilės, pasigailėkite! - suriko jis. - Pasigailėkite mano tėvo! Motinos! Jie neištvers šito! Aš niekada nevogiau. Ir niekada nevogsiu. Prisiekiu. Prisiekiu Biblija! Tik neatiduokite manęs teismui. Dėl Dievo meilės, pasigailėkite!

- Sėskit! - griežtai paliepė Holmsas. - Dabar šliaužiojate ant kelių ir neriatės iš kailio, bet ar pagalvojote apie vargšą Hornerį, atsidūrusį kaltinamųjų suole už nusikaltimą, apie kurį jis nieko nežino.

- Aš išvyksiu, pone Holmsai. Paliksiu Angliją, pone. Tada kaltinimas prieš jį savaime atkris.

- Hm! Mes dar pakalbėsime apie tai. O dabar toliau paklauskime teisingo pasakojimo apie įvykio pabaigą. Kaip įvykiai klostėsi toliau? Kaip brangakmenis atsidūrė žąsies gūžyje ir kaip žąsis pateko į turgų? Tiesa - vienintelis jūsų išsigelbėjimas.

Raideris lyžtelėjo sukepusias lūpas.

- Aš papasakosiu visą tiesą, pone, - prabilo jis. - Kai Hornerį areštavo, man atrodė, kad geriausia būtų tą deimantą kur nors išnešti, kol policijai neatėjo į galvą apieškoti mane ir mano kambarį. Viešbutyje nebuvo vietos jį saugiai paslėpti. Aš išėjau neva su reikalu ir užbėgau pas seserį. Ji, ištekėjusi už Okšoto, gyvena Brikstono plente ir augina paukščius pardavimui. Visą kelią man atrodė, kad kiekvienas sutiktas vyriškis yra policininkas ar seklys, ir kol pasiekiau Brikstono plentą, nors naktis buvo šalta, prakaitas išpylė man veidą. Sesuo paklausė, kas atsitiko ir kodėl aš toks išbalęs. Pasakiau, kad jaudinuosi dėl brangakmenio vagystės viešbutyje.

Paskui išėjau į kiemą, išrūkiau pypkę ir ėmiau galvoti, ką čia padarius.

- Aš turėjau draugą, vardu Modslis, kuris nuėjo blogais keliais ir ką tik atsėdėjo bausmę Pentonvilio kalėjime. Susitikę mes įsikalbėjome apie vagių gudrybes. Jis man papasakojo, kaip jis atsikrato vogtais daiktais. Aš buvau tikras, kad jis manęs neišduos, nes apie jį taip pat kai ką žinojau. Taigi aš nusprendžiau eiti tiesiai pas jį į Kilberną ir patikėti jam savo paslaptį. Jis būtų man padėjęs perduoti deimantą. Tačiau kaip pas jį patekti? Prisiminiau, kokias baimės kančias iškentėjau pakeliui iš viešbučio. Kiekvieną akimirką mane galėjo sučiupti, iškrėsti ir liemenės kišenėje rasti brangakmenį. Stovėjau, atsirėmęs į sieną, ir spoksojau į aplinkui krypuojančias žąsis. Staiga man šovė į galvą puiki mintis, kaip apgauti net geriausią pasaulio seklį.

- Prieš kelias savaites sesuo buvo žadėjusi kaip kalėdinę dovaną leisti man pasirinkti žąsį iš jos būrio, ir aš žinojau, kad ji pažadą tesės. Paimsiu savo žąsį dabar, pagalvojau, o su ja nusigabensiu ir deimantą į Kilberną. Kieme stovėjo kažkokia pašiūrė, ir už jos man pavyko pagauti didelę puikią žąsį - baltą, su juoda juostele ant uodegos. Aš ją sučiupau, pražiodžiau ir, kiek siekė pirštai, kuo

giliausiai įkišau brangakmenį jai į gerklę. Žąsis žiop-
telėjo, ir mano ranka pajuto, kaip deimantas rykle
nukeliavo į gūžį. Bet žąsis taip muistėsi ir plasnojo,
kad sesuo išėjo pažiūrėti, kas atsitiko. Kai aš į ją
atsigrėžiau, pagautoji žąsis išsprūdo man iš rankų
ir susimaišė su kitomis.

- „Ką tu ten darei tai žąsiai, Džeimsai?“ -
paklausė ji.

- „Tu, rodos, žadėjai man žąsį Kalėdoms, - pasa-
kiau aš. - Pačiupinėjau, kuri riebesnė.“

- „O, - tarė ji, - mes tau jau atrinkom vieną, taip
ir vadinam ją - „Džeimso žąsis“. Didelė, balta, ana
ten. Dvidešimt šešias laikom. Sakom, viena tau,
antra mums, o kitus du tuzinus parduosim.“

- „Ačiū, Mege, - pasakiau aš, - bet, jeigu tau vis
tiek, aš verčiau paimsiu tą, kurią ką tik buvau pasi-
gavęs.“

- „Anoji gerais trim svarais sunkesnė, - tarė ji, -
mes ją penėjome specialiai tau.“

- „Na, nieko. Šita man patiko, ir aš ją pasiimsiu
dabar.“

- „Kaip sau nori, - truputį išįžeidusi nusileido
sesuo. - Kuri gi tau patiko?“

- „Ta balta su juoda juostele ant uodegos. Štai
ten viduryje būrio.“

- „Na, gerai. Pjauk ir neškis.“

- Aš taip ir padariau, pone Holmsai. Nusinešiau žąsį į Kilberną. Papasakojau apie viską savo bičiuliui. Jis mane puikiai suprato. Juokėsi išsijuosęs. Paskui paėmėme peilį ir išdarinėjom žąsį. Išvydus, kad deimanto nėra, mano širdis apmirė. Supratau, kad įvyko baisi klaida. Mečiau tą žąsį ir nubėgau atgal pas seserį. Įbėgu į kiemą, o ten jau nė vieno paukščio.

- „Kur jie dingo, Mege?“ - klausiu.

- „Nuvežėm supirkėjui.“

- „Kokiam supirkėjui?“

- „Brekinridžui iš Kovent Gardeno.“

- „O tarp žąsų ar buvo dar nors viena su juostėta uodega, - paklausiau aš, - panaši į manąją?“

- „Taip, Džeimsai. Buvo dvi labai panašios, aš jų niekada neatskirdavau.“

- Na, žinoma, aš viską supratau ir kiek įkabindamas nudūmiau pas tą Brekinridžą. Bet jis jau visas žąsis buvo pardavęs ir užsispyręs tvirtino, kad nepasakys kam. Jūs patys girdėjote, kaip jis šį vakarą kalbėjo su manim. Sesuo pamanė, kad aš iš proto kraustausi. Kartais ir man atrodo, kad aš beprotis. Ir štai... ir štai aš sugautas vagis, nors dar nė nepasigrožėjau brangenybe, kuri mane pražudė. Dieve, padėk man! Dieve mieliausias!

Jis mėšlungiškai pravirko, užsidengęs rankomis veidą. Stoją ilga tyla, kurią drumstė tik sunkūs, slo-
gūs Raiderio atodūsiai ir ritmiškas Šerloko Holmsa
pirštų barbenimas į stalo kraštą.

Staiga mano bičiulis atsistojo ir atidarė kamba-
rio duris.

- Nešdinkitės! - ištarė jis.

- Ką, pone?.. O, telaimina jus Dievas!

- Nė žodžio! Nešdinkitės lauk!

Kartoti nereikėjo. Subildėjo laiptai, trinktelėjo
durys, ir gatve nuaidėjo bėgančiojo žingsniai.

- Galų gale, Vatsonai, - tarė Holmsas, siekdamas
molinės pypkės, - niekas manęs neįpareigoja tai-
syti policijos klaidų. Jei Horneriui grėstų kalėjimas,
būtų kitas reikalas. Bet Raideris nebeliudys prieš
jį, ir byla bus nutraukta. Gal aš tapau nusikaltė-
lio bendrininku, o gal ir išgelbėjau žūstančią sielą.
Šis žmogelis jau niekada nebevogs. Jis pakankamai
išsigando. Patekęs į kalėjimą, jis taptų nusikaltėliu
visam gyvenimui. Be to, Kalėdos - atleidumo metas.
Mes susidūrėme su keista ir paslaptinga mįsle, ir
pats jos atspėjimas jau yra mums atlyginimas. O
dabar būkite toks geras, daktare, ir patraukite
skambutį: mes imsime naują „tyrimo“ - pietums
mūsų vėl laukia paukštis.

MARGOJI JUOSTA

Vartydamas savo paskutiniųjų aštuonerių metų užrašus pastebėjau, kad iš aprašytų daugiau nei septyniasdešimties mano bičiulio Šerloko Holmsio tirtų atsitikimų daugelis jų atrodo tragiški, kai kurie komiški, nemažai tiesiog keistų, bet nė vieno neradau kasdieniško. Mat dirbdamas iš meilės savo menui, o ne norėdamas praturtėti, jis atsisakydavo bylų, kurios nežadėdavo nieko nepaprasta ar netgi fantastiška.

Kiek pamenu, iš visų tų įvairiausių bylų bene savotiškiausia bus garsioji Roilotų šeimos iš Stok Moreno Sario grafystės byla. Tai atsitiko, kai aš ką tik buvau susidraugavęs su Šerloku Holmsu. Mes, abu viengungiai, tada gyvenome drauge Beikerio gatvėje. Galbūt šiuos įvykius seniau būčiau aprašęs, jei ne vienai ledi duotas pažadas išlaikyti šį atsitikimą paslapyje, ir tik dabar, netikėtai jai mirus praėjusį mėnesį, pažadas manęs nebevaržo. Antra vertus, reikia šiuos faktus paskelbti, nes, kiek žinau, apie daktaro Grimsbio Roiloto mirtį plinta gandai,

vaizduoją įvykius kur kas baisiau, negu iš tikrųjų buvo.

- Tai įvyko 1883 metų balandį. Nubudęs anksti rytą, pamačiau šalia savo lovos Šerloką Holmsą jau apsirengusį. Paprastai jis vėlai keldavosi. Laikrodis virš židinio rodė tik penkiolika po septynių, todėl aš mirkčiodamas žvelgiau į jį ne tik su nuostaba, bet ir šiek tiek nepatenkintas, nes buvau nelinkęs laužyti nusistovėjusių įpročių.

- Labai apgailestauju, Watsonai, jus pažadinęs, - tarė jis, - bet šiandien ne mums vieniems taip atsitiko. Buvo pabudinta ponia Hadson, jinai pakėlė mane, o aš - jus.

- Kas gi atsitiko - gaisras?

- Ne, klientas. Atvyko nepaprastai susijaudinusi kažkokia jauna dama ir primygtinai nori pamatyti mane. Ji dabar laukia svetainėje. Reikia manyti, kad tik neatidėliotinas reikalas galėjo priversti šią jauną moterį tokią ankstyvą valandą baladotis po didmiestį ir žadinti iš miego žmones. Vadinasi, ji turi pasakyti kažką svarbaus. Esu tikras, kad šį įdomų atvejį norėtumėte išklausti nuo pat pirmojo žodžio. Sakau, reikia suteikti jums tą progą.

- O, brangusis bičiuli, anaipol neatsisakysiu.

Man nieko nebuvo maloniau, kaip stebėti Holmsą, užsiėmusį profesiniais savo tyrimais, ir gėrėtis žaišiais jo sprendimais, lygiai kaip ir jo intuicija. Ir vis dėlto visi jo samprotavimai rėmėsi griežta logika, kurios padedamas Holmsas išnarpliodavo sudėtingiausias problemas. Skubiai apsirengęs, po kelių minučių jau galėjau lydėti savo draugą į svetainę. Kai tik mudu įėjome, dama, sėdinti prie lango juodais rūbais ir tankiu šydu, tuoj atsistojo.

- Labą rytą, madam, - linksmi tarė Holmsas. - Aš esu Šerlokas Holmsas, o čia štai mano artimas bičiulis ir pagalbininkas daktaras Vatsonas. Jo akivaizdoje galite būti tokia pat atvira, kaip ir su manimi. O! Malonu, kad ponija Hadson susiprato užkurti židinį. Prašom arčiau prie jo. Paprašysiu atnešti puoduką karštos kavos, nes matau, jus krečia drebulys.

- Ne šaltis mane krečia, - atsakė tyliu balsu moteris, pasislinkdama arčiau ugnies.

- Tai kas gi tada?

- Baimė, pone Holmsai, siaubas.

Kalbėdama ji pakėlė šyda, ir mudu pamatėme, kaip iš tiesų ji apgailėtinais atrodė: baimės iškreiptame pilkame veide blyksėjo išgąsdintos, neramios tarsi persekiojamo žvėrelio akys. Jai iš pažiūros buvo trisdešimt metų, tačiau plaukai jau pradėję

žilti. Moteris atrodė labai nuvargusi ir išsekusi. Šerlokas Holmsas peržvelgė ją greitai, visa nuvokiančiu žvilgsniu.

- Jums nėra ko bijoti, - pasakė jis paguosdamas ir pasilenkęs paglostė jos ranką. - Neabejoju, kad netrukus mes viską sutvarkysime. Kaip matau, jūs šįryt atvykote traukiniu.

- Tai jūs mane pažįstate?

- Ne, bet matau jūsų kairės pirštine apmautos rankos delne atgalinį bilietą. Jūs tikriausiai turėjote anksti išsiruosti iš namų ir dar jums reikėjo iki geležinkelio stoties važiuoti dviračiu vežimaičiu pabjurusiais keliais.

Dama staiga krūptelėjo ir sutrikusi pasižiūrėjo į mano bičiulį.

- Čia nėra jokios paslapties, mieloji madam, - pasakė jis šypsodamasis. - Kairė jūsų švarkučio rankovė dar visai šviežiai aptaškyta purvu ne mažiau kaip septyniose vietose. Tik bėda tegali taip apdrabstyti purvais, ir tik tada, jei sėdite vežėjui iš kairės.

- Kad ir iš ko spręstumėte, kaip tik taip ir buvo, - tarė moteris. - Išvažiavau iš namų prieš šešias, pasiekiau Lederhedą po šešių dvidešimt ir pirmuoju traukiniu atvykau į Vaterlo stotį. Aš nebegaliu ilgiau

pakęsti tokios įtampos, pone. Jei taip ilgiau truks, išprotėsiu. Neturiu nieko, kas man galėtų padėti, išskyrus vieną žmogų, bet jis, vargšelis, pats ne ką gali. Girdėjau apie jus, misterį Holmsai. Ponia Ferintoš, kuriai padėjote sunkią valandą, man pasakojo apie jus. Ji ir davė man jūsų adresą. Taigi, pone, ar negalėtumėte padėti ir man arba bent šiek tiek prasklaidyti tą nežinios tamsą? Šiuo metu nepajėgsiu atsilyginti už jūsų paslaugas, bet po mėnesio ar pusantro aš išteku. Kadangi pajamos bus mano žinioje, jūs pamatysite, kad aš moku atsidėkoti.

Holmsas pasisuko prie rašomojo stalo, atrakino jį, išsitraukęs pasižiūrėjo į nedidukę užrašų knygele, kur buvo sužymėtos bylos.

- Ferintoš? - pasakė jis. - O taip, pamenu. Tai buvo byla dėl opalų diademos. Manau, tai atsitiko, kol mes dar buvome nepažįstami, Vatsonai. Galiu užtikrinti jus, madam, kad būsiu laimingas, galėdamas taip pat atidžiai tirti jūsų bylą, kaip tyriau ir jūsiškės bičiulės. O atlyginimas ne taip svarbu. Pati mano profesija jau yra atlyginimas. Taigi padengti išlaidas, kurių tikriausiai atsiras, galėsite ir vėliau. O dabar prašom papasakoti viską, kas padėtų mums suprasti jūsų bylą.

- Deja, - atsakė mūsų viešnia, - siaubingiausia ir yra tai, kad nuogaustaudama nesu visai tikra, o mano įtarinėjimais kyla vien dėl smulkmenų, kurios iš šalies gali pasirodyti visai nereikšmingos. Ir netgi tas vienintelis žmogus, kurį prašyti patarimo ir paramos turiu teisę, visa tai laiko nervingos moters prasimanymu. Nors jis to ir nesako, bet nesunku jo mintis išskaityti iš guodžiančių jo atsakymų ir nudelbtų akių. Bet aš girdėjau, pone Holmsai, kad jūs kiaurai permatote piktas žmonių užmačias. Gal jūs patarsite, kaip man elgtis iškilus pavojui.

- Aš klausau jūsų, madam.

- Vadinuosi Helen Stoner. Patėvis, pas kurį gyvenu, yra paskutinis seniausios Anglijoje saksų šeimos palikuonis. Toji giminė vakariniame Sario grafystės pakraštyje garsėjo kaip Stok Moreno Roi-lotai.

Holmsas linktelėjo galvą.

- Pavardė man žinoma, - pasakė jis.

- Ši šeima kadaise buvo viena turtingiausių Anglijoje. Jos valdos siekė šiaurėje Barkšyrą, o vakaruose Hempšyrą. Tačiau per paskutinį šimtmetį keturi iš eilės įpėdiniai negalėjo pasigirti taupumu, o galutinai šeimą sužlugdė vienas azartinių lošimų mėgėjas regentystės metais. Iš didžiulio dvaro liko vos keli

akrai žemės ir namas, statytas prieš du šimtmečius. Bet ir šią pastogę slegia sunki skolų našta. Paskutinis skvairas, jau visiškai nuskurdęs aristokratas, šiuose namuose vos besudurdavo galą su galu. Mano patėvis – vienturtis jo sūnus – suprato, jog jam reikia prisitaikyti prie naujų sąlygų. Giminaičiui sušelpus, jis baigė medicinos mokslus ir išvažiavo į Kalkutą. Būdamas gabus gydytojas ir valingo charakterio žmogus, ten jis ėmė sėkmingai verstis gydytojo praktika. Kelis kartus plėšikai mėgino apgrobti jo namus, ir tai jį labai įsiutino. Pykčio pagautas, jis mirtinai primušė čiabuvi savo tarną ir vos išvengė mirties bausmės. Ilgą laiką iškalėjęs, Anglijon grįžo palaužtas ir nusivylęs.

- Daktaras Roilotas, gyvendamas Indijoje, vedė mano motiną, ponią Stoner, jauną bengalų artilerijos generolo majoro Stonerio našlę. Mano sesuo Julija ir aš buvome dvynukės. Motinai antrą kartą ištekant, mes buvome tik dvejų metų. Jai priklausė gerokos pajamos – ne mažiau kaip tūkstantis svarų sterlingų per metus. Juos visus motina pagal testamentą paliko daktarui Roilotui, tik, jei mudvi kuri ištekėtume, patėvis turėjo kiekvienai kasmet mokėti tam tikrą pinigų sumą.

- Ką tik grįžusi į Angliją, motina mirė - žuvo prieš aštuonerius metus netoli Kru traukinio katastrofoje. Daktaras Roilotas, užuot bandęs verstis praktika Londone, pasiėmė mus į senuosius savo protėvių namus Stok Morene. Motinos paliktų pinigų mums visiškai užteko, ir atrodė, niekas nesutrikdys mūsų laimės.

- Tačiau per tą laiką nepaprastai pasikeitė mūsų patėvis. Užuot susibičiuliavęs ir lankęsis pas kaimynus, kurie iš pradžių nepaprastai džiaugėsi, vėl išvydę vieną iš Roilotų senojoje šeimos tėvonijoje, jis užsirakinęs dienų dienas tūnodavo namie, o žmonėse pasirodydavo nebent nirtingai pasiginčyti su pirmu pasitaikiusiu. Toks karščiavimasis, virstąs įtūžimu, buvo paveldimas šios giminės vyriškių bruožas, kuris, man regis, stipriau pasireiškė mano patėviui todėl, kad jis ilgokai gyveno tropikuose.

- Du iš daugelio gėdingų kivirčų baigėsi teisme, ir galų gale patėvis tapo kaimo siaubu, - jam pasirodžius, žmonės imdavo bėgti, nes žinojo, koks jis stiprus ir koks nežabotas esti jo įtūžis.

- Praėjusią savaitę jis nusviedė nuo tilto į upę mūsų kaimo kalvį. Ir tik sumokėję visus pinigus, kuriuos man vargais negalais pasisekė sugraibyti, tegalėjome išvengti dar vieno viešo skandalo.

Draugų jis neturėjo, išskyrus klajoklius čigonus. Tiems valkatoms jis leisdavo pasistatyti palapines ant tų kelių gervuogynais apaugusių akru žemės, kurią užėmė pati sodyba. Palapinėse jam rodomą palankumą patėvis priimdavo kaip padėką ir kartais ištisas savaites bastydavosi su čigonais. Be to, jis aistringai mėgo gyvulėlius, kuriuos jam iš Indijos atsiųsdavo vienas bičiulis. Šiuo metu jis turi gepardą ir beždžionę, kurie laisvai slampinėja aplink sodybą, gąsdindami kaimynus lygiai kaip ir jų šeimininkas.

- Dabar galite suprasti, kad mudviejų su vargše seserimi gyvenimas nebuvo malonus. Joks tarnas nepabūdavo pas mus. Ilgą laiką visus namų ruošos darbus atlikdavome mudvi. Mirdama ji teturėjo tik trisdešimt, o jos plaukai buvo gerokai žilstelėję, kaip ir mano dabar.

- Vadinasi, jūsų sesuo mirė?

- Ji mirė lygiai prieš dvejus metus. Kaip tik apie sesers mirtį ir noriu su jumis pasikalbėti. Jūs galite suprasti, kad, šitaip gyvenant, sunku susitikinėti su savo amžiaus ir padėties žmonėmis. Tiesa, mes turėjome tetą, panelę Onoriją Vestfeil, netekėjusią motinos seserį, gyvenančią netoli Haro. Kartais mums būdavo leidžiama trumpai paviešėti jos namuose. Prieš dvejus metus Julija nuvažiavo pas tą damą

Kalėdoms. Ten jis susipažino ir susižiedavo su jūrų laivyno atsargos majoru. Patėvis sužinojo apie šias sužadėtuves, seseriai grįžus. Vedyboms jis neprieštaravo, bet prieš dvi savaites iki sutuoktuvių atsitiko šiurpus dalykas, – aš netekau sesers, vienintelės savo draugės.

Šerlokas Holmsas sėdėjo atsilošęs krėsele, pasidėjęs galvą ant pagalvėlės ir dabar, pramerkęs akis pažvelgė į viešnią ir tarė:

– Prašau kuo smulkiau papasakoti visas detales.

– Man tai padaryti nesunku, nes kiekviena to baisaus įvykio smulkmena giliai įsirežė atmintyje. Kaip minėjau, dvaro rūmai labai seni ir gyvenami tik viename sparne. Čia miegamieji yra pirmajame aukšte, o svetainės yra vidurinėje pastato dalyje. Pirmas miegamasis yra daktaro Roiloto, antrasis – sesers ir trečiasis – mano. Visi miegamieji – visiškai atskiri kambariai. Juos jungia tik bendras koridorius. Ar aš aiškiai pasakoju?

– Labai aiškiai.

– Priešais tų trijų miegamųjų langus yra veja. Tą nelemtą naktį daktaras Roilotas anksti nuėjo į savo kambarį, bet mes žinojome, kad jis nemiega. Mat sesuo nepakėsdavo stipriai dvokiančių indiškų cigarų, kuriuos mėgo rūkyti patėvis, tad atėjo pas

mane. Susėdusios mes plepėjome apie besiantinančias jos vedybas. Vienuoliktą valandą ji pakilo eiti, bet stabtelėjusi prie durų atsigrėžė ir paklausė:

- „Sakyk, Helen, ar teko girdėti, kad naktį kas nors švilpautų?“

- „Ne, negirdėjau“, - atsakiau.

- „Manau, kad tu miegodama nešvilpauji?“

- „Žinoma, nešvilpauju. Bet kodėl tu klausai?“

- „Mat kelias pastarąsias naktis apie trečią valandą vis girdžiu kažką negarsiai, bet aiškiai švilpiant. Aš miegu labai jautriai, ir tas švilpimas mane pažadina. Negaliu pasakyti, iš kur garsas sklinda: iš gretimo kambario, o gal ir iš lauko. Pamaniau, paklausiu tave, ar tu kartais negirdėjai.“

- „Ne, negirdėjau. Čia greičiausia tie nenaudos čigonai palapinėse.“

- „Galbūt. Vis dėlto, jei švilpimas sklinda iš lauko, turėtum taip pat girdėti?“

- „Aš juk kiečiau miegu negu tu.“

- „Na, ne taip jau čia svarbu.“

Sesuo nusišypsojusi išėjo, ir aš netrukus išgirdau, kaip užsirakino savo kambario duris.

- Štai kaip, - tarė Holmsas. - O ar jūs visuomet užsirakindavote nakčiai?

- Visuomet.

- Kodėl?

- Atrodo, aš jums minėjau, kad daktaras laiko gepardą ir beždžionę, todėl mudvi būdavome ramios tik tada, kai užsirakindavome.

- Suprantu. Pasakokite toliau.

- Tą naktį negalėjau užmigti. Mane slėgė kažkoks neaiškus besiartinančios nelaimės nujautimas. Atsiminkite, mudvi su seserimi buvome dvynukės. O žinote, kokie artimi ryšiai sieja dvi taip artimai giminingas sielas. Tą naktį dūko audra: staugė vėjas, į langus plakė lietūs. Staiga audros šėlsmą perskrodė siaubingas moters klyksmas. Supratau, tai klykia mano sesuo. Šokau iš lovos, apsisupau skara ir išbėgau į koridorių. Vos atidariusi duris, išgirdau, man regis, kažkokį tylų švilpimą, kuri man sesuo minėjo, o po akimirkos pasigirdo žvangtelėjimas, – tarsi būtų nukritęs metalinis daiktas. Kai bėgau koridoriumi, atrakintos sesers kambario durys iš lengvo suposi ant vyrių. Pasibaisėjusiomis akimis spoksojau į jas, nežinodama, kas pro jas išeis. Koridoriaus lempas apšviestame tarpduryje svirduliuodama, tarsi girta, pasirodė sesuo perbalusiu veidu, ištiestomis į priekį rankomis, tarsi prašydama pagalbos. Pribėgusi ją apkabinau, bet tuo metu jos kojos ėmė klupti ir ji sukniubo ant grindų. Sesuo raičiojosi tarsi baisių

skausmų kamuojama, o kojas ir rankas jai traukė mėšlungis. Iš pradžių maniau, kad ji manęs nepažino. Tačiau aš niekad nepamiršiu, kaip, man pasilenkus, ji staiga suspigo veriančiu balsu:

- „O Dieve, Helen. Tai juosta! Margoji juosta!“

- Sesuo buvo dar kažką besakanti, bet, jai parodžius pirštu į daktaro kambarį, vėl prasidėjo mėšlungis, ir ji nebeištarė nė žodžio. Garsiai šūktelėjau patėvį, ir jis atskubėjo iš savo kambario tik su chatu. Kai jis pribėgo, sesuo jau buvo be sąmonės. Visos pastangos nuėjo veltui. Nors patėvis ir įpylė jai į burną brendžio ir pasiuntė gydytojo, Julija pamažu geso ir taip mirė, nebeatgavusi sąmonės. Štai kaip siaubingai baigė gyvenimą mylima mano sesuo.

- Sakykite, - tarė Holmsas, - ar jūs tikra, jog girdėjote tą švilpimą ir metalo žvangesį? Galėtumėt prisiekti?

- Lygiai to pat manęs paklausė tuomet atvykęs tardytojas. Esu linkusi manyti, kad neklystu, sakydama, jog girdėjau. Bet, tokiai vėtrai užaujant, seno namo girgždėjimas galėjo mane ir suklaidinti.

- Ar jūsų sesuo buvo apsirengusi?

- Ne, ji buvo tik su naktiniais marškiniais. Kairėje rankoje laikė degtukų dėžutę, o dešinėje - apdegusį degtuką.

- Vadinasi, ji, dėl kažko sunerimusi, užsižiebė šviesą. Tai labai svarbu. O kokias išvadas padarė tardytojas?

- Jis gana kruopščiai ištyrė šį įvykį, nes apie daktaro Roiloto elgesį grafystėje jau seniai sklido neokie gandai. Tačiau jam taip ir nepasisekė nustatyti jokios aiškesnės priežasties. Savo parodymuose aš patvirtinau, kad to kambario durys dar užšaunamos iš vidaus, o senoviškos langinės kas vakarą pritvirtinamos metalinėmis sklendėmis. Nuodugnai ištyrus sienas nustatyta, kad jose nesama jokių tuštumų. Nieko nepadėjo nė atidus grindų apžiūrėjimas. Kamino anga plati, bet užsidaro keturiais didžiuoliais krosniakaiščiais. Vadinasi, sesuo turėjo būti visiškai viena, kai ją užklupo mirtis. Be to, ant jos kūno nepastebėta jokių smurto pėdsakų.

- Na, o jeigu tai buvo nuodai?

- Gydytojai ją apžiūrėjo, bet nieko nerado.

- Tai nuo ko, jūsų nuomone, galėjo mirti ta nelaimingoji?

- Man atrodo, ji mirė vien tik iš baimės ir nervinio sukrėtimo, nors niekaip negaliu suprasti, kas būtent jai sukėlė siaubą.

- Ar čigonai tuo metu stovyklavo kur netoliese?

- Taip, visada jie sukinėjosi apie namus.

- O ar nieko jums nesako ta užuomina apie juostą - margąją juostą?

- Visaip galvojau. Kartais, kad tai tik kliedesys, kartais, kad tie žodžiai susiję su tais pačiais čigonais, kurių daugelis margomis juostomis apsiriša galvas.

Holmsas papurtė galvą, nes tokie aiškinimai jo nepatenkino.

- Čia toli gražu ne taip jau paprasta, - tarė jis. - Prašom toliau pasakoti.

- Nuo to laiko prabėgo dveji metai. Aš dar labiau jaučiausi vieniša. Tačiau prieš mėnesį artimas mano draugas, kurį pažinojau daugelį metų, paprašė mano rankos. Tai Armitedžas - Persis Armitedžas, pono Armitedžo iš Kreinvoterio, netoli Redingo, antrasis sūnus. Patėvis šioms vedyboms nesipriešina. Mes ruošiamės susituokti dar šį pavasarį. Prieš porą dienų vakariniame namo sparne buvo pradėtas remontas. Mano miegamojo sienoje darbininkai išmušė skylę, todėl man reikėjo persikelti į kambarį, kuriame mirė mano sesuo, ir netgi miegoti toje pačioje lovoje, kurioje ji miegojo. Ir įsivaizduokite mano siaubą vakar, kai aš, guldama ir galvodama apie baisią sesers mirtį, staiga nakties tyloje išgirdau tylų švilpimą, kuris buvo jos mirties pranašas.

Pašokusi iš lovos, užsidegiau lempą, bet kambaryje nieko nebuvo. Per daug sukrėsta, kad vėl galėčiau atsigulti, apsirengiau ir, kai tik prašvito, niekieno nepastebėta išsmukau iš namų. Iš priešais mūsų namus stovinčios „Karūnos“ užėigos pasiėmiau dvi-ratį vežimą ir atvykau į Lederhedą, o iš ten, šį rytą sėdusi į traukinį, atvažiavau čia su viena mintimi: jus pamatyti ir prašyti patarimo.

- Protingai pasielgėte, - pasakė mano draugas. - Bet ar jūs papasakojote viską?

- Taip, viską.

- Ne, panele Roilot, ne viską. Iš drovumo jūs kai ką nutylėjote apie patėvį.

- Ką jūs! Aš jūsų nesuprantu...

Užuoat atsakęs, Holmsas kiek atsmaukė juodais nėriniais papuoštą mūsų viešnios rankogalį: ant balto riešo aiškiai buvo matyti penkių pirštų paliktos nedidelės mėlynės.

- Su jumis grubiai elgiamasi, - pasakė Holmsas. Dama išraudo ir vėl užsidengė užgautą ranką.

- Patėvis - ūmus žmogus, - atsakė ji, - ir kažin ar jis pats jaučia savo jėgą.

Stojo ilga tyla. Parėmęs smakrą rankomis, Holmsas įsmeigė žvilgsnį į spragsinčią židinio ugnį.

- Tai labai painus dalykas, - pagaliau jis prabilo. - Prieš imdamasis kokių žygių, norėčiau išsiaiškinti daugybę smulkmenų. Tačiau negalime gaišti nė minutės. Jei nuvyktume šiandien į Stok Moreną, ar negalėtume apžiūrėti tų kambarių be jūsų patėvio žinios?

- Jis kaip tik minėjo šiandien važiuosiąs į miestą kažkokiu svarbiu reikalu. Gal jo nebus namie visą dieną ir niekas jums netrukdyt. Mes turime šeimninę, bet ji sena ir kvailoka, tad nesunku bus ja atsikratyti.

- Puiku! Ar jūs, Vatsonai, keliausite su mumis?

- Būtinai.

- Tada mudu abu važiuojame. O jūs pati ką ketinate daryti?

- Jei jau atvykau į miestą, noriu sutvarkyti vieną kitą reikalą. Tačiau grįšiu dvyliktos valandos traukiniu ir galėsiu jus laiku sutikti.

- Laukite mūsų tuoj po pietų. Aš irgi turiu šiokių tokių reikalų. Gal liksite ir papusryčiausite su mumis?

- Ne, man reikia eiti. Šiek tiek ant širdies lengviau pasidarė, kai viską išsipasakojau. Lauksiu jūsų šiandien po pietų.

Moteris užsidengė veidą tankiu juodu šydu ir išėjo iš kambario.

- Na, ką jūs apie visa tai manote, Vatsonai? - paklausė Šerlokas Holmsas, atsilošdamas kėdėje.

- Man atrodo, čia labai neaiškus ir kraupus dalykas.

- Gana neaiškus ir gana kraupus.

- Jei mūsų viešnia sakė teisybę, kad to kambario grindys ir sienos iš tiesų nepalietos, o pro duris, langą ir kaminą neįmanoma vidun patekti, tai jos sesuo neabejotinai buvo viena, kai ją ištiko ta paslaptinga mirtis.

- O kaip tada išsiaiškinti tą švilpimą naktį ir tuos keistus mirštančios moters žodžius?

- Nežinau.

- Kai sugretinu visus šiuos faktus: naktį girdimą švilpimą, gaują čigonų, kurie artimai bičiuliaujasi su senuoju daktaru, ir tai, kad jis nėra linkęs ištekinti savo podukros, paskui mirštančiosios kliedesį apie margąją juostą ir galų gale tai, kad panelė Stoner girdėjo metalinį žvangesį, kurį galėjo sukelti metalinė sklendė, vėl užkrintanti, uždarant langinę, - manau, kad, visa tai turint galvoje, gal pavyks šią paslaptį išaiškinti.

- Bet kuo čia tada dėti čigonai?

- Nežinau.

- Aš matau daug prieštaravimų mūsų hipotezėje.

- Aš taip pat. Ir kaip tik todėl šiandien važiuojame į Stok Moreną. Norėčiau įsitikinti, ar tie prieštaravimai tokie jau neįveikiami, ar vis dėlto juos galima išaiškinti. Bet ką čia velnias neša?

Mano bičiulis taip šūktelėjo, kai, staiga atsilapojus mūsų kambario durims, jose pasirodė augalotas vyriškis. Jis buvo labai keistai apsirengęs: ant galvos – juodas cilindras, su ilgoku puspalcium, aukštomis blauzdinėmis, o rankoje medžioklinis rimbas. Nepažįstamasis buvo toks aukštas ir stambus, kad jo cilindras siekė staktą, o pečiai vos tilpo tarpduryje. Iš didžiulio, saulės nudeginto ir raukšlių išvaگوto jo veido dvelkė pyktis, o įdubusiomis, tulžingomis akimis ir išsišovusia, prakaulia plona nosimi jis panėšėjo į plėšrų seną paukštį. Žvilgčiodamas čia į vieną, čia į kitą, šis vaiduoklis paklausė:

- Katras iš judviejų Holmsas?

- Tai aš, pone. Bet kol kas nežinau tamstos pavardės, – ramiai atsakė mano bičiulis.

- Aš – daktaras Grimsbis Roilotas iš Stok Moreno.

- O, meldžiu prisėsti, daktare, – maloniai tarė Holmsas.

- Nė nemanau. Čia buvo mano podukra. Aš atsekiau ją. Ką jinai jums pasakojo?

- Šiandien truputį šaltoka, - tarė Holmsas.

- Ką ji jums pasakojo? - nirdamas suriko senis.

- Sako, kad krokai šiemet gausiai žydės, - šalta-kraujiškai toliau dėstė mano draugas.

- Aha! Norite atsikratyti manimi? - suurzgė naujasis mūsų lankytojas ir, žengęs priekin, pagrūmojo medžiokliniu rimbu. - Pažįstu tave, niekše! Jau esu apie tave girdėjęs. Tu esi Holmsas, visur kaišiojęs savo nosį!

Mano draugas nusišypsojo.

- Tu landūnas!

Holmsas dar labiau pralinksmėjo.

- Tu Skotland Jardo šnipas!

Tada Holmsas iš visos širdies nusikvatojo.

- Tikras malonumas su jumis šnekėtis, - tarė jis. - Tik kai išeisite, uždarykite duris, nes čia smarkiai traukia skersvėjis.

- Išeisiu, kai viską pasakysiu. Nesikiškite į mano reikalus! Žinau, ta panelė Stoner buvo čia. Aš ją sekiau, ir su manim menki juokai. Žiūrėk! - Senis vikriai žengė priekin, pastvėrė žarsteklį ir galingomis rudomis rankomis sulenkė kaip rykštelę. - Žiūrėk - nepakliūk man po ranka! - piktai pridūrė ir,

trenkęs sulenktą žarsteklį į židini, dideliais žingsniais išžirgliojo iš kambario.

- Atrodo labai malonus žmogus, - tarė Holmsas juokdamasis. - Nesu toks galiūnas, bet jeigu jis būtų likęs, būčiau galėjęs parodyti, kad mano rankos už jo ne ką silpnesnės.

Taip sakydamas, jis paėmė tą patį plieninį žarsteklį ir staigiu mostu jį vėl ištiesino.

- Tik pamanykit, koks įžūlumas laikyti mane Skotland Jardo sekliu. Šis įvykis mus tik paskatins, ir aš tikiuosi, kad mažoji mūsų bičiulė nenukentės, taip neapdairiai leidusi šiam galvijui save sekti. O dabar, Vatsonai, mudu papusryčiausime, paskui nueisiu į Civilinių bylų kolegiją, kur tikiuosi gauti kai kurių duomenų, galinčių mums praversti šioje byloje.

Šerlokas Holmsas grįžo tik apie pirmą. Rankoje jis laikė mėlyno popieriaus lapą, visą išmargintą pastabomis ir skaičiais.

- Peržiūrėjau daktaro mirusios žmonos testamentą, - tarė Holmsas. - Kad geriau susigaudyčiau, turėjau apskaičiuoti dabartinę testamente minimų indėlių vertę. Bendros pajamos, kurios, mirus žmonei, siekė beveik 1100 svarų sterlingų, dabar, kritus žemės ūkio produktų kainoms, sudaro ne daugiau kaip 750 svarų sterlingų. Ištekėjus abiem dukterims,

joms priklausytų po 250 svarų sterlingų. Todėl aišku, kad tada šiam rūstuoliui tektų tik trupinėliai. Netgi vienos kurios mergaitės vedybos jam būtų gerokai sumažinusios pajamas. Šį rytą ne veltui pasidarbavau, nes pasisekė nustatyti, kas verčia daktarą nepageidauti vedybų. Dalykas nepaprastai rimtas, Vatsonai, nes senis žino, jog ir mudu domimės jo reikalais. Tad, jei jūs pasiruošęs, tuoj pat, paėmę kebą, važiuokite į Vaterlo. Norėčiau, kad pasiimtumėte revolverį. Tas žaisliukas yra nuostabus argumentas su džentelmenais, kurie lanksto plieninius žarstiklius kaip virvę. Manau, kad mums užteks revolverio ir dantų šepetėlio.

Vaterlo mes sėkmingai įsėdome į traukinį ir išvažiavome į Lederhedą, kurio užėjoje pasisamdėme vienkinį vežimaitį ir ketvertą penketą mylių riedėjome žavingomis Sario apylinkėmis. Diena buvo puiki, skaisčiai švietė saulė, danguje plaukiojo vos keli garbanoti debesėliai. Medžiai ir šalikelių gyvatorės leido pirmąsias atžalas. Oras kvepėte kvepėjo malonia žemės drėgme. Ši miela pavasario nuotaika keistai kontrastavo su siaubingu nusikaltimu, kurio važiavome tirti. Mano bičiulis, sunėręs ant krūtinės rankas ir užsismaukęs ant akių skrybėlę, sėdėjo vienkinčio priekyje, o nusvirusi ant krūtinės

jo galva rodė jį labai susimąščius. Staiga jis krūptelėjo, palietė man petį ir parodė tiesiai per pievas.

- Žiūrėkit! - tarė jis.

Atšlaitėje driekėsi milžiniškų medžių parkas, o pačiame viršuje pro medžių šakų tankmę kyšojo senų pilkų rūmų bokštai.

- Stok Morenas? - paklausė Holmsas.

- Taip, pone. Tai daktaro Grimsbio Roiloto dvaras, - atsakė vežėjas.

- Ten vyksta statybos, - tarė Holmsas, - mes kaip tik tuo reikalu.

- Čia kaimas, - parodė vežėjas į kiek atokiau kairėje stūksančių namų stogus. - Bet jei norite patekti prie dvaro rūmų, perlipkite pastaipėliu per šią tvorą, o toliau - takeliu per pievą. Štai ten, kur eina toji dama.

- Ir, kaip matyti, ta dama yra panelė Stoner? - paklausė Holmsas, ranka prisidengęs nuo saulės akis. - Manau, bus geriausia padaryti taip, kaip jūs sakote.

Mudu išlipome, užsimokėjome, ir vienkinkis vežimaitis nudardėjo atgal į Lederhedą.

- Aš pagalvojau, - pasakė Holmsas, lipdamas pastaipėliu per tvorą, - jog geriausia bus, jei vežėjas manys, kad mes čia atvykome kaip architektai ar

panašiais reikalais. Nebus tuščių kalbų. Laba diena, panele Stoner. Kaip matote, žodį ištesėjome.

Rytą Beikerio gatvėje apsilankiusi klientė skubėjo pasitikti mus švytinčiu veidu.

- Taip nekantriai jūsų laukiau, - sušuko ji, maloniai sveikindamasi. - Viskas susiklostė kuo puikiau-siai. Daktaras Roilotas išvyko į miestą ir tikriausiai negrįš iki vakaro.

- Mes turėjome malonumo susipažinti su daktaru, - tarė Holmsas ir keliais žodžiais nupasakojo, kaip viskas atsitiko. Panelė Stoner, išgirdusi šią žinią, išblyško.

- Dieve brangiausias! - sušuko ji. - Vadinasi, jis mane sekė.

- Taip atrodo.

- Jis toks klastingas, kad aš niekada nesijaučiu saugi. Ką jis pasakys grįžęs?

- Jam teks pačiam pasisaugoti, nes supras, jog esama gudresnių už jį. Šiąnakt turėsite užsirakinti. Jei jis imtų siautėti, mes nugabensime jus į Herou pas tetą. Na, o dabar negaiškime laiko. Būkite maloni - tuoj pat nuveskite mus į kambarius, kuriuos turime apžiūrėti.

Namas buvo iš pilkų, dabar apkerpėjusių akmenų. Centrinė jo dalis buvo aukštesnė, o du puslankiai

sparnai atrodė tarsi išsiskėtusios į abi puses krabo žnyplės. Vieno sparno langai buvo išdaužyti ir užkalti lentomis, o stogas kai kur įgriuvęs – tikras dvaro smukimo ženklas. Vidurinė dalis atrodė kiek gerėliau, o dešinysis namo sparnas buvo palyginti modernus: užuolaidos ant langų ir iš kaminų rūks-tančios melsvų dūmų sruogos sakė, kad šis sparnas gyvenamas. Prie vienos sienos kraiglijosi pastoliai, o mūre buvo išmušta skylė, bet, aplink vaikštinėdami, nematėme jokio darbininko. Holmsas nesku-bėdamas žengė šen bei ten apleista veja ir gana atidžiai apžiūrinėjo langus iš lauko pusės.

– Kaip suprantu, čia tas kambarys, kuriame jūs miegodavote, vidurinytis – sesers, o anas prie cen-trinės dalies – daktaro Roiloto.

– Gerai įspėjote, bet dabar aš miegu vidurinia-jame.

– Todėl, kad remontuojama? Tarp kitko, man atrodo, kad nėra jokio reikalo taisyti anos galinės sienos.

– Visai nėra. Manau, čia viskas daroma, norint iškelti mane iš to kambario.

– Aha! Tai jau kažką reiškia. Sakote, kitoje šių trijų kambarių pusėje yra koridorius, iš kurio galima į juos patekti. Ten, be abejo, yra ir langai?

- Yra, bet labai maži. Jie tokie siauri, kad pro juos pralįsti neįmanoma.

- Kai judvi nakčiai užsirakindavote duris, tai iš anos pusės į jūsų kambarius nebūdavo galima patekti. Na, o dabar, būkite maloni, nueikite į savo kambarį ir uždarykite langines.

Panelė Stoner išpildė mano draugo prašymą, o jis, atvėręs langą, atidžiai apžiūrėjo langines, o kai pamėgino atidaryti, nepasisėkė. Jose nebuvo jokio plyšelio įkišti peiliui ir juo pakelti sklendę. Tada su lęšiu Holmsas apžiūrėjo langinių vyrus, bet jie buvo geležiniai ir gana tvirtai įmūryti.

- Hm, - numykė Holmsas ir šiek tiek sutrikęs pasikasė smakrą. - Mano hipotezė susiduria su prieštaravimais. Niekas negalėtų pralįsti pro šias langines, kai jos uždarytos. Na, gerai. Pažiūrėsime, gal viduje šis tas paaiškės.

Mažos šoninės durelės vedė į išbalintą koridorių, iš kurio galima buvo pakliūti į šiuos tris miegamuosius. Holmsas atsisakė apžiūrėti trečiąjį kambarį, todėl iš karto įėjome į antrąjį, kur dabar miegojo panelė Stoner ir kuriame taip kraupiai mirė jos sesuo. Tai buvo nedidelis, paprastas su žemomis lubomis ir židinio anga kambariukas, būdingas seniems provincijos dvarų namams. Viename

kampe stovėjo ruda komoda, kitame – balta antklode užtiesta siaura lova, kairėje lango pusėje – tualetinis staliukas ir du nedideli pinti krėslai. Štai ir visi kambario baldai, neskaitant kvadratinio minkšto kilimo viduryje. Grindys aplinkui iš rudo, kirvarpų išgraužto ąžuolo, bet seno ir bespalvio, matyt, neliesto nuo pastatymo dienos. Holmsas pasitraukė vieną krėslą į kampą ir tyliai sėdėjo, akylai žvalgydamasis po visą kambarį, įsidėmėdamas kiekvieną smulkmeną.

– Kam skirta skambinti šiuo skambalu? – pagaliau paklausė Holmsas, rodydamas į storą juostą, kuri kabėjo šalia lovos ir kurios spurgai lietė pagalvį.

– Tarnaitei.

– Skambalas atrodo naujesnis negu kiti kambario daiktai.

– Taip. Jis įtaisytas tik prieš dvejus metus.

– Turbūt jūsų sesuo to prašė?

– Ne, niekados negirdėjau, kad ji būtų juo naudėjusi. Mes visuomet pačios savimi pasirūpindavome.

– Iš tiesų čia visai neverta turėti tokį dailų skambalą. Jūs man atleiskite, bet noriu keletą minučių žvilgtelėti į grindis.

Keturpėsčias, su lupa rankose, klupinėdamas šen ten Holmsas atsidėjęs apžiūrinėjo kiekvieną grindų

plyši, o paskui lygiai taip pat kambario panelius. Tada priėjo prie lovos, kuri laiką įdėmiai į ją žiūrėjo ir apžvelgė akimis sieną. Galų gale, pačiupęs skambalo juostą, smarkiai timptelėjo.

- Na, žinoma, čia gryna apgaulė, - pasakė Holmsas.

- Ar jis neskamba?

- Ne. Juosta netgi prie vielos nepirišta. Labai įdomu! Dirstelėkite, - juosta pritvirtinta prie vašo kaip tik virš ventiliatoriaus angelės.

- Kaip keista! Anksčiau aš to nepastebėjau.

- Labai keista! - burbtelėjo Holmsas, tampydamas juostą. - Šiame kambaryje keli daiktai mane stebina. Pavyzdžiui, koks kvailys galėjo vesti ventiliatorių į kitą kambarį, kai nė kiek ne daugiau triūso būtų prireikę išvesti jį į gryną orą.

- Ventiliatorius taip pat visai naujas, - pasakė dama.

- Tikriausiai įtaisytas tuo pačiu metu, kaip ir skambalas? - spėjo Holmsas.

- Taip, maždaug vienu metu kambaryje buvo padaryti keli nedideli pakeitimai.

- Ir, pasirodo, jie labai įdomūs - neskambąs skambalas ir nevėdinantis ventiliatorius. Jums leidus, panele Stoner, ištirsime daktaro Roiloto kambarį.

Šis kambarys buvo kiek didesnis negu podukros, bet apstatytas taip pat paprastai, kaip ir anas. Sude-damoji lova, nedidelė medinė lentyna, pilna knygų, daugiausia apie techniką, šalia krėslas, paprasta medinė kėdė prie sienos, apvalus stalas ir didžiulis metalinis seifas – tai visi didesni daiktai. Holmsas lėtai apėjo kambarį, kuo atidžiausiai apžiūrinėdamas viską, kas jį domino.

– Kas čia sudėta? – paklausė jis, paliesdamas seifą.

– Patėvio raštai.

– Vadinasi, jūs matėte, kas jame laikoma?

– Tik vienintelį kartą, prieš kelerius metus. Pamenu, jis buvo pilnas popierių.

– Ar jame nėra, sakysime, katės?

– Nėra. Kodėl jums šovė tokia keista mintis?

– Nagi, pasižiūrėkite štai čia! – jis pakėlė mažą pieno lėkštutę, padėtą ant seifo.

– Ne, katės mes neturime, bet yra gepardas ir beždžionė.

– O! Iš tiesų! Juk gepardas – tai didžiulė katė. Bet nemanyčiau, kad jam užtektų tokios lėkštelės pieno. Ir dar šį tą aš norėčiau išsiaiškinti.

Holmsas atsitūpė priešais medinę kėdę ir labai įdėmiai apžiūrėjo jos sėdynę.

- Dėkoju. Taip ir maniau, - tarė jis pakildamas ir išsidėdamas į kišenę lešį. - Dirstelėkite, čia šis tas yra įdomaus.

Holmsą sudomino nedidelis šikšninis bizūnas, užkabintas ant vieno lovos kampo. Tačiau šis bizūnas buvo susuktas ir taip sulenktas, kad viename gale sudarė kilpą.

- Ką jūs manote apie tai, daktare Vatsonai?

- Paprastas šikšninis rimbas. Tik nesuprantu, kodėl jis taip surištas.

- Ne toks jau paprastas. O Dieve! Kiek pikto pasaulyje! Ir blogiausia, jei nusikaltimui savo sugebėjimus ir protą paskiria protingas žmogus. Manau, užtenka to, ką matėme, panele Stoner. Jums leidus, eime į lauką.

Niekados mano draugas dar nebuvo toks niūrus ir prislėgtas, kaip tada, kai, apžiūrėję kambarius, išėjome laukan. Mes kelis kartus pavaikštinėjome iš vieno vejų galo į kitą, bet nei panelė Stoner, nei aš netrukdėme Holmsui, kol jis, pagaliau pakirdęs iš gilaus susimąstymo, pats prabilo:

- Itin svarbu, kad jūs, panele Stoner, elgtumėtės taip, kaip jums pasakysiu.

- Be abejo, aš taip viską ir darysiu.

- Dalykas pernelyg rimtas, ir negalima nė kiek dvejoti, nuo to priklausys jūsų gyvybė.
 - Aš visiškai jūsų rankose, pone Holmsai.
 - Pirmiausia, šią naktį jūsų kambaryje turime būti mes abu, mano draugas ir aš.
- Panelė Stoner ir aš nustebę pasižiūrėjome į mano bičiulį.
- Taip, tai būtina. Neaiškinsiu, kodėl. Ar štai ten tas namas kaimo užėiga?
 - Taip, tai „Karūnos“ užėiga.
 - Labai gerai. Ir iš ten matyti jūsų langai?
 - Žinoma, matyti.
 - Kai grįš jūsų patėvis, neišeikite iš savo kambario neva dėl galvos skausmo. Išgirdusi, jog daktaras atsigulė, atidarykite kambario langinę ir palikite atsklęstą langą, o kaip signalą mums lange pastatykite lempą. Tada, pasiėmusi, kas reikia, tyliai išėikite į kambarį, kuriame miegodavote lig šiolei. Kad ir remontas, vieną naktį kaip nors ten ištversite.
 - O taip, lengvai.
 - Visa kita palikite mums.
 - O ką jūs darysite?
 - Mudu naktį praleisime jūsų kambaryje ir pamatysime, kas kelia tą švilpesį, kuris drumsčia jūsų ramybę.

- Tikriausiai, pone Holmsai, jūs jau padarėte išvadą, – tarė panelė Stoner, prisilietusi jo rankos.

- Galbūt kad taip.

- Tada, dėl Dievo meilės, sakykite, dėl ko mirė mano sesuo?

- Prieš pasakydamas turiu rasti aiškesnių įrodymų.

- Tuomet nors patvirtinkite mano nuomonę, kad ji mirė nuo staigaus išgąščio.

- Nemanau, kad dėl to. Greičiau dėl konkretesnės priežasties. O dabar, panele Stoner, mums laikas eiti, nes, jei daktaras Roilotas grįžtų ir pamatytų mus, visa ši mūsų kelionė nueitų niekais. Likite sveika ir nebijokite. Jei tik darysite taip, kaip susitarėme, galite ramiai ilsėtis, – netrukus pašalinsime visus jums gresiančius pavojus.

Mums be didelio vargo pasisekė išsinuomoti „Karūnoje“ miegamąjį ir svetainę. Jie buvo viršutiniame aukšte. Pro langą puikiausiai matėsi alėjos vartai ir Stok Moreno namo gyvenamasis sparnas. Jau temstant pamatėme parvažiuojantį daktarą Grimsbį Roilotą. Dūluojanti vakaro prieblandoje milžiniška jo figūra atrodė dar didesnė, palyginti su smulkaus sudėjimo vežėju vaikinuku, kuris ilgokai krapštėsi, atidarydamas masyvius geležinius var-

tus. Netrukus išgirdome kimų griausmingą daktaro balsą ir pamatėme, su koku įtūžiu jis pagrūmojo jaunuoliui. Vienkinkis vežimaitis nuvažiavo, o po kelių minučių pro medžius vieno kambario languose sumirgėjo šviesa.

Sutemos tirštėjo. Po kiek laiko, mudviem sėdint tamsoje, Holmsas pasakė:

- Žinote, Vatsonai, vis tebedvejoju: imti jus šiąnakt su savim ar ne. Šis nuotykis gana pavojingas.

- Ar galėsiu jums kuo praversti?

- Jūsų dalyvavimas gali būti neįkainojamas.

- Tuomet einu su jumis.

- Nuoširdžiai dėkoju.

- Jūs kalbate apie pavojų. Matyt, tuose kambariuose kai ką daugiau pamatėte negu aš.

- Ne, manau, kad padariau tik daugiau išvadų negu jūs. O matėme abudu lygiai tą patį.

- Nieko kita keista nemačiau, tik skambalo juostą. Kam ji skirta, prisipažinsiu, nesupratau.

- Ventilatorių taip pat matėte?

- Taip, bet nemanyčiau, kad nedidelė skylė iš vieno kambario į kitą reikštų ką nors nepaprasta. Ji tokia siaura, kad vargu ar žiurkė pro ją pralįstų.

- Dar prieš atvykstant į Stok Moreną, aš jau žinojau, kad rasime ventilatorių.

- Nejaugi?

- Taip, taip, žinojau. Prisimenate, ji sakė, kad sesuo užuosdavusi daktaro Roiloto cigarų kvapą. Ką gi tai reiškia? Vadinasi, šiedu kambariai koku nors būdu susisiečia. Tas susisiekimas turėjo būti labai neženklus, nes kitaip tardymo metu jis būtų pastebėtas. Nutariau, jog tai ventiliatorius.

- Bet nematau čia nieko bloga.

- Gal būtų ir taip, jei ne keistas sutapimas: padaromas ventiliatorius, pakabinama juosta, ir dama, mieganti toje lovoje, miršta. Argi tai jūsų nestebina?

- Kol kas nematau jokio ryšio.

- O ta lova jums nepasirodė kuo nors keista?

- Niekuo.

- Ji pritvirtinta prie grindų. Ar matėte kada tokią lovą?

- Gal ir nemačiau.

- Moteris negalėjo paslinkti savo lovos. Ji turėjo visad stovėti kaip tik prie ventiliatoriaus ir juostos, kuri ne skambinimui ten pakabinta.

- Holmsai, - sušukau aš, - lyg ir pradėdus suprastis tas jūsų užuominas. Atrodo, mes atvykome pačiu laiku, kad užbėgtume už akių klastingam ir siaubingam nusikaltimui.

- Ganėtinai klastingam ir ganėtinai siaubingam. Jei nusikaltimų griebiasi gydytojas, jis darosi didžiausias nusikaltėlis. Jis nestokoja nei žinių, nei drąsos... Šis žmogus labai gudrus, bet aš manau, Watsonai, kad mudu būsime už jį gudresni, nors, kol prauš, baimės pakaks ir mums. Na, baikime šias šnekas. Ramiai užtraukime po dūmą ir keletą valandų paplepėkime apie ką nors linksmesnio.

Kokią devintą valandą šviesa tarp medžių užgeso, ir dvaro rūmai paskendo tamsoje. Lėtai praslinko dvi valandos, kol staiga lygiai vienuoliktą priešais mus suspindo ryškus žiburėlis.

- Tai signalas mums, - tarė Holmsas, pašokęs ant kojų. - Jis šviečia viduriniame lange.

Išeidamas Holmsas trumpai paaiškino šeimininkei, kad išsiruošėme pas pažįstamą vėlyvam vizitui ir galbūt ten pernaktuosime. Netrukus mudu jau atsidūrėme tamsoje ir žingsniavome keliu. Į veidus pūtė šaltokas vėjas, o priekyje spingsąs mirkčiojantis geltonas žiburėlis buvo mūsų kelrodis, atliekantis kraupų uždavinį.

Kadangi sodybą supanti siena nebuvo taisoma ir daug kur išgriuvusi, mudu gana nesunkiai atsidūrėme senajame parke. Skverbdamiesi pro medžius,

pasiekėme veją ir, ją perėję, jau ketinome lipti per langą, tik staiga iš laurų tankumyno išniro kažkokia į šlykštų išsigimėlį vaiką panaši baidyklė ir pasivartaliojusi, trūkčiodama letenas, dingo tamsoje.

- O Dieve! - sušnibždėjau aš. - Ar matėte?

Akimirką ne tik aš, bet ir Holmsas išsigando. Susijaudinęs jis tarsi replėmis suspaudė mano ranką, bet netrukus ėmė tyliai kikenti ir pašnibždėjo man į ausį:

- Nieko sau šeimininko namiškiai. Čia juk beždžionė!

Aš buvau visai pamiršęs, kad daktaras mėgsta tuos keistus padarus. O kurgi gepardas, kuris bet kuriuo momentu gali užsikarti mums ant sprando? Prisipažinsiu, net lengviau atsikvėpiau, kada, kaip ir Holmsas, nusiavęs batus, atsidūriau miegamajame. Mano kolega kuo tyliausiai uždarė langines ir, pastatęs lempą ant stalo, apžvelgė kambarį. Kambaryje viskas atrodė taip, kaip buvome matę dieną. Stengdamasis būti kuo atsargesnis, Holmsas prisiartino prie manęs ir, pridengęs lūpas delnu, vos girdimai sušnibždėjo.

- Mažiausias triukšmas sužlugdys mūsų planus.

Linktelėjęs galvą, aš parodžiau Holmsui, kad supratau.

- Reikės sėdėti tamsoje - jis pamatytų šviesą pro ventilatorių.

Aš vėl linktelėjau.

- Tik jokių būdu neužmikite, - nuo to gali priklausyti jūsų gyvybė. Paruoškite dėl visa ko revolverį - gali prireikti. Aš sėdėsiu ant lovos krašto, o jūs ant šios kėdės.

Išsiėmęs revolverį, pasidėjau jį ant stalo kampo.

Holmsas buvo atsinešęs ilgą šmaikščią lazdelę. Ją pasidėjo šalia savęs, o už jos - degtukų dėžutę ir žvakę. Tada užgesino lempą, ir mudu paskendome tamsoje.

Ar pamiršiu kada nors tą siaubingąją naktį? Negirdėjau nė menkiausio garso, netgi savo bičiulio kvėpavimo, nors žinojau, kad jis sėdi už kelių pėdų nuo manęs išplėstomis akimis, lygiai taip pat įsitemęs, kaip aš. Pro langines neprasiskverbė jokia šviesa, tad sėdėjome visiškoje tamsoje. Kartkartėmis iš lauko mūsų ausis pasiekdavo pelėdos riksmas, o kartą pačioje palangėje išgirdome kažkokį pratisą lyg katės kniaukimą: iš tikrųjų po parką laisvai sau slampinėjo gepardas. Kas ketvirtį valandos iš tolo atbanguodavo duslūs bažnyčios laikrodžio dūžiai. Kokie be galo ilgi atrodė tie ketvirčiai! Laikrodis

išmušė dvyliktą valandą, pirmą, antrą, trečią, o mudu vis dar tyliai sėdėjome, kažko laukdami.

Staiga kažkur ties ventiliatoriumi švystelėjo ir tuoj pat užgeso šviesa. Paskui kambaryje pasklido aitrus degančių riebalų ir įkaitusio metalo kvapas. Kažkas aname kambaryje uždegė slaptą žibintą. Išgirdau kažką atsargiai vaikstant, o paskui vėl viskas nuščiuvo, tik kvapas kaskart aštrėjo. Kokį pusvalandį sėdėjau, ištempęs ausis. Tuomet staiga pasigirdo kitas garsas, vos ausimis sugaunamas, tylus, tarsi pro arbatinuko snapelį būtų šnypštusi garų srovelė. Vos tik išgirdęs tą garsą, Holmsas pašoko nuo lovos ir, čirkstelėjęs degtuką, smarkiai tvojo nendrine lazdele per skambalo juostą.

- Ar matote ją, Vatsonai? - sušuko jis lyg nesavas. - Matote?

Bet aš nieko nemačiau. Tiesa, kai Holmsas užžiebė žvakę, išgirdau tylų, aiškų švilpimą, tačiau staigiai tvykstelėjusi šviesa apakino mano išvargusias akis, tad negalėjau pasakyti, ką mano draugas taip įnirtingai talžo lazdele. Aš pamačiau tik mirtinai išbalusį, pasibjaurėjimo bei siaubo iškraipytą Holmsso veidą.

Paskui Holmsas liovėsi daužęs juostą ir įsmeigė akis į ventiliatorių. Ir staiga nakties tylą pervėrė

siaubingas riksmas, kokio niekada nesu savo gyvenime girdėjęs. Tai buvo gergždžiantis skausmo, baimės ir pykčio kupinas šauksmas, kuris kaskart vis stiprėjo ir galop pavirto neapsakomu riksmu. Vėliau sklido šnekos, kad jis iš miegų pažadinęs žmones kaime ir net tolimoje klebonijoje. Šiurpas nusmelkė mūsų širdis; lyg stabo ištiktas, žiūrėjau į Holmsą, o jis į mane, kol nutilo paskutinis aiktelėjimas. Vėl įsiviešpatavo tylą.

– Ką visa tai reiškia? – vos pralemenau.

– Tai reiškia, kad viskas baigta, – atsakė Holmsas. – Ir galbūt taip geriausia. Pasiimkite revolverį. Mudu eisime į daktaro Roiloto kambarį.

Visiškai nusiraminęs, Holmsas uždegė lempą ir, pasišviesdamas kelią, išėjo į koridorių. Dukart pasibeldęs į daktaro duris ir nesulaukęs atsakymo, Holmsas paspaudė durų rankeną ir įėjo į kambarį. Su revolveriu rankoje, nė žingsnio neatsilikdamas nuo draugo, ir aš įėjau iš paskos.

Mudu išvydome nepaprastą reginį. Ant stalo stovėjo pusiau uždengtas žibintas, plonu spindulių pluoštu apšviesdamas pravirą geležinį seifą. Šalia stalo, ant medinės kėdės, sėdėjo daktaras Grimsbis Roilotas su ilgu, pilku chalatu, iš po kurio kyšojo kojos, apautos raudonomis turkiškėmis šliurėmis be

užkulnių. Ant jo kelių gulėjo ilgas trumpakotis šikšninis rimbas, tas pats, kurį matėme dieną. Daktaro smakras buvo užverstas į viršų, o sustingęs bausis žvilgsnis įbestas į lubas. Apie galvą išvydome keistą juostą, geltoną su rusvomis dėmėmis ir stangriai apvyniotą. Kai mudu įėjome, žmogus net nesujudėjo ir neištarė nė žodžio.

– Margoji juosta! – sušnibždėjo Holmsas.

Žengtelėjau žingsnį į priekį. Keistasis daktaro galvos apdaras ėmė judėti, ir iš po plaukų ėmė stiebtis pasibjaurėtina paplokščia gyvatės galva.

– Tai pelkių angis, – sušuko Holmsas. – Nuodingiausia gyvatė Indijoje. Daktaras mirė, nepraėjus nė dešimčiai sekundžių nuo įgėlimo. Kas kardą pakelia, nuo kardo ir žūva, arba – nekask kitam duobės, pats įpuls. Įgrūskim šį gyvį atgal į jo urvą, tada parūpinsime panelei Stoner kokią pastogę ir pranešime vietos policijai, kas čia nutiko.

Taip sakydamas, Holmsas vikriai pačiuopo rimbą, gulintį ant velionio kelių, ir užnėręs kilpą šliužui ant kaklo, nutraukė jį nuo keisto sosto. Paskui, laikydamas atokiau nuo savęs, Holmsas nunešė nelabąją į geležinį seifą ir įmetęs užtrenkė duris.

Štai tokie tikri faktai apie daktaro Grimsbio Roioto iš Stok Moreno mirtį. Neverta toliau tęsti ir

taip jau ilgo pasakojimo, kaip mudu pranešėme šią liūdną žinią išgąsdintai nuotakai, kaip ją rytiniu traukiniu nugabenome į Herą gerosios tetos globon, arba kaip oficialioji kvota galiausiai padarė išvadą, kad daktarą ištiko tokia lemtis, neatsargiai žaidžiant su pavojingu savo numylėtiniu. O tikrą įvykių vaizdą susidariau tik kitą dieną, kai mudu su Šerloku Holmsu keliavome atgal.

- Mano brangusis Vatsonai, - tarė jis. - Aš buvau padaręs visiškai klaidingą išvadą, ir tai rodo, kad pavojinga spręsti, neturint pakankamai duomenų. Čigonų sukinėjimasis, žodis „juosta“, kuri ištare vargšė mergina, be abejo, norėdama paaiškinti tai, ką ji išvydo tą trumpą akimirksnį, įžiebusi degtuką, - mane ir suklaidino. Vienintelis mano nuopelnas, kuriuo galiu pasigirti, yra tas, kad aš bematant supratau savo klaidą, jog merginai negalėjo grėsti joks pavojus iš langų ir durų pusės. Kaip jau esu minėjęs, mane beregint sudomino tas ventiliatorius ir kabanti prie lovos skambalo juosta. Kai išaiškėjo, kad toji juosta pakabinta dėl akių ir kad lova pritvirtinta prie grindų, tučtuojau įtariau, kad juosta yra lyg tiltas pereiti kažkam nuo ventiliatoriaus skylės iki lovos. Tik tada man toptelėjo mintis, kad čia gali būti gyvatė. Prisiminęs pasakojimą, kad daktaras

gaudavo įvairių gyvūnų iš Indijos, supratau tikriausiai pasukęs teisingu keliu. Tiktai tokiam gudriam ir beširdžiui Rytuose gyvenusiam žmogui galėjo ateiti galvon mintis panaudoti tokius nuodus, kurių negalima iširti jokiais chemikalais. Jo akimis žiūrint, šių nuodų geras privalumas buvo dar ir tas, kad jie veikė iš karto. Iš tiesų tardytojas turėjo būti itin įžvalgas, kad pastebėtų odoje tuos du mažyčius taškelius, kurie parodytų, jog gyvatė, prakirtusi juos dantimis, suleido mirtiną skystį. Tada prisiminiau švilpimą. Be abejo, daktaras turėjo susigrąžinti gyvatę nuo aukos į savo kambarį prieš išauštant. Matyt, pienu, kuri matėme, jis gyvatę atsiviliodavo atgal. Įleisdavo ją pro tą ventiliatorių parinkęs tinkamiausią, jo nuomone, laiką ir būdavo tikras, kad nelaboji, nušliaužusi juosta žemyn, pasieks lovą. Gyvatė iš karto galėjo ir neįkasti gulinčiosios. Gal šitai būtų kartojęsi net kokią savaitę, bet anksčiau ar vėliau ji turėjo nužudyti savo auką.

- Šias išvadas padariau, dar prieš įeidamas į daktaro kambarį. Apžiūrėjęs kėdę, pamačiau, kad šeimininko dažnai stovėta ant jos. Aišku, norint pasiekti ventiliatorių, jam reikėjo pasilypėti. Pamačius kambaryje seifą, pieno lėkštutę ir rimbo kilpą, galutinai išsisklaidė paskutinės mano dvejonės. Metalinis

žvangtelėjimas, kuri girdėjo panelė Stoner, matyt, pasigirdo, patėviui skubiai uždarant baisųjį gyvūną į seifą. Padaręs tokias išvadas, aš ėmiausi jums jau žinomų priemonių – viską patikrinti. Išgirdęs gyvatės šnypštimą, – tikriausiai ir jūs jį girdėjote, – nedelsdamas uždegiau šviesą ir kirtau lazdele.

– Norėdamas nuginti ją atgal pro ventiliatorių?

– Ir taip ją priverčiau užpulti savo šeimininką.

Keli lazdelės kirčiai gyvatę smarkiai įsiutino, ir grįžusi ji užpuolė pirmą pasitaikiusį žmogų. Vadinasi, be jokios abejonės, aš tiesiogiai atsakingas už daktaro Grimsbio Roiloto mirtį. Tačiau nepasakyčiau, kad šis nusikaltimas sunkiai slėgtų mano sąžinę.

MASGREIVŲ GIMINĖS APEIGA

Mane dažnai stebino keista mano draugo Šerloko Holms'o charakterio ypatybė. Nors jis protinio darbo metodais naudojosi kuo tiksliausiai bei nuosekliausiai ir nors visados stengėsi atrodyti prašmatniai apsirengęs, bet asmeniniame gyvenime buvo vienas netvarkingiausių žmonių, kurio įpročiai galėjo išvesti iš kantrybės kiekvieną kartu su juo gyvenantį.

Nesakau, kad pats šiuo atžvilgiu būčiau be priekaištų. Netvarkingas darbas Afganistane, sustiprinęs bohemiško gyvenimo polinkį, padarė mane dar netvarkingesnę, negu tai galima gydytojui. Vis dėlto aš jaučiau saiką, bet, kai pamačiau žmogų, laikantį savo cigarus anglių kibire, tabaką – persiškoje šlepetėje, o neatsakytus laiškus prismeigtus lenktiniu peiliu pačiame medinės židinio atbrailos viduryje, tada pradėjau įsivaizduoti esąs dorybių įsikūnijimas. Taip pat visados maniau, kad šaudyti iš pistoleto yra pramoga, tinkanti tik lauke. Tačiau kai gerai nusiėkęs Holmsas atsidrėbdavo krėsele su revolveriu bei kokia šimtaine šovinių ir imdavo kulkomis rašyti

sienoje patriotiškus karalienės Viktorijos inicialus, puikiai suprasdavau, jog tie pratimai anaip tol nepuošia nei mūsų buto atmosferos, nei jo išvaizdos.

Mūsų kambariuose amžinai būdavo primėtyta visokiausių chemikalų ir su nusikaltimais susijusių daiktų, kurie atsidurdavo netikėčiausiose vietose, sakysime, svetainėje ar kitoje, dar mažiau pageidautinoje vietoje. Vis dėlto didžiausia našta man buvo Holmsio raštai. Jis jokiū būdu nenorėjo naikinti dokumentų, o ypač susijusių su anksčiau nagrinėtomis jo bylomis. Tačiau sutvarkyti savo raštus jam vos užtekdavo jėgų vieną ar du kartus per metus. Kažkur padrikuose savo užrašuose jau esu minėjęs, kad po veržlių energijos antplūdžių per nuostabius tyrinėjimus, kurie jį išgarsino, būdavo visiško abejingumo valandų. Tuomet jis tysodavo, vos įstengdamas nusiropšti nuo sofos prie stalo, pagroti smuiku ar paskaityti knygą. Taip mėnesis po mėnesio jo raštai vis kaupdavosi, kolei visi kambario kampai būdavo užversti rankraščių šūsnimis, kurių jokiū būdu niekas neturėdavo teisės nei deginti, nei judinti be savininko žinios.

Vieną žiemos vakarą man sėdint prie židinio ir Holmsui baigiant klijuoti iškarpas į savo knygą, išdrįsau užsiminti, kad jis paskirtų kokią porą vakarų

kambariui aptvarkyti. Holmsas negalėjo nuneigti teisėto mano prašymo, todėl rūškanu veidu nuslamfino į savo miegamąjį, iš kurio netrukus atsitempė didelę skardinę dėžę. Pasitraukęs į vidurį kambario ir atsisėdęs priešais ant kėdės, jis atidarė antvožą. Pamačiau, kad trečdalis dėžės prikimšta popieriaus pluoštu, perrištą raudonu kaspinu.

- Čia yra nemaža įdomių dalykų, Vatsonai, - tarė jis, šelmiškai žiūrėdamas į mane. - Aš manau, jeigu žinotumėt viską, kas yra šioje dėžėje, tai, užuot liepęs dar daugiau ją prikrauti, paprašytumėt kai ką iš jos išimti.

- Vadinas, čia sudėti ankstesnių jūsų bylų dokumentai? - paklausiau. - Aš ne kartą apgailestavau, kad neturiu ničnieko apie jas užsirašęs.

- Taip, mielas. Visi šie dalykai spręsti tuomet, kai dar neturėjau savo biografo, kuris išgarsintų mano vardą.

Švelniai ir rūpestingai jis kraustė iš dėžės vieną ryšulėlį po kito.

- Ne visas jas man pasisekė išnarplioti, Vatsonai, - prisipažino jisai. - Tačiau iš jų pasitaikė ir tikrai įdomių. Štai užrašai apie Tarltono nužudymą. O čia byla apie vyno pirklį Vamberį. Arba atsitikimas su sena ruse. Keista istorija apie aliumininį ramentą.

Šit nuodugni ataskaita apie šleivakojį Rikoletį ir jo bjauriają žmoną. Aure... čionai – iš tikrųjų šis tas nuostabaus...

Jis siektelėjo į patį skrynios dugną ir išsitraukė mažą medinę dėželę, kokiose esti sudėti vaikų žaislai. Atstūmęs jos dangtelį, jis išėmė aptrintą popieriaus lapuką, senamadišką žalvarinį raktą, medinį kuolelį su pririštu virvelės kamuoliuku ir tris senus aprūdijusius metalinius skritulius.

– Na, mielasis, kaip tau patinka visas šis lobis? – paklausė šypsodamasis Holmsas, kai aš nustebeęs spoksojau į išimtuosius daiktus.

– Įdomi kolekcija.

– Labai įdomi. O su ja susijusi istorija dar įdomesnė.

– Ar šie daiktai taip pat turi savo istoriją?

– Dar daugiau: jie patys yra istorija.

– Ką jūs norite tuo pasakyti?

Šerlokas Holmsas paėmė tuos daiktus ir vieną po kito išdėliojo ant stalo krašto. Paskui jis vėl atsisėdo į krėslą ir peržvelgė juos spindinčiomis iš pasitenkinimo akimis.

– Štai viskas, – tarė jis, – ką pasilikau atminimui iš bylos apie Masgreivų giminės apeigą.

Aš jau ne kartą iš Holmsa buvau girdėjęs šį atsitikimą, bet nepasisekė jo išklausti smulkiau.

- Labai dėliaugčiausi, - paprašiau, - jeigu plačiau apie ją papasakotumėte.

- Ir palikčiau netvarkęs priešniaukštą kambarį, - pasišaipė Holmsas. - Galų gale, Vatsonai, jūsu tvarka nereikalauja daug pastangų. Tačiau norėčiau, kad jūs ir šią bylą įrašytumėte į savo metraščius, nes joje esama tokių detalių, kurios, mano nuomone, yra kone vienintelės ne tik Anglijoje, bet ir kitų šalių kriminalistikos istorijoje...

- Turbūt prisimenate atsitikimą su Glorija Skot ir mano pokalbį su nelaimingu vyriškiu, apie kurio likimą jums pasakojau. Tuomet pirmąkart mane sudomino seklio profesija, vėliau tapusi viso gyvenimo tikslu. Dabar mano vardas toli ir plačiai žinomas. Tiek visuomenė, tiek ir oficialūs asmenys mane laiko paskutine instancija išspręsti ginčytinoms byloms. Net ir tada, kai mudu pirmą kartą susipažinome sprendžiant bylą, kurią jūs pavadinote „Raudonasis kabinetas“, aš jau verčiausi gana nebloga, nors ir nelabai pelninga praktika. Vargu ar galite įsivaizduoti, kaip buvo sunku iš pradžių, kaip ilgai turėjau laukti, kolei man pasisekė prasiskinti kelią į pasisekimą.

- Pirmą kartą atvažiavęs į Londoną, įsikūriau Montegiu gatvėje, kaip tik už Britų muziejaus kampo. Ir tenai leidau dienas, skirdamas perne-lyg ilgą laisvalaikį studijuoti toms mokslo šakoms, kurios galėjo kuo daugiau praversti mano darbui. Su bylomis kartkartėmis į mane kreipdavosi asmenys, rekomenduoti beveik vien senų mano draugų. Mat paskutiniaisiais universiteto mokslo metais buvo nema-žai kalbama apie mane ir mano darbo metodus. Tre-čioji byla, dėl kurios buvau paprašytas pagalbos, tai Masgreivų giminės byla. Susidomėjimas, kuri sukėlė visų tų keistų įvykių grandinė, ir svarbūs bylos rezul-tatai, man įsikišus, kaip tik buvo pirmas žingsnis į dabartinę mano padėtį.

- Redžinaldas Masgreivas mokėsi su manimi vie-name koledže, ir mudu šiek tiek draugavome. Jis nebuvo labai populiarus tarp studentų, jie laikė jį išdidžiu, nors man visad atrodė, kad šis išdidumas tebuvo vien pastangos nuslėpti įgimtą kraštutinį drovumą. Savo išvaizda jis buvo tikro aristokrato tipas: liesaveidis, pakumpusia nosim, didelėmis aki-mis, lėtų ir grakščių manierų. Jis iš tikrųjų buvo vienos seniausios giminės karalystėje palikuonis, nors ir jauniausios atžalos, kuri dar šešioliktajame amžiuje atsiskyrė nuo šiaurės Masgreivų ir įsikūrė

Vakarų Sasekse, kur Herlstonų pilis yra bene seniausias pastatas visoje grafystėje. Atrodė, tarytum gimtojo dvaro bruožai įsirėžė šiame žmoguje. Kaskart pažvelgęs į jo išblyškusi, griežtų bruožų veidą ir laikyseną, nejučiomis prisimindavau pilkus bokštų skliautus, grotuotus langus ir visus prašmatnuiosius feodalinių laikų atributus. Vieną kitą sykį mudu išišnekome, ir, pamenu, ne kartą jis karštai domėjosi mano stebėjimų ir išvadų metodais.

- Ketverius metus mudu nesimatėme, ir staiga vieną rytą jis įžengė į mano kambarį Montegiu gatvėje. Nedaug buvo tepasikeitęs: vilkėjo madinagai - jis visados buvo truputį dabitiškas, toks pat mandagus ir lipšnus, kuo ir anksčiau išsiskyrė iš kitų.

- „Kaip laikotės, Masgreivai?“ - paklausiau, kai mudu nuoširdžiai paspaudėme vienas kitam rankas.

- „Jūs tikriausiai girdėjote apie vargšo mano tėvo mirtį, - tarė vaikinai. - Jis mirė maždaug prieš dvejus metus. Suprantama, nuo to laiko aš pradėjau valdyti Herlstono dvarą. Kadangi dar esu ir apygardos deputatas, rūpesčių niekadoms netrūksta. O jūs, Holmsai, girdėjau, nusprendėte praktiškai taikyti tuos nuostabius gabumus, kuriais anuomet mus taip stebinote.“

- „Taip, - atsakiau, - stengiuosi užsidirbti duoną savo protu.“

- „Džiaugiuosi, girdėdamas šiuos žodžius, nes jūsų patarimas dabar man būtų neapsakomai brangus. Pas mus, Herlstone, nutiko keistų dalykų, ir policijai nepasisekė nieko išsiaiškinti. Iš tiesų tai itin keistas ir nesuprantamas atsitikimas.“

- Galite įsivaizduoti, Watsonai, su koku nekantrumu aš jo klausiausi. Juk proga, kurios aš visus tuos mėnesius dykinėdamas laukiau, štai galų gale pasitaikė. Širdies gilumoje jaučiau, jog įstengsiu tai, ko kiti neįstengė, ir kaip tik dabar pasitaikė proga save išbandyti.

- „Papasakokite man visas smulkmenas“, - paprašiau svečią.

- Redžinaldas Masgreivas atsisėdo priešais mane ir užsidegė papirosą, kuri jam pasiūliau.

- „Reikia pasakyti, - pradėjo Masgreivas, - nors esu viengungis, turiu laikyti Herlstone nemaža tarnų, nes seno dvaro pastatai išsimėtę, o juos prižiūrėti reikia visus. Be to, turiu fazanų draustinį, ir medžioklės sezono metu paprastai namuose susirenka nemaža svečių, kuriems aptarnauti taip pat reikia rankų. Iš viso turiu aštuonias tarnaites, virėją,

vyresnįjį liokajų ir du paprastus, dar pasiuntinį. Žinoma, sodą ir arklides prižiūri kiti darbininkai.“

- „Vienas iš tų žmonių, Brantonas, vyresnysis liokajus, ištarnavo pas mus ilgiausiai. Kai tėvas jį pasiėmė į dvarą, vaikiną buvo jaunas mokytojas, ieškąs darbo. Būdamas energingas ir stipraus charakterio žmogus, jis greitai tapo beveik nepakeičiamas mūsų namuose.“

- „Tai gerai nuaugęs, dailios kaktos, gražus vyriškis, ir, nors pas mus ištarnavo apie dvidešimt metų, neturėjo daugiau kaip keturiasdešimt. Gali atrodyti keista, kad turėdamas tokią puikią išvaizdą ir nuostabius gabumus, – jis moka kelias kalbas ir groja kone visais muzikos instrumentais, – jis taip ilgai ištarnavo tokioje vietoje. Tačiau, matyt, vaikiną buvo patenkintas ir nesistengė pakeisti savo padėties. Vyresnįjį liokajų prisimindavo visi, kas tik atsilankydavo Herlstone.“

- „Tačiau ši tobulybė turėjo vieną ydą. Jis buvo šiek tiek donžuanas, ir galite įsivaizduoti, kad tokiam žmogui nesunku sužavėti merginą ramiam provincijos užkampyje.“

- „Viskas klojosi gerai, jis pasipiršo ir vedė, bet, mirus jo žmonai, mums su juo prasidėjo tikras vargas. Prieš keletą mėnesių buvome įsitikinę, kad vėl

viskas susitvarkys. Mat Brantonas susižiedavo su Rečele Havelis, antrąją mūsų kambarine. Tačiau šią mergaitę jis pametė ir ėmė mergintis Džeinei Tredželis, vyresniojo medžioklio dukteriai. Rečelė – labai šauni mergaitė, bet neapsakomai karšto velsiško temperamento – po to staiga susirgo smegenų uždegimu. Dabar dūlinėja po namus, tiksliau sakant, dūlinėjo iki vakarykščios dienos lyg ankstesnis jos šešėlis paklaikusiomis akimis.“

– „Tokia mūsų pirmoji drama Herlstone, bet visiškai užtemdė antrąją – tada vyresnysis liokajus Brantonas neteko garbės ir buvo atleistas iš dvaro.“

– „Štai kaip viskas atsitiko. Aš jau minėjau, jog šis liokajus buvo protingas vyras; tas protingumas jį ir pražudė – sužadino nepasotinamą smalsumą tokiems dalykams, kurie jam visiškai nepriklausė. Man net į galvą neatėjo, kad smalsumas vaikiną galėjo taip toli nuvesti, ir tik atsitiktinumas atvėrė man akis.“

– „Aš jau sakiau, kad mūsų pastatai labai išmėtyti. Vieną praėjusios savaitės dieną, – tiksliau sakant, ketvirtadienio naktį, – niekaip negalėjau užmigti, nes iš kvailumo vakare išgėriau stiprios kavos puodelį. Išsikankinęs ligi antros valandos nakties, supratau, kad vis tiek neužmigsiu, atsikėliau, užsi-

degiau žvakę, galvodamas toliau skaityti pradėtąjį romaną. Knygą, pasirodo, buvau palikęs biliardinėje, tad, užsimetęs naktinį apsiaustą, nuėjau atsinešti.“

- „Norėdamas pasiekti biliardinę, turėjau šiek tiek nusileisti laiptais ir pereiti koridorių, vedantį į biblioteką ir ginklų kambarį. Ir pamanykite, kaip nustebau, kai, įžengęs į tą koridorių, išvydau šviesos pluoštą, krintantį pro praviras bibliotekos duris. Prieš atsiguldamas, aš pats buvau užgesinęs lempą ir uždaręs bibliotekos duris. Tad nenuostabu, kad pirmoji mintis man šovė, jog čia plėšikai. Herlstono rūmuose koridorių sienos visur nukabinėtos senais trofėjiniais ginklais, taigi aš, čiupęs iš tos daugybės vieną kovos kirvį ir palikęs užpakalyje savęs ant grindų žvakę, prisėlinau ant galų pirštų koridoriumi ir žvilgtelėjau pro atviras duris.“

- „Bibliotekoje buvo vyresnysis liokajus Brantonas; visiškai apsirengęs, pasidėjęs ant kelių popieriaus lapą, kuris man atrodė panašus į žemėlapi, pasirėmęs ranka galvą, jis sėdėjo krėsle giliai susimąstęs. Aš stovėjau it žado netekęs ir stebėjau jį iš tamsos.“

- „Nuo žvakės, degančios ant stalo krašto, buvo pakankamai šviesu, ir aš galėjau aiškiai matyti, kad liokajus visiškai apsirengęs. Staiga jis pakilo iš

krėslo, priėjo prie rašomojo stalo, atsirakino ir išsi-
traukė vieną stalčių. Išsiėmęs iš ten kažkokį popie-
rių, vėl atsisėdo krėslan, išlygino jį ant stalo krašto
ties žvake ir ėmė atidžiai tyrinėti.“

- „Toks šaltakraujiškas knaisiojimas po mūsų
šeimos dokumentus mane taip įsiutino, kad aš neiš-
kentęs žengiau žingsnį priekin. Brantonas, atplėšęs
žvilgsnį nuo popieriaus, pamatė mane stovintį tarp-
duryje. Visas išbalęs, jis pašoko nuo krėslo ir pas-
kubomis įsikišo užantin į žemėlapi panašų popierių,
kurį ką tik taip kruopščiai tyrinėjo.“

- „Aha! - pratariau aš. - Štai kaip jūs pateisinate
mano pasitikėjimą. Nuo rytojaus jūs atleidžiamas
iš darbo.“

- „Jis nusilenkė, netaręs nė žodžio, ir prasmuko
pro mane kaip visiškai sugniuždytas žmogelis. Žvakė
tebedegė, ir jos šviesoje aš patikrinau, kokį popie-
rių Brantonas buvo išsiėmęs iš rašomojo stalo. Kaip
nustebau, kai pasirodė, kad čia buvo ne koks svar-
bus dokumentas, o paprastų paprasčiausias nuora-
šas klausimų ir atsakymų, kartojamų atliekant vieną
seną ypatingą ceremoniją, kurią mes vadiname
Masgreivų giminės apeiga. Jau kelintas amžius šią
ceremoniją atlikdavo kiekvienas Masgreivų vyriškis,
sulaukęs pilnametystės. Ši apeiga įdomi tik mūsų

šeimos nariams arba galbūt dar šiek tiek archeologams kaip visa mūsų heraldika ir tradicija, o šiaip jokios praktinės reikšmės neturi.“

- „Mes apie šį popierių juk dar išgirsime?“ - paklausiau.

- „Jeigu jūs manote, kad prireiks, - šiek tiek dvejojamas tarė mano pašnekovas. - Taigi toliau pasakosiu, kaip viskas nutiko. Užrakinęs stalą Brantono paliktu raktu, buvau besirengiąs išeiti iš bibliotekos, bet nustebęs pamačiau ją sugrižusį ir bestovintį prieš mane nusikaltusiu veidu.“

- „Pone Masgreivai, - prašneko jis kimiu nuo susijaudinimo balsu. - Aš neištversiu šitos gėdos. Aš visados didžiavausi savo padėtimi gyvenime, ir ši negarbė pražudys mane. Mano kraujas kris ant jūsų galvos, sere, - taip bus iš tikrųjų, jeigu jūs mane įstumsite į neviltį. Jei negalite manęs laikyti po viso šio atsitikimo, tai bent pasigailėkite, - leiskite man išbūti pas jus dar mėnesį, kad atrodytų, jog išeinu savo noru. Tai dar galėčiau ištvirti, pone Masgreivai, bet tik nevarykite iš darbo prie visų tarnų, kurie mane taip gerai pažįsta.“

- „Jūs nenusipelnėte ypatingos malonės, Brantonai, - atsakiau jam. - Jūsų elgesys itin begėdiškas. Tačiau, kadangi ilgai tarnavote mūsų šeimoje, neno-

riu viešai jūsų apkaltinti. Mėnuo per daug. Galite išeiti po savaitės, prisidengęs bet kokia dingtimi.“

- „Po savaitės, sere? - beviltišku balsu sušuko liokajus. - Nors po dviejų, leiskite pabūti nors dvi savaites.“

- „Savaite, - atrėžiau tarnui, - ir žinokite, kad su jumis pasielgta labai švelniai.“

- „Kai gesinau žvakę irėjau į savo kambarį, jis dingio iš akių, panarinęs galvą, ir išnyko tamsoje kaip visiškai sugniuždytas žmogus.“

- „Dvi dienas Brantonas uolių uoliausiaiėjo savo pareigas. Aš nieko neužsiminiau apie tą atsitikimą, tik nekantraudamas laukiau, kaip jis paslėps savo gėdą. Tačiau trečios dienos rytą po pusryčių jis nepasirodė pas mane kaip paprastai išklaudyti nurodymų visai dienai. Kai po pusryčiųėjau iš valgomojo, netikėtai susitikau tarnaitę Rečelę Havelis. Aš jums jau minėjau, kad mergaitė visai neseniai buvo atsigavusi po ligos ir dabar atrodė tokia išblyškusi, jog ją pabariau, kodėl taip greitai pradėjo dirbti.“

- „Jums reikia gulėti, - perspėjau mergaitę. - Imkitės darbo tada, kai sustiprėsite.“

- „Ji dirstelėjo į mane tokiu keistu žvilgsniu, kad pagalvojau, ar nepakenkė liga jos protui.“

- „Aš pakankamai esu stipri, pone Masgreivai, - atsakė jinai.“

- „Pamatysime, ką gydytojas pasakys, - pertariau tarnaitę ir įsaciau: - Meskite darbą ir, nusileidusi laiptais, tučtuojau pasakykite, kad ateitų pas mane Brantonas.“

- „Vyresnysis liokajus prapuolė, - tarė mergaitė.“

- „Prapuolė? Kur prapuolė?“

- „Dingo. Niekas nematė kur. Jo nėra kambaryje. Jis prapuolė. Taip, taip, prapuolė.“

- „Ji prisišliejo prie sienos ir ėmė isteriškai kvatotis, o aš, išsigandęs šio netikėto kvatojimosi priepuolio, pribėgau prie skambučio ir pasišaukiau pagalbą. Mergaitę, vis dar tebesikvatojančią ir kūkčiojančią, tarnai nuvedė į kambarį, o aš ėmiau teirautis apie Brantoną. Nebuvo jokios abejonės - vyresnysis liokajus dingo. Jo patalas buvo neliestas, ir niekas jo nematė nuo vakar vakaro, kai jis nuėjo gulti. Tiesiog neįmanoma buvo įsivaizduoti, koku būdu Brantonas galėjo išeiti iš namų, nes ir langai, ir durys rytą buvo uždaryti iš vidaus. Jo drabužiai, laikrodis, netgi pinigai buvo likę kambaryje, tik stigo juodo kostiumo, kurį jis paprastai dėvėjo. Trūko ir šlepečių, bet batai stovėjo nejudinti. Kurgi galėjo naktį prapulti liokajus? Kas jam atsitiko?“

- „Žinoma, mes išgriozdėme namus nuo rūšio iki palėpių, bet niekur neradome jokių pėdsakų. Kaip jau esu sakęs, mūsų senas namas – tikras labirintas, ypač seniausias sparnas, dabar iš tikrųjų praktiškai beveik negyvenamas. Tačiau mes apšniukštinėjome kiekvieną kambarį bei palėpes ir neužtikome jokios dingusio žmogaus žymės. Negalėjau patikėti, kad Brantonas galėjo išeiti, palikęs visą savo turtą, – tad kurgi jis būtų? Apie atsitikimą pranešiau vietos policijai, bet ir ta nieko nepadėjo. Iš vakaro lijo, todėl mes tik veltui apžiūrinėjome visas pieveles ir takelius apie namą. Štai kokie dalykai dėjosi, kolei naujas įvykis nukreipė mūsų dėmesį nuo tos neatspėtos paslapties.“

- „Dvi paras Rečelė Havels čia kliedėjo, čia ją apimdavo isterijos priepuoliai. Mergaitė taip įsisirgo, kad reikėjo nakčiai pakviesti prie jos slaugę. Trečią naktį po Brantono dingimo slaugė, matydama, kad ligonė ramiai miega, pati šiek tiek užsnūdo krėsle. Pabudusi anksti rytą, ji pamatė tuščią lovą, atidarytą langą, o ligonės nė kvapo. Aš buvau tučtuojau pažadintas ir, pasiėmęs porą tarnų, puoliau ieškoti dingusios mergaitės. Mes lengvai nustatėme kryptį, kuria nelaimingoji bėgo, pėdos aiškiai vedė nuo lango per pievelę iki tvenkinio krašto, tik prapuolė ties žvy-

ruotu taku, einančiu iš sodybos. Tvenkinys čia buvo aštuonių pėdų gylio, ir jūs galite įsivaizduoti, kaip mes jautėmės, pamatę nelaimingos išprotėjusios mergaitės paskutines pėdas prie pat vandens.“

- „Aišku, mes bematant, apsiginklavę kartimis, ėmėme ieškoti skenduolės kūno, bet ničnieko neužtikome. Užtat ištraukėme kitą, visiškai netikėtą radinį, - drobinį maišą, pilną seno, aprūdijusio, bespalvio metalo laužo ir kažkokių pilkšvų akmenukų ar stiklo gabalų. Be šio keisto radinio, nieko iš tvenkinio daugiau mums nepasisekė ištraukti, ir, nepaisant visų mūsų vakarykščių ieškojimų bei klausinėjimų, mes nežinome nei Rečelės Havels, nei Ričardo Brantono likimo. Vietos policija bejėgė ką nors padaryti, todėl jūs esate paskutinė mano viltis.“

- Galite įsivaizduoti, Watsonai, su koku smalsumu aš klausiausi šio keisto įvykių rezginio, kaip troškau juos visus išpainioti ir rasti pagrindinę giją, kuri padėtų įspėti mįslę. Vyresnysis liokajus dingęs. Tarnaitė dingusi. Ji mylėjo liokajų, bet paskui turėjo priežasčių jo neapkęsti. Mergaitė, kilusi iš Velso, buvo karšto ir aistringo būdo. Prapuolus Ričardui Brantonui, ji iškart nepaprastai sunerimo. Į tvenkinį ji įmetė maišą su keistais daiktais. Kiekvienas faktas vertas dėmesio, bet nė vienas nepadėjo užtikti

įvykių užuomazgos. Kur išeities taškas toje įvykių grandinėje? Aš turėjau tik trumpą siūlo galiuką.

- „Man reikia pamatyti tą popierių, Masgreivai, - pasakiau svečiui, - kurią jūsų vyresnysis liokajus taip vertino, kad jį tyrinėjo, net nebijodamas prarasti tarnybos.“

- „Jau sakiau, jame aprašyta mūsų giminės apeiga, kuri iš tikrųjų yra gryna kvailystė, - atsakė Masgreivas. - Ją pateisina nebent tik jos senumas. Aš nurašiau joje esančius klausimus ir atsakymus, jeigu jūs norėtumėt į juos žvilgtelėti.“

- Jis padavė man tą lapelį, kurią jūs, Watsonai, matote mano rankose. Tai tarytum savotiškas katekizmas, kurią turi išmokti kiekvienas Masgreivų šeimos vyras, sulaukęs pilnametystės. Aš perskaitysiu jums klausimus ir atsakymus tokia tvarka, kaip jie čia surašyti:

- „Kam šitai priklauso?“
- „Tam, kurs išėjo.“
- „Kam šitai priklausys?“
- „Tam, kurs ateis.“
- „Kur buvo saulė?“
- „Virš ąžuolo.“
- „Kur gulėjo šešėlis?“
- „Ties vinkšna.“

- „Kiek žingsnių reikia žengti?“
- „Į šiaurę – dešimt ir dešimt, į rytus – penkis ir penkis, į pietus – du ir du, į vakarus – vieną ir vieną, tada žemyn.“
- „Ką mes atiduosime už tai?“
- „Viską, ką turime.“
- „Kodėl mes atiduosime?“
- „Pareigos dėlei.“
- „Originale nėra datos, – pridūrė Masgreivas, – bet, sprendžiant iš rašybos, jis yra iš septynioliktojo amžiaus vidurio. Tik aš abejoju, ar šis raštas padės atspėti paslaptį.“
- „Užtai jis mums užmena kitą paslaptį, – atsakiau aš, – ir kur kas įdomesnę negu pirmoji. Ir galbūt iminę pastarąją, galėsime išspręsti ir antrąją. Atleiskite man, Masgreivai, jeigu pasakysiu, kad jūsų vyresniojo liokajaus, man atrodo, būta labai sumanaus žmogaus ir turėta daugiau išvalgumo negu dešimt jo šeiminkų kartu.“
- „Aš jūsų gerai nesuprantu, – tarė Masgreivas. – Man atrodo, kad šis popiergalis neturi jokios praktinės reikšmės.“
- „O man jis turi net labai didžiulę reikšmę, ir, kaip atrodo, Brantonas buvo tokios pat nuomonės.“

Jis tikriausiai ją išvelgė prieš tą naktį, kai užklupote ją bibliotekoje.“

- „Galimas dalykas. Mes niekad os šios apeigos neslėpėme.“

- „Aš manau, jis paprastų paprasčiausiai norėjo paskutinį kartą prisiminti šios apeigos turinį. Kaip supratau, rankoje jis laikė kažkokį žemėlapi ar planą, kurį lygino su rankraščiu, ir kai jūs pasirodėte, paskubomis įsikišo užantin.“

- „Iš tikro taip. Bet kam jam prireikė mūsų šeimos seno ceremonialo, ir ką visi tie niekai reiškia?“

- „Aš manau, kad tai mes galėsime išaiškinti be didelių sunkumų, - tariau Masgreivui. - Jums leidus, pirmuoju traukiniu važiuosime į Saseksą ir viską smulkiau panagrinėsime vietoje.“

- Į Herlstoną mudu atvažiavome tą pačią dieną. Jums, Watsonai, tikriausiai teko matyti nupieštą tą seną, garsią pilį ir skaityti apie ją aprašymus, todėl, nesileisdamas į ilgas šnekas, tik pridursiu, kad tas statinys yra L formos; ilgesnysis šonas - modernesnis, trumpesnysis - senesnis, pastatytas pirmiausia.

- Centrinėje mūro dalyje, virš žemų, sunkiai apkaustytų durų, yra iškalta data 1607, bet žinovai tvirtina, jog medinės sijos ir akmens sienos yra daug senesnės už minėtą datą. Praėjusį šimtmetį

šios rūmų dalies neapsakomai storos sienos ir mažyčiai langai paskatino savininkus pasistatyti naują sparną, o senoji dalis dabar paversta viraline bei rūsiu arba retkarčiais ir visai stovi tuščia. Pastatą supa gražus senų tvirtų medžių parkas, ir prie alėjos, už kokių dviejų šimtų jardų nuo rūmų, tyvuliuoja tvenkinys, kurį minėjo mano klientas.

- Tuo metu aš jau buvau tvirtai įsitikinęs, Vatsonei, kad čia ne trys atskiros mįslės, o tik viena, ir, jei man pasisektų atspėti Masgreivų giminės apeigos klausimų bei atsakymų paslaptį, turėčiau rankose siūlo galą ir sužinočiau visą tiesą apie paslaptinę vyresniojo liokajaus Brantono ir kambarinės Havelis dingimą. Į čia aš ir nukreipiau visą savo energiją. Kodėl tas tarnas taip stengėsi išspręsti šios senovinės apeigos paslaptį? Tikriausiai todėl, kad išvelgė joje tai, ko neįstengė pastebėti visos kilmingų pilies savininkų kartos ir iš ko jis tikėjosi kokios nors naudos. Kas gi pagaliau šitai buvo ir kaip galėjo atsiliepti liokajaus likimui?

- Kai perskaičiau tą apeigų popierių, man paaiškėjo, jog visi jo skaičiai mini kažkokią vietą, apie kurią užsimenama antrojeje dokumento dalyje. Jei surastume tą vietą, būtų rastas būdas išspręsti paslaptį, kuriai senieji Masgreivai manė esant

būtina suteikti tokią keistą formą. Ieškojimų pradžia mes turėjome du išeties taškus – ąžuolą ir vinkšną. Dėl ąžuolo visiškai nebuvo jokių abejonių. Priešais pat namą, kairėje alėjos pusėje, stūksojo ąžuolas, visų medžių patriarchas, vienas didingiausių medžių, kuriuos man teko kada matyti.

– „Ar jis jau augo, kai buvo surašyta ši apeiga?“ – paklausiau Masgreivą, mums pravažiuojant pro medį.

– „Greičiausiai ąžuolas augo dar tais laikais, kai Angliją užkariavo normanai, – atsakė šeimininkas. – Jo kamienas yra dvidešimt trijų pėdų.“

– Taip vienas man reikalingas klausimas buvo išspręstas.

– „Ar auga čia senų vinkšnų?“ – paklausiau Masgreivą.

– „Augo parke viena labai sena, bet prieš dešimt metų trenkė perkūnas, ir teko ją nupjauti.“

– „Ar žinote vietą, kur augo tas medis?“

– „Aišku, žinau.“

– „O daugiau vinkšnų čia yra?“

– „Senų nėra, o jaunų aibės.“

– „Norėčiau pamatyti, kur augo senoji vinkšna.“

– Mudu su šeimininku atvažiavome dviračiu vežimu, ir jis, net neužėjęs į kambarį, nusivedė mane

į tą pievelės kraštą, kur kadaise augo vinkšna. Ji stovėjo kone pusiaukelėje tarp ąžuolo ir namo. Mano tyrimaiėjo sklandžiai.

- „Aš manau, dabar neįmanoma sužinoti, kokio aukščio ji buvo?“ - paklausiau Masgreivą.

- „Galiu jums tuoj atsakyti: šešiasdešimt keturių pėdų.“

- „Iš kur jūs žinote?“ - nustebęs paklausiau.

- „Kai senasis mokytojas mokė mane trigonometrijos, jis visados man duodavo uždavinius aukščiui išmatuoti. Todėl, dar vaikas būdamas, apskaičiavau kiekvieno dvaro medžio ir pastato aukštį.“

- Čia buvo netikėtas laimikis. Reikalingus duomenis sužinojau greičiau, negu tikėjausi.

- „O pasakykite, - paklausiau savo palydovą, - ar jūsų vyresnysis liokajus neklausinėjo panašių dalykų?“

- Redžinaldas Masgreivas žvilgtelėjo į mane nustebusiomis akimis.

- „Dabar, kai apie tai užsiminėte, - atsakė jis, - prisimenu, prieš keletą mėnesių Brantonas, susiginčijęs dėl to su arklininku, iš tikrųjų pasiteiravo mane apie šio medžio aukštį.“

- Man, Vatsonai, toji žinia buvo džiuginanti. Vadinasi, žengiu teisingu keliu. Dirstelėjau į saulę. Ji

leidosi vakarop, taigi apskaičiavau, jog maždaug po valandos jos spinduliai kaip tik pasieks viršutines senojo ąžuolo šakas. Taip viena sąlyga, nurodyta ceremonialo rašte, būtų įvykdyta. Vinkšnos šešėlis tikriausiai turėjo būti paimtas ilgiausias, kitaip būtų pasirinktas ne šešėlio, o kamieno ilgis. Taigi man reikėjo nustatyti, iki kurios vietos nutįsta vinkšnos šešėlio galas tuo metu, kai saulė kaip tik pasiekia ąžuolą.

- Turbūt, Holmsai, šitai buvo sunku apskaičiuoti be vinkšnos.

- Aišku, bet juk žinojau, kad jeigu Brantonas išsprendė šį uždavinį, tai ir aš išspręsiu. O iš tikrųjų išspręsti nė nebuvo labai sunku. Nuėjau į Masgreivo kabinetą ir nusidrožiau šį kuoliuką, paskui, užmezgęs kas sieksnis po mazgą, prie jo pririšau ilgą virvę. Tada surišę du meškerykočius, kad būtų šešios pėdos, grįžome į tą vietą, kur kadaise augo vinkšna. Kaip tik tą akimirką ąžuolo viršūnę užliejo saulės spinduliai. Aš įsmeigiau žemėn kuolelį, pasižymėjau šešėlio kryptį ir išmatavau. Šešėlis buvo devynių pėdų ilgio.

- Dabar jau buvo nesunku apskaičiuoti. Jeigu šešių pėdų meškerykočio šešėlis yra devynių pėdų, tai šešiasdešimt keturių pėdų medžio - devyniasde-

šimt šešių ilgio. Abiejų šešėlių kryptis tą pati. Atmatavau tą atstumą, – išėjo beveik prie pačios namo sienos, ir ten įsmeigiau kuolelį. Galite įsivaizduoti, Watsonai, kaip apsidžiaugiau, pamatęs už dviejų colių nuo kuoliuko žemėje kūginę duobutę. Supratau, jog čia Brantonas paliko ženklą, kai matavo. Taigi – einu teisingomis pėdomis.

– Pirmiausia nustatęs savo kišeniniu kompasu pasaulio šalis, iš to pradinio taško pradėjau skaičiuoti žingsnius. Žengęs po dešimt žingsnių viena ir kita koja į šiaurę rūmų pasieniu, vėl pasiženklinau vietą kuoleliu. Paskui, rūpestingai atskaičiavęs penkis ir penkis žingsnius į rytus ir du bei du žingsnius – į pietus, atsidūriau prie senų durų slenksčio. Teliko žengti į vakarus, – vadinasi, dar du žingsniai akmenimis grįstu koridoriumi, ir turėjau pasiekti rašte nurodytą vietą.

– Niekados gyvenime nebuvo taip karštai nusi-vylęs, Watsonai, kaip tada. Akimirką man pasivaideno, jog į mano apskaičiavimus įsibrovė stambi klaida. Besileidžiančios saulės spinduliai ryškiai nušvietė koridoriaus grindis, ir aiškiai pamačiau, jog tos senos, kojų nenubrūžintos pilkos akmeninės plokštės tvirtai susietos cementu ir metų metus nėra judintos. Ne, Brantonas jų nelietė. Pastuksenau į

grindis keliose vietose, bet visur skambėjo vienodai, niekur grindyse nebuvo nei įtrūkimų, nei plyšių.

- Laimė, kad Masgreivas, supratęs šio mano tyrimo reikšmę, ne mažiau susijaudino kaip aš ir išsitraukė rankraštį patikrinti mano apskaičiavimą.

- „Tada žemyn, - sušuko jisai. - Jūs praleidote žodžius: „Tada - žemyn.“

- Aš maniau, kad toje vietoje reikės kasti žemę, bet dabar, žinoma, iš karto supratau, jog klydau.

- „Tuomet apačioje turi būti rūsys?“ - paklausiau aš.

- „Taip, jis yra, ir tokio pat senumo, kaip ir namas. Leidžiamės žemyn per šias duris.“

- Sraigtiniais akmeniniais laiptais nusileidome apačion, ir ten šeimininkas, brūkstelėjęs degtuką, uždegė didžiulį žibintą, stovintį kampe ant statinės. Tą pačią akimirką paaiškėjo, kad pagaliau užtikome tikrąją vietą ir kad mudu buvome ne vieninteliai, lankęsi šiame požemyje.

- Čia anksčiau buvo laikomos malkos, bet pliauskos, kaip atrodo, prieš tai išmėtytos ant grindų, dabar buvo nustumtos į šonus, o vidurys paliktas tuščias. Toje plynoje aikštelėje gulėjo plati, didžiulė ir sunki akmenis plokštė su geležiniu surūdijusiu

žiedu vidury, o prie žiedo buvo pririštas storas languotas šalikas.

- „Po velnių! – suriko Masgreivas. – Juk čia Brantono šalikas. Galiu prisiekti, kad mačiau jį ant liokajaus kaklo. Tačiau ką tas niekšas čia galėjo veikti?“

- Man pareikalavus, buvo iškviešti du vietiniai policininkai, ir tada pamėginau pakelti akmenį, išsikibęs to šaliko. Bet man pasisekė vos ne vos jį krus-telėti. Tik padedamas vieno policininko, šiek tiek patempiau akmenį į šoną. Po plokšte žiojėjo juoda duobė, į kurią mes visi sužiurome. Priklaupęs šei-mininkas nuleido žibintą.

- Pamatėme nedidelį kvadratinį kambarėlį apie septynių pėdų aukščio, o ilgio ir pločio po kokias keturias pėdas. Viename pasienyje stovėjo žema, žalvariu apkaustyta medinė skrynia su atidarytu antvožu, iš kurio kyšojo štai šis keistas senobinis raktas.

- Skrynios antvožą dengė storas dulkių sluoksnis: drėgmė ir kirvarpos taip buvo sugraužę medį, kad net vidų aptraukė pelėsiai. Keli metaliniai skrituliukai, – gal senos monetos, kurias štai čia matote, – mėtėsi skrynios dugne, bet daugiau ten nieko nebuvo.

- Vis dėlto mums pirmąją akimirką nerūpėjo ilgai apžiūrinėti senosios skrynios, – mūsų akys

įsmigo į žmogų, suklypusį šalia jos. Nusvarinęs galvą ant skrynios krašto ir apkabinęs ją abiem rankom, tūnojo juodu kostiumu apsirengęs nebe gyvas vyriškis. Šitaip jam užsikvempus ant skrynios, visas kraujas suplūdo galvon, todėl dabar niekas negalėjo pažinti šio iškreipto pamėlynavusio veido. Tik kai pakėlėme kūną, iš ūgio, rūbų ir plaukų šeiminkas atpažino, kad čia iš tiesų yra prapuolęs jo vyresnysis liokajus. Brantonas buvo miręs prieš keletą dienų, tačiau niekur jo kūne nesimatė nei žaizdų, nei kraujo, kuris galėtų paliudyti, kaip šis žmogus sulaukė tokios siaubingos mirties. Kai kūną išnešėme iš rūsio, susidūrėme su dar sunkesne problema negu toji, kurią jau išsprendėme.

- Prisipažinsiu, Vatsonai, buvau neapsakomai nusivylęs savo tyrimų vaisiais. Maniau, kad vos tik surasiu vietą, nurodytą senajame dokumente, viskas bus išspręsta; bet štai stovėjau ties ja, o paslaptis, kurią taip rūpestingai slėpė Masgreivų šeima, matyt, buvo taip toli nuo manęs, kaip ir anksčiau. Tiesa, man pasisekė šiek tiek atskleisti Brantono likimą, bet dabar reikėjo išaiškinti, kaip ištiko jį tokia lemtis ir kokį vaidmenį čia atliko dingusi moteris. Atsisėdau kampe ant statinaitės ir vėl viską ėmiau kruopščiai pergalvoti...

- Jūs žinote, Vatsonai, mano metodą tokiais atvejais. Aš pastatau save į veikiančio asmens vietą ir, pirmiausia nustatęs protinius jo sugebėjimus, stengiuosi įsivaizduoti, ką daryčiau, pakliuvęs į panašias sąlygas. Šį kartą klausimas buvo paprastesnis, nes Brantonas buvo itin sumanus, todėl nereikėjo daryti nuolaidų jo asmeniui, rašant lygybės ženklą tarp mudviejų. Jis suprato, kad čia kažkur paslėptos vertybės. Brantonas surado tą vietą. Įsitikino, jog to akmens be kito žmogaus pagalbos negalės pakelti. Ką jis toliau darė? Jis negalėjo pasikliauti svetimais. Netgi jei ir būtų toks atsiradęs, kuriam būtų galėjęs patikėti paslaptį, vis vien atidaryti pašaliniam laukujes dvaro duris ir įsileisti jį buvo gana rizikinga. Aišku, geriausia rasti talkininką pačioje sodyboje. Tačiau į ką kreiptis? Ta mergaitė kažkada jam buvo atsidavusi. Vyriškis, kad ir kaip skaudžiai pasielgęs su moterimi, negali patikėti, jog galutinai prarado jos meilę. Matyt, vėl rodydamas šiokį tokį susidomėjimą mergaite, Brantonas bandė susitaikyti su Rečele, o paskui prikalbino ją būti bendrininke. Abudu nakčia nusileido rūsin, bendromis jėgomis jiems pasisekė išjudinti akmenį, iki šios akimirkos galėjau sekti jų veiksmus, tarytum pats iš tikrųjų būčiau juos matęs savo akimis.

- Tačiau dviem žmonėms, ypač kai vienas iš jų moteris, pakelti tokį akmenį nelengvas darbas. Net mudviem, petingam Sasekso policininkui ir man, teko nemaža patriūsti. Kaip jie pakėlė tokią sunkenybę? Greičiausiai taip, kaip ir aš būčiau daręs jų vietoje. Atsikėlęs nuo statinaitės, atidžiai apžiūrėjau malkas, išmėtytas po kojomis ant grindų. Beveik iš karto užtikau tai, ką ir tikėjausi rasti. Vienas pagaly, kokių trijų pėdų ilgio, viename gale buvo gerokai apibraižytas, o keli iš šonų suspausti, tarsi jie būtų buvę prislėgti sunkaus daikto. Turbūt keldami akmeninį dangtį, Brantonas ir kambarinė kaišiojo tuos pagalius į plyšį, kolei anga pasidarė tokio dydžio, kad galima buvo pro ją pralįsti, o paskui parėmė jį dar vienu statmenu pagaliu taip, kad jis net atspuro apačioje, nes ta akmeninė plokštė slėgė pagalį visu savo svoriu. Taigi visi šie mano spėliojimai buvo įtikinami.

- Kaip man reikėjo įsivaizduoti tolesnę tos nakties dramą? Aišku, kad pro angą galėjo prasisprausti tik vienas žmogus, ir tai padarė Brantonas. Mergaitė turėjo laukti viršuje. Brantonas atrakino skrynią ir padavė jai, kas ten buvo, nes skrynią radome tuščią, o paskui... kas atsitiko paskui?..

- Gal keršto troškulys, rusenęs šios aistringos keltės širdyje, staiga įsiliepsnojo baisia liepsna, kai ji pamatė, jog ją nuskriaudęs žmogus, galbūt nuskriaudęs daug labiau, nei manėme, dabar atsidūrė jos rankose? Gal netyčia iškrito ramstis, ir tas akmuo uždarė Brantoną duobėje, tapusioje jam karstu? Gal kambarinė kalta tik tuo, kad nutylėjo šį atsitikimą? O gal ji savo ranka sąmoningai išmušė spyrį ir taip akmeniniu dangčiu užslogino slėptuvę? Šiaip ar taip, aš tarsi mačiau priešais save tą moterį: prisispaudusi prie krūtinės rastąjį lobį, ji, kiek kojos neša, dumia sraigtiniais laiptais aukštyn, o ausyse tebeskamba duslūs vaitojimai ir beviltiški dūžiai į akmeninę plokštę, po kuria dūsta neištikimas jos mylimasis.

- Štai kodėl rytojaus dieną ji buvo tokia išblyškusi, susijaudinusi ir taip isteriškai kvatojosi. Tačiau kas buvo paslėpta skrynioje? Ką su tuo radiniu ji veikė? Greičiausiai tai tas pats seno metalo laužas ir apvalūs akmenukai, kuriuos Masgreivas ištraukė iš kūdros. Mergina, matyt, pirma proga juos įmetė į vandenį, kad panaikintų paskutinius savo nusikaltimo pėdsakus.

- Kokių dvidešimt minučių sėdėjau sustingęs, viską apmąstydamas. Masgreivas, visas perbalęs, siūbuodamas žibintą, vis tebespoksojo į duobę.

- „Tai Karolio Pirmojo² monetas, - tarė jis, paėmęs vieną pinigą iš skrynios dugno. - Matote, mes gerai nustatėme mūsų dokumento amžių“.

- „Mes rasime dar ką daugiau iš Karolio Pirmojo turtų, - šūktelėjau aš, staiga prisiminęs pirmuosius du apeigos rašto klausimus. - Parodykite man tą maišą, kuri ištraukėte iš kūdros.“

- Nuėjome į Masgreivo kabinetą, kur jis pažėrė priešais mane visą ištrauktąjį turtą. Žvilgtelėjęs į radinį, tuojau supratau, kodėl šeiminkas jo nė kiek nevertino: metalas buvo kone visiškai pajuodęs, o akmenys bespalviai ir papilkę. Vieną paėmęs, patryniau į rankovę, ir jis tvykstelėjo ant mano delno kaip kibirkštis. Metalinis daiktas panėšėjo į didelį dvigubą žiedą, tik jis buvo visaip sulankstytas bei susukiotas ir beveik nebetekęs pirmykštės savo formos.

- „Jūs tikriausiai prisimenate, - tariau Masgreivui, - jog karaliaus partija viešpatavo Anglijoje netgi po karaliaus mirties. Todėl galima tikėti, kad

² Karolis I, Anglijos karalius, buvo nuverstas nuo sosto, ir 1649 metais jam nukirsta galva.

prieš išbėgdami valdovo šalininkai kur nors paslėpė pačias didžiausias brangenybes, tikėdamiesi, atėjus ramesniems laikams, jas pasiimti.“

- „Mano prosenelis, seras Ralfas Masgreivas, buvo įžymus žmogus ir Karolio Antrojo dešinė ranka jo tremties metais“, - paaiškino šeimininkas.

- „Ak, štai kaip! - nustebau išgirdęs. - Tai puiku, čia iš tikrųjų bus paskutinė grandis, kurios dar trūko. Tad sveikinu jus, nors ir tragiškomis aplinkybėmis paveldėjus vieną neapsakomai brangią, tiesiog neįkainojamą ir dar vertingesnę istoriniu atžvilgiu reitenybę.“

- „Ką gi tokią?“ - paklausė suglumęs Masgreivas.

- „Nei daugiau, nei mažiau, o tik senąją Anglijos valdovų karūną.“

- „Karūną?!“

- „Tikrai. Prisimenate, kaip parašyta apeigos rašte: „Kam šitai priklauso?“ - „Tam, kursai išėjo.“ Tai buvo parašyta po Karolio I mirties. Paskui klausama: „Kam šitai priklausys?“ - „Tam, kursai ateis.“ Rašte minimas Karolis II, apie kurio įžengimą į sostą tuo metu jau buvo galima numanyti. Taigi be jokių abejonių galime pasakyti, kad ši sulamdyta, beformė diadema vainikavo Stiuartų dinastijos karalius.“

- „Ir kaip ji atsidūrė tvenkinyje?“

- „O, į šį klausimą taip greit atsakyti negalima.“

- Ir aš Masgreivui nuosekliai išdėščiau visą ilgą savo spėliojimų ir įrodymų grandinę. Kol baigiau pasakoti, visiškai sutemo, ir danguje aiškiai sušvito mėnulis.

- „Tačiau įdomu, kodėl Karolis II nesusigrąžino savo karūnos, kai grįžo?“ - paklausė Masgreivas, vėl dėdamas relikviją atgal į drobinį maišelį.

- „Na, čia jūs užminėte klausimą, kurį vargu ar mums pasiseks išspręsti. Galimas dalykas, kad Masgreivas, kuris žinojo paslaptį, mirė tarpuvaldžio metu ir paliko savo įpėdiniui tą dokumentą kaip instrukciją, tik nieko nepaaiškino. Nuo tada iki šiandien tą raštą perdavinėjo tėvai iš rankų į rankas sūnums, kolei pagaliau pakliuvo žmogui, sugebėjusiam atspėti tą paslaptį ir už tai sumokėjusiam gyvybe...“

- Štai tokia „Masgreivų giminės apeigos“ istorija, Vatsonai. Karūna ir dabar tebėra Herlstone, nors dėl jos šeimininkas turėjo gerokai paplušėti ir sumokėti deramą sumą pinigų, kad jam būtų leista ją pasilikti pilyje. Jeigu norėtumėte pamatyti, esu tikras, kad pakaktų vien paminėti mano vardą, ir jie mielai parodytų karūną. Apie moterį nieko daugiau neteko girdėti. Veikiausiai jinai išvyko iš Anglijos ir išsivežė į užjūrį nusikaltimo prislėgtą savo sąžinę.

PENKIOS APELSINO SĖKLOS

Vartydamas savo pastabas ir užrašus apie 1882–1890 metų Šerloko Holmsio bylas, radau tiek daug keistų ir įdomių dalykų, kad iš tiesų net nežinau, ką iš jų pasirinkti. Tačiau kai kurios šios bylos visuomenei žinomos iš laikraščių, nors neatskleidžia visapusiškai tų visų nuostabių ypatybių, kuriomis mano draugas išsiskyrė iš aplinkinių ir kurias tie laikraščiai kaip tik mėgino parodyti. Beje, kai kurie faktai pasirodė neįkandami analitiniam jo protui, ir, čia papasakoti, taptų istorijomis be pabaigos. Tuo tarpu kitos bylos buvo iš dalies išaiškintos, bet pagrįstos daugiau prielaidomis ir spėjimais negu absoliučiai logiškais įrodymais, kuriuos jis taip vertino. Vis dėlto vienos iš paskutiniųjų bylų detalės buvo tokios neįprastos ir rezultatai tokie netikėti, jog aš, nors kai kurios aplinkybės niekadoms nebuvo ir tikriausiai niekadoms nebus iki galo išaiškintos, ryžausi apie tai papasakoti.

1887 metai buvo turtingi daugiau ar mažiau įdomių bylų, kurias turiu susirašęs. Tarp jų yra aprašy-

mas apie „Paradol Čember“ atsitikimą, apie „Elgetų mėgėjų draugiją“, turėjusią ištaigingą klubą baldų parduotuvės rūsyje, žiupsnelis faktų apie Anglijos laivo „Sofi Anderson“ nuskendimą, pasakojimas apie keistus Grasio Petersono nuotykius Jufos saloje ir pagaliau pastabos apie Kembervelio nunuodijimo bylą. Kiek pamenu, paskutinėje byloje Šerlokas Holmsas, apžiūrėjęs mirusio žmogaus laikrodį, įrodė, kad laikrodis buvo užsuktas dvi valandos prieš nužudymą ir kad velionis nuėjęs gulti maždaug tuo metu. Ši išvada turėjo didžiulę reikšmę bylai.

Apie visas tas bylas galbūt kada ateityje parašysiu, bet nė viena iš jų nėra tokia įdomi, kaip toji nepaprastų įvykių grandinė, kurią dabar rengiuosi čia pateikti.

Slinko paskutinės rugsėjo dienos. Iš visų jėgų dūko, niršo rudens vėtros. Visą dieną taip staugė vėjas ir lietus talžė langus, kad netgi čia, pačioje didžiulio Londono širdyje, mes noromis nenoromis akimirką buvome priversti atitraukti savo mintis nuo įprastinės gyvenimo tėkmės ir pajusti tas galingas stichines jėgas, kurios daužėsi žmonijos civilizacijos užtvarose tarytum laukiniai žvėrys narve. Vakarp audra dar smarkiau ir garsiau įsisiautė; vėjas kamine verkė ir vaitojo kaip mažas vaikas.

Šerlokas Holmsas sėdėjo paniuręs prie židinio ir tvarkė savo užrašus. Tuo metu aš buvau taip įnikęs į nuostabius Klarko Raselo³ jūrų apsakymus, kad audros kauksmas mano pasąmonėje susiliejo su tekstu, o lietaus šuorai virto vientisu jūros bangų ošimu.

Mano žmona viešėjo pas savo motiną, tai aš keletą dienų vėl gyvenau senajame mūsų bute Beikerio gatvėje.

- Klausykit, - tariau, dirstelėjęs į savo bičiulį, - turbūt kažkas skambina. Kas galėtų šįvakar ateiti? Gal koks jūsų draugas?

- Be jūsų, aš draugų neturiu, - atsakė Holmsas. - O svečių nekviečiu.

- Tuomet gal klientas?

- Jeigu taip, tikriausiai su rimtu reikalu. Kas daugiau privers žmogų eiti gatvėn tokią dieną ir tokią valandą. Tačiau greičiausiai čia bus kokia mūsų šeiminkės kūmutė.

Vis dėlto šis Šerloko Holmsso spėjimas nepasitvirtino, nes subildėjo žingsniai prieškambarėje, ir kažkas pasibeldė į mūsų duris.

³ Viljamas Klarkas Raselas (1844–1911) – anglų rašytojas, mėgęs marinistinę tematiką.

Holmsas ištiesė ilgą ranką ir nusuko nuo savęs lempą, kad šviesa kristų į tuščią svečiui skirtą kėdę.

- Prašom, - tarė Holmsas.

Į kambarį įžengė jaunas, iš pažiūros gal dvidešimt dvejų metų gražiai ir tvarkingai apsirengęs, pernelyg pasitempęs ir manieringas jaunuolis. Vanduo, čiurkšlėmis tekąs nuo laikomo rankoje skėčio, ir blizgąs neperšlampamas ilgas lietpaltis rodė, per kokį bjaurų orą jis atėjęs. Kai jaunuolis susirūpinęs apsižvalgė aplinkui lempos šviesoje, galėjau pastebėti išblyškusį jo veidą ir nerimo kupinas akis, kokios būna žmonių, kuriuos netikėtai užklumpa didžiulė nelaimė.

- Aš turiu jus atsiprašyti, - tarė jis, keldamas prie akių auksinį lornetą. - Tikiuosi, kad neapsunkinsiu jūsų. Bijau, kad į jaukų jūsų kambarį atnešiau audros ir liūtis pėdsakus.

- Duokite man savo lietpaltį ir skėtį, - paprašė Holmsas. - Jie pakabos čia ant vagio ir netrukus pradžius. Jūs, matau, atvykote iš pietvakarių.

- Taip, iš Horšemo.

- Tas molis su kreidos priemaiša, kurį pastebėjau ant jūsų batų, Horšemui būdingas.

- Atvažiavau patarimo.

- Jį nesunku gauti.

- Ir pagalbos.
- Tai jau ne visada taip lengva.
- Girdėjau apie jus, pone Holmsai. Man pasakojo majoras Prendergastas, kaip jūs išgelbėjote jį nuo skandalo Tenkervilio klube.
- A, pamenu. Jis neteisingai buvo apkaltintas sukčiavimu lošiant kortomis.
- Jis sakė, kad jūs galite bet ką išspręsti.
- Majoras gal kiek perdėjo.
- Pasak jo, jūs, pone Holmsai, nesate pralaimėjęs.
- Pralaimėjau keturis kartus. Tris kartus mane nugalėjo vyrai, vieną sykį - moteris.
- Tačiau ką tai reiškia, palyginti su tokia daugybe laimėjimų.
- Iš tiesų daugiausia aš laimiu.
- Tuomet laimėsite ir mano bylą.
- Paprašysiu pasislinkti krėslą arčiau židinio ir papasakoti man keletą detalių apie savo bylą.
- Tačiau mano byla nepaprasta.
- Paprastų bylų man nepasitaikė. Aš esu paskutinė apeliavimo instancija.
- Ir vis dėlto, pone, vargu ar per visą savo veiklą jums teko išgirsti tokių paslaptinių ir neišaiškinamų dalykų, kokie nutiko mano šeimoje.

- Jūs mane sudominote, - prabilo Holmsas. - Iš pradžių prašom papasakoti pagrindinius faktus, paskui jus paklausiu tų detalių, kurios man atrodys svarbiausios.

Jaunuolis pasitraukė krėslą ir ištiesė šlapias kojas į žaižaruojantį židinį.

- Mano pavardė, - tarė vaikinai, - Džonas Openšas, bet, kaip aš suprantu, asmeniniai mano reikalai mažai ką turi bendra su šiuo siaubingu atsitikimu. Čia savotiška palikimo byla. Taigi norėdamas jus supažindinti su šios bylos faktais, privalau pradėti nuo pat pradžios.

- Mano senelis turėjo du sūnus: dėdę Ilaiją ir mano tėvą Džozefą. Tėvas Koventryje turėjo nedidelį fabriką, kuri praplėtė tuo metu, kai buvo pradėti gaminti dviračiai. Jis išrado neplyštančias „Openšo“ padangas. Tada jo įmonė taip suklestėjo, kad tėtė, galų gale ją pardavęs, galėjo poilsio pasitraukti, apsirūpinęs geromis pajamomis.

- Mano dėdė Ilaijas išvažiavo į Ameriką, kai dar buvo visai jaunas. Floridoje jis tapo plantatoriumi. Ten, kaip pasakojama, jam sekėsi gana gerai. Per karą⁴ jis kovojo Džeksono armijoje, o vėliau, kai jai

⁴ Piliietinis karas Amerikoje (1861-1865).

vadovavo Hudas, jis iškilo iki pulkininko. Kai Ly⁵ padėjo ginklus, dėdė grįžo į savo plantaciją, kur išgyveno trejus ar ketverius metus. Apie 1869 ar 1870 metus jis parvažiavo Europon ir išsinuomojo nedidelį dvarelį Sasekse, netoli Horšemo. Amerikoje jis buvo susikrovęs nemažą kapitalą, bet pabėgo iš ten, nes neapkentė negrų ir buvo nepatenkintas respublikonų politika, kad jie išvadavę negrus iš vergovės.

- Dėdė Ilaijas buvo labai keistas žmogus, žiaurais ir karšto būdo, linkęs į vienatvę, o kai būdavo piktas - nešvankiai plūsdavosi.

- Abejoju, ar gyvendamas per visus tuos metus Horšeme, jis nors kartą pasirodė mieste. Prie savo namo jis turėjo sodą ir porą laukymių, kur pasivaikštinėdavo, nors labai dažnai net ištisomis savaitėmis nekeldavo kojos iš kambario. Jis nepaprastai daug gerdavo ir nebendravo su jokiais draugais, netgi su savo broliu.

- Tačiau manęs dėdė nesišalino. Jis pamilo mane dar tuomet, kai pamatė pirmą kartą maždaug dvy-

⁵ Generolas Ly vadovavo Pietų armijai. Džeksonas ir Hudas - šios armijos generolai. Laimėjo šiauriečiai, kovoję prieš vergvaldžius.

likos metų. Tai buvo 1878 metais. Tada jis jau aštuonerius ar devynerius metus buvo išgyvenęs Anglijoje. Dėdė įkalbino mano tėvą, kad leistų man apsigyventi pas jį, ir buvo man labai geras. Kai būdavo blavus, mėgdavo žaisti su manimi kauliukais ir šaškėmis. Dėdė patikėjo man visus reikalus ir su tarnais, ir su pirkliais, todėl aštuoniolikos metų aš jau buvau visiškai namų šeimininkas. Mano žinioje buvo visi raktai, tad galėjau eiti, kur norėjau, ir daryti, ką norėjau, tik turėjau nedrumsti dėdės vienatvės. Vis dėlto buvo viena vienintelė išimtis: į sandėliuką pastogėje, užgriozdintą daiktais ir visados užrakintą, jis niekuomet nei man, nei kam kitam neleisdavo įžengti. Vaikiško smalsumo vedinas, kartais dirstelėdavau pro raktą skylutę, bet nė karto ten nepastebėjau nieko daugiau, tik daugybę senų lagaminų ir ryšulių.

- Vieną dieną - tai buvo 1883 metų kovo mėnesį - ant stalo priešais dėdės lėkštę atsirado laiškas su užsienio pašto ženklu. Gauti laišką jam buvo ne toks jau paprastas dalykas, nes dėdė savo sąskaitas visad apmokėdavo grynais, o draugų neturėjo.

- „Iš Indijos, - tarė jis, paimdamas nuo stalo laišką. - Pondišerio pašto ženklas. Kas čia galėtų būti?“

- Paskubomis dėdei plėšiant voką, iš jo iškrito penkios sudžiūvusios apelsino sėklos. Aš ėmiau kvatotis, bet juokas sustingo lūpose, kai pamačiau dėdės veidą. Apatinė jo lūpa atvėpo, akys išsprogo kaip vėžio, veidas pasidarė peleninis, o jis vis spoksojo į voką drebančioje rankoje.

- „K. K. K.! - šūktelėjo jis. - Dieve mano, Dieve mano! Štai ir atpildas už tai, ką padariau.“

- „Kas čia, dėde?“ - paklausiau.

- „Mirtis“, - atsakė jis ir, pakilęs iš užstalės, nužingsniavo į savo kambarį, palikęs mane drebančią iš baimės.

- Aš paėmiau voką ir pamačiau raudonomis raidėmis iš vidaus, kaip tik prie pat paklijuoto krašto, užrašytas tris K raides. Voke nieko daugiau nebuvo, išskyrus tas penkias sudžiūvusias apelsino sėklas. Tai kodėl dėdę apėmė toks siaubas?

- Aš pakilau nuo stalo ir, kopdamas laiptais aukštytyn, susitikau dėdę, vienoje rankoje laikantį surūdijusį seną raktą, tikriausiai nuo pastogės sandėliuko, o kitoje - nedidelę žalvarinę dėžutę, kokiose laikoma kasa.

- „Tegul jie daro, ką nori, bet aš dar jiems paradysiu, - tarė dėdė ir nusikeikė. - Pasakyk Merei, kad

šiandien užkurtų židinių mano kambaryje, ir pasiųską nors parvežti Fordhemo, Horšemo notaro.“

- Padariau viską, kaip buvo liepta. Ir kai notaras atvyko, mane dėdė pasišaukė į kambarį. Ugnis židinyje liepsnojo, už krosnies grotelių matėsi storas juodų, purių pelenų sluoksnis, koks paprastai būna, kai deginami popieriai. Netoliese stovėjo atidaryta ir tuščia žalvarinė dėželė. Žvilgtelėjau į ją ir net krūptelėjau, pamatęs vidinėje dangtelio pusėje įrašytą trigubą K, lygiai tokią, kaip rytą mačiau ant voko.

- „Aš noriu, Džonai, - prabilo dėdė, - kad tu pabūtum liudininku, rašant testamentą. Savo dvarą, su visomis pajamomis ir visais nuostoliais, aš užrašau broliui, tavo tėvui, kuris, be abejonės, paliks jį tau. Jei gebėsi jį pats ramiai tvarkyti - tuo geriau. Jei matysi, kad nevalioji, tai paklausk senio patarimo, mano vaike, - atiduok dvarą aršiausiam savo priešui. Man labai gaila, kad turiu skirti tau tokį keistą palikimą, bet aš nežinau, kaip viskas toliau klosis. Būk malonus ir pasirašyk dokumentą, kurį tau parodys ponas Fordhemas.“

- Aš pasirašiau, kaip buvo liepta, ir notaras pasiėmė dokumentą. Galite įsivaizduoti, koki stiprų išpūdį padarė man šis keistas atsitikimas - kiek kartų pergalvojau jį mintyse, bet niekaip negalė-

jau jo suprasti. Negalėjau atsikratyti neaiškios baimės, nors ši baimė su savaitėmis vis mažėjo, nes niekas nesutrikdė įprastinės mūsų gyvenimo kasdienybės. Tačiau pastebėjau, kad mano dėdė pasikeitęs. Jis gerdavo dar daugiau negu seniau, ir dar labiau vengė bet kokios draugijos. Daugiausia laiko jis praleisdavo užsirakinęs kambaryje. Tačiau kartais, kažkokio girto kvaitulio apimtas, išgriūdavo iš kambario ir, šlaistydamasis su revolveriu rankoje po sodą, šūkaudavo nebijęs nei jokio žmogaus, nei velnio, nesiduosiąs uždaromas kaip avis į žardį. Vis dėlto, kai tokie karštingės priepuoliai praeidavo, jis iš karto smukdavo pro duris, užsirakindavo, užsibarikaduodavo, tarsi žmogus, kuris negali ilgiau pakelti siaubo, slypinčio širdies gilumoje. Tokio mis akimirkomis dėdės veidas, nors būdavo ir šalta diena, blizgėdavo nuo prakaito, tarytum jis būtų vos tik iš vonios išėjęs.

- Taigi, kad greičiau užbaigčiau pasakoti šią istoriją ir ilgiau jūsų nevarginčiau, pone Holmsai, tepasakysiu štai ką: vieną naktį po tokio bastymosi jis negrižo. Išėję ieškoti, radome dėdę kniūbsčiau nedideliame, dumbliname tvenkinyje sodo gilumoje. Kadangi kūne nebuvo jokių smurto ženklų, o vandens tvenkinyje nebuvo daugiau kaip per dvi

pėdas, prisiekusiųjų teismas, turėdamas omenyje visas žinomas dėdės keistenybes, nusprendė, kad čia savižudybė. Tačiau aš, žinodamas, kaip jį sukrėsdavo vien mintis apie mirtį, negaliu sutikti, kad jis savo valia išsiskyrė su gyvenimu. Šiaip ar taip, dėdės nėra, ir mano tėvas paveldėjo dvarą ir 14 000 sterlingų kapitalą, kuris perrašytas banke jo einamojį sąskaiton.

- Atsiprašau, - įsiterpė Holmsas. - Jūsų pasakojimas, kaip matau, vienas įdomiausių, kuriuos kada nors girdėjau. Malonėkite pasakyti datą, kada jūsų dėdė gavo laišką ir kada įvyko tariamoji savižudybė.

- Laiškas atėjo 1883 metų kovo 10 dieną, o jis mirė po septynių savaitių, tai yra gegužės 2-osios naktį.

- Dėkui pasakokite toliau.

- Mano tėvas, pradėjęs valdyti Horšemo dvarą, man paprašius, rūpestingai apžiūrėjo pastogės kambarėlį, kuris būdavo visados užrakintas. Ten užtikome žalvarinę dėželę, bet ji buvo tuščia. Antvožėlio viduje buvo priklijuotas popieriaus lapelis su trimis K. K. K. ir žemiau žodžiai: „Laiškai, užrašai, kvitai ir sąrašai“. Spėjame, kad tie žodžiai rodė, kokio pobūdžio popierius sunaikino pulkininkas Openšas. Be šios dėželės, sandėliuke nieko daugiau įdomes-

nio nebuvo, tik daugybė išmėtytų popiERGalių ir bloknotų, pasakojančių apie dėdės gyvenimą Amerikoje. Kai kurie buvo iš karo laikų ir liudijo, kad jis savo pareigą gerai atliko ir pasirodė kaip narsus karys. Kiti raštai buvo iš pietinių valstijų reorganizavimo metų, daugiausia siejęsi su politiniais įvykiais, nes dėdė aiškiai stoji opozicijon prieš atsiųstus iš šiaurės politikierius.

- Taip nuo 1884 metų pradžios, kai mano tėvas atsikraustė į Horšemą gyventi, viskas sekėsi mums kaip reikiant iki kitų metų sausio.

- Ketvirtąją dieną po Naujų metų, kai pusryčia-vome visi kartu prie stalo, staiga mano tėvas nuste-bęs šūktelėjo.

- Jis sėdėjo, vienoje rankoje laikydamas ką tik atplėštą voką, o ant kitos rankos ištiesto delno - penkias sudžiūvusias apelsino sėklas. Jis visados šaipydavosi iš tų mano „pasakų“ apie pulkininką, bet dabar buvo tiesiog apstulbęs ir prislėgtas, kai gavo lygiai tokį patį ženklą.

- „Hm, ką čia galėtų reikšti, Džonai?“ - sumurmėjo tėvas.

- Mano širdis sustingo.

- „Juk čia K. K. K.“, - atsakiau jam.

- Tėvas žvilgtelėjo voko vidun.

- „Taip, tai jos, - jis sušuko. - Tos pačios raidės. Tačiau kas čia viršuj užrašyta?“
- „Padėkite raštus ant saulės laikrodžio“, - peršikaičiau žodžius, dirstelėjęs pro tėvo petį.
- „Kokius raštus? Ant kokio saulės laikrodžio?“ - nustebęs klausinėjo tėvas.
- „Saulės laikrodis sode. Kitų čia nėra. O raštai turėtų būti tie, kuriuos dėdė sunaikino.
- „Hm, - numykė tėvas, save drąsindamas. - Mes gyvename civilizuotame krašte ir negalime imti už gryną pinigą tokių kvailysčių. Iš kur atėjo laiškas?“
- „Iš Dandžio“, - atsakiau, žvilgtelėjęs į pašto ženklą.
- „Kieno nors kvailas pokštas, - atsakė tėvas. - Kas man svarbu tas saulės laikrodis ir tie raštai. Aš visai nepaisysiu tokių nesąmonių.“
- „Aš būtinai praneščiau policijai“, - pasakiau tėvui savo nuomonę.
- „Kad iš manęs pasijuoktų. Jokiu būdu.“
- „Tuomet leiskite man tai padaryti.“
- „Šiukštu draudžiu. Nenoriu kelti triukšmo dėl tokių menkniekių.“
- Beprasmiška buvo perkalbėti užsispyrusį tėvą. Aš, žinoma atlyžau, bet mano širdį slėgė tamsūs nujautimai.

- Trečią dieną, kai gavome laišką, tėvas išvažiavo aplankyti seno savo draugo, majoro Fribo-džio, vadovaujančio vienam fortui ant Portsdauno kalvos. Buvau patenkintas, kad tėvas išvažiuos, nes man atrodė, jog jis, išvykęs iš namų, bus toliau nuo pavojaus. Tačiau aš klydau. Po tėvo išvažiavimo antrąją dieną gavau iš majoro telegramą, kurioje jis meldė mane nedelsiant atvažiuoti. Tėvas įkrito į vieną gilią kreidos duobę, kurių daugybė tose apylinkėse, ir gulėjo be sąmonės su praskeltu pakaušiu. Nuskubėjau prie jo, bet jis taip ir mirė, neatgavęs sąmonės. Kaip atrodė, tėvas prieblandoje grįžo iš Ferhemo. Kadangi kraštas jam buvo nepažįstamas ir kreidos šuliniai neaptverti, prisiekusiųjų teismas nedvejodamas priėmė nutarimą: „Mirtis dėl nelaimingo atsitikimo“.

- Aš labai kruopščiai ištyrinėjau kiekvieną smulkmeną, susijusią su jo mirtimi, bet niekaip nepajėgiau užčiuopti jokių žmogžudystės pėdsakų. Neradau nei jokių smurto ženklų, nei pėdų, nei apiplėšimo ženklų, niekas nematė jokių nepažįstamų kelyje. Ir vis dėlto, jūs pats nujaučiate, negalėjau nusiraminti, nes giliai buvau įsitikinęs, kad tėvas pakliuvo į kažkieno paspėstas pinkles.

- Ir štai tokiu šturpiu būdu paveldėjau palikimą. Jūs galite paklausti mane, kodėl jo neatsisakiau. Matote, esu įsitikinęs, jog mūsų nelaimės kažkokiu būdu yra susijusios su mano dėdės gyvenimu ir kad šis pavojus persekios mane bet kuriuose namuose.

- Vargšas mano tėvas mirė 1885 metų sausio mėnesį. Nuo to laiko prabėgo dveji metai ir aštuoni mėnesiai. Visą šį laiką laimingai pragyvenau Horšeme ir pradėjau tikėtis, kad tas prakeikimas daugiau nepalies mūsų šeimos, kad jis išsisklaidys su atgyvenusia karta. Deja, per anksti pradėjau guostis: vakar rytą mane ištiko toks pat smūgis, kaip ir mano tėvą...

Jaunuolis išsiėmė iš liemenės kišenės suglamžytą voką ir, pasisukęs prie stalo, išbėrė ant staliuko penkias mažas sudžiūvusias apelsino sėklas.

- Štai viskas, - toliau pasakojo vaikinai. - Pašto antspaudas - Londonas, rytinis rajonas. Viduje įrašytos tos pačios raidės, kurios buvo ir mano tėvui siųstajame laiške, „K. K. K.“ ir žodžiai: „Padėk raštus ant saulės laikrodžio.“

- Ko jūs griebėtės? - paklausė Holmsas.

- Nieko.

- Nieko?

- Teisybę sakant, - po tų žodžių jaunuolis parėmė galvą lieknomis, baltomis rankomis, - aš pasijutau bejėgis. Pasijutau tarytum vargšas triušelis, prie kurio jau sėlina gyvatė. Atrodo, lyg mane auka laikytų neįveikiama ir negailestinga šėtoniška jėga, nuo kurios negali išgelbėti joks išvalgumas ir jokios atsargumo priemonės.

- Na, na, - šūktelėjo Šerlokas Holmsas. - Jūs turite veikti, jaunuoli, jei nenorite pražūti. Tiktai veiklumas gali jus išgelbėti. Dabar ne laikas pulti neviltin.

- Aš buvau policijoje.

- Ir ką gi!

- Jie mano pasakojimo klausėsi šypsodamiesi. Esu tikras, kad inspektorius tuos laiškus laiko vien kažkieno pokštu, o dėdės ir tėvo mirtys, kaip nusprendė prisiekusiųjų teismas - gryni atsitiktinumai, neturį nieko bendra su tais įspėjimais.

Holmsas pagrūmojo kumščiais ore.

- Neįtikėtinas bukaprotiškumas! - sušuko jisai.

- Vis dėlto jie davė man policininką, kuris budi visą laiką mano namuose.

- Ir jis atėjo kartu su jumis?

- Ne. Jam įsakyta budėti namuose.

Holmsas vėl pagrūmojo kumščiais.

- Kodėl jūs pas mane atėjote? - paklausė jis. - Tačiau svarbiausia, kodėl iš karto pas mane neatėjote?

- Taip jau atsitiko. Tiktai šiandien pasikalbėjau su majoru Prendergastu, ir jis man patarė kreiptis į jus.

- Jau dvi dienos, kai gavote laišką. Jūs turėjote pradėti veikti anksčiau. Turbūt neturite jokių kitų duomenų, be tų, kuriuos man papasakojote? O gal dar yra kokių smulkmenų, kurios galėtų mums padėti?

- Šiokių tokių yra, - tarė Džonas Openšas. Jis pasirausė lietpalčio kišenėje ir, išsiėmęs skiautėlę išblukusio mėlyno popieriaus, padėjo ją ant stalo. - Aš neaiškiai prisimenu, - toliau kalbėjo jaunuolis, - kad tą dieną, kai mano dėdė degino popierius, pastebėjau, jog maži nesudegę pakraščiai, gulėję pelenuose, buvo tokios pat spalvos kaip šis mano rastas vienintelis lapelis jo kambarėje ant grindų. Esu linkęs manyti, kad šis vienas lapas netikėtai iškrito iš kitų ir taip liko nesudegintas. Išskyrus tai, kad čia paminėtos sėklos, nemanau, kad šis popiergalis ką nors mums padėtų. Manau, kad čia bus puslapis iš dienoraščio. Rašysena, be abejonės, dėdės.

Holmsas pasitraukė lempą, ir mudu abu palinkome prie popierėlio, kurio nelygus kraštas sakė,

jog jis iš tikrųjų išplėštas iš knygos. Viršuje buvo pažymėta „1869, kovas“, o apačioje surašytos tokios mįslingos pastabos:

4-oji. Pasirodė Hudsonas. Ta pati sena platforma.

7-oji. Pasiųstos sėklos Makoliui, Paramoriui ir Džonui Sveinui iš Sent Augustino.

9-oji. Makolis dingo.

10-oji. Džonas Sveinas dingo.

12-oji. Aplankėme Paramorį. Viskas tvarkoj.

- Dėkui, - tarė Holmsas, sulankstė popierėlį ir gražino jį Džonui. - Dabar negalite delsti nė minutės. Mes netgi neturime laiko apsvarstyti tai, ką čia dabar papasakojote. Jūs privalote tučtuojau grįžti namo ir veikti.

- Ką turiu daryti?

- Tik vieną dalyką turite padaryti. Ir tučtuojau. Jūs privalote įdėti šį raštelį, kurį dabar mums parodėte, į tą žalvarinę dėžutę. Be to, turite pridėti taip pat ir paaiškinimą, kad kitus dokumentus sudegino jūsų dėdė ir liko tik šis vienintelis lapas. Privalote taip parašyti, kad juos įtikintumėte. Kai tik parašysite, nedelsdamas turite padėti dėžutę, kaip nurodyta, ant saulės laikrodžio. Supratote?

- Aiškių aiškiausiai.

- Dabar negalvokite apie kerštą ar ką nors kita. Reikia manyti, tai padarysime įstatymo keliu. Mes dar turime austi savo tinklą, kai jau anie yra jį paspendę. Pirmiausia privalome nukreipti jums gresiantį pavojų. Paskui išaiškinti visą šią paslaptį, o tada nubausti kaltininkus.

- Dėkoju, - tarė jaunuolis, atsistodamas ir vilkdamasis lietpaltį. - Jūs įkvėpėte man naujų jėgų ir vilties. Elgsiuosi taip, kaip patarėte.

- Nedelskite nė akimirkos. Ir, svarbiausia, saugokitės, nes, be jokios abejonės, jums gresia rimtas ir realus pavojus. Kaip manote grįžti namo?

- Traukiniu iš Vaterlo stoties.

- Dar nėra devynių. Gatvėse bus daug žmonių, tad, tikiuosi, nieko neatsitiks. Ir vis dėlto privalote labai atidžiai saugotis.

- Aš turiu ginklą.

- Tai gerai. Rytoj imsiuos jūsų bylos.

- Vadinasi, jus pamatysiu Horšeme?

- Ne, jūsų paslaptis Londone. Čia jos ir ieškosiu.

- Tuomet po dienos ar dviejų pats užeisiu pas jus pranešti apie dėžutę ir popierius. Aš kuo išsamiausiai įvykdysiu visus jūsų patarimus.

Jaunuolis atsisveikino su mumis ir iškeliavo.

Lauke vėjas dar tebestūgavo, lietus tebežliaugė ir barbeno į langus. Atrodė, šią keistą, siaubingą istoriją atbloškė įdūkusi stichija – išmetė į mūsų būstą kaip banga jūros žoles ant kranto ir vėl atsitraukusi prarijo viską.

Šerlokas Holmsas, panarinęs galvą ir išmeigęs akis į raudoną liepsnos atšvaitą, sėdėjo valandėlę tylėdamas. Paskui jis užsidegė pypkę ir atsilošęs krėsle ėmė stebėti mėlynus dūmų ratilus, kaip jie pasivydavo vienas kitą palubėje.

– Aš manau, Watsonai, – galų gale jis prabilo, – kad iš visų mūsų bylų neturėjome tokios fantastiškos, kaip ši.

– Išskyrus galbūt tik „Ketverto ženklą“.

– Na, taip. Galbūt. Ir vis dėlto man atrodo, kad šiam Džonui Openšui gresia daug didesnis pavojus negu Šaltosams.

– Tačiau ar jūs kiek konkrečiau įsivaizduojate šiuos pavojus? – paklausiau Holmsą.

– Čia negali būti jokios abejonės apie jų konkretumą.

– Tai kokie jie? Kas tasai K. K. K. ir kodėl jis persekioja nelaimingą šeimą?

Šerlokas Holmsas užsimerkė, uždėjo alkūnes ant krėslo atramų ir suglaudė abiejų rankų pirštų galiukus vienus su kitais.

- Tikras mąstytojas, - pradėjo Holmsas, - susipažinęs bent su vienu faktu iš visumos, atseks ne tik visą įvykių grandinę, bet ir pasakys visas galimas pasekmes. Kaip Kiuvjė⁶ iš vieno kaulo galėjo teisingai rekonstruoti visą gyvulį, taip stebėtojas, gerai ištyrinėjęs visos įvykių virtinės vieną grandį, turi tiksliai nusakyti visas kitas grandis - ir tas, kurios atsitiko prieš, ir po to įvykio. Mes dar nesinaudojame visais duomenimis, prieinamais vien tik protui. Problemos, neįveikiamos tiems, kurie ieško sprendimo, pasitelkę pojūčius, gali būti išspręstos. Tačiau, norint pasiekti tokių mąstymo meno viršūnių, reikia, kad mąstytojas mokėtų panaudoti visus žinomus faktus. O kad galėtum tai padaryti, kaip jūs vėliau pamatysite, savaime aišku, reikia būti labai apsišvietusiam. Tokių dalykų net ir mūsų laisvojo švietimo ir enciklopedijų laikais gana retai pasitaiko. Vis dėlto nėra jau taip neįmanoma žmogui žinoti viską, kas galėtų būti naudinga jo darbe, ir šį kartą aš tat pamėginau, spręsdamas šią bylą. Kiek pamenu, pirmosiomis mūsų draugystės dienomis jūs labai tiksliai apibrėžėte mano žinojimo ribas.

⁶ Kiuvjė - įžymus prancūzų mokslininkas, paleontologijos pradininkas.

- Taip, - atsakiau jam juokdamasis. - Tai buvo ypatingas dokumentas. Pamenu, filosofija, astronomija ir politika buvo lygios nuliui. Botanikos žinios - abejotinos, geologijos - gilios, nes jos lieté purvo šlakelius, kurių kilmę galite pasakyti iš bet kokios vietos penkiasdešimt kilometrų spinduliu aplink Londoną. Chemijos žinios - puikios, anatomijos - nesistemos, detektyvinės literatūros ir teismo procesų - meistriškos. Be to, jūs šioks toks smuikininkas, boksininkas, fechtuotojas, teisininkas ir narkomanas, nuodijąs kokainu ir tabaku. Tokios, manau, mano analizės pagrindinės išvados.

Holmsas šyptelėjo, man sakant paskutinius žodžius.

- Dabar sakau, kaip ir pirmiau sakydavau, kad žmogus mažą savo smegeninės ertmę privalo apstatyti visu tuo, ko jam veikiausiai prireiks, o kitų žinių, jei reikės, jis gali pasirausti savo bibliotekoje. Tokiai bylai, kurią mes turėjome progos išgirsti šįvakar, turime būtinai pasitelkti visas mūsų žinias. Malonėkite paduoti man Amerikos enciklopedijos tomą su „K“ raide, stovintį lentynoje kaip tik prie jūsų. Dėkui. Dabar apsvarstysime padėtį ir pažiūrėsime, kokias galime padaryti išvadas. Pirmiausia siūlosi tvirta prielaida, kad pulkininkas Openšas turėjo rimtų

priežasčių išvažiuoti iš Amerikos. Tokio amžiaus žmonės nebūna linkę keisti savo įpročių ir, savo noru atsisakę nuostabaus Floridos klimato, dangintis į nuošalų Anglijos provincijos miestelį leisti vienišo gyvenimo dieną. Kraštutinis jo polinkis į vienatvę, atvažiavus į Angliją, leidžia manyti, kad pulkininkas ko nors bijojo. Vadinasi, siūlosi svari hipotezė, jog toji baimė ir išginė jį iš Amerikos, o ko jis bijojo, mes galime spręsti tik iš grėsmingų laiškų, kuriuos gavo jis ir jo įpėdiniai. Ar atkreipėte dėmesį į tų laiškų pašto ženklus?

- Pirmasis buvo iš Pondišerio, antrasis - iš Dandžio, o trečiasis - iš Londono.

- Iš rytinio Londono! Kokią išvadą iš šio fakto galite padaryti?

- Visos minėtos vietos - jūrų uostai. Tikriausiai laiškų autorius plaukiojo laivu.

- Puiku! Mes jau turime už ko užsikabinti. Galimas dalykas, labai galimas dalykas, kad laiškų rašytojas plaukiojo laivu. Todėl dabar pasvarstykime klausimą iš kitos pusės. Parašius iš Pondišerio, praėjo septynios savaitės nuo įspėjimo iki bausmės, pasiuntus iš Dandžio - vos tik trys ar keturios dienos. Ar tai nieko nesako?

- Pirmą kartą reikėjo iš toliau atplaukti.

- Tačiau laiškas taip pat turėjo atkelti iš toli.
- Tuomet aš nesuprantu, kas čia yra.

- Gali būti, kad laivas, kuriame tas žmogus ar žmonės plaukioja, yra burinis. Gali būti, kad jie, prieš išplaukdami įvykdyti savo kėslų, visados pasiūnčia tuos keistus perspėjimus ar ženklus. Jūs matote, kad greitai viskas buvo atlikta, kai žinia atėjo iš Dandžio. Plaukdami iš Pondišerio garlaiviu, būtų atvykę beveik kartu su laišku. Bet, kaip matote, prabėgo septynios savaitės. Aš manau, kad tos septynios savaitės sudaro skirtumą tarp pašto garlaivio, atvežusio laišką, ir burlaivio, atgabenusio jo autorių.

- Taip galėjo būti.

- Ir daugiau negu galėjo. Taip iš tikrųjų buvo. Ar dabar jau matote, koks mirtinas pavojus gresia mūsų klientui, ir suprantate, kodėl taip primygtinai prašiau jaunąjį Openšą, kad jis būtų atsargus? Smūgis būdavo smogiamas, praėjus tam laikui, kurio siuntėjui reikėdavo nuplaukti kelią. O šis laiškas pasiūstas iš Londono, taigi mes negalime tikėtis, kad autorius uždels.

- Dieve mano! - sušukau neišskentęs. - Ką gali reikšti tas negailestingas persekiojimas?

- Matyt, Openšo išsivežti raštai neapsakomai reikalingi asmeniui ar asmenims, plaukiojantiems bur-

laiviu. Spėju, kad čia turėtų būti daugiau negu vienas žmogus. Vienas žmogus negalėtų taip įvykdyti dviejų žmogžudysčių, kad suklaidintų tardytojus. Čia veikia keli, ir jie, be abejo, išradingi ir ryžtingi. Savo popierius jie nusprendė atgauti, kad ir kieno rankose jie būtų. Vadinasi, K. K. K. liaujasi buvę vieno asmens inicialais ir virsta organizacijos ženklų.

– Tačiau kokios?

– Ar jūs niekadose nieko negirdėjote apie Kukluksklaną? – paklausė Šerlokas Holmsas pasilenkęs tylesniu balsu.

– Niekados.

Holmsas pavartė ant savo kelių padėtos knygos lapus.

– Štai kas čia rašoma, – tarė jis.

Kukluksklanas. Pavadinimas, kilęs pamėgdžijant užtaisomo šautuvo spynos garsą. Šią siaubingą slaptąją organizaciją po Amerikos pilietinio karo sukūrė Pietų valstijų kariai. Jie greitai subūrė vietinius skyrius įvairiose šalies dalyse ir išgarsėjo daugiausia Tenesyje, Luizianoje, abiejose Karolinose, Džordžijoje ir Floridoje. Ši organizacija buvo naudojama politiniams tikslams, daugiausia terorizuoti negrams rinkėjams, taip pat žudyti ir tremti iš šalies tuos, kurie priešinosi jų tikslams. Savo nusikaltimus

jie paprastai vykdydavo, prieš tai pasiuntę perspėjimus numatytam žmogui kokia nors nepaprasta, bet visiems pažįstama forma: kai kuriose šalies dalyse – qžuolo lapų šakele, kitur – arbūzo ar apelsino sėklomis. Gavęs tokį įspėjimą, žmogus gali arba viešai atsisakyti ankstesnių pažiūrų, arba dingti iš to krašto. Jeigu auka nepaisydavo įspėjimo, ją būtinai ištikdavo keista ir netikėta mirtis. Organizacija buvo tokia tobula ir jos metodai tokie apgalvoti, kad vargu ar žinomas nors vienas atvejis, kad žmogui būtų pasisekę nenubaustam išvengti įspėjimo arba kad kada nusikaltėliai būtų susekti. Keletą metų organizacija klestėjo, nors Jungtinių Valstijų vyriausybė ir aukštesni visuomenės sluoksniai Pietų valstijose labai stengėsi ją nuslopinti. Pagaliau 1869 metais organizacijos veikimas aprimo, nors nuo to laiko dar pasitaikė keletas gaivališkų pasireiškimų.

- Pastebėjote, – tarė Holmsas, dėdamas į šalį enciklopediją, – kad staigus Kukluksklano veiklos susilpnėjimas sutampa su Openšo išvykimu iš Amerikos, išsivežant organizacijos dokumentus. Gali būti, jog čia yra ir priežastis, ir pasekmė. Nenuostabu, kad jaunąjį Openšą ir jo šeimą persekioja negailėstingi žmonės. Jūs suprantate, kad tie užrašai ir dienoraščiai gali sukompromituoti įžymius Pietų

veikėjus ir kad daugelis ramiai nemiegos tol, kol neatgaus tų raštų.

- Tad išplėštasis iš knygelės lapas, kurį mes matėme...

- Toks, kokio galėjome laukti.

- Jeigu tik gerai prisimenu, ten buvo parašyta: „Pasiųstos sėklos A, B ir C“, - vadinasi, nusiųsti organizacijos įspėjimai. Paskui pažymėta, kad A ir B dingo arba išbėgo iš šalies ir kad buvo aplankytas C. Bijau, jog C gyvenimas nekaip baigėsi. Tikiuosi, daktare, jog mudu šį tamsų dalyką šiek tiek išaiškinsime, tuo tarpu jaunajam Openšui, manau, vienintelis išsigelbėjimas - elgtis taip, kaip sakiau. Nieko daugiau šįvakar negalime nei pasakyti, nei padaryti, tad paduokite man smuiką ir pamėginkime užmiršti pusvalandžiui bjaurų orą ir dar bjauresnius mūsų bendraamžių darbus.

Rytą prasigiedrino, ir saulė blankiai švietė pro rūko maršką, kabančią virš didžiulio miesto. Kai nusileidau iš viršaus, Šerlokas Holmsas jau pusryčiaavo.

- Atsiprašau, kad jūsų nepalaukiau, - pasiteisino jis. - Pradėjęs jaunojo Openšo bylą, be abejo, turėsiu sunkią dieną.

- Ką jūs ketinate daryti? - paklausiau.

- Tai daug priklausys nuo to, ką sužinosiu ėmęsis tirti. Gal turėsiu nuvykti net į Horšemą.

- Ar nesirengiate ten pirmiausia ir važiuoti?

- Ne, pradėsiu nuo Sičio. Paskambinkite, ir tarnaitė atneš jums kavos.

Laukdamas tarnaitės, paėmiau nuo stalo neatverstą laikraštį ir dirstelėjau į jį. Pamačius vieną antraštę, net širdis suvirpėjo.

- Holmsai, - sušukau, - jūs jau pavėlavote.

- Nejaugi? - tarė jis, dėdamas puodelį. - Baiminausi, jog taip ir bus. Kaipgi viskas atsitiko?

Holmsas kalbėjo ramiai, bet mačiau, kad jis smarkiai jaudinasi.

Mane sudomino Openšo pavardė ir tokia antraštė: „Tragedija prie Vaterlo tilto“. Štai kas buvo parašyta laikraštyje:

Vakar vakare tarp devintos ir dešimtos policininkas Kukas iš H skyriaus, budėjęs prie Vaterlo tilto, išgirdo pagalbos šauksmą ir vandens pliuškėnimą. Tačiau naktis buvo nepaprastai tamsi, vėjuota, todėl, nepaisant kelių praeivių pastangų, pasirodė neįmanoma padėti skęstančiajam. Vis dėlto buvo duotas pavojaus signalas, ir upės policija kūną galų gale surado. Tai buvo jaunas džentelmenas, kurio vardas, kaip paaiškėjo iš rasto kišenėje voko, Džo-

nas Openšas, gyvenęs netoli Horšemo. Spėjama, kad jis skubinęsis į paskutinį traukinį, išeinantį iš Vaterlo stoties, ir, besiskubindamas per tokią neįžvelgiamą tamsą, nuklydo nuo tako ir nužengė į vandenį nuo vienos mažos upių garlaivių prieplaukos. Kūne nebuvo rasta jokių smurto žymių, todėl negali būti jokios abejonės, kad jaunuolis tapo nelaimingo atsitikimo auka. Savivaldybė turėtų susirūpinti upės prieplaukų būkle.

Mudu sėdėjome keletą minučių tylėdami. Niekada dar nemačiau Holmsa tokio prislėgto ir sukręsto.

- Tokie dalykai įžeidžia mano savimeilę, Vatsonai, - pagaliau jis prabilo. - Be abejo, mano savimeilė - menkas jausmas, bet ji įžeista. Ši byla dabar virto mano asmeniniu reikalu, ir, jei tik Dievas duos man sveikatos, suseksiu tą gaują. Jis atėjo pas mane pagalbos, o aš jį pasiunčiau myriop!

Holmsas pašoko nuo kėdės ir, nepajėgdamas nuslėpti susijaudinimo, žingsniavo po kambarį su raudoni blyškiuose skruostuose ir nervingai gniaučydamas ilgus liesus pirštus.

- Tie velniai turi būti gudrūs, - galų gale jis sušuko. - Kaip jiems pasisekė Openšą nuvilioti ten, žemyn prie upės?! Juk krantinė visai ne pakeliui į stotį. Ant tilto tikriausiai, nors ir tokią naktį, buvo

per daug žmonių įvykdyti jų kėslams. Na, Vatsonai, pažiūrėsime, kas galų gale laimės šiame žaidime. Dabar aš išeinu!

- Į policiją?

- Ne, aš pats būsiu policija. Kai išausiu voratinklį, tegul tada jie muses gaudys, bet ne anksčiau.

Visą dieną buvau užsiėmęs pacientais ir tik vėlai vakare grįžau į Beikerio gatvę. Šerlokas Holmsas dar buvo neparėjęs. Tik beveik apie dešimtą valandą jis įžengė į kambarį išbalęs ir nuvargęs. Priėjęs prie indaujos, atsilaužė žiauberę duonos ir godžiai kramtė, užsigerdamas dideliais vandens gurkšniais.

- Išalkot, - pasakiau jam.

- Mirštu iš bado. Visiškai pamiršau pavalgyti. Nuo pusryčių nieko burnoj neturėjau.

- Visai nieko?

- Nė kąsnelio. Neturėjau net kada pagalvoti.

- Ir kaip jums pasisekė?

- Gerai.

- Ar radote siūlo galą?

- Jie mano rankose. Jaunajam Openšui neilgai teks laukti keršto. Žinote, Vatsonai, uždėsime jiems patiems tokį patį šėtonišką ženklą. Juk nebloga mintis!

- Ką jūs sumanėte?

Holmsas paėmė iš bufeto apelsiną, supjaustė skil-
telėmis ir išspaudė ant stalo sėklas. Iš jų paėmė pen-
kias ir įdėjo į voka. Iš vidaus ant voko užrašė: „Š.
H. už D. O.“ Paskui užlipino voka ir užrašė adresu:
„Kapitonui Džeimsui Kelhunui, burlaivis „Vienišoji
žvaigždė“, Savana. Džordžija“.

- Laiškas lauks kapitono, kai jis įplauks į uostą, -
tarė juokdamasis Holmsas. - Dėl jo Kelhunas neuž-
migs naktelę. Esu tikras, laiškas jam išpranašaus
tokį pat likimą, koks ištiko Openšą.

- Kas yra kapitonas Kelhunas?

- Gaujos vadas. Sutvarkysiu ir kitus, bet jį pir-
miausia.

Holmsas išsitraukė iš kišenės didžiulį popieriaus
lapą, visą prirašytą datų ir pavardžių.

- Kiaurą dieną plūkiausi, rausdamasis po Loido
bendrovės žurnalus bei senų popierių šūsnis ir tyri-
nėdamas, kur plaukė kiekvienas laivas, stovėjęs
Pondišerio uoste 1883 metų sausio ir vasario mėne-
siais. Tais mėnesiais buvo užregistruota trisdešimt
šeši didesnio tonažo laivai. Vienas iš jų, „Vienišoji
žvaigždė“, tučtuojau mane sudomino, nes jis buvo
išplaukęs iš Londono ir, be to, „Vienišoji žvaigždė“ -
vienos Amerikos valstijos pavadinimas.

- Turbūt Teksaso.

- Nebuvau ir nesu tuo įsitikinęs, bet žinau, kad laivas pastatytas Amerikoje.

- Ir kas toliau?

- Paskui peržiūrėjau Dandžio uosto žurnalą ir, kai suradau, jog burlaivis „Vienišoji žvaigždė“ buvo atplaukęs į šį uostą 1885 metų sausio mėnesį, mano spėliojimai pasitvirtino. Tuomet pasiteiravau apie laivus, esančius šiuo metu Londono uoste.

- Ir kaip?

- „Vienišoji žvaigždė“ atplaukė čia praėjusią savaitę. Nusileidęs į Alberto dokus, sužinojau, kad šiandien rytą per ankstyvą potvynį „Vienišoji žvaigždė“ išplaukė upe atgal į Savaną. Telegrafavęs į Grevzendą, sužinojau, kad burlaivis pro ten neseniai praplaukė. Kadangi pučia rytų vėjas, neabejoju, kad „Vienišoji žvaigždė“ paliko Gudviną ir jau nebetoli Vaito salos.

- Ką jūs dabar darysite?

- O, Kelhunas mano rankose! Kaip sužinojau, tik jis ir du jūreiviai – vieninteliai amerikiečiai laive. Kiti – suomiai ir vokiečiai. Taip pat žinau, kad visa trijulė vakar naktį nebuvo laive. Tai man pasakė „Vienišosios žvaigždės“ krovėjas. Prieš tai, kai burlaivis pasieks Savaną, pašto garlaivis nuveš mano laišką, o telegrafas praneš Savanos policijai, jog šie

trys džentelmenai ypač reikalingi čia, Londone, kur jie įvykdė žmogžudystę.

Vis dėlto geriausiuose žmogaus planuose visados atsiranda koks nors plyšys. Džono Openšo žudikai niekad nepamatė apelsino sėklų, kurios būtų jiems parodžiusios, jog kitas žmogus, toks pat gudrus ir ryžtingas kaip jie, užtiko jų pėdas.

Tais metais ekvatoriaus audros buvo neapsakomai ilgos ir žiaurios. Mes ilgai laukėme žinių iš Savanos, bet taip ir nesulaukėme. Pagaliau sužinojome, kad kažkur toli, Atlante, kažkas matė iš vandens kyšančią laivagalio dalį su raidėmis „V. Ž.“. Tai ir viskas, ką mes sužinojome apie „Vienišosios žvaigždės“ likimą.

ŠOKANTYS ŽMOGIUKAI

Palinkęs prie mėgintuvėlio, kuriame virė kažkoks dvokalas, Holmsas ilgas valandas sėdėjo tylėdamas. Nuleidęs galvą ant krūtinės, jis man atrodė panašus į keistą perkarusį paukštį pilkšvomis plunksnomis ir juodu kuodu.

- Na, Vatsonai, - staiga prabilo jis, - tai jūs neke-
tinate investuoti savo santaupų į Pietų Afrikos akci-
jas?

Aš labai nustebau. Nors ir buvau pripratęs prie keistenybių, bet tokio staigaus įsibrovimo į slapčiausias savo mintis niekaip negalėjau paaiškinti.

- Iš kur, po galais, jūs tai žinote?

Pasisukęs ant taburetės, jis atsigręžė į mane su garuojančiu mėgintuvėliu rankoje. Giliai įdubusios jo akys linksmai spindėjo.

- Prisipažinkite, Vatsonai, kad jūs esate apstul-
bintas.

- Taip.

- Reikėtų priversti jus parašyti šiuos žodžius popieriuje ir patvirtinti savo parašu.

- Kodėl?

- Nes po penkių minučių imsite įrodinėti, kad tai buvo velniškai paprasta.

- Esu tikras, kad nepasakysiu nieko panašaus.

- Matote, brangusis Vatsonai, - jis įstatė mėgin-tuvėlį į stovėlį ir kreipėsi į mane tartum profesorius į auditoriją, - ne taip jau sunku kurti dedukcinių išprotavimų grandinę, kurioje kiekvienas sprendi-mas paprastai yra išvedamas iš pirmesnio. Jeigu po to pašalintumėte visus tarpinius sprendimus ir pašnekovui pateiktumėte tik pradinę grandį ir galu-tinę išvadą, tai jis būtų apstulbintas, nors tas apstul-bimas be didesnio pagrindo. Atidžiau išsižiūrėjęs į jūsų kairės rankos smiliaus ir nykščio tarpupirštį, nusprendžiau, kad jūs nesirengiate nedidelį savo kapitalą investuoti į aukso kasyklas.

- Nematau jokio loginio ryšio.

- Galimas dalykas. Tačiau jis yra ir aš jums tuo-jau paaiškinsiu. Štai kitos labai paprastos išprota-vimo grandys: 1. Vakar vakare, grįžus iš klubo, jūsų kairės rankos smiliaus ir nykščio tarpupirštis buvo kreiduotas. 2. Tarpupirštį tarp smiliaus ir nykščio jūs patrinatė kreida, žaisdamas biliardą, kad lazda neslystų. 3. Biliardą jūs žaidžiate tik su Terstonu. 4. Prieš keturias savaites man pasakojote, kad Tersto-

nui pasiūlyta įsigyti Pietų Afrikos vertybinių popierių ir kad jis norėjęs jus padaryti savo bendrininku, o terminas jau baigėsi. 5. Jūsų čekių knygutė užrakinta mano stalčiuje, o rakto jūs iki šiolei neprašėte. 6. Jūs nesiruošiate pirkti tų vertybinių popierių.

- Absurdiškai paprasta! - sušukau aš.

- Taip, - tarė Holmsas, kiek suirzęs. - Kiekviena problema atrodo vaikiška, kai ji jau išspręsta. O štai ši dar laukia sprendimo. Ką jūs pasakysite, drauguži Watsonai? - Jis numetė ant stalo popieriaus lapelį ir vėl palinko prie mėgintuvėlio.

Nustebęs ėmiau žiūrėti į lapelyje nupieštus keistus bereikšmius hieroglifus.

- Čia vaiko piešinys, Holmsai! - šūktelėjau jam.

- Tai tokia jūsų nuomonė?

- O ką gi tie hieroglifai galėtų reikšti?

- Ponui Hiltonui Kiubitui, Norfolko grafystės Ridling Torpo dvaro savininkui, taip pat labai rūpi, ką jie galėtų reikšti. Šis galvosūkis atėjo ankstyvesniu paštu, o jis pats atvyksta vėlesniu traukiniu. Štai ir skambutis. Tai tikriausiai jis.

Ant laiptų pasigirdo sunkūs žingsniai, ir netrukus į kambarį įžengė aukštas, rausvaveidis, rūpestingai nusiskutęs džentelmenas, kurio skaisčios akys ir žydintys skruostai bylojo apie gerą jo gyvenimą toli

nuo Beikerio gatvės rūkų. Atrodė, kad į kambarį su savim jis atnešė stipraus ir gaivaus rytinių Anglijos pakraščių oro dvelksmą. Jis paspaudė mums rankas ir jau buvo besėdąs, tik staiga jo žvilgsnis įsmigo į tą popierių su keistais piešinėliais, kurių aš ką tik buvau apžiūrėjęs ir padėjęs ant stalo.

- Ką gi, pone Holmsai, apie tai manote? - sušuko jis. - Man teko girdėti, kad jūs mėgstate keistas paslaptis. Nemanau, kad rastumėte ką nors keistesnio. Šį lapelį atsiunčiau iš anksto, kad susipažintumėte su juo dar prieš man atvykstant.

- Piešinys, be abejo, keistas, - tarė Holmsas. - Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti vaikiška išdaiga - ant popierėlio nupiešta šokančių žmoniukų eilutė. Kodėl jūs teikiate tokią reikšmę šiai keistenybei?

- Aš nė kiek jos nepaisyčiau, pone Holmsai, jei ne žmona. Šis piešinys ją mirtinai išgąsdino. Ji nieko nesako, bet jos akyse aš matau siaubą. Štai kodėl norėčiau viską iki galo išsiaiškinti.

Holmsas pažvelgė į popierėlį priešais saulės šviesą. Tai buvo iš bloknoto išplėstas lapas. Pieštuku nupieštos figūrėlės stovėjo išsirikiavusios šitaip:

Kuri laiką Holmsas jas atidžiai apžiūrinėjo, pas-
kui lapelį rūpestingai sulankstė ir įsidėjo į užrašų
knygutę.

- Atrodo, dalykas bus įdomus ir nepaprastas, -
tarė jis. - Laiške jūs nurodote keletą aplinkybių,
pone Hiltonai Kiubitai, bet aš būčiau jums dėkin-
gas, jeigu dar kartą išdėstytumėte jas mano drau-
gui, daktarui Vatsonui.

- Menkas iš manęs pasakotojas, - tarė mūsų sve-
čias, nervingai sunerdamas ir vėl išskėsdamas dide-
lių tvirtų rankų pirštus. - Jūs tiesiog vėl ko nors
paklauskite mane, jeigu jums bus kas neaišku. Aš
pradėsiu pasakoti nuo savo vedybų praėjusiais
metais, bet pirmiausia noriu pasakyti, kad, nors
nesu turtingas, bet Kiubitai gyvena Rudling Torpe
jau penki šimtmečiai. Visoje Norfolko grafystėje
nėra kilmingesnės giminės. Pernai atvykęs šven-
tėms į Londoną, apsistočiau pensione Raselo aikštėje,
nes Parkeris, mūsų parapijos vikaras, taip pat buvo
apsistojęs tenai. Pensione buvo ir jauna amerikietė
Petrik - Elsė Petrik. Mudu susidraugavome, ir, bai-
giantis mėnesiui, aš ją kuo karščiausiai įsimylėjau.
Paskui, ramiai susituokę civilinės metrikacijos biure,
sugrižome į Norfolką. Jums, pone Holmsai, gali atro-
dyti keista, kad vyras iš garsios senos šeimos šitaip

veda žmoną, nieko nežinodamas nei apie ją, nei apie jos gimines. Bet, jeigu jūs ją pamatytumėte ir pažintumėte, mane suprastumėte.

- Elsė iš pat pradžių buvo atviraširdė su manim. Nepasakyčiau, kad ji man nebūtų davusi progos palikti ją, jei aš to būčiau panorėjęs.

- „Gyvenime turėjau nemalonių pažinčių, - pasakė ji. - Norėčiau viską užmiršti. Norėčiau niekada neminėti praeities, nes bet kokie prisiminimai man suteikia daug skausmo. Jei vesite mane, Hiltonei, tai vesite moterį, kuri pati neturi ko gėdytis, bet jums teks pasikliauti vien tik mano žodžiu ir leisti man neminėti to, kas buvo iki tol, kol aš tapau jūsu. Jei sąlygos jums per sunkios, vykite į Norfolką ir palikite mane vieną.“ Šiuos žodžius ji ištarė vestuvių išvakarėse. Aš sutikau su jos sąlygomis ir savo pažadą tesėjau.

- Štai jau metai praėjo, kai mudu vedę. Buvome labai laimingi. Tačiau prieš mėnesį, birželio pabaigoje, pirmą kartą pastebėjau nelaimės ženklus. Vieną dieną mano žmona gavo laišką iš Amerikos: aš pamačiau amerikietišką pašto ženklą. Ji, mirtinai išbalusi, perskaitė laišką ir įmetė jį į ugnį. Elsė niekada apie jį nekalbėjo, tylėjau ir aš, nes pažadas yra pažadas, bet nuo to laiko ji neturi ramios valandos.

Baimės išraiška sustingo jos veide, lyg ji ko lauktų ir tikėtusi. Būtų geriau, jeigu ji viską papasakotų man. Ji įsitikinusi, kad aš esu geriausias jos draugas. Tačiau kol ji pati neprabils, negaliu jos klausinėti. Atminkite, pone Holmsai, ji yra ištikima žmona, ir kad ir kokia nelaimė ją būtų praeity ištikusi, tai įvyko ne dėl jos kaltės. Aš esu tik paprastas Norfolko skvairas, bet Anglijoje nėra žmogaus, kuris savo šeimos garbę vertintų labiau negu aš. Ji tai puikiai žino ir puikiai žinojo prieš mums susituokiant. Ji niekada jos nesuterš – tuo aš esu tikras.

- Na, o dabar aš prieinu prie keistosios šio pasakojimo dalies. Prieš savaitę – tai buvo praėjusį antradienį – ant palangės aš radau keletą keistų šokančių figūrėlių, panašių į šias. Jos buvo nupieštos kreida. Maniau, gal berniukas, dirbantis arklidėje, jas nupiešė, bet jis prisiekė nieko apie tai nežinąs. Šiaip ar taip, šie piešiniai atsirado naktį. Aš juos nutrynčiau ir paskui užsiminiau apie tai žmonai. Mano nuste-bimui, ji sutiko šią žinią labai rimtai ir prašė mane parodyti, jeigu jie vėl atsirastų. Visą savaitę nieko nepastebėjau, bet vakar rytą sode ant saulės laikrodžio radau padėtą šį lapelį. Kai parodžiau jį Elsei, ji apalpo. Dabar ji visą laiką vaikšto lyg apdujusi, sutrikusi, su siaubu akyse. Tada parašiau jums laišką ir

į jį įdėjau šį lapelį, pone Holmsai. Į policiją kreiptis negalėjau, nes iš manęs būtų tik pasijuokę, bet jūs man patarsite, ką daryti. Aš nesu turtuolis, bet, jei žmonai gresia pavojus, pasiryžęs atiduoti paskutinę monetą jai apginti.

Puikus vyras buvo šis senosios anglų žemės sūnus, paprastas, tiesus ir kilnus, didelėmis rimtomis mėlynomis akimis ir plačiu maloniu veidu. Meilė žmonai ir pasitikėjimas spindėjo kiekviename jo veido bruože. Holmsas labai įdėmiai išklausė jo pasakojimą, paskui kurį laiką sėdėjo susimąstęs.

- Ar jums neatrodo, pone Kiubitai, - prabilo jis pagaliau, - kad geriausia būtų tiesiog kreiptis į žmoną ir paprašyti, kad ji atskleistų paslaptį.

Hiltonas Kiubitas papurtė stambią galvą.

- Pažadas yra pažadas, pone Holmsai. Jeigu Elsė norės, ji man viską papasakos. Jeigu ne, aš nelinkęs to reikalauti. Tačiau turiu teisę pats viską sužinoti ir ta teise pasinaudosiu.

- Padėsiu jums, kiek galėdamas. Pirmiausia, ar negirdėjote, kad kaimynystėje būtų pasirodę svetimų žmonių?

- Ne.

- Manau, kad vieta nuošali. Svetimo žmogaus pasirodymas neliktų nepastebėtas.

- Netolimoje kaimynystėje, taip. Tačiau prie pat mūsų, pajūryje, yra nedidelių kaimelių su gerais paplūdimiais. Ūkininkai nuomoja kambarius.

- Matyt, šie hieroglifai turi tam tikrą prasmę. Jei jie nupiešti šiaip sau, padrikai, galbūt mums ir nepavyks tos prasmės išaiškinti. Tačiau, jei juos sieja sistema, viską išaiškinsime. Šis atskiras pavyzdys toks trumpas, kad aš nieko negaliu pasakyti, o ir faktai, kuriuos man pateikėte, yra tokie negausūs, kad neturime pagrindo tyrimui. Siūlau jums grįžti į Norfolką, atidžiai viską sekti ir tiksliai nukopijuoti visus naujai pasirodančius šokančius žmogiukus. Tūkstantį kartų tenka apgailestauti, kad nenukopijavote tų, kurie kreida buvo nupiešti ant palangės. Atsargiai apklausinėkite, ar kaimynystėje nėra svetimų žmonių. Kai tik bus kokia naujiena, vėl atvykite pas mane. Tai pats geriausias patarimas, kokį dabar jums galiu duoti, pone Hiltonai Kiubitai. Jei atsitiktų kas svarbaus ir neatidėliotino, visada būsiu pasiruošęs atvykti ir susitikti su jumis Norfolkko dvare.

Po šio pokalbio Šerlokas Holmsas nuolat buvo susimąstęs, ir kelias dienas matydavau, kaip iš užrašų knygutės išsiimdavo tą popierėlį ir atsidėjęs tyrinėdavo keistas figūreles. Ilgą laiką apie tai Holmsas nieko man nesakė, tačiau, praėjus porai

savaičių ar daugiau, vieną popietę, kai rengiausi išeiti, šūktelėjo:

- Geriau likite čia, Vatsonai.

- Kodėl?

- Šį rytą iš Hiltono Kiubito gavau telegramą – tikriausiai prisimenate Hiltoną Kiubitą ir šokančius jo žmogiukus? Dvidešimt minučių antros jis turi būti Londone, Liverpulio gatvėje ir bet kuriuo momentu gali pasirodyti čia. Kiek galima spręsti iš telegramos, vėl kažkas atsitiko.

Laukti teko neilgai, nes mūsų Norfolkio skvairas, sėdęs į karietai, atvyko tiesiai iš stoties. Jis buvo susirūpinęs ir prislėgtas, akys pavargusios, kakta išvogota raukšlių.

- Ši istorija mane erzina, pone Holmsai, – tarė jis ir sunkiai susmuko fotelyje. – Sunku, kai jauti, kad esi apsuptas nematomų nepažįstamų žmonių, kurie tau kažką rezga, bet dar sunkiau, kai žinai, kad lėtai žudoma tavo žmona. Mirtingam žmogui reikia įtempti visas jėgas, norint ištvirti. Ji tiesiog džiūsta mano akyse.

- Ar ji ką nors sakė?

- Ne, pone Holmsai. Kartais atrodydavo, kad vargšėlė nori prabilti, bet negali ryžtis šiam žingsniui. Aš bandžiau jai padėti, bet, reikia pasakyti,

nevykusiai ir tuo ją tik atbaidžiau. Kartą ji užsiminė apie mūsų giminės senumą, apie mūsų gerą vardą grafystėje bei mūsų pasididžiavimą nesutepta garbe, ir aš jaučiau, kad ji trokšta išsipasakoti, bet vėl nukreipė pokalbį kita linkme.

- O jūs pats ką nors sužinojote?

- Daug ką, pone Holmsai. Atvežiau jums keletą naujų nupieštų šokančių žmoniukų ir, kas svarbiausia, aš pats mačiau jų.

- Ką? Žmogų, kuris juos piešia?

- Taip. Mačiau jų piešiant. Tačiau papasakosiu jums viską iš eilės. Grįžęs iš jūsų, kitą rytą pirmiausia pastebėjau naują šokančių žmoniukų eilutę. Jie buvo nupiešti kreida ant juodų medinių daržinės durų. Daržinė yra kitoje pievelės pusėje priešais mūsų langus. Aš viską perpiešiau, prašom. - Jis išlygino lapelį ir padėjo ant stalo. Ten buvo nupiešti tokie hieroglifai:

- Puiku! - sušuko Holmsas. - Puiku! Malonėkite pasakoti toliau!

- Nusipiešęs juos, nutryniau, bet, praėjus porai dienų, rytą atsirado naujas užrašas. Štai jo kopija:

Holmsas džiaugėsi ir iš pasitenkinimo trynė rankas.

- Mūsų medžiaga greitai kaupiasi, - tarė jis.

- Po trijų dienų radau laiškėlį, prislėgtą akmeniu ant saulės laikrodžio. Štai jis. Figūrėlės, kaip matote, lygiai tos pačios, kaip ir paskutinį kartą. Tada nusprendžiau patykoti. Pasiėmiau revolverį ir atsisėdau savo namų kambary, kurio langai išeina į pievelę ir sodą. Kambaryje buvo tamsu, už lango švietė mėnesiena. Apie antrą valandą nakties už nugaros išgirdau žingsnius - apsisiautusi chalatu įėjo žmona. Ji ėmė prašyti, kad eičiau miegoti. Atvira pasakiau, kad noriu pamatyti tą, kuris mums krečia tokius kvailus pokštus. Ji atsakė, kad tai neprotinga išdaiga ir kad aš visai neturiš to paisyti.

- „Jei tave tai iš tikrųjų erzina, Hiltonai, mudu galime išvykti kur pakeliauti, kad išvengtume šito nemalonumo.“

- „Kaip? Dėl kažkokių kvailysčių palikti savo namus? Visa grafystė juoksis iš mūsų.“

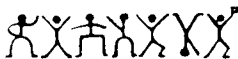
- „Eikime miegoti, - atsakė ji, - pakalbėsime rytą.“

- Staiga, mums besikalbant, pamačiau, kad mėnesienoje blyškus jos veidas dar labiau pabalo, o ranka suspaudė mano petį. Daržinės šešėlyje kažkas sujudėjo. Pamačiau tamsią sėlinančią figūrą, kuri atslinko iš už kampo ir atsitūpė priešais duris. Nutvėręs revolverį, šokau prie durų, bet žmona pripuolė prie manęs ir, apglėbusi man kaklą, laikė iš visų jėgų. Pamėginau išsilaisvinti iš jos, bet, kol atidariau duris ir pribėgau prie daržinės, nepažįstamasis buvo dingęs. Tačiau jis paliko savo buvimo žymes, - ant durų vėl margavo tie patys šokantys žmogiukai, išrikiuoti tokia pat tvarka, kaip ir anuos du kartus, kuriuos jau buvau perpiešęs ant popieriaus. Apibėgau aplink, bet nieko neradau. Ir keičiausia, kad visą laiką tas nepažįstamasis buvo kur nors netoliese, nes rytą, apžiūrinėdamas duris po eilute, kurią jau buvau matęs, radau nupieštus dar kelis žmogiukus.

- Ar čia juos turite?

- Taip. Jų labai nedaug. Aš juos nukopijavau, prašom.

Hiltonas Kiubitas vėl padavė man popierėlį. Žmo-
giukai atrodė šitaip:

- Sakykite, - tarė Holmsas, ir iš jo akių galėjau spręsti, kad jis labai susijaudinęs, - ar šitie tik priedas prie pirmųjų, ar jie nupiešti visiškai atskirai?

- Jie buvo ant kitos durų pusės.

- Puiku. Mums tai nepaprastai svarbu ir teikia vilties. Pone Hiltonai Kiubitai, dėstykite toliau šiuos nepaprastai įdomius savo parodymus.

- Tai beveik ir viskas, gerbiamasis Holmsai. Aš supykau ant žmonos, kad ji mane sulaukė tuo metu, kai galėjau sugauti tą slapukaujantį niekšą. Ji sako bijojusi, kad man neatsitiktų kas bloga. Akimirką man toptelėjo mintis: ji galbūt iš tikrųjų baiminasi, kad būtent jam kas nors neatsitiktų, nes tikrai žino, kas tas žmogus ir ką reiškia tie keisti jo ženklai. Tačiau mano žmonos balso tonas, pone Holmsai, ir jos akių žvilgsnis neleidžia man abejoti. Aš esu įsitikinęs, kad ji rūpinosi manimi. Štai ir visa istorija. Dabar laikiu patarimo, ką man toliau daryti. Aš linkęs paslėpti pustuzinį savo žmonių į krūmus ir, kai

tas pasalūnas vēl ateis, užkurti jam tokią pirtį, kad jis duotų mums ramybę.

- Kažin ar tokia priemonė nėra per daug paprasta tokiam atvejui, - tarė Holmsas. - Kiek jūs dar galite pabūti Londone?

- Šiandien turiu grįžti. Niekaip negaliu palikti žmonos nakčiai. Ji labai jaudinosi ir prašė mane sugrįžti.

- Jūsų tiesa. Bet, jei galėtumėt luktelėti, po dienos kitos galėčiau vykti kartu su jumis. Tuo tarpu palikite man šiuos popierėlius. Tikiuosi, kad netrukus galėsiu jus aplankyti ir daug ką paaiškinti.

Svečio akivaizdoje Šerlokas Holmsas laikėsi profesinio savo orumo, nors man, gerai jį pažįstančiam, nesunku buvo pastebėti, kad jis labai susijaudinęs.

Tačiau, vos plati Hiltono Kiubito nugara dingo už durų, mano bičiulis puolė prie stalo, išdėliojo priešais save visus popierėlius su šokančiais žmogiukais ir pasinėrė į kruopščius ir išradingus skaičiavimus. Aš jį stebėjau dvi valandas. Čia ant vieno, čia ant kito lapelio jis vedžiojo figūras bei raides ir buvo taip įnikęs į savo darbą, jog tikriausiai pamiršo, kad aš čia esu. Kartais jam sekėsi, ir jis švilpavo ir niūniavo, kartais susimąstydavo ir valandėlę sėdėdavo, suraukęs antakius, įbedęs kažkur beprasmį žvilgsnį.

Galiausiai šūktelėjo iš pasitenkinimo, pašoko nuo kėdės ir, trindamas rankas, ėmė vaikščioti po kambarį. Paskui, paėmęs telegramos blanką, ilgai rašė.

- Jei viskas bus taip, kaip tikiuosi, į savo rinkinį, Watsonai, jūs galėsite įtraukti dar vieną įdomią istoriją, - tarė jis. - Tikiuosi, kad rytoj galėsime vykti į Norfolką ir nuvežti savo draugui gana tikslių žinių apie jo nemalonumą priežastį.

Prisipažinsiu, mane pagavo smalsumas; bet žinojau, kad ateis laikas, kai Holmsas viską atskleis neprašomas. Todėl laukiau, kada jis teiksis man viską papasakoti.

Tačiau atsakymas į Holmsso telegramą užtruko. Praėjo dvi nekantraus laukimo dienos. Pastatęs ausis, Holmsas klausėsi kiekvieno durų skambučio. Antros dienos vakarą atėjo laiškas iš Hiltono Kiubito. Jo namuose viskas buvę ramu, išskyrus ilgą užrašą, kuris atsirado tą rytą apačioje ant saulės laikrodžio. Į laišką jis įdėjo piešinį:

Keletą minučių Holmsas tūnojo palinkęs prie šio keisto rašto, paskui staiga pašoko ant kojų, nustebęs ir pasipiktinęs. Jo veidas buvo susirūpinęs.

- Reikėjo seniai užkirsti kelią šiai istorijai, - pasakė Holmsas. - Ar šį vakarą eina koks traukinys į Nort Volšemą?

Aš pasižiūrėjau į tvarkaraštį. Paskutinis traukinys jau buvo išėjęs.

- Tada rytoj anksti papusryčiausime ir išvyksime pirmuoju traukiniu. Mes ten nepaprastai reikalingi. O! Štai ir lauktoji telegrama. Luktelėkite, ponias Hadson, - gal reiks atsakymo. Ne, viskas yra taip, kaip ir tikėjaisi. Telegrama dar kartą patvirtina, kad mes negalime delsti nė minutės. Hiltonui Kiubitui reikia tučtuojau viską paaiškinti, nes šis naivusis mūsų Norfolkio skvairas pakliuvo į keistą ir pavojingą voratinklį.

Deja, Holmso žodžiai pasitvirtino. Ir dabar, baigdamas pasakoti šią istoriją, kuri iš pradžių man atrodė tik vaikiška ir keista, dar kartą išgyvenu tuomet mane apėmusią baimę ir siaubą. Kaip norėčiau pateikti skaitytojams laimingą pabaigą! Tačiau juk mano užrašai - įvykių kronika, ir negaliu išvengti šių keistų įvykių tragiškos pabaigos, kuri, praslinkus kelioms dienoms, po visą Angliją išgarsino Ridling Torpo sodybą.

Vos spėjome išlipti Nort Volšeme ir pasakyti, kur norime vykti toliau, prie mūsų pribėgo stoties viršininkas.

- Tikriausiai jūs esate sekliai iš Londono? - paklausė jis.

Apmaudo šešėlis nuslinko Holmsso veidu.

- Kodėl jūs taip manote?

- Matote, iš Norvičo ką tik atvyko policijos inspektorius Martinas. O gal jūs esate chirurgai? Ji dar gyva, bent pagal paskutines žinias. Gal dar galėsite spėti ją išgelbėti - nors kartuvėms.

Holmsas paniuro, kaktoje įsirežė raukšlės.

- Mes vykstame į Ridling Torpo dvarą, - tarė jis, - bet nieko nežinome, kas ten atsitiko.

- Baisus dalykas, - tarė stoties viršininkas. - Abu nušauti, abu - ponas Hiltonas Kiubitas ir jo žmona. Jinai nušovė jį, o paskui pati nusišovė - taip pasakoja tarnai. Jis mirė, ir kažin ar beatsigaus ir ji. Tai viena seniausių giminių Norfolko grafystėje ir pati garbingiausia.

Netaręs nė žodžio, Holmsas nuskubėjo prie karietaitės ir per visą ilgą septynių mylių kelionę tylėjo. Retai kada matydavau jį tokį prislėgtą. Dar traukinyje jis buvo kažkoks nesavas ir su nerimu atidžiai vartė rytinius laikraščius. Dabar ši staigi žinia,

kad jo būgštavimai štai išsipildė, jį lyg sustingdė. Jis sėdėjo atsilošęs, paskendęs liūdnose mintyse. O aplinkui buvo į ką pasidairyti. Mes važiuome tipiška Anglijos kaimo vietove: žmonės čia gyveno tolokai viena nuo kitos išsimėčiusiose sodybose, o žalio ir lėkšto gamtovaizdžio fone viena šalia kitos keturkampiais bokštais stiepėsi didžiulės bažnyčios, bylojančios apie senosios Rytų Anglijos šlovę ir kles-tėjimą. Pagaliau virš žaliojo Norfolko pakraščio pasirodė violetinė Šiaurės jūros juosta, ir vežėjas botkočiu parodė į išsikišusius iš už medžių giraitės du plytų ir medžio pastatus.

- Tai Ridling Torpo dvaras, - tarė jis.

Kai privažiavome prie paradinių durų su portiku, priešais jas pastebėjau teniso aikštelę, niūrią daržinę ir saulės laikrodį ant pjedestalo, - mums visa tai jau buvo kraupiai pažįstama. Iš aukšto brikelio ką tik buvo išlipęs mitrus vyriškis, greitas, budrus, pomaduotais ūsais. Jis pasisakė esąs Norfolko policijos inspektorius Martinas. Išgirdęs mano bičiulio pavardę, jis baisiai nustebo.

- Pone Holmsai, bet nusikaltimas buvo padarytas tik trečią valandą ryto. Kaip jūs galėjote sužinoti apie jį Londone ir atvykti čia tuo pat metu kaip ir aš?

- Aš numaciau tą nusikaltimą. Skubėjau užkirsti jam kelią.

- Vadinasi, jūs turite svarbių įrodymų, kurių mes nežinome. Esu girdėjęs, kad sugyveno jie labai gražiai.

- Aš žinau tik šokančių žmogiukų paslaptį, - tarė Holmsas. - Paaiškinsiu jums vėliau. Kadangi jau per vėlu užkirsti kelią tragedijai, man rūpi, kad mano žinios praverstų teisingumui. Ar jūs padėsite man tirti šį dalyką, ar norite, kad veikčiau atskirai?

- Man būtų didelė garbė dirbti drauge su jumis, pone Holmsai, - rimtai atsakė inspektorius.

- Tuomet, kad veltui neleistume laiko, norėčiau išklaudyti liudininkų parodymus ir apžiūrėti įvykio vietą.

Inspektorius Martinas buvo nuovokus ir leido mano bičiuliui veikti kaip tinkamam, o pats tik rūpestingai žymėjosi tyrimų rezultatus. Iš ponios Kiubit kambario laiptais nusileido vietinis gydytojas, senyvas žilaplaukis žmogus. Jis pranešė, kad ji sunkiai sužeista, bet greičiausiai nemirtinai. Deja, kulka kliudė smegenis, ir ji, matyt, dar negreit atgaus sąmonę. Į klausimą, ar ji buvo peršauta, ar šovė į save pati, jis nedrįso kategoriškai atsakyti. Turbūt buvo šauta iš arti. Kambaryje rastas tik vie-

nas revolveris, kurio du užtaisai tušti. Ponui Hiltounui Kiubitui pataikyta tiesiai į širdį. Lygiai taip pat galima spėlioti, kad jis nušovė ją, paskui pats nusišovė, arba kad ji žudikė, nes revolveris gulėjo ant grindų vienodu atstumu tarp jų abiejų.

- Ar jis iš ten išneštas? - paklausė Holmsas.

- Mes nieko nejudinome, išskyrus damą. Sužeistosios negalėjome palikti ant grindų.

- Seniai jūs čia, daktare?

- Nuo ketvirtos valandos ryto.

- Vienas?

- Su policininku.

- Ir jūs nieko nelietėte?

- Nieko.

- Labai protingai pasielgėte. Kas jus iškvietė?

- Kambarinė Sonders.

- Ar tai ji sukėlė visus ant kojų?

- Ji ir ponias King, virėja.

- Kur jos dabar?

- Turbūt virtuvėje.

- Aš manau, kad mes tuoj pat jas išklausysime.

Sena, ažuolo paneliais išmušta ir aukštais langais svetainė virto tardymo sale. Dideliame senoviškame krėslė sėdėjo Holmsas. Išvargusiame veide atkakliai švietė akys, kuriose išskaičiau tvirtą pasiryžimą

paskirti šiam tyrimui, jei reikės, visą gyvenimą, kol už klientą, kuriam padėti jis nebesuspėjo, pagaliau bus atkeršyta. Korektiškasis inspektorius Martinas, senas žilagalvis kaimo gydytojas, aš ir flegmatiškas kaimo policininkas buvome keisti jo bendrai.

Abi moterys viską papasakojo gana aiškiai. Šūvis pažadino jas iš miego, paskui pasigirdo dar vienas. Jos miegojo gretimuose kambariuose. Ponia King puolė pas Sonders, ir abi drauge nusileido žemyn. Kabineto durys buvo praviros. Ant stalo degė žvakė. Viduryje sukniubęs tysojo šeimininkas. Jis jau buvo negyvas. Prie lango, atrėmusi galvą į sieną, kiūtojo jo žmona. Ji buvo sunkiai sužeista, viena veido pusė pasrūvus krauju. Ji sunkiai kvėpavo ir negalėjo išstarti nė žodžio. Koridorius ir kambarys tvyrojo pilni parako ir dūmų kvapo. Langas buvo uždarytas ir iš vidaus užkabintas. Abi moterys tatai patvirtino nedvejodamos. Jos tuoj pat iškvietė gydytoją ir policininką. Paskui su arklininku ir berniuku nunešė sužeistą šeimininkę į jos kambarį. Ji ir vyras, pasirodo, ką tik buvo atsikėlę: jis ant naktinių drabužių užsimetęs chalata, o ji – jau su suknele. Kabinete niekas nepaliesta. Kiek joms buvo žinoma, šeimininkai niekada tarp savęs nesivaidydavo. Moterys visada juos laikė labai darnia pora.

Tokie buvo svarbiausi tarnaičių parodymai. Į inspektoriaus Martino klausimą jos tvirtai atsakė, kad visos durys buvo užsklęstos iš vidaus ir kad iš namo pabėgti niekas negalėjo. Atsakydamos Holmsui, jos abi prisiminė, kad parako kvapą pajuto, vos išbėgusios iš savo kambarių į laiptų aikštelę.

– Prašom įsidėmėti šį faktą, – tarė Holmsas savo kolegai. – Manau, kad dabar mes galime nuodugniai apžiūrėti kambarį.

Kabinetas buvo nedidelis. Prie trijų sienų rikiavosi knygų lentynos. Rašomasis stalas stovėjo priešais langą į sodą. Į akis pirmiausia krito didžiulis, paslikas nelaimingojo skvairo kūnas. Palaidi jo drabužiai rodė, kad jis ką tik buvo iššokęs iš lovos. Šauta į jį iš priešakio, ir kulka, pervėrusi širdį, liko kūne. Mirė jis iš karto, nesikankindamas. Nei ant chalato, nei ant rankų parako žymių nebuvo. Kaimo gydytojo parodymu, parako žymės teliko ant žmonos veido, bet jos ranka buvo švari.

– Kad žymių nėra, tai dar nieko nereiškia, nors jų buvimas sakytų daug ką, – tarė Holmsas. – Jei kartais parakas iš blogai įdėto šovinio nepurkščia atgal, galima ilgai šaudyti, nesusitepant rankų. Siūlyčiau išnešti pono Kiubito lavoną. Tikriausiai, daktare, jums nepasisekė rasti kulkos, kuri sužeidė damą?

- Tam reikėtų rimtos operacijos. Tačiau revolve-ryje liko dar keturi užtaisai. Buvo iššauta du kartus, ir padarytos dvi žaizdos. Kiekvienos kulkos vieta aiški.

- Gali taip pasirodyti, - tarė Holmsas. - Bet ar negalėtumėt paaiškinti, iš kur atsirado ta kulka, kuri perkirto lango rėmą.

Staiga jis apsisuko ir ilgu plonu pirštu parodė į skylę, prakirstą lango rėme per kokį colį nuo apačios.

- Po galais! - sušuko inspektorius. - Kaip jūs ją pastebėjote?

- Todėl, kad jos ieškojau.

- Puiku! - tarė kaimo gydytojas. - Jūs, pone, žinoma, teisus. Vadinasi, buvo trečias šūvis, ir turėjo būti trečias asmuo. Tačiau kas jis ir kaip jis pabėgo?

- Į šį klausimą mes ir pabandydysime atsakyti, - atsakė Šerlokas Holmsas. - Prisimenate, inspektoriau Martinai, tarnaitės sakė, kad, vos tik išbėgusios iš savo kambarių, pajuto parako kvapą. Aš pabrėžčiau, kad šis faktas yra nepaprastai svarbus.

- Taip, pone. Prisipažįstu, kad tuo metu aš jūsų nesupratau.

- Šis faktas perša išvadą, kad šaudymo metu ir langas, ir durys buvo atdari. Kitaip parako dūmai

nebūtų taip greitai pasklidę po namą. Tam reikėjo skersvėjo. Tačiau durys ir langas buvo atidaryti labai trumpai.

- Kuo tai įrodysite?

- Žvakė neapvarvėjusi.

- Puiku! - sušuko inspektorius. - Puiku!

- Būdamas tikras, kad įvykio metu langas buvo atidarytas, aš supratau, kad čia turiu ieškoti ir trečio asmens, kuris iš anapus šovė pro atvirą langą. Šūvis, skirtas tam asmeniui, galėjo kliūti į rėmą. Aš pasižiūrėjau, ir štai iš tikrųjų kulkos žymė.

- Kas galėjo uždaryti ir užkabinti langą?

- Pirmasis moters impulsas vertė uždaryti ir užkabinti langą. O! Kas gi čia?

Ant kabineto stalo buvo numestas šeimininkės rankinukas - puošnus nedidelis rankinukas iš krokodilo odos ir sidabro. Holmsas jį atidarė ir viską išėmė. Ten buvo tik dvidešimt banknotų po penkiasdešimt svarų, perrištų gumele, ir daugiau nieko.

- Jį reikia pasaugoti, nes jis figūruos teisme, - tarė Holmsas, perduodamas rankinuką ir pinigus inspektoriui. - Dabar reikia išaiškinti, kam buvo skirta ši trečioji kulka, kuri, kaip aiškiai rodo suskaldytas medis, šauta iš vidaus. Norėčiau dar kartą pamatyti ponią King, virėją... Jūs sakėte, ponias King,

kad pabudote nuo garsaus šūvio. Ar norėjote pasakyti, kad jis jums pasirodė garsesnis už antrąjį?

- Matote, pone, jis mane prikėlė iš miego, ir man sunku spręsti. Bet jis atrodė labai garsus.

- Ar jums neatrodo, kad tai galėjo būti du šūviai, pasigirdę tą pačią akimirką?

- Sunku ką nors tvirtinti, pone.

- Reikia manyti, kad taip ir buvo. Inspektoriam Martinai, rodos, šis kambarys mums jau niekuo nebepasitarnaus. Būkite malonus ir palydėkite mane į sodą, gal ten ką nors sužinosime.

Gėlių lysvė nusitęsė iki pat kabineto lango ir, priėję arčiau, mes visi aiktelėjome iš nuostabos. Gėlės buvo sutryptos, minkšta žemė išmarginta pėdomis – didelėmis vyriškomis pėdomis su smailomis batų nosimis. Holmsas šmirinėjo po žolę ir lapus kaip skalikas, ieškodamas sužeisto paukščio. Paskui jis linksmai sušuko ir, pasilenkęs į priekį, pakėlė nedidelę varinę tūtelę.

- Taip ir maniau, - tarė jis. - Revolveris turėjo išmetamąjį mechanizmą. O štai ir trečias šovinyš. Inspektoriam Martinai, man atrodo, mūsų tyrimas beveik baigtas.

Inspektorius buvo nepaprastai nustebęs, kad Holmsas taip greitai ir sėkmingai baigė tyrimą. Iš

pradžių laikėsis savo požiūrio, dabar susižavėjęs jis panūdo klusniai sekti Holmsą.

- Ką jūs įtariate? - paklausė jis.

- Apie tai vėliau. Šis nusikaltimas turi keletą paimnių vietų, kurių jums negalėjau pirmiau paaiškinti. Dabar, kai jau tiek padariau, norėčiau laikytis savo linijos, o tik viską papasakoti paskui.

- Kaip jums patinka, mister Holmsai, kad tik žudiką sulaikytume.

- Aš nenoriu nieko nuo jūsų slėpti, bet šiuo metu, kai reikia veikti, nėra kada leisti į ilgus ir sudėtingus aiškinimus. Visi nusikaltimo siūlai mano rankose. Net jeigu ši dama nebeatgautų sąmonės, mes vis tiek galėtume atkurti praėjusios nakties įvykius ir išaiškinti kaltininkus. Pirmiausia norėčiau sužinoti, ar nėra kaimynystėje „Elridžo“ viešbučio?

Buvo apklausinėti tarnai, bet nė vienas šio viešbučio nežinojo. Vaikinas, dirbantis arklidėse, paaiškino pažįstąs fermerį tokia pavarde, gyvenantį už kelių mylių Ist Rastono pusėje.

- Ferma nuošali?

- Labai nuošali, pone.

- Galbūt jie ten dar nieko nežino, kas čia atsitiko šiąnakt?

- Galbūt, pone.

Holmsas susimąstė. Keista šypsena nuslinko jo veidu.

- Pasibalnok arklį, vaikine, - tarė jis. - Norėčiau, kad nugabentum laiškėlį į Elridžo fermą.

Iš kišenės Holmsas išsiėmė lapelius su šokančiais žmogiukais, išdėstė juos prieš save ir kurią laiką triūsė ant kabineto stalo. Pagaliau jis padavė vaikinui raštelį, liepdamas įteikti jį į rankas asmeniui, kuriam adresuotas, ir pasistengti neatsakinėti į jokių klausimus. Ant raštelio pastebėjau adresą, užrašytą išdrikusiomis netaisyklingomis raidėmis, visiškai nepanašiomis į kaligrafišką Holmsa rašyseną. Jis buvo adresuotas ponui Eibui Sleniui, Elridžo ferma, Ist Rastonas, Norfolkas.

- Aš manau, inspektoriau, - tarė Holmsas, - būtų gerai, kad jūs nusiųstumėte telegramą dėl palydos, nes, jeigu mano spėjimai pasitvirtins, jums galbūt teks nugabenti į grafystės kalėjimą nepaprastai pavojingą nusikaltėlį. Vaikinas, kuris vyksta su laiškeliu, pakeliui, be abejo, galės jį pasiųsti. Vatsonai, ar eina koks nors traukinys į Londoną po pietų? Būtų gerai į jį suspėti. Man reikia užbaigti įdomų cheminį tyrimą, o ši byla eina į pabaigą.

Kai vaikinas su laiškeliu išėjo, Holmsas davė nurodymus tarnams. Jei kas nors užeitų ir teirautųsi

ponios Hilton Kiubit, nesakyti nieko apie jos būklę, bet tuoj pat palydėti atėjusįjį į svetainę. Holmsas pareikalavo griežtai vykdyti jo nurodymus. Eidamas į svetainę, jis pridūrė, kad tolesnė įvykių eiga nuo čia esančių nebepriklauso, ir mes turime laukti atomazgos. Gydytojas išvyko pas pacientus, tad likome tik mudu su inspektoriumi.

– Manau, kad nenuobodžiausime, – tarė Holmsas, pasitraukdamas kėdę prie stalo ir išdėstydamas priešais save lapelius su šokančiais žmogiu-kais. – Bičiuli Watsonai, turiu patenkinti taip ilgai tramdomą jūsų smalsumą. O jums, inspektoriau, šis įvykis bus puiki profesinė pamoka. Pirmiausia turiu jums papasakoti apie ankstesnius mūsų pokalbius su ponu Hiltonu Kiubitu Londone.

Holmsas trumpai išdėstė faktus, kurie skaitytojui jau žinomi.

– Štai prieš mane šie keisti padarėliai, į kuriuos žiūrint būtų galima šypsotis, jei jie nebūtų buvę tokios baisios tragedijos pranašai. Esu gerai susipažinęs su įvairiomis slaptaraščio formomis. Kadaisė pats parašiau kuklią monografiją, kurioje išanalizavau šimtą šešiasdešimt skirtingų šifrų, bet prisipažįstu, kad šis dalykas man visiškai naujas. Tie, kurie sugalvojo šią sistemą, matyt, norėjo sudaryti įspūdį,

kad šie ženklai yra ne slaptaraštis, o atsitiktiniai vaikiški piešinėliai. Tačiau, kai supratau, kad jie yra raidžių simboliai, ir kai panaudojau taisykles, kurios mums padeda, skaitant visas slaptaraščio formas, sprendimas buvo gana lengvas. Pirmasis raštelis buvo toks trumpas, kad iš jo galėjau padaryti tik vieną tikėtiną išvadą, kuri vėliau pasitvirtino, būtent kad dažniausiai pasitaikančios raidės yra balsės. Kai kurie žmogiukai, be to, turėjo vėliavėlę. Tuoju sumečiau, kad šios figūrėlės reiškia žodžio galą. Todėl laukiau naujos medžiagos. Apsilankęs antrąjį kartą, Hiltonas Kiubitas įteikė man dar tris raštelius, iš kurių paskutiniajame, matyt, buvo tik vienas žodis, nes vėliavėlių nebuvo. Kiti du rašteliai prasidėjo tuo pačiu žodžiu iš keturių raidžių. Štai jis:

- Kaip matote, jis prasideda ir baigiasi tuo pačiu ženklu. Čia man dingtelėjo išganinga mintis. Laiškai paprastai pradedami kreipiniu į asmenį, kuriam jie skiriami. Žmogus, rašęs šiuos laiškėlius ponias Kiu-bit, be abejo, buvo jos artimas pažįstamas. Nėra ko stebėtis, kad jis galėjo kreiptis į ją vardu. Jos vardas

juk susideda iš keturių raidžių, o pirmoji ir paskutinė raidės sutampa. Šitaip aš iššifravau tris raides: E, L ir S. Taigi dviejuose laiškeliuose šis asmuo kreipiasi į ponią Kiubit vardu ir turbūt ko nors reikalauja. Ko jam reikia? Ar nenori jis kur nors susitikti ją, kad galėtų pasikalbėti? Mano dėmesį patraukė trečio laiškelio antras žodis. Štai jis:

Jį sudaro penkios raidės. Trečia raidė E. Aš spėjau, jog tai žodis „ATEIK“. Ir kartu laimėjau dar keturias raides: A, T, I ir K. Paskui ėmiausi raštelio, kuriame tebuvo vienas žodis. Kaip jūs žinote, jis pasirodė ant sandėliuko durų viena lenta žemiau negu ankstesnis užrašas. Spėjau, kad tai yra ponios Kiubit atsakymas. Štai jis:

- Kai kurios figūrėlės mums jau pažįstamos. Pakeiskime jas raidėmis:

I E K A. A.

- Ką gi ponia Kiubit galėjo atsakyti į jo prašymą? Man kilo mintis, kad atsakė „NIEKADA“.

- Dabar aš jau žinojau pakankamai raidžių, kad galėčiau imtis pirmojo raštelio. Štai jis:

Pažįstamus žmogiukus pakeitę raidėmis, turėsime: A..IA EI.AS SLENIS

- Paskutinis žodis yra pavardė, labai dažnai pasitaikanti Amerikoje. Prieš ją einantis žodis tikriausiai yra vardas. Koks gi vardas tai galėtų būti? Populiarus amerikietiškas vardas yra Eibas. Likę neiššifruoti du pirmieji šio raštelio žodeliai, bet atspėti juos nesunku. Tai įvardis „AŠ“ ir prieveiksmis „ČIA“. Taigi pirmajame laiškyje buvo parašyta:

AŠ ČIA. EIBAS SLENIS.

- Na, o dabar aš jau galėjau be didelio vargo perskaityti ir antrąjį raštelį:

ELSE, AŠ ELRIDŽE.

- Įstatydamas raides R ir Ž, aišku, pasiklioviau tik savo intuicija, nes spėjau, kad tai pavadinimas kažkokio viešbučio ar sodybos, kurioje apsistojo minėtas asmuo.

Inspektorius Martinas ir aš, nepaprastai susidomėję, klausėme išsamaus ir aiškaus pasakojimo, kaip mano bičiuliui pavyko išaiškinti šokančių žmoniukų paslaptį ir kaip jie padėjo išaiškinti nusikaltimą.

- O ką jūs paskui darėte, pone? - paklausė inspektorius.

- Aš įtariau, kad šis Eibas Slenis yra amerikietis, nes vardas Eibas yra labai paplitęs Amerikoje. Be to, laiškas iš Amerikos buvo visos šios nelaimės pradžia. Aš taip pat įtariau, kad viskas susiję su kokiu nors paslėptu nusikaltimu. Tokia mintis piršosi, prisiminus ponios Kiubit neaiškias užuominas apie praeitį ir jos nenorą viską papasakoti vyrui. Aš pasiunčiau telegramą į Niujorko policijos valdybą savo draugui Vilsonui Hargrivui, kuris ne kartą buvo pasiūdojęs mano žiniomis apie Londono nusikaltėlių pasaulį. Paklausiau, ką jis žino apie Eibą Slenį. Jis atsakė: „Pats pavojingiausias banditas Čikagoje.“ Tą patį vakarą, kai gavau jo atsakymą, misteris Hילו-

nas Kiubitas atsiuntė man paskutinį Slenio raštelį.
Pabandžiau jį iššifruoti:

ELSE, R..ŠKIS .IRČIAI.

- Aš lengvai atspėjau trūkstamas raides ir supratau, kad niekšas nuo įtikinėjimų priėjo prie grasi-
nimų: ELSE, RUOŠKIS MIRČIAI.

- Žinodamas Čikagos banditų būdą, supratau, kad po žodžių bus atitinkami veiksmai. Tučtuojau su savo draugu ir kolega daktaru Vatsonu susiruošiau į Norfolką, bet, deja, tuo metu nelaimė jau buvo įvykusi.

- Didelė garbė yra bendradarbiauti su jumis tiriant nusikaltimą, - karštai pasakė inspektorius. - Jūs atleiskite man, bet kalbėsiu atvirai. Jūs esate nepriklausomas žmogus, o aš turėsiu atsiskaityti savo viršininkams. Jeigu šis Eibas Slenis, gyvenantis pas Elridžą, yra iš tikrųjų žudikas ir jeigu jis jau spėjo pabėgti, kol mes čia sėdime, tai man, be abejo, už tai labai klius.

- Jums nėra ko jaudintis: jis nepabėgs.

- Iš kur jūs žinote?

- Pabėgti - reikštų prisipažinti kalte.

- Tada jį suimkime.

- Aš laikiu jo kiekvieną akimirką.
- Kodėl jis turėtų čia ateiti?
- Todėl, kad aš parašiau ir pakviečiau jį.
- Tačiau tai neįtikėtina, pone Holmsai! Kodėl jis turėtų ateiti, jūsų kviečiamas? Nejaugi tai nesukels jo įtarimo ir nepaskatins bėgti?

- Aš mokėjau parašyti laišką, - atsakė Šerlokas Holmsas. - Ir nesuklydau. Štai šis džentelmenas jau ateina.

Takeliu namo link žingsniavo vyriškis. Jis buvo aukštas, gražus, tamsaus gymio, apsirengęs pilku sportišku kostiumu, su panama, juoda barzdele, didele grobuoniška nosimi ir švytruojančia lazda rankoje. Jis žengė drąsiai ir tvirtai, tarsi šie namai būtų jam priklausę. Tai liudijo ir pernelyg skardus skambutis, kurį mes netrukus išgirdome.

- Aš manau, džentelmenai, - tyliai sušnibždėjo Holmsas, - kad mums geriau pasislėpti už durų. Reikia būti atsargiems su tokiu tipu. Paruoškite antrankius, inspektoriau. Kalbėtis su juo palikite man.

Apie minutę mes tylomis laukėme. Tai viena iš tų minučių, kurios niekuomet neužmiršamos. Pagaliau durys atsidarė, ir jis įėjo. Ta pačią akimirką Holmsas įrėmė jam į kaktą revolverį, o Martinas uždėjo antrankius. Viskas buvo atlikta taip greitai ir mikliai,

jog atėjusysis nė nepajuto, kaip atsidūrė nelaisvėje. Pora žėrinčių juodų akių šokinėjo nuo vieno prie kito. Paskui jis pratrūko apmaudžiu juoku.

- Šį kartą, džentelmenai, jums pavyko mane sučiupti. Atrodo, įkliuvau kaip reikiant. Atėjau, pakviestas ponios Kiubit. Nejaugi ir ji čia įpainiota? Nejaugi ji padėjo jums įvilioti mane į spąstus?

- Ponia Hilton Kiubit sunkiai sužeista, ir jai gresia mirtis.

Jis garsiai sušuko, ir jo šūksmas, kupinas sielvarto, nuaidėjo visame name.

- Negali būti! - suriko jis isteriškai. - Jis buvo sužeistas, o ne ji. Argi gali kam nors užtekti drąsos šauti į mažąją Elbę? Aš galėjau grasinti jai, Dieve, man atleisk, bet aš nebūčiau drįsęs paliesti nė plauko ant puikios jos galvos. Atsiimkite savo žodžius. Sakykite, kad ji nesužeista!

- Ji rasta sunkiai sužeista greta vyro lavono.

Dejuodamas jis susmuko ant kušetės ir užsidengė surakintomis rankomis veidą. Apie penketą minučių tylėjo. Paskui pakėlė galvą ir prabilo ramiau, abejingu balsu:

- Aš neturiu ko slėpti nuo jūsų, džentelmenai. Jeigu šoviau į jį, kai jis puolė mane - čia jokia žmogžudystė. Tačiau jeigu jūs manote, kad aš šoviau į tą

moterį, jūs nepažįstate nei jos, nei manęs. Nė vienas vyras pasaulyje nemylėjo moters taip, kaip aš ją mylėjau. Į ją aš turėjau teisę. Ji jau seniai man buvo pažadėta. Kaip šis anglas drįso atsistoti tarp mūsų?! Pasakysiu, kad aš pirmas turėjau į ją teisę ir reikalavau tik to, kas man priklauso.

– Ji pametė jus, sužinojus, kas jūs esate, – rūsčiai tarė Holmsas. – Vengdama jūsų, ji pabėgo iš Amerikos ir ištekėjo už garbingo džentelmeno Anglijoje. Jūs grasinote ir persekiojote ją, pavertėte jos gyvenimą kančia, kad tik ji mestų savo vyrą, kurį mylėjo bei gerbė, ir pabėgtų su jumis. Viskas baigėsi tuo, kad jūs atnešėte mirtį tam kilniam vyrui ir pastūmėjote jo žmoną nusižudyti. Štai jūsų nuopelnai, pone Eibai Sleni, už kuriuos jums teks atsakyti teisme.

– Jei Elsė mirs, man viskas tas pat, – tarė amerikietis. Jis atgniaužė kumštį ir pažvelgė į delne sulamdytą raštelį. – O kas čia? – sušuko jis, nepasitikinčiomis akimis apžvelgdamas mus. – Ar jūs tik nenorite mane įbauginti, pone? Jei dama iš tikrųjų sunkiai sužeista, kas tada parašė šį laiškeli?

– Aš jį parašiau norėdamas jus čia atvilioti.

– Jūs? Bet juk niekas pasaulyje, išskyrus mūsų gaujos narius, nežino šokančių žmogiukų paslapties. Kaip jums pavyko tai padaryti?

- Ką vienas žmogus gali sumanyti, tą kitas gali atspėti, - tarė Holmsas. - Netrukus sargyba nugabens jus į Norvičą, pone Sleni. Tačiau kol dar yra laiko, jūs galite sumažinti savo kaltę. Ar žinote, kad ponias Kiubit buvo įtarta nužudžiusi vyrą, ir tik mano buvimas bei žinios išgelbėjo ją nuo šio gėdingo kaltinimo? Jūs turite paskelbti visam pasauliui, kad ji jokių būdu - nei tiesiogiai, nei netiesiogiai - nė pirštu neprisidėjo prie vyro mirties.

- Aš nieko kito ir netrokštu, - atsakė amerikietis. - Matau, kad geriausia išeitis bus atvirai pasakyti tiesą, kad ir kokia karti ji būtų.

- Mano pareiga yra jus įspėti, kad prisipažinimas atsigręs prieš jus, - sušuko inspektorius, kaip ir pridera Anglijos baudžiamosios teisės gerbėjui.

Slenis truktelėjo pečiais.

- O aš rizikuosiu, - pradėjo jis. - Pirmiausia noriu jums, džentelmenai, pasakyti, kad šią moterį pažinau tada, kai ji tebuvo dar vaikas. Čikagoje mūsų gaują sudarė septynetas žmonių. Vadovavo Elsės tėvas. Protingas vyras buvo senasis Petrikas. Jis išrado ir šį slaptaraštį, kuris atrodo kaip vaikiška išdaiga tam, kas neturi rakto jam perskaityti. Elsė kai ką sužinojo apie mūsų darbus ir nepritarė mūsų gyvenimo būdui. Ji turėjo truputį savo sąžiningai

uždirbtų pinigų ir slapta pabėgo į Londoną. Ji buvo man pažadėta ir tikriausiai būtų tapusi mano žmona, jei būčiau pakeitęs profesiją. Su mūsų amato žmonėmis ji nenorėjo turėti nieko bendra. Tik po jos vedybų su šiuo anglu sužinojau, kur ji. Parašiau laišką, bet atsakymo negavau. Tada atvažiavau pats. Laiškų ji galėjo ir negauti, todėl ėmiau rašyti ant tokių daiktų, kuriuos ji privalėjo pastebėti.

Aš gyvenu čia jau visas mėnuo. Apsistojau Elridžo sodyboje, turėjau kambarį apačioje. Kiekvieną naktį galėjau išeiti ir sugrįžti nepastebėtas. Aš dariau viską, kad tik prisiviliočiau Elsę. Žinojau, kad ji skaito mano paliktus užrašus, nes vieną kartą apačioje ji parašė atsakymą. Paskui, netekęs kantrybės, ėmiau jai grasinti. Ji atsiuntė laišką, kuriame prašė mane palikti ją ramybėje, sakydama, kad ji nepakels smūgio, jei vyras bus įveltas į skandalą. Trečią valandą ryto, kai vyras užmigs, ji pažadėjo pasikalbėti su manimi pro langą, jeigu aš po to išvyksiu ir paliksiu ją ramybėje. Ji atėjo ir atsinešė pinigų, norėdama atsipirkti, kad tik aš išvykčiau. Aš įsiutau ir, sugriebęs už rankos, ėmiau traukti ją pro langą. Tuo momentu į kambarį įbėgo jos vyras su revolveriu rankoje. Elsė susmuko ant grindų, ir mes atsidūrėme vienodu akis į akį. Aš irgi nesnaudžiau. Pakė-

liau revolverį, norėdamas jį išgąsdinti ir pasprukti. Jis šovė ir nepataikė. Aš iššoviau tą pačią akimirką ir jis parkrito. Bėgdamas per sodą, už savęs išgirdau uždarant langą. Tai tikra tiesa, džentelmenai, kiekvienas žodis tiesa. Apie nieką daugiau nežinojau, iki atėjo tas vaikinys su laiškeliu ir atviliojo mane kaip paskutinį kvailį čia ateiti ir pakliūti jums į rankas.

Kol amerikietis kalbėjo, prie durų privažiavo kebas. Jame sėdėjo du uniformuoti policininkai. Inspektorius Martinas pakilo ir palietė suimtojo petį.

- Laikas. Keliaujame.

- Ar galiu ją pamatyti?

- Ne, ji be sąmonės. Pone Šerlokai Holmsai, jeigu kada vėl pasitaikys svarbi byla, tikiuosi laimingo atsitiktinumo - norėčiau dirbti kartu su jumis.

Mes stovėjome prie lango ir žiūrėjome į tolstantį kebą. Atsigręžęs ant stalo pastebėjau nedidelį popieriaus gumuliuką, kurį paliko suimtasis. Tai buvo Holmso pasiūstas raštelis.

- Pažvelkite, Vatsonai, gal perskaitysite, - tarė jis šypsodamasis.

Raštelyje buvo šokančių žmoniukų eilutė:

- Panaudodamas šifrą, apie kurį pasakojau, - tarė Holmsas, - suprasite, kad čia parašyta: „ATEIK SKUBIAI.“ Aš buvau įsitikinęs, kad tokio kvietimo jis paklausys, nes jam net į galvą negalėjo ateiti mintis, kad šis raštelis gali būti parašytas ne damos, o kieno kito ranka. Na, matot, brangusis Vatsonai, mums pavyko šokančius žmogiukus, kurie visada buvo blogio pranašais, priversti tarnauti gėriui. Tikiuosi, kad aš jūsų neapvyliau, žadėdamas šį tą nepaprasto jūsų užrašams. Mūsų traukinys išeina be dvidešimt keturių. Gal spėsime į Beikerio gatvę pietums.

Pridedu trumpą epilogą. Norvičo teismas žiemos sesijoje amerikietį Eibą Slenį nuteisė mirti. Tačiau šis nuosprendis buvo pakeistas sunkiųjų darbų kalėjimu, atsižvelgiant į lengvinančias aplinkybes ir tą neabejotiną faktą, kad Hiltonas Kiubitas iššovė pirmas. Ponia Hilton, kiek žinau, visiškai pasveiko ir tebėra našlė. Ji visą savo gyvenimą paskyrė neturtingųjų globai ir dvaro administravimui.

JUODASIS PITERIS

Nežinau, ar kada protinės ir fizinės mano bičiulio galios buvo pranašesnės kaip 1895 metais. Jo šlovė vis didėjo, tad bylų buvo per akis. Nusikalsčiau svetimų paslapčių negerbimu, jei drįsčiau suminėti tuos turtingus žmones, kurie buvo peržengę kuklaus mūsų būsto slenkstį Beikerio gatvėje. Tačiau Holmsas, kaip ir visi dideli menininkai, triūsė iš meilės savo profesijai. Neatsimenu, kad jis iš ko nors, išskyrus hercogą Holdernesą, už savo neįvertinamas paslaugas būtų pareikalavęs didelio atlyginimo. Jis buvo toks nesavanaudiškas – ar toks savarankiškas, – kad dažnai atsisakydavo padėti turtingiesiems ir įtakingiems, jeigu jų bylos jo nedomino. Tačiau kiauras savaites su didžiausiu atkaklumu narpliojo kokio nors žmogelio painią bėdą, jei tik ta painiava buvo jam patraukli ir paslaptinga, žadinanti jo vaizduotę ir reikalaujanti išradingumo.

Šiais atmintiniais 1895 metais jį sudomino net kelios patrauklios ir prieštaringos bylos, pradedant nuo staigios kardinolo Toskos mirties, kurią

jis išaiškino, primygtinai prašomas jo šventenybės popiežiaus, ir baigiant suėmimu įžymaus kanarėlių dresuotojo Vilsono, siautėjusio Londono Ist Ende. Tuojuo po minėtų dviejų garsių bylų atsitiko tragedija Vudmeno Ly sodyboje: kapitono Piterio Kerio mirtį gaubė paslaptingos aplinkybės. Joks Šerloko Holmsa darbu aprašymas nebūtų išsamus, jei nebūtų paminėtas šis nepaprastas atsitikimas.

Pirmąją birželio mėnesio savaitę mano bičiulio taip dažnai ir ilgai nebūdavo namie, jog supratau, kad jis kažkuo užsiėmęs. Tuo metu pas mus užeidinėjo kažkokie rūščios išvaizdžios žmonės ir vis teiravosi kapitono Bezilo. Iš tų apsilankymų nusprendžiau, kad Holmsas, slapstydamasis po viena savo kaukių ir savo asmenį dangstydamas išgalvota pavarde, tikrai buvo įsitraukęs į vienokią ar kitokią tyrimą. Įvairiuose Londono kvartaluose jis turėjo kokias penkias slaptas vieteles, kur galėjo pakeisti savo išvaizdą. Kuo buvo užsiėmęs, jis pats nepasakojo, o aš nebuvo praręs klausinėti. Pirmą sykį apie savo darbą Holmsas užsiminė man gana keistu būdu.

Kartą jis buvo dingęs dar prieš pusryčius. Vos tik spėjau atsisėsti prie stalo, staiga mano bičiulis

įžengė į kambarį su skrybėle rankoje ir lyg skėtį po pažastimi pasibrukęs didžiulį aštrų žeberklą.

- Po galais, Holmsai! - sušukau jam. - Nejaugi jūs vaikščiojate po Londoną su šituo daiktu?

- Buvau pas mėsininką.

- Pas mėsininką?

- Ir štai grįžau namo su puikiausiu apetitu. Reikia pasakyti, brangusis mano Vatsonai, kad pasimankštinti prieš pusryčius tikrai pravartu. Galiu lažintis, jog neatspėsėte, kaip mankštinausi.

- Net nemanau su jumis lažintis.

Juokdamasis Holmsas įsipylė kavos.

- Žvilgtelėjęs į mėsininko Alardaiso sandėlį, būtumėte pamatę po lubomis pakabintą kiaulės skerdieną ir vienmarškinį džentelmeną, įnirtingai smaigantį ją šiuo ginklu. Tas besimankštinąs džentelmenas - tai aš. Tik, deja, nors ir labai stengiausi, man nepasisekė perverti kiaulės vienu smūgiu. Gal jūs norėtumėt pabandyti?

- Jokiu būdu. Bet kodėl taip treniravotės?

- Tai netiesiogiai susiję su Vudmeno Ly sodybos paslaptimi... O, Hopkinsas! Vakar vakare gavau jūsų telegramą ir laukiau jūsų. Prašom arčiau stalo.

Mūsų svečias buvo itin žvalus kokių trisdešimties metų vyras, apsirengęs kukliu vilnoniu kostiumu, bet

tiesi laikysena sakė, kad jis pratęs vilkėti uniformą. Aš nesunkiai pažinau Stenlį Hopkinsą, jauną policijos inspektorių, kuriam Holmsas pranašavo didelę ateitį. Antra vertus, Hopkinsas žavėjosi Holmsu ir laikė save garsiojo seklio mokslinių metodų gerbėju.

Hopkinsas buvo apsiniaukęs. Neslėpdamas savo nuotaikos, jis atsisėdo ant kėdės.

- Ne, dėkui, pone. Aš jau papusryčiauęs. Mat nakvojau mieste, nes vakar atvykau daryti pranešimo.

- Ir ką jūs pranešėte?

- Kad sužlugau. Visiškai sužlugau, pone.

- Nieko nesužinojote?

- Nieko!

- Ką gi! Teks man šia byla pasirūpinti.

- Kaip norėčiau, kad jūs imtumėtės jos, pone Holmsai. Tai pirma svarbi mano byla, o aš esu toks bejėgis. Būkite toks maloningas ir ištieskite man pagalbos ranką.

- Gerai, gerai. Aš ką tik atidžiai susipažinau su visais prieinamais liudininkų parodymais, netgi ir su tardymo medžiaga. Tarp kitko, ką jūs manote apie tabakinę, rastą nusikaltimo vietoje? Gal tai siūlo galas?

Hopkinsas atrodė nustebeš.

- Tabakinė priklausė nužudytajam. Viduje yra jo inicialai, be to, ji pasiūta iš ruonio odos, o jis buvo senas ruonių medžiotojas.

- Betgi jis neturėjo pypkės.

- Taip, gerbiamasis, jokios pypkės neradome. Gal jis mažai rūkė. Tačiau gal mėgo savo tabaku pavaišinti draugus.

- Žinoma. Ją paminėjau vien todėl, kad, jeigu būčiau linkęs šią bylą narplioti, tai pradėčiau kaip tik nuo jos. Tačiau mano bičiulis Vatsonas apie šią istoriją nieko nežino. Papasakokite mums keliais žodžiais tai, kas svarbiausia.

Stenlis Hopkinsas išsiėmė iš kišenės skiautelę popieriaus.

- Čia turiu susirašęs kelis faktus, kurie trumpai nusakys jums mirusiojo kapitono Piterio Kerio gyvenimo kelią. Gimė jis... 1845 metais. Vadinasi, prieš penkiasdešimt metų. Jis buvo drąsiausias ir sėkmingiausias ruonių bei banginių medžiotojas. 1883 metais vadovavo ruonių medžioklės garlaiviui „Jūros Vienaragis“, išplaukusiam iš Dandžio uosto. Laivas atliko keletą sėkmingų reisų, bet jau kitais, 1884 metais Piteris Keris pasitraukė iš tarnybos – išėjo į pensiją. Paskui, keletą metų pakeliavęs, nusipirko Sasekse netoli Forest Ro nedidelę Vudmeno Ly

sodybą. Tenai jis išgyveno šešerius metus ir lygiai prieš savaitę mirė.

- Jis buvo ne be keistenybių. Kasdieniniame gyvenime tas tylus ir niūrus žmogus laikėsi kaip griežtas puritonas. Gyveno jis su žmona, dvidešimtmete dukra ir dviem tarnaitėmis, kurios dažnai keitėsi, nes joms ten buvo nelabai linksma, o kartais tiesiog neįmanoma. Keris dažnai imdavo gerti ir virsdavo tikru šėtonu. Pasitaikydavo, kad žmoną su dukra išvydavo lauk vidurnaktį ir vaikydavosi su bizūnu po parką, kol nuo riksmų visas kaimas sukildavo ant kojų. Vieną kartą Keris buvo patrauktas į teismą, kad sumušė senąjį vikarą, kuris, atsilankęs pas jį, papriekaištavo dėl jo elgesio.

- Trumpai kalbant, pone Holmsai, sunku rasti pavojingesnį žmogų kaip Piteris Keris. Girdėjau, kad jis panašiai elgėsis ir laive. Jūreiviai jį vadino Juoduoju Piteriu ne vien dėl jo tamsaus veido ir juodos barzdos, bet ir dėl nuožmaus elgesio, kuriuo gąsdino jūreivius. Savaime suprantama, kad visi kaimynai jo vengė ir neapkentė. Negirdėjau, kad kas būtų jo gailėjęsis dėl siaubingos jo mirties.

- Jūs, pone Holmsai, tikriausiai skaitėte tardymo protokoluose apie šio žmogaus „kajutę“, bet gal jūsų draugas nieko apie ją nežino. Už poros šimtų jardų

nuo namo jis pasistatė nedidelį medinį namelį, kurį vadino „kajute“, ir miegojo ten kas naktį. Tai buvo maža vieno kambarėlio trobelė, kokių šešiolikos pėdų iš dešimt. Raktą jis laikė kišenėje, pats klojosi patalą, pats tvarkėsi kambarį ir niekam neleido peržengti slenksčio. Iš dviejų namelio pusių esantys nedideli langai visada buvo uždaryti, o užuolaidos užtrauktos. Vienas langas buvo į kelio pusę, ir naktimis, kai namely degdavo šviesa, žmonės, vieni kitiems rodydami, stebėdavosi, ką Juodasis Piteris ten veikia. Kaip tik šis langas, pone Holmsai, padėjo mums tardymo metu kai ką nustatyti.

– Jūs prisimenate, kad mūrininkas Sleiteris, eidamas iš Forest Ro pirmą valandą nakties dvi dienas prieš jo mirtį, sustojo prie kapitono sodybos ir pasižiūrėjo į šviesos kvadratėlį, mirgantį tarp medžių. Jis prisiekė, kad pro užuolaidą aiškiai matęs vyro galvos profilį, bet ji buvusi ne Piterio Kerio, kurį kaimynas gerai pažįstas. To vyro barzda buvusi trumpa, atsi-kišusi į priekį, visiškai kitokia negu kapitono. Taip pasakoja mūrininkas Sleiteris. Tačiau Sleiteris prieš tai dvi valandas išbuvo smuklėje, o juk gerokas ir tarpas nuo kelio iki lango. Be to, visa tai atsitiko pirmadienį, o nusikaltimas – trečiadienį.

- Antradienį Piteris Keris buvo mirtinai nusila-
kęs, įsiutęs ir pavojingas kaip laukinis žvėris. Toks
jis šlaistėsi apie namą, bet moterys, išgirdusios
jo balsą, užsisklendė viduje. Vėlai vakare jis nusi-
brazdino į savo namelį. Po vidurnakčio, apie antrą
valandą, kapitono duktė, miegojusi prie atdaro
lango, iš tos pusės girdėjo baisų šauksmą. Mergaitė
nepaisė to riksmo, nes išgėręs jis dažniausiai šūkau-
davo ir keikdavosi. Atsikėlusį septintą valandą, tar-
naitė pamatė praviras namelio duris, bet visi buvo
tiek įsibauginę, kad tik vidurdienį namiškiai išdrįso
įeiti ir pažiūrėti, kas ten atsitiko. Žvilgtelėję pro atvi-
ras duris, jie pamatė tokį vaizdą, kad, pabalę iš bai-
mės, leidosi bėgti į kaimą. Po valandos aš jau buvau
ten ir pradėjau tyrimą.

- Mano nervai, jūs žinote, pone Holmsai, gana
stiprūs, bet, garbės žodis, dirstelėjęs į to name-
lio vidų, stėrte nustėrau. Tenai kaip vargonai užė,
gaudė spiečiai įvairiausių musių, o grindys ir sienos
priminė skerdyklą. Kapitonas trobelę vadino
kajute, ir iš tikrųjų ji buvo panaši į kajutę, nes įėjus
atrodė, kad pakliuvai į laivą. Viename kajutės gale
buvo gultas ir jūreiviška skrynia, ant sienos kabojo
žemėlapiai, „Jūros Vienaragio“ nuotrauka, ant len-
tynėlės šūsnis laivo žurnalų, - viskas, ko gali tikė-

tis kapitono kajutėje. Ir visame šiame fone – pats kapitonas iškraipytu, skausmų iškankinto nusidėjėlio veidu, didžiule žilstelėjusia barzda, pašiurpusia mirties agonijoje. Plačią jo krūtinę buvo pervėręs plieninis žeberklas, giliai per kūną įsmigęs į medinę sieną. Keris buvo prismeigtas lyg vabzdys ant kartono. Žinoma, jis mirė tuoj po to, kai žmonės išgirdo klaikų jo riksmą.

– Man žinomi jūsų metodai, pone, ir aš stengiausi juos pritaikyti. Neleidęs nieko paliesti, nuodugniausiai apžiūrėjau žemę aplink numirėlio namelį ir kambario grindis. Jokių pėdsakų ten nebuvo.

– Norite pasakyti, kad jūs tų pėdsakų nepastebėjote?

– Užtikrinu, pone, nebuvo jokių pėdsakų.

– Brangusis mano Hopkinsai, aš tyriau daugelį nusikaltimų, bet niekada nesusidūriau su skraidančiais nusikaltėliais. Kol jie vaikščioja kojomis, būtinai palieka pėdas, ką nors užkliudo ar pastumia. Ir visa tai, atidžiai tiriant, galima pastebėti. Neįtikėtina, kad tame krauju aptaškytame kambaryje nebuvo jokių ženklų, padedančių mums surasti nusikaltėlį. Tarp kita ko, kiek supratau iš tardymo protokolų, kai kuriais dalykais jūs visai nepasidomėjote.

Jaunasis inspektorius krūptelėjo nuo ironišku mano bičiulio pastabų.

- Kvailai pasielgiau, kad tučtuojau nepakviečiau jūsų, pone Holmsai, - tarė jis. - Tačiau dabar šaukštai po pietų. Taip, kambaryje buvo keletas daiktų, kuriuos itin kruopščiai reikėjo apžiūrėti. Pirmiausia žeberklas, kuriuo įvykdyta žmogžudystė ir ant kurio rankenos buvo išraižyta: „Jūros Vienaragis“, Dandis. kažkas jį turėjo nukabinti nuo sienos. Kiti du žeberklai kabojo, o trečiasis kablys buvo tuščias. Matyt, nusikaltimas buvo padarytas įniršio momentu, nes žudikas nusitvėrė pirmą po ranka pasitaikiusį ginklą. Kadangi tai įvyko antrą valandą nakties, ir Piteris Keris dar buvo apsirengęs, galima manyti, kad jis laukė susitikimo su žudiku. Tai rodo ir butelis romo bei dvi nešvarios stiklinės ant stalo.

- Taip, - tarė Holmsas. - Man rodos, abi jūsų išvados priimtinos. O ar trobelėje, be romo, nebuvo kitų alkoholinių gėrimų?

- Buvo. Ant jūreiviškos skrynios radome padėklą su konjaku ir viskiu. Bet tai mums visiškai nieko nesako, nes abu grafinai buvo pilni, - vadinasi, iš jų niekas negėrė.

- Vis dėlto tie grafinai šį tą reiškia, - tarė Holmsas. - Kokie daiktai, jūsų nuomone, dar turi reikšmės šiai bylai?

- Ant stalo buvo numesta tabakinė.

- Kokioje vietoje?

- Ant stalo vidurio. Tabakinė pasiūta iš neišdirbtos ruonio odos ir užrišta odiniu raišteliu. Iš vidaus įrašytos raidės „P. K.“. Joje buvo kokia uncija stipraus jūreiviško tabako.

- Puiku! Kas dar?

Stenlis Hopkinsas išsitraukė iš kišenės išblukusias lapais ir gelsvai pilkais viršeliais užrašų knygutę - apšepusią, sutrintą. Pirmajame puslapyje buvo matyti inicialai „D. H. N.“ ir data „1883“.

Holmsas pasidėjo ją ant stalo ir ėmė kruopščiai apžiūrinėti. Hopkinsas ir aš stebėjome ją pro jo petį. Antrajame puslapyje buvo raidės „K. R. V. G.“, o toliau keliuose puslapiuose - vieni skaičiai. Kai kur virš skaitmenų parašyta: „Argentina“, „Kosta Rika“, „San Paulas“ ir vėl ženklai ir skaičiai.

- Kaip jūs manote, ką jie galėtų reikšti?

- Tikriausiai čia biržos akcijų sąrašai. Manau, kad „D. H. N.“ yra maklerio inicialai. O „K. R. V. G.“ gali būti jo klientas.

- O gal tai „Kanados Ramiojo vandenyno geležinkelis“? - paklausė Holmsas.

- Koks aš kvailys! - sušuko inspektorius. - Žinoma, jūsų tiesa. Dabar mums belieka išaiškinti tik „D. H. N.“ inicialus. Peržiūrėjęs visus senus 1883 metų biržos rejestrus, neradau nė vieno maklerio tokiais inicialais, bet jaučiu, kad jie yra labai svarbūs. Juk, pone Holmsai, šie inicialai gali būti to žmogaus, kuris naktį buvo atėjęs pas kapitoną. Kitais žodžiais tariant, žudiko. Be to, aš primygtinai reikalausiu, kad knygutė būtų įsegta į bylą, nes šis dokumentas, nurodąs didelį skaičių vertingų biržos akcijų, tikriausiai atskleidžia galimą nužudymo motyvą.

Kiek buvo galima spręsti iš Šerloko Holmsso veido, naujasis posūkis, aiškinant įvykius, jam buvo netikėtas.

- Reikia pasakyti, kad jūsų išvados teisingos, - tarė jis. - Turiu prisipažinti, kad ši užrašų knygutė, kuri į tardymo protokolą nepateko, keičia susidarytą mano nuomonę. Apie ją net nepagalvojau, susikurdamas nusikaltimo teoriją.

- Taip. Paklausiau visas biržos kontorąs, bet bijau, kad pilnas sąrašas šių koncernų akcininkų yra Pietų

Amerikoj, ir gali praeiti kelios savaitės, kol pasiseks tas akcijas surasti.

Holmsas ėmė tyrinėti knygutės viršelį pro didinamąjį stiklą.

- Čia greičiausiai dėmė, - tarė jis.

- Taip, pone, kraujo dėmė. Aš jums minėjau, kad knygutę paėmiau nuo grindų.

- Ar kraujo dėmė buvo iš viršaus, ar iš apačios?

- Iš apačios, nuo grindų pusės.

- Vadinasi, knygutė nukrito tada, kai nusikaltimas jau buvo įvykdytas.

- Taip, pone Holmsai. Aš tai turėjau omenyje ir manau, kad žudikas ją pametė skubėdamas. Ji gulėjo prie durų.

- Tikriausiai namelyje tarp mirusiojo daiktų nebuvo rasta jokių vertybinių popierių?

- Ne, pone.

- Ar yra pagrindo tvirtinti, kad tai apiplėšimas?

- Ne, pone. Atrodo, niekas nepaliesta.

- Po galais, kokia įdomi istorija! Ten buvo peilis, ar ne?

- Peilis tebebuvo makštyse, jis gulėjo prie mirusiojo kojų. Ponia Keri pasakė, kad tai kapitono peilis.

Holmsas minutėlę susimąstė.

- Na, - tarė jis pagaliau. - Manau, teks ten nuvažiuoti ir pačiam pasižiūrėti.

Stenlis Hopkinsas šūktelėjo iš džiaugsmo.

- Ačiū, pone. Nuo mano pečių lyg našta nukrito. Holmsas pirštu pagrasė inspektoriui.

- Prieš savaitę viskas būtų buvę lengviau, - tarė jis. - Tačiau ir dabar mano kelionė gali būti naudinga. Jeigu jūs neapsikrovęs darbais, Vatsonai, norėčiau, kad važiuotumėte drauge. Malonėkite iškviesti karietą, Hopkinsai. Po ketvirčio valandos išvykstame į Forest Ro.

Išlipę mažoje geležinkelio stotelėje, dar keletą mylių važiavome per kur ne kur išlikusius girios plotus, kurie kadaise pastojo saksų grobikams kelią ir šešiasdešimt metų gynė Britaniją kaip skydas. Dabar didesnė jų dalis buvo iškiršta, nes čia atsirado pirmieji geležies lydymo fabrikai, kuriems reikėjo kuro. Paskui pramonininkus paviliojo turtingesni šiaurės rajonai, ir tiktai šios nuniokotos giraitės bei giliais randais išmarginta žemė bylojo apie praeitį. Čia, miško kirtime, žalios kalvos atšlaitėje, stūksojo ilgas, žemas ir niūrus akmeninis namas, į kurį vedė per laukus vingiuojantis kelelis. Arčiau kelio, iš trijų pusių apsupta krūmų, stūksojo trobelė vienu langu ir durimis į mus. Čia ir atsitiko žmogžudystė.

Pirmiausia Stenlis Hopkinsas mus nuvedė į didįjį namą ir pristatė varganai, pražilusiai moteriai – nužudytojo našlei. Sulysęs, gilių raukšlių išvago-tas jos veidas, išgąsdintas įkritusių akių žvilgsnis ir paraudę vokai sakė, kiek per metų metus nuoskaudų ir pažeminimų iškentėjo ši moteris. Čia pat stovėjo ir jos duktė, išblyškusi šviesiaplaukė mergaitė, kurios akys įnirtingai žybtelėjo, kai ji sakė, jog džiaugiasi tėvo mirtimi ir laimina ją nužudžiusią ranką.

Tikrą pragarą buvo sukūrus Juodasis Piteris Keris namie, todėl mes su palengvėjimu atsidusome, vėl atsidūrę saulėje ir patraukę takeliu, išmintu velio-nio kojų.

Trobelė buvo paprasčiausias medinis namiūkš-tis gontiniu stogu: vienas langas buvo šalia durų, antras – priešingoje pusėje. Stenlis Hopkinsas išsi-traukė iš kišenės raktą ir buvo besilenkiąs prie spy-nos, bet staiga sustojo, o jo veide pasirodė susido-mėjimas ir nuostaba.

- kažkas čia krapštėsi, - tarė jis.

Jokios abejonės negalėjo būti. Durys buvo apibrai-žytos, baltavo pradrėksti dažai. Ir viskas padaryta visai neseniai. Holmsas apžiūrėjo langą.

- kažkas langą taip pat bandė atplėšti, bet nesė-kmingai. Matyt, čia pasitaikė įsilaužėlis nemokša.

- Tai nepaprastai keistas dalykas, - pasakė inspektorius. - Galiu prisiekti, kad vakar šitų pėdsakų dar nebuvo.

- Gal koks smalsuolis iš kaimo, - įsiterpiau aš.

- Vargu. Maža kas išdrįs kelti koją į šią sodybą, o ką jau kalbėti apie įsilaužimą. Ką jūs apie tai manote, pone Holmsai?

- Manau, kad mums pasisekė.

- Jūs tikitės, kad šis žmogus vėl ateis?

- Labai įtikėtina. Jis ėjo, vildamasis duris rasti atidarytas. Paskui pamėgino jas atkrapštyti peiliuko geležte, bet nepajėgė. Tai ką jis toliau darys?

- Ateis kitą naktį su geresniu įnagiu.

- Ir aš taip manau. Patys būtume kalti, jeigu čia jo nepasektume. Tuo tarpu norėčiau apžiūrėti „kajutės“ vidų.

Tragedijos pėdsakai jau buvo pašalinti, bet baldai mažame kambarėlyje stovėjo lygiai taip, kaip ir tą naktį, kai įvyko nusikaltimas. Dvi valandas kuo atidžiausiai Holmsas paeiliui apžiūrinėjo kiekvieną daiktą, bet iš jo veido buvo matyti, kad jam nelabai sekėsi. Tik vienintelį kartą jis pertraukė kruopštų tyrimą.

- Jūs nieko neėmėte nuo šios lentynos, Hopkin-sai?

- Ne, nieko.

- Iš čia kažkas paimta. Šiame lentynos kampe dulkių mažiau negu kitur. Gal čia buvo padėta knyga. O gal dėžutė. Na, daugiau nebeturiu ko čia veikti. Eime į tuos gražiuosius miškus, Vatsonai. Pabūkime keletą valandų tarp paukščių ir gėlių. Mudu, Hopkinsai, grįšime šičia vėliau, pažiūrėsime, ar nepasiseks mums arčiau susipažinti su džentelmenu, kuris šianakt čia lankėsi.

Jau buvo po vienuoliktos, kai mes, surengę mažą pasalą, pradėjome laukti. Hopkinsas siūlė palikti duris atdaras, bet Holmsas sakė, kad tai sukels nepažįstamojo įtarimą. Spyna buvo labai jau paprasta, ir su stipresniu peiliu galėjai lengvai atstumti jos liežuvėlį. Holmsas pasiūlė laukti ne namelyje, bet lauke, krūmuose priešais tolimesnįjį langą. Mat jeigu įsi-brovėlis uždegtų žvakę, mes galėtume jį stebėti ir sužinoti slaptojo nakties vizito tikslą.

Prasidėjo ilgas slegiantis laukimas. Mes virpėjome, kaip virpa medžiotojas, laukdamas, kol prie tvenkinio ateis ištroškęs žvėris. Koks grobuonis išsėlins čia iš tamsos? Gal nusikaltėlis bus panašus į žiaurų tigrą, kurio blizgančias iltis ir nagus galima įveikti tik sunkioje kovoje, o gal slapūnas šakalas, pavojingas tik silpniems ir beginkliams?

Tylutėliai pasislėpę krūmuose, laukėme nežinomo nakties svečio. Iš pradžių mūsų nuobodų laukimą įvairino vėlyvų praeivių žingsniai ir iš kaimo atklystantys balsai, bet netrukus vienas po kito visi garsai nuščiuvo. Įsiviešpatavo mirtina tyla, tik bažnyčios varpo dūžiai tylumoje mums primindavo, kad laikas bėga, ir virš mūsų galvų šlamančiuose lapuose šiureno lietus.

Bažnyčios laikrodis išmušė pusę trijų. Prieš pat aušrą pasidarė dar tamsiau. Staiga mes visi krūptelėjome, išgirdę tylų, bet aiškų vartelių girgžtelėjimą. Takeliu kažkas ėjo. Paskui vėl viskas nutilo. Aš jau ėmiau būgštauti, kad mums tik pasivaideno. Tačiau netrukus kitoje namelio pusėje vėl sukrebždėjo atsargūs žingsniai, o akimirką vėliau pasigirdo metalo skrebenimas ir žvangčiojimas. Žmogus mėgino išlaužti duris. Šį kartą jis buvo sumanesnis, o gal jo įrankis geresnis, nes, neilgai laukus, pasigirdo trakstelėjimas, ir subrazdėjo durų vyriai. Čirkstelėjo degtukas, ir po akimirkos rami žvakės šviesa užliejo trobelės vidų. Pro plonas užuolaidas matėme visa, kas dėjosį viduj.

Pasirodo, nakties svečias buvo liesas ir gležnas jaunuolis, kurio juodi ūsai dar labiau pabrėžė veido blyškumą. Jam vargu ar galėjo būti daugiau kaip

dvidešimt. Niekada nebuvo regėjęs taip apgailėtinai atrodančio žmogaus: aiškiai buvo matyti, kaip iš baimės jis kaleno dantimis ir tiesiog visas virpėjo. Vilkėjo jis inteligentiškai: plačia striuke su šoninėmis kišenėmis, trumpomis sportinėmis kelnėmis ir plokščia kepure. Matėme, kaip išsigandusiomis akimis jis apsižvalgė aplinkui. Pastatė žvakę ant stalo ir dingo kertėje už lango. Paskui vėl pasirodė su knyga rankose. Tai buvo laivo žurnalas, kurių keletas stovėjo išrikiuotų ant lentynos. Palinkęs prie stalo, jaunuolis ėmė greitai vartyti to žurnalo puslapius, kol surado tai, ko jam reikėjo. Paskui staiga piktai sugniaužė kumštį, užvertė knygą ir, padėjęs ją į vietą, užpūtė žvakę.

Vos vaikas spėjo pasisukti durų pusėn, Hopkinsas nutvėrė jį už apykaklės. Išgirdau išgąstingą jo šūktelėjimą: įsilaužėlis suprato esąs sučiuptas. Vėl užsidegėme žvakę. Vargšas belaisvis krūptelėjo ir susigūžė seklio glėby. Susmukęs ant jūreiviškos skrynios, jis bejėgiškai žvilgčiojo čia į vieną, čia į kitą vyriškį.

- Na, šaunuoli, - tarė Stenlis Hopkinsas, - sakyk, kas esi ir ko čia tau reikėjo.

Jaunuolis susitvardė ir stengėsi atrodyti kuo ramesnis.

- Jūs tikriausiai esate sekliai? - tarė jis. - Ir manote, kad aš kaltas dėl kapitono Piterio Kerio mirties. Užtikrinu jus, aš čia niekuo dėtas.

- Visa tai išaiškinsime, - tarė Hopkinsas. - Pirmiausia, kas jūs toks?

- Džonas Hoplis Neliganas.

Pastebėjau, kaip Holmsas ir Hopkinsas reikšmingai susižvalgė.

- Ką jūs čia veikėte?

- Ar galiu pasikliauti, kad neišduosite mano paslapties?

- Žinoma, ne.

- Tada nėra reikalo kalbėti.

- Jeigu tylėsite, jums gali blogai baigtis teisme.

Jaunuolis krūptelėjo.

- Na, ką gi. Papasakosiu, - tarė jis. - Kodėl gi man nepapasakoti?! Vis dėlto nenorėčiau, kad šis gėdingas skandalas vėl iškiltų į paviršių. Jums kada nors teko girdėti apie Dausoną ir Neliganą?

Iš Hopkinso veido nusprendžiau, kad jis ničnieko apie juos nežinojo, bet Holmsas šiomis pavardėmis nepaprastai susidomėjo.

- Jūs turite omenyje Vakarinės Anglijos banko savininkus? - paklausė jis. - Subankrutavę jie neiš-

mokėjo vieno milijono, nuskurdino pusę Kornvalio grafystės, o Neliganas pabėgo.

- Taip. Neliganas - mano tėvas.

Pagaliau mums kai kas paaiškėjo, bet vis viena pabėgusį bankininką ir prie sienos žeberklų prismeigtą kapitoną Piterį Kerį skyrė praraja. Mes atidžiai klausėmės jaunuolio pasakojimo.

- Bankrotas labiausiai palietė mano tėvą, nes Dausonas pasitraukė iš tarnybos. Tuo metu buvau tik dešimties metų, bet ir tokio amžiaus pajutau visą nelaimės siaubą ir gėdą. Buvo kalbama, kad mano tėvas pasigrobė visus vertybinius popierius ir pabėgo. Tai netiesa. Tėvas tvirtai tikėjo, kad, jeigu jam būtų davę pakankamai laiko juos realizuoti, viskas būtų baigęsi gerai, ir bankas būtų iki paskutinio penso atsiskaitęs su visais kreditoriais. Nedidele savo jachta jis išplaukė į Norvegiją, kaip tik prieš išduodant orderį jo areštui. Atsimenu paskutinę naktį, kai tėvas atsisveikino su motina. Jis paliko pasiimtų vertybinių popierių sąrašą ir prisiekė grįžęs nuplauti nešlovę ir atlyginti visiems, kurie juo pasitikėjo. Nuo tada iš jo negavome jokios žinios. Ir jachta, ir jis lyg smegte prasmego. Mudu su motina manėme, kad tėvas su visais raštais jau seniai jūros dugne. Tačiau mes turime gerą draugą verslininką,

ir jis neseniai aptiko, kad Londono rinkoje pasirodė kai kurie vertybiniai popieriai, kuriuos buvo pasiėmęs tėvas. Galite įsivaizduoti, kaip mes nustebome. Sugaišau kelis mėnesius jų beieškodamas, kol pagaliau, po daugelio abejonių ir sunkumų, nustačiau, kad juos pardavinėja kapitonas Piteris Keris, šios trobelės savininkas.

- Savaiame suprantama, pradėjau domėtis šiuo žmogumi. Sužinojau, kad jis vadovavo banginių medžioklės laivui. Kai tėvas plaukė į Norvegiją, šis laivas turėjo grįžti iš Arkties vandenų. Tų metų rudenį jūra buvo audringa, be paliovos iš pietų pūtė stiprūs vėjai. Tėvo jachta galėjo būti nublokšta į šiaurę ir galėjo susitikti su kapitono Piterio Kerio laivu. Jeigu tikrai taip buvo, tai kas nutiko mano tėvui? Šiaip ar taip, jei Piteris Keris būtų galėjęs paliudyti, kaip tie vertybiniai popieriai atsidūrė rinkoje, būčiau galėjęs įrodyti, kad tėvas jų neparlavė ir kad jis juos vežėsi visiškai ne sau. Atvykęs į Saseksą, ketinau pasimatyti su kapitonu, bet pataikiau kaip tik tuo metu, kai Keris buvo ką tik nužudytas. Tardymo protokole užtikau aprašytąją „kajutę“, kurioje, kaip ten sakoma, tebesą visi jo laivo žurnalai. Man šovė į galvą mintis, kad, jei sužinočiau, kas 1883 metų rugpjūčio mėnesį atsitiko „Jūros Vie-

naragy“, išsiaiškinau paslaptinę tėvo dingimą. Praėjusią naktį norėjau įsibrauti ir pažvelgti į laivo žurnalą, bet negalėjau atidaryti durų. Šiąnakt vėl pabandžiau ir pasisekė, tik, pasirodo, puslapiai, kuriuose turėjo būti aprašytas laivo plaukiojimas tą mėnesį, išplėsti. Na, o paskui jūs mane nutvėrėte.

- Viskas? - paklausė Hopkinsas.

- Taip, viskas.

Vaikino akys nukrypo į šalį, tariant šiuos žodžius.

- Daugiau nieko neturite mums pasakyti?

Jis dvejojo.

- Ne, nieko.

- Ar nebuvote atėjęs čia užvakar naktį?

- Ne.

- O kaip jūs šitai paaiškintumėte?! - sušuko Hopkinsas, kyštelėdamas tą nelemtą užrašų knygutę su mūsų belaisvio inicialais pirmajame lapelyje ir kraujo dėmėmis ant viršelio.

Jaunuolis visiškai suglumo. Jis užsidengė veidą rankomis ir suvirpėjo kaip epušės lapas.

- Kur jūs ją radote? - sudejavo jis. - Aš nežinojau. Maniau, kad pamečiau ją viešbutyje.

- Užteks! - griežtai tarė Hopkinsas. - Jeigu dar ką norėsite pasakyti, tai pasakysite teisme. O dabar jus palydėsiu į policiją... Na, pone Holmsai, esu labai

dėkingas jums ir jūsų draugui, kad atvykote man padėti. Pasirodo, be reikalo jus sutrukdžiau. Bylą būčiau ir vienas lengvai išnarpliojęs, bet vis viena dėkoju. Jums užsakyti kambariai Bremlbtajaus viešbutyje. Taigi į kaimą galime eiti kartu.

- Vatsonai, ką jūs manote apie šią istoriją? - paklausė Holmsas, kai kitą rytą važiovome namo.

- Atrodo, kad jūs nepatenkintas.

- O ne, brangusis Vatsonai, esu labai patenkintas, tik Stenlio Hopkinso metodai man nepatinka. Nusivyliau juo. Daug daugiau iš jo tikėjau. Tiriant bylą, visados reikia ieškoti antro galimo sprendimo ir jį priešinti su pirmuoju. Tai svarbiausia kriminalinio nagrinėjimo taisyklė.

- O koks čia gali būti antras sprendimas?

- Tas, kurį aš pasirinkau. Galbūt jis man nieko nežadės, bet juo eisiu iki pat galo.

Namie Holmsso laukė keli laišakai. Jis čiupo vieną jų, atplėšė ir pratrūko pergalingai juoktis.

- Puiku, Vatsonai. Sprendimas aiškėja. Turite telegrafo blankų? Parašykite man porą telegramų: „Samnerkui, laivų agentui, gyvenančiam Retklif Haivejuje. Rytoj dešimtą valandą atsiųskite tris vyrus - Bezilas.“ Šia pavarde mane jie ten pažįsta. Antroji: „Inspektoriui Stenliui Hopkinsui. Lordo gatvė, 46,

Brikstonas. Atvykite pusryčiauti rytoj rytą devynios trisdešimt. Svarbu. Jeigu negalėsite, telegrafuokite. – Šerlokas Holmsas.“ Taigi, Vatsonai, ta velniška byla mane persekiojo dešimt dienų. Pagaliau ja visiškai atsikratysiu. Rytoj, tikiuosi, ją baigsime.

Tiksliai nurodytą valandą pasirodė inspektorius Stenlis Hopkinsas, ir mes visi sėdome prie puikių pusryčių, kuriuos pagamino ponias Hadson. Jaunasis seklys džiaugėsi sėkme.

– Ar jūs iš tikrųjų manote, kad jūsiškis sprendimas yra teisingas?

– Negaliu įsivaizduoti aiškesnės bylos.

– O man atrodo, kad ji dar neaiški.

– Jūs mane stebinate, pone Holmsai. Ko gi dar galima tikėtis?

– Ar galėtumėte šioje byloje viską paaiškinti?

– Žinoma. Aš sužinojau, kad jaunasis Neliganas atvyko į Brembltalaus viešbutį tą pačią dieną, kai buvo įvykdytas nusikaltimas. Jis atvažiavo neva žaisti golfo. Kambarys buvo pirmame aukšte, ir jis galėjo bet kada išeiti. Tą pačią naktį nuėjo Vudmeno Ly sodybon, rado Piterį Kerį namelyje, susikivirčio ir nužudė jį žeberklu. Paskui, pasibaisėjęs savo darbu, puolė bėgti, bet pametė užrašų knygutę, kurią atsi-nešė paklausti Piterio Kerio apie tuos vertybinius

popierius. Pastebėjote, kad kai kurie skaičiai pažymėti paukščiukais, kiti – ir dauguma – nepaženklinti. Pažymėtieji buvo pasirodę Londono biržoje, o kitus, matyt, dar turėjo Keris. Jaunasis Neliganas, kaip jis pats sakėsi, norėjo juos susigražinti ir apmokėti tėvo skolas kreditoriams. Pabėgęs jis ilgai nedrįso artintis prie namelio, bet pagaliau ryžosi, vildamasis viską sužinoti iš laivo žurnalų. Iš tikrųjų viskas labai paprasta ir aišku.

Holmsas nusišypsojo ir papurtė galvą.

– Jūsų įrodymai turi vieną spragą, kurios niekaip neužlopsite. Ar kada nors mėginote įsmeigti žeberklą į kūną? Ne? Tai štai, mano brangusis, verta susidomėti tokiomis smulkmenomis. Mano bičiulis Watsonas gali jums papasakoti, kad aš sugaišau visą rytą, treniruodamasis su žeberklu. Tai gana nelengvas darbas, reikalaujantis tvirtos ir išlavintos rankos. O šis smūgis buvo toks stiprus, kad žeberklo smaigalys giliai įsmigo į sieną. Įsivaizduokite, ar tas gležnas jaunuolis galėjo turėti tokią neapsakomai stiprią ranką? Ar tai tas asmuo, kuris su Juo-
duoju Piteriu tą nelaimės naktį maukė romą? Ar jo profilį žmonės matė pro užuolaidą dvi naktys prieš kapitono mirtį? Ne, Hopkinsai, kito, daug baisnio nusikaltėlio mums reikia ieškoti.

Beklausant Holmsa, visi Hopkinso apskaičiavimai ir viltys žlugo, bet, kad ir ištįsusiu veidu, jis nenorėjo pasiduoti be kovos.

- Tačiau negalite nuneigti, pone Holmsai, kad Neliganas ten buvo tą naktį. Tai rodo užrašų knygutė. Manau, aš turiu ganėtinai įrodymų teismui, nors juose ir matote spragų. Be to, pone Holmsai, savo nusikaltėlių aš jau sučiupau. O kurgi tas jūsų baisusis asmuo?

- Tikiuosi, kad šiuo metu jis lipa laiptais, - ramių ramiausiai atsakė Holmsas. - Jūs, Vatsonai, tą revolverį geriau pasidėkite kuo arčiau savęs.

Holmsas atsistojo ir ant pasienyje stovinčio staliuko padėjo prirašytą popieriaus lapą.

- Dabar mes pasiruošę, - tarė jis.

Už durų pasigirdo šiurkštūs balsai, paskui ponias Hadson atidariusi duris pranešė, kad trys vyrai teiraujasi kapitono Bezilo.

- Įleiskite juos čia po vieną, - pasakė Holmsas.

Pirmasis įėjo nedidelis apskritaveidis vyras rausvais skruostais ir vešliomis žilomis žandenomis. Holmsas išsiėmė iš kišenės laišką.

- Jūsų pavardė? - paklausė jis.

- Džimas Lankasteris.

- Labai gaila, Lankasteri, bet vieta jau užimta. Štai jums pusė sovereno už vargą. Palaukite keletą minučių tame kambaryje.

Antrasis buvo aukštas džiūsna švelniais plaukais ir išgeltusiu veidu, pavarde Hiū Petinsas. Jam irgi buvo atsakyta. Jis gavo pusę sovereno ir išėjo palaukti.

Trečiasis atrodė įspūdingai. Rūstus buldogiškas veidas, apaugęs barzda ir plaukų brūzgynais, dvi drąsios tamsios akys, spindinčios iš po tankių, šiurkščių nukarusių antakių. Jis pasisveikino ir, jūreiviškai išsižergęs, stovėjo, sukiodamas rankose kepurę.

- Jūsų pavardė? - paklausė Holmsas.
- Patrikas Kernsas.
- Žeberklininkas?
- Taip, pone. Dvidešimt šeši reisai.
- Iš Dandžio tikriausiai?
- Taip, pone.
- Sutiktumėte plaukti ekspediciniu laivu?
- Taip, pone.
- Atlyginimas?
- Aštuoni svarai per mėnesį.
- Galite išplaukti tuoj pat?
- Tuoj pat, vos susikrausiu daiktus.

- Dokumentus turite?

- Taip, sere.

Jis išsiėmė iš kišenės pluoštelį sulamdytų ir taukinų popierių. Holmsas juos peržiūrėjo ir sugražino atgal.

- Jūs kaip tik toks vyras, kokio man reikia, - tarė jis. - Štai ten ant stalelio sutartis. Pasirašykite, ir viskas baigta.

Jūreivis nusvirduliavo per kambarį ir paėmė plunksną.

- Čia pasirašyti? - paklausė jis, lenkdamasis prie stalo.

Holmsas pasilenkė jam prie peties ir abiem rankom lyg apglėbė jį.

- Dabar viskas tvarkoj.

Išgirdau plieno čekštelėjimą ir tarytum įsiutusio buliaus stūgtelėjimą. Po akimirkos Holmsas ir jūreivis jau galynėjosi ant grindų. Jūreivis buvo nepaprastai stiprus, taigi nenorėjo pasiduoti net ir su antrankiais, kuriuos Holmsas taip tyliai suspėjo uždėti jam ant riešų. Jis būtų labai greitai įveikęs mano bičiulį, jeigu mudu su Hopkinsu nebūtume šokę jam į pagalbą. Tik tuomet, kai į smilkinį įrėmiau šaltą revolverio vamzdį, Patrikas suprato,

kad priešintis beviltiška. Jo kojas surišome virve ir uždusę atsikėlėme nuo grindų.

- Priverstas jūsų atsiprašyti, Hopkinsai, - tarė Šerlokas Holmsas. - Plakta kiaušiniene tikriausiai jau atšalo. Tačiau aš manau, jog jums vis vien patiks antroji pusryčių pusė, kai taip sėkmingai užbaigėte bylą.

Stenlis Hopkinsas iš nuostabos neteko žado.

- Nežinau, ką ir sakyti, pone Holmsai, - pralemeno jis pagaliau, paraudęs kaip vėžys. - Jau iš pat pradžių kvailai pasielgiau. Dabar supratau, kad man negalima buvo pamiršti, jog esu mokinys, o jūs - mano mokytojas. Net ir dabar, matydamas, ką padarėte, nesuprantu, kaip visa tai padarėte ir ką visa tai reiškia?

- Taigi, taigi, - geraširdiškai tarė Holmsas. - Mes visi mokomės iš patirties. Dabar suprasite, kad negalima vienpusiškai vertinti dalykų. Jūs buvote tiek susidomėjęs jaunuoliu Neliganu, kad net nepagalvojote apie Patriką Kernsą, tikrąjį Piterio Kerio žudiką.

Kimus jūreivio balsas pertraukė pokalbį.

- Klausykit, pone, - tarė jis. - Nesiskundžiu, kad su manim taip šiurkščiai susidorojote, tik norėčiau, kad vadintumėte daiktus tikraisiais vardais. Jūs

pasakėte, kad nužudžiau Piterį Kerį. Aš gi sakau, kad jis nusipelnė žūti nuo mano rankos. Čia skirtingi dalykai. Jūs galbūt manimi netikite ir manote, kad pasakoju prasimanytus dalykus?

- Visiškai ne, - tarė Holmsas. - Mes pasiruošę išklaudyti, ką papasakosite.

- Nedaug tėra kas pasakoti, bet prisiekiu, kad kiekvienas mano žodis - tiesa. Aš gerai pažinojau Juodąjį Piterį, tačiau tik tada, kai jis išsitraukė peilį, persmeigiau žeberklu, nes vienas iš mūsų turėjo mirti. Mirė jis. Jūs galite tai pavadinti žmogžudyste. Vis dėlto geriau mirti su virve ant kaklo, negu su Juodojo Piterio peiliu širdyje.

- Kaip jūs ten patekote? - paklausė Holmsas.

- Papasakosiu viską iš pradžių. Leiskit tik atsistoti, taip kalbėti man bus lengviau. Ši istorija prasidėjo 1883 metų rugpjūtį. Piteris Keris buvo „Jūros Vienaragio“ kapitonas, o aš jo atsarginis žeberklinikas. Mes brovėmės pro susigrūdusius ledus namo: iš pietų pūtė stiprūs priešpriešiniai vėjai, visą savaitę siautė audra. Ūmai pamatėme nešamą į šiaurę nedidelę jachtą. Joje buvo vienas keleivis, o ir tas pats ne jūrininkas. Laivo įgula suprato, kad jachta nuskęs, nuleido į jūrą gelbėjimo valtį ir nuplaukė prie jos. Manau, kad jachtos jūrininkai buvo nuskendę. Na,

mes paėmėme jachtos keleivį į savo laivą. Tas keleivis ir kapitonas ilgai kalbėjosi kajutėje. Išgelbėtojo bagažas tebuvo vienintelė skardinė dėžutė. Kiek pamenu, jo vardo niekas neištarė. Kitą naktį žmogus dingo, lyg jo nebūtų buvę. Vieni kalbėjo, kad jis neva nušokęs nuo borto, kiti, kad jį nupūtė siūbtelėjęs stiprus vėjas. Tik vienas asmuo žinojo, kas jam nutiko – tai aš, nes pats savo akimis mačiau, kaip tamsią naktį, dvi dienas prieš mums išvystant Škotijos salų žiburius, kapitonas nutvėrė jį už kojų ir nusviedė jūron.

– Aš niekam apie tai neprasitariau ir laukiau, kas bus toliau. Atvykome į Škotiją. Niekas to žmogaus neprisiminė, niekas apie jį neklausinėjo. Žuvo žmogus netyčia, kas čia juo domėsis. Netrukus Piteris Keris metė jūrą. Tik po daugelio metų man pasisekė sužinoti, kur jis įsikūrė. Spėjau, kad jis padarė niekšybę vien dėl tos skardinės dėžutės. Na, manau, dabar turėsi užmokėti man už tai, kad laikiau liežuvi už dantų.

– Vienas jūrininkas, kuris Piterį Kerį buvo sutikęs Londone, papasakojo man, kaip jį rasti. Aš išsirengiau kelionėn, tikėdamasis iš jo ką nors išpešti. Pirmąją naktį kapitonas elgėsi labai protingai, buvo pasiruošęs duoti tokią sumą, kuri visam gyvenimui

išvaduotų mane nuo jūros. Po dviejų naktų mes turėjome galutinai susitarti. Tačiau atėjęs radau jį girtutėlį ir baisiai įsiutusį. Atsisėdome, pradėjome gerti, prisiminėm senus laikus. Kuo daugiau gėrėme, tuo labiau man nepatiko jo veidas. Ant sienos pastebėjęs žeberklą, pagalvojau, kad man jo gali prireikti. Pagaliau kapitono pyktis prasiveržė. Keikdamasis ir spjaudydamasis, išvertęs žmogžudiškas akis, jis stvėrėsi lenktinio peilio. Bet nespėjo ištraukti jo iš makštų – aš persmeigiau jį žeberklu. Viešpatie, kaip jis sustaugė! Jo veidas dar ir dabar neduoda man ramiai miegoti. Pasipylė kraujas, aš sustingau ir palaukiau valandėlę, bet aplinkui buvo tylu, tad netrukus atsikvošėjau. Apsidairiau. Ant lentynos stovėjo skardinė dėžutė. Piteriui Keriui ji priklausė nė kiek ne daugiau negu man, todėl ją pasiėmęs išėjau. Kaip paskutinis kvailys palikau ant stalo savo tabakinę.

– O dabar jums papasakosiu keisčiausią visos šios istorijos dalį. Vos tik išėjęs iš trobelės, išgirdau kažkieno žingsnius ir pasislėpiau krūmuose. Prisėlino kažkoks žmogus, įėjo vidun, suklykė, lyg išvydęs vaiduoklį, kiek įkabindamas leidosi bėgti ir bemat dingo iš akių. Kas jis toks ir ko jam reikėjo, nežinau.

Na, o aš, sukoreęs dešimt mylių, įlipau į traukinį Tanbridž Velse ir taip pasiekiau Londoną.

- Deja, kai atidariau dėžutę, joje neradau jokių pinigų, vien tik popierius, kurių nedrįsau parduoti. Besivaikydamas Juodąjį Piterį, išleidau visus pinigus ir slampinėjau po Londoną be šilingo kišenėje. Liko tik mano amatas. Pamatęs skelbimus, kad už gerą atlyginimą samdomi žeberklininkai, nuėjau pas laivų agentus. Jie ir nusiuntė mane pas jus. Štai ir viskas. Jeigu aš ir nužudžiau Juodąjį Piterį, tai teismas man turėtų būti už tai tik dėkingas, kad sutaupiau vyriausybei kelis pensus už virvę.

- Visai įtikinantis pasakojimas! - tarė Holmsas, atsistodamas ir užsidegdamas pypkę. - Manau, Hopkinsai, jums teks tuojau pat palydėti suimtajį į saugesnę vietą. Šis kambarys nepritaikytas kalėjimo kamerasi, o ponas Patrikas Kernsas labai daug vietos užima ant kilimo.

- Pone Holmsai, - tarė Hopkinsas. - Nežinau, kaip išreikšti jums savo dėkingumą. Net ir dabar negaliu suvokti, kaip jūs visa tai išaiškinote.

- Man tiesiog pasisekė iš pat pradžių pasukti teisingu keliu. Labai galimas daiktas, kad, jeigu būčiau žinojęs apie užrašų knygutę, ji būtų suklaidinusi mane, kaip ir jus. Tačiau visa, ką žinojau,

vedė viena kryptimi. Stebinanti jėga, sugebėjimas naudotis žeberklu, romas, atskiedžiamas vandeniui, ruonio odos tabakinė su stipriu tabaku – visa tai jūrininko atributai. Aš buvau įsitikinęs, kad inicialai „P. K.“ ant tabakinės atsitiktinis sutapimas, nes Piteris Keris retai rūkė, ir pypkės „kajutėje“ nerasta. Jūs prisimenate, aš paklausiau, ar „kajutėje“ buvo viskio ir konjako. Jūs patvirtinote, kad buvo. Kas, jeigu ne jūrininkai, gertų romą, kai yra kitų gėrimų. Aš buvau tikras, kad čia jūrininko darbas.

– O kaip jūs jį suradote?

– Gerbiamasis, juk tai labai paprasta. Jūreivis galėjo būti tik iš „Jūros Vienaragio“. Kiek žinau, kapitonas kitais laivais neplaukiojo. Tris dienas aš laukiau telegramos iš Dandžio, tikėdamasis sužinoti 1883 metų „Jūros Vienaragio“ įgulos narių pavardes. Kai tarp žeberklininkų užtikau Patriką Kernsą, mano ieškojimais beveik pasibaigė. Tikėjausi, kad jis tikriausiai yra Londone ir kuriam laikui norėtų palikti šalį. Keletą dienų aš praleidau Ist Ende, prasičiau ekspediciją į Arktį, pasiūliau viliojančias sąlygas žeberklininkams, kurie plauktų su kapitonu Bezilu. Na, o rezultatus patys matote.

– Nuostabu! – sušuko Hopkinsas. – Nuostabu!

- Tučtuojau pasirūpinkite, kad jaunasis Neliganas būtų paleistas, - tarė Holmsas. - Manau, kad turite jį atsiprašyti. Skardinę dėžutę jam reikėtų grąžinti, na, o vertybinių popierių, kuriuos Piteris Keris jau pardavė, aišku, sugrąžinti nebeįmanoma. Štai ir karieta, Hopkinsai. Galite gabenti savo belaisvį. Mes su Vatsonu išvykstame į Norvegiją. Jeigu manęs reiktų teisme, tikslų adresą pranešiu vėliau.

PASKUTINĖ HOLMSO BYLA

Sunkia širdimi imu plunksną rašyti šių paskutinių žodžių, atskleidžiančių ypatingus mano draugo Šerloko Holmsa sugebėjimus.

Padrikai ir, kaip esu didžiai įsitikinęs, gana nevykusiai mėginau pateikti keletą ataskaitų apie neįprastą mano bendradarbiavimą su Šerlocku Holmsu, kai mudu pirmą kartą susitikome, spręsdami „Raudonojo kabineto“ bylą iki pat „Jūrų sutarties“, bylą, kuri, be abejonės, turėjo didelę įtaką būsimiesiems rimtiems tarptautiniams įvykiams.

Ketinau daugiau neberašyti ir neminėti įvykio, palikusio mano gyvenime tokią tuštumą, kurios ir per dvejus metus neįstengiau niekuo užpildyti. Tačiau mane privertė imtis plunksnos paskutinieji pulkininko Džeimso Moriarčio laišškai, kuriuose jis gina mirusio savo brolio garbę. Man nebuvo kitos išėities, o tik papasakoti visuomenei, kaip viskas iš tikrųjų nutiko. Tiktai aš vienas žinau visą tiesą apie tuos įvykius ir džiaugiuosi, kad atėjo metas, kai nėra jokio reikalo ilgiau jų slėpti.

Kiek prisimenu, buvo išspausdinti tik trys pranešimai: 1891 metų gegužės 6 dieną žinutė „Žurnal de Ženev“, Roiterio agentūros telegrama Anglijos laikraščiuose gegužės 7 dieną ir galų gale tie minėtieji laišakai. Iš jų pirmasis ir antrasis pranešimai buvo nepaprastai trumpi, o laišakai, kaip tuojau įrodysiu, visiškai iškraipo faktus.

Pirmiausia mano pareiga papasakoti, kas iš tikrųjų įvyko tarp profesoriaus Moriarčio ir pono Šerloko Holmsio.

Reikia pasakyti, kad po mano vedybų, kai ir aš pradėjau verstis privačia praktika, buvę labai artimi mano ir Holmsio santykiai kiek pasikeitė. Jis kartkartėmis užeidinėdavo pas mane, kai prireikdavo pagalbinko tyrimams, bet šie apsilankymai vis retėjo ir retėjo, todėl 1890 metais aprašiau tik tris jo bylas. Tų metų žiemą ir ankstyvą 1891 pavasarį laikraščiai rašė, kad Holmsą pakvietė Prancūzijos vyriausybė ypač svarbiam reikalui. Aš gavau du Holmsio laiškus, pasiūstus iš Narbonos ir Nimo. Iš jų nusprendžiau, jog jis ketina ilgam pasilikti Prancūzijoje. Todėl labai nustebau, kai balandžio 24-ąją pamačiau jį įžengiant į mano kabinetą. Man iš karto krito į akis, kad jis atrodė dar labiau pablyškęs ir sulysęs negu pirmiau.

- Taip, atsakančiai nusiplūčiau, - tarė svečias, greičiau atsakydamas į mano žvilgsnį negu į žodžius. - Pastaruoju metu man buvo sunkoka. Neprieštarausit, jeigu uždarysiu langines?

Tada kambaryje švietė vien stalinė lempa, prie kurios aš skaitydavau. Atsargiai skersomis Holmsas apėjo kambarį pasieniu, uždarė visas langines ir rūpestingai jas užsklendė.

- Jūs kažko bijote? - paklausiau Holmsą.

- Taip, bijau.

- Ko gi?

- Orinio šautuvo.

- Brangusis mano Holmsai, ką visa tai reiškia?

- Aš manau, kad jūs, Vatsonai, pakankamai mane pažįstate ir anaip tol nelaikote manęs bailiu. Vis dėlto nepaisyti gresiančio pavojaus būtų greičiau kvailystė negu drąsa. Malonėkite duoti man degtuką.

Holmsas užsirūkė cigaretę ir atrodė, tarsi dūmas jį būtų nuraminęs.

- Pirmiausia atsiprašau, kad atėjau taip vėlai, - tarė jis. - Ir, be to, noriu jus paprašyti, kad išeiti leistumėte per užpakalinę sodo sieną.

- Bet ką visa tai reiškia? - paklausiau nustebeš.

Holmsas kilstelėjo ranką, ir aš lempos šviesoje pamačiau du sužalotus, kruvinus krumplius.

- Kaip matote, tai menki juokai, - pasakė jis šypsodamasis. - Šitaip galima ir visos rankos netekti. O kur ponias Watson?

- Ji išvažiavo į svečius.

- Iš tiesų! Tai jūs vienas namie?

- Vieną vienas.

- Tuomet aš su ramesne širdimi jums siūlau kokias savaites išvažiuoti kartu su manim į žemyną.

- Kur?

- Bet kur. Man vis tiek.

Toks pasiūlymas man pasirodė labai keistas. Holmsas nebuvo pratęs be tikslo švaistyti laiką, ir tas pablyškęs, iškankintas veidas sakė man, kad jo nervai baisiai įtempti. Jis pastebėjo klausiamą mano žvilgsnį ir, atsirėmęs rankomis į kelius ir suglaudęs rankų pirštų galiukus, pradėjo aiškinti:

- Jūs tikriausiai nieko negirdėjote apie profesorių Moriartį?

- Niekados negirdėjau.

- Tai tiesiog geniali ir nuostabi asmenybė. Šis žmogus apipainiojo savo tinklais visą Londoną, o niekas apie jį net negirdėjo. Štai kodėl jis ir geba pridaryti tokią aibę nusikaltimų. Prisipažinsiu, Vat-

sonai, jei man pasisektų nugalėti šį žmogų ir išvaduoti visuomenę nuo jo, tada manyčiau, jog tai mano veiklos apvainikavimas, ir būčiau pasirengęs pradėti kokį ramesnį darbą. Tarp mūsų kalbant, pastarosios bylos, kuriomis turėjau progos šiek tiek pasitarnauti Skandinavijos karališkajai šeimai ir Prancūzijos respublikai, leido man gyventi pagal mano norus ir kuo daugiau atsidėti chemijos tyrimams. Tačiau, Vatsonai, negaliu ilsėtis, negaliu ramiai sėdėti, kolei toks žmogus, kaip profesorius Moriartis, ramiai vaikštinėja Londono gatvėmis.

- Ką gi jis padarė?

- Jo biografija ypatinga. Kilęs iš geros šeimos, gavęs puikų išsimokslinimą, iš prigimties apdovanas fenomenaliais matematiniais gabumais. Dvidešimt vienerių metų parašė traktatą apie Niutono binomą ir taip išgarsėjo visoje Europoje. Dėl to gavo viename provincijos universitete matematikos katedrą, ir, atrodė, jo laukė puikiausia ateitis. Bet šis žmogus paveldėjo šėtoniškus polinkius. Nusikaltėlio kraujas teka jo gyslomis. Taigi Moriartis, užuot pasitaisęs, vis žiaurėjo ir dėl savo intelektualinių talentų tapo dar pavojingesnis. Pikti gandai sklido apie jį tame universiteto miestelyje, kol galų gale jis buvo priverstas atsisakyti katedros ir persikraustyti

į Londoną, kur ėmė rengti egzaminams jaunos kari-
ninkus. Tai visiems žinomi faktai, o dabar pasiklau-
sykite, ką man pačiam pasisekė išsiaiškinti.

- Jūs žinote, Vatsonai, niekas kitas Londone taip
gerai nepažįsta nusikaltėlių pasaulio kaip aš. Ir štai
jau kiek laiko juntū, kad už daugelio nusikaltėlių
nugarų veikia kažkokia puikiai organizuota jėga,
visados stojanti ant kelio įstatymams, gerai užsi-
maskavusi. Kiek kartų įvairių įvairiausiųose nusi-
kaltimuose, - ar tai būtų suklastojimas, apiplėši-
mas ar žmogžudystė, - aš jčiau tos jėgos ranką ir
įžvelgiau jos pėdsakus net daugelyje kitų nusikal-
timų, kurių pats netyrinėjau. Kiek metų stengiausi
nuplėšti uždangą, slepiančią šią paslaptį, ir pagaliau
išmušė valanda, kai aš, užtikęs siūlo galą, ėmiau
narplioti kamuolį, kolei po tūkstančio gudrių vingių
prisikasiau iki buvusio profesoriaus, matematikos
įžymybės Moriarčio.

- Jis yra nusikaltimų Napoleonas, Vatsonai. Jis -
pusės visų piktadarysčių ir beveik visų nesusektų
nusikaltimų mieste organizatorius. Tai - genijus,
filosofas, žmogus, sugebąs abstrakčiai mąstyti. Jis
turi geriausią smegeninę. Jis sėdi romus, tarytum
voras voratinklio viduryje. Tačiau šis voratinklis turi
tūkstančius spindulių, tad Moriartis kuo geriau-

sia žino kiekvieną virptelėjimą. Jis pats mažai ką daro. Tiktai planuoja. Tačiau turi daugybę nuostabių drausmingų agentų. Jeigu kam reikia padaryti nusikaltimą, – sakysime, pavogti kokį dokumentą, apiplėšti namą ar nužudyti žmogų, – užtenka tik pranešti profesoriui, nusikaltimas bus organizuotas ir įvykdytas. Agentas gali būti sučiuptas. Tokiais atvejais atsiras pinigų jam išpirkti arba jam ginti teisme. Tačiau svarbiausias vadovas, tas, kuris pasiuntė agentą, niekad os neįklius – jis net neįtariam as. Šit kokiai organizacijai, Watsonai, susekti ir sunaikinti aš paskyriau visas jėgas.

– Tačiau profesorius buvo taip gerai užsimaskavęs ir taip gudriai apsisaugojęs, kad, nepaisant visų mano pastangų, atrodė neįmanoma pateikti pakankamai įrodymų, jog jį būtų galima patraukti teismo atsakomybėn. Jūs žinote, brangusis mano Watsonai, kad aš nepėsčias, bet netgi po trijų mėnesių buvau priverstas prisipažinti, jog galų gale susitikau savęs vertą priešininką. Mano baimė dėl jo nusikaltimų išblėso, stebintis jo sumanumu. Tačiau pagaliau jis padarė klaidą, labai mažutę, mažą klaidelę, bet net ir tiek nebuvo galima jam apsirikti, kai iš paskos lipau ant kulnų. Aišku, aš pasinaudojau ta klaida ir, pradėjęs tyrimus kaip tik nuo čia, ėmiau regzti

apie profesorių savo tinklą, kuri dabar tereikia tik užspęsti. Po trijų dienų, tai yra ateinantį pirmadienį, viskas išsispręs ir profesorius su svarbiausiais savo gaujos vadeivomis pakliūs policijai į rankas. O pas-kui prasidės didžiausias mūsų šimtmetį teismo procesas, kuris atskleis daugiau kaip keturiasdešimt paslapčių. Tačiau, jei tik mes per anksti krustelėsime, jie gali išslysti mums iš rankų netgi pačią paskutinę akimirką.

- Viskas būtų vykę sklandžiai, jei mano veiks-mų būtų nežinojęs profesorius Moriartis. Tačiau jis pernelyg gudrus. Moriartis sekė kiekvieną mano žingsnį, kai spendžiau aplinkui kilpas. Ne kartą jis bandė pasprukti iš jų, bet aš vis užbėgdavau už akių. Sakau tau, mano bičiuli, jei spaudoje pasirodytų smulkiai aprašyta visa šios nebylios dvikovos medžiaga, tai būtų vienas nuostabiausių veikalų detektyvinio sekimo istorijoje. Dar niekad nebu-vau taip aukštai iškilęs ir dar niekad nebuvo taip stipriai spaudžiamas priešininko. Jis kirto skaudžiai, bet aš smogiau dar skaudžiau.

- Šiandien žengti paskutiniai žingsniai, ir visiškai užbaigti bylą trūksta tik-tai trijų dienų. Kai sėdėjau savo kabinete, viską ap-svarstydamas, staiga atsi-

vėrė durys, ir priešais mane pasirodė profesorius Moriartis.

- Atvirai kalbant, Vatsonai, mano nervai geležiniai, bet, turiu pripažinti, virptelėjau, pamatęs savo kambario tarpduryje žmogų, kuris taip stipriai buvo užvaldęs visas mano mintis. Kaip profesorius atrodo, aš jau seniai žinojau. Jis pernelyg aukštas ir liesas, balta kakta išsišovusi lyg kupolas, o akys giliai įkritusios. Švariai apsiskutęs, pablyškęs, askeetiško veido: jo bruožuose iš tiesų likę kažkas profesoriška. Nuo ilgo sėdėjimo jis buvo kiek gunktelėjęs, su palinkusia priekin galva, kuri lėtai, tarsi gyvatės, krypavo į šalis. Moriartis įsmeigė į mane skvarbų žvilgsnį.

- „Jūsų ne taip išsivysčiusi kakta, kaip tikėjausi, - galų gale prabilo profesorius. - Pavojingas paprotys, pone Holmsai, laikyti užtaisytą ginklą chalato kišenėje.“

- Iš tikrųjų, kai jis įėjo, aš tučtuojau supratau, koks didžiulis pavojus man gresia. Juk jam liko viintelė galima išeitis - nutildyti mano liežuvį. Todėl aš, žaibiškai čiupęs revolverį iš stalo stalčiaus, įleidau jį kišenėn ir dabar čiupinėjau per medžiagą. Po tokios pastabos išsiėmiau ginklą iš kišenės ir, atlaužęs gaiduką, pasidėjau ant stalo. Moriartis toliau

sau šypsojosi ir juokavo, bet kažkokia keista jo akių išraiška mane labai pradžiugino, kad ginklą pasidėjau priešais save.

- „Jūs greičiausiai manęs nepažįstate“, - tarė profesorius.

- „Priešingai, - atsakiau aš jam, - manau, kad jums galėjo paaiškėti, jog pažįstu. Prašom sėstis. Jeigu norite ką nors man pasakyti, galiu jums skirti penkias minutes.“

- „Viską, ką norėjau jums pasakyti, jūs jau atspėjote“, - atsakė Moriartis.

- „Tuomet jūs tikriausiai išpėjote mano atsakymą“, - atšoviau jam.

- „Jūs tvirtai laikotės savo nuomonės.“

- „Labai tvirtai.“

- Jis kyštelėjo ranką į kišenę, o aš čiupau ginklą nuo stalo. Tačiau jis iš kišenės išsiėmė tikrai užrašų knygele, kurioje buvo užrašytos kelios datos.

- „Jūs stojote man skersai kelio sausio ketvirtąją, - pasakė profesorius. - Dvidešimt trečiąją jūs man vėl pakenkėte. Vasario viduryje jūs mane rimtai sutrikdėte, kovo pabaigoje visiškai sugriovėte mano planus. O dabar, pačioje balandžio pradžioje, aš atsidūriau tokioje padėtyje, jog dėl jūsų neatlyžtamo

persekiojimo man gresia realus pavojus netekti laisvės. Taip tėtis negali.“

- „Ką galėtumėte pasiūlyti?“ - paklausiau.

- „Jūs privalote mesti šį žaidimą, gerbiamasis, - pagrasino profesorius, linguodamas galvą. - Iš tiesų liaukitės.“

- „Po pirmadienio“, - atsakiau aš jam.

- „Na, na, - perspėjo Moriartis. - Aš nesu tikras, kad kiekvienas žmogus su jūsų protu supras, kad čia gali būti tik viena išeitis: pasitraukti iš kelio. Jūs taip pasukote viską, kad mums liko tik viena išeitis. Aš tiesiog jutau intelektualinį pasitenkinimą, stebėdamas, kaip jūs veikėte, ir nuoširdžiai jums pasakysiu, labai apgailestaučiau, jei būčiau priverstas griebtis kraštutinių priemonių. Jūs šypsotės, sere, bet užtikrinu, kad taip iš tikrųjų atsitiktų.“

- „Pavojus - nuolatinis mano profesijos palydovas“, - pridūriau aš.

- „Čia jau ne pavojus, - pasakė profesorius, - o neišvengiama pražūtis. Jūs stojote skersai kelio ne vienam asmeniui, ne individui, bet milžiniškai organizacijai, kurios galybės net jūs, toks išmintingas žmogus, negalite įsivaizduoti. Jūs turite pasitraukti, pone Holmsai, arba būsite sutryptas.“

- „Nuogaŕstauju, - tariau keldamasis, - kad dėl mūsų malonaus pokalbio aŝ galiu praleisti vieną nepaprastai svarbų reikalą, kuris manęs laukia kitoje vietoje.“

Moriartis taip pat atsistojo ir tylėdamas liūdnei pakraipė galvą.

- „Na, ką gi, - tarė jis pagaliau. - Labai gaila, bet aŝ padariau, ką galėjau. Aŝ žinau kiekvieną jūsų krustelėjimą. Iki pirmadienio jūs nieko nepadarysite. Tai dvikova tarp jūsų ir manęs, pone Holmsai. Jūs viliatės pasodinti mane į teisiamujų suolą. Užtikrinu, kad jūs niekad os manęs nesunaikinsite. Jeigu tariatės galį sunaikinti mane, būkite tikras, kad tą patį galiu ir jums padaryti.“

- „Jūs pasakėte man keletą komplimentų, pone Moriarti, - tariau aŝ jam. - Leiskite ir man panašiai atsilyginti. Todėl pasakysiu, kad visuomenės labui mielai priimčiau antrąjį atvejį, jeigu tik išsipildytų pirmasis.“

- „Jums galiu mielai prižadėti antrąjį, tik ne pirmąjį“, - pašaiptai pratarė Moriartis ir atsukęs man pakumpusią savo nugarą, žengė pro duris žvalgydamasis ir mirkčiodamas.

- Toks buvo vienintelis mano interviu su profesoriumi. Ir, prisipažinsiu, jis man paliko slegiantį

įspūdi. Jo maloni, tiksli kalbėsena vertė tikėti jo nuoširdumu, kuris nebūdingas eiliniams nusikaltėliams. Žinoma, jūs galite pasakyti: “Kodėl nepasitelkti prieš jį policijos?” Bet juk smogs ne jis pats, o jo agentai. Aš turiu puikiausių įrodymų, kad taip atsitiktų.

- Jus jau buvo užpuolę?

- Brangusis mano Watsonai, profesorius Moriar-tis ne iš tų, kurie mėgsta atidėlioti. Apie vidurdienį išėjau į Oksfordo gatvę atlikti šiokių tokių reikalų. Pereidamas gatvę ties Betinko ir Velbeko gatvėmis, pamačiau dvikinkį furgoną, kaip viesulas atūžiantį tiesiai ant manęs. Vos spėjęs užšokti ant šaligatvio, tik per kokią dalelę sekundės išsigelbėjau. Furgonas pasuko už Merilbamo skersgatvio ir bema-tant dingo. Dabar jau nenužengiau nuo šaligatvio, bet, kai tikėjau Viro gatve, nuo vieno namo stogo nukrito po pat mano kojomis plyta ir subiro į smul-kiausius gabalėlius. Pašaukiau policininką ir liepiau apžiūrėti tą vietą. Ant stogo buvo sudėtos krūvos šiferio ir plytų, paruoštų remontui, ir pareigūnai mane tikino, jog vieną plytą nupūtė vėjas. Aišku, aš geriau už juos žinojau, kas čia nutiko, bet neturėjau jokių įrodymų. Tuomet, pasiėmęs kebą, nuvažia-vau į savo brolio namus Pel Mele, kur ir prabuvau dieną. Iš ten patraukiau tiesiog pas jus. Pakeliui

mane užpuolė kažkoks chuliganas su vėzdu. Aš par-trenkiau jį žemėn, ir policija nuvežė tą užpuolimą kalėjiman, bet galiu lažintis, kad niekam jokių ryšių nepasiseks nustatyti tarp to džentelmeno, į kurio priekinius dantis aš nusibrozdinau savo krumplius, ir to kuklaus matematikos mokytojo, kuris greičiausiai dabar sprendžia uždavinius lentoje kur nors už dešimties mylių nuo čia. Taigi nesistebėkite, Vatso-nai, jog aš, vos tik įžengęs jūsų kambarin, paprašiau, kad leistumėte uždaryti langines ir išeiti iš namų ne pro paradines duris, o pro kitur, kad niekas manęs nematytų.

Aš labai dažnai stebėjausi savo bičiulio drąsa, bet šiandien – užvis daugiau, kai jis ramių ramiausiai išsakė, kokie pavojai jam grėsė tą siaubingą dieną.

– Jūs pas mane pernaktuosite? – paklausiau.

– Ne, mano drauguži, aš jums būčiau pavojin-gas svečias. Jau suplanavau, ką daryti, ir viskas bus gerai. Dabar byla tiek įsibėgėjo, kad iki arešto gali pati riedėti tolyn ir be manęs. Mano pagalbos pri-reiks teisme. Vadinasi, man geriausia išvažiuoti kele-tui dienų, per kurias policija imsis ryžtingų priemo-nių. Būtų labai malonu, jeigu galėtumėt su manimi važiuoti į žemyną.

- Ligoniu dabar nedaug, - atsakiau, - ir, be to, turiu paslaugų kaimyną, kuris mane pavaduos. Todėl mielai važiuosiu.

- Ar galite išvažiuoti rytoj rytą?

- Žinoma, jeigu reikia.

- O taip, net būtinai reikia. Dabar klausykitės mano nurodymų, ir paprašysiu, mielas Vatsonai, jų laikytis kuo tiksliau, nes mudviem teks lošti prieš gudriausią sukčių ir galingiausią nusikaltėlių organizaciją visoje Europoje. Tad klausykite! Jūs išsiųsite neadresuotą savo bagažą, kuri ketinate vežtis, su patikimu pasiuntiniu šįvakar į Viktorijos stotį. Rytą savo tarną pasiųskite kebo, tik jūsų tarnas turi imti ne pirmą ir ne antrą pasitaikiusį kebą, o trečią. Į tą trečią jūs įsėsite ir nuvažiuosite į Strendą iki Loderio pasažo, įteikę vežėjui adresą popieriaus lapelyje, kurio paprašysite nenumesti. Iš anksto atsiskaitykite ir, kai tik jūsų kebas sustos, sprukite per pasažą, kad kitą jo galą pasiektumėte penkiolika minučių dešimtos. Prie pat šaligatvio ten rasite belaukiančią nedidelę karietaitę, vadelėjamą vaikino su stangriu juodu apsiaustu, ties apykakle apsiūtu raudonai. Įsėdęs į ją, Viktorijos stotį pasieksite kaip tik laiku ir suspėsite į važiuojantį žemynan ekspresą.

- O kur su jumis susitiksiu?

- Stotyje. Mums bus rezervuota antroji nuo pradžios pirmosios klasės kupė.

- Tai mudu vagone ir susitiksime?

- Taip.

Veltui aš meldžiau Holmsą pernakti pas mane. Buvo aišku, kad jis nenori užtraukti nelaimės tiems namams, kurie jį priglaustų. Dėl šios priežasties jis ir nesutiko likti.

Dar paskubomis taręs keletą nurodymų dėl rytojaus kelionės, Holmsas atsistojo, išėjo kartu su manim į sodą, perlipo per tvorą tiesiog į Mortimerio gatvę, ir netrukus išgirdau, kaip, švilptelėjęs vežėjui, nuriudėjo gatvę.

Rytą tiksliai įvykdžiau visus Holmsio nurodymus. Kebas buvo pasamdytas taip, kad jokių būdu mums negalėjo būti paspėsti spąstai. Nedelsdamas po pusryčių nuvažiavau į Loderio pasažą ir, jį pralėkęs pasiutišku greičiu, pamačiau, kaip buvo susitarta, manęs belaukiančią karietą, vadelėjamą labai stambaus petingo vežėjo, įsisupusio į tamsų apsiaustą. Vos tik man įsėdus, tas sukirto arkliams ir nubildėjo Viktorijos stotin.

Viskas klostėsi puikiai. Bagažas manęs jau laukė, tad be didelio vargo radau kupė, kurią man nurodė Holmsas, nes ji buvo vienintelė vagone su užrašu

„užimta“. Dabar man nedavė ramybės tik vienas rūpestis – niekur nesimatė Holmsio. Žvilgtelėjau į stoties laikrodį – tik septynios minutės liko iki traukinio išėjimo. Veltui ieškojau keleivių ir palydinčiųjų minioje išstypusios savo draugo figūros. Nieko panašaus nebuvo matyti. Kelias minutes sugaišau, padėdamas vienam dievobaimingam italui kunigui, kuris darkyta anglų kalba aiškino nešėjui, kad jo bagažas turi būti pasiųstas tiesiog į Paryžių. Po to, dar syki apsidairęs aplinkui, pasukau į savo kupė, kur užtikau tą patį iškaršusį italą.

Pasirodo, nors jis ir neturėjo bilieto į šią kupė, nešėjas vis vien pasodino jį pas mane. Beprasmiška jam buvo aiškinti, kad jo kaimynystė man nemaloni: itališkai aš mokėjau prasčiau negu jis angliškai, todėl tik abejingai truktelėjau pečiais ir susirūpinęs žvalgiausi pro langą savo draugo. Mane pradėjo imti baimė, ar kas jam šiąnakt neatsitiko. Jau visos durys buvo uždarytos, ūktelėjo švilpukas ir staiga...

– Brangusis mano Vatsonai, – kažkas prašneko šalia, – jūs netgi nesiteikėte pasisveikinti su manim.

Neapsakomai nustebęs, atsigrėžiau. Iškaršęs itilas kunigas žvelgė atsisukęs į mane.

Akimirką pranyko raukšlės nuo jo veido, nosis kilstelėjo nuo pasmakrės, atsivėpusi apatinė lūpa įsi-

tempė ir burna nebevapėjo, blausiose akyse sužibo įprastinė ugnelė, o sulinkusi powyza išsitiesė. Tačiau visas šis pasikeitimas truko sekundę, ir Holmsas vėl dingo taip greitai, kaip buvo pasirodęs.

- Viešpatie aukščiausias! - šūktelėjau. - Kaip jūs mane nugąsdinote!

- Mes dar privalome būti labai atsargūs, - sušnibždėjo Holmsas. - Turiu pagrindo manyti, kad jie užtiko mūsų pėdsakus. O štai ir pats Moriartis.

Holmsui bekalbant, traukinys pajudėjo. Žvilgtelėjęs atgal, pamačiau aukštą vyriškį, įnirtingai besiskverbiantį per minią ir mojuojantį ranka, tarsi jis būtų norėjęs sustabdyti traukinį. Tačiau jau buvo per vėlu - greitis kaskart didėjo, ir netrukus stotis dingo mums iš akių.

- Taip griebęsi visų atsargumo priemonių, mes vis dėlto jų atsikratėme, - juokdamasis tarė Holmsas. Paskui jis pakilo, nusivilko juodą sutaną, nusiėmė skrybėlę ir šią visą maskuotę sudėjo į lagaminą.

- Ar skaitėte, Vatsonai, rytinius laikraščius?

- Ne.

- Tuomet nežinote, kas nutiko Beikerio gatvėje.

- Beikerio gatvėje?

- Šiąnakt jie padegė mūsų butą, bet didelės žalos nepadarė.

- Viešpatie aukščiausias! Holmsai, juk tai nepakenčiama!

- Jie, be abejonės, visiškai pametė mano pėdas, kai buvo suimtas tas užpuolikas su vėzdu. Kitaip jie nebūtų suvokę, kad aš grįžau namo. Tačiau paskui, kaip pasirodė, jie pradėjo sekti jus, ir štai kas atvedė Moriartį į Viktorijos stotį. Ar jūs nepadarytė kokios klaidos atvažiuodamas?

- Aš vykdžiau tiksliai viską, ką buvote įsakęs.

- Ar radote karietą sutartoje vietoje?

- Taip, ji laukė manęs.

- Ar pažinote savo vežėją?

- Ne.

- Tai buvo mano brolis Maikroftas. Tokiais atvejais negali pasikliauti samdytu žmogumi. Dabar mes turime pagalvoti, ką daryti su Moriartčiu.

- Kadangi mudu važiuojame ekspresu, o laivas išplauks, kai tik ateis šis traukinys, manau, jog jis mūsų nepavys.

- Brangusis Watsonai, juk jums sakiau, kad šis žmogus yra toks pat apsikrus kaip ir aš. Nejaugi manote, jog mane, atsidūrus jo vietoje, sutrukdytų tokia menka kliūtis? Na, jeigu ne, tai kodėl jūs apie jį taip blogai galvojate?

- Na, ką jis gali padaryti?

- Tai, ką aš daryčiau.
- Gerai, ką gi jūs darytumėt?
- Užsakyčiau specialų traukinį.
- Bet vis vien pavéluotumėte.
- Jokiu būdu. Mūsų traukinys sustoja Kenterber-
ryje, o ten visados mažų mažiausiai tenka užtrukti
ketvirtį valandos, laukiant garlaivio. Jis kaip tik tenai
mus ir pasivys.

- Galima pagalvoti, kad nusikaltėlis ne jis, o mes.
Įsakykite suimti jį, kai tik atvyks.

- Taip paleistume vėjais trijų mėnesių darbą. Mes
sugautume stambią žuvį, bet mažosios paspruktų
iš tinklo į visas puses. Pirmadienį mes juos visus
užspėsime. Ne, suimti dabar jo negalima.

- Tai ką darysim?

- Išlipsime Kenterberryje.

- O paskui?

- Paskui mudu nusidanginsime į kitą Anglijos
pašonę - Niū Heiveną, o iš ten į Djepą. Moriar-
tis pasielsgs taip, kaip ir aš daryčiau. Jis nuvažiuos
Paryžiun, patikrins mūsų bagažą ir lauks mūsų dvi
dienas geležinkelio stotyje. Tuo metu mudu nusi-
pirksime du kiliminius kelionmaišius, šitaip palai-
kydami pramonę ir prekybą tų kraštu, per kuriuos

važiuosime, ir ramių ramiausiai per Liuksemburgą ir Bazelį patrauksime pailsėti Šveicarijon.

Išlipę Kenterberyje, sužinojome, kad traukinio į Niū Heiveną teks palaukti kokią valandą.

Kai aš nusiminusiu žvilgsniu lydėjau greitai dingstantį iš akių bagažo vagoną, kur buvo sukrauti mano rūbai, Holmsas timpltelėjo mane už rankovės ir parodė į geležinkelio bėgius.

- Matote, jau atvažiuoja, - tarė jis.

Tolumoje, kur dunksojo Kento miškai, driekėsi plona dūmų sruogelė. Neilgai laukus, kelio vingyje, kuris aiškiai matėsi iš stoties, išniro garvežys su vienu vagonu. Vos spėjome užsiglausti už kažkokios lagaminų šūsnies, kai traukinys, dvelktelejęs karšto garo gūsi mums į veidus, bildėdamas ir kaukdamas nulėkė tolyn.

- Nuvažiavo, - tarė Holmsas, žiūrėdamas į siūbuojantį ir šokinėjantį ant bėgių vagoną. - Kaip matote, vis dėlto mūsų draugo sumanymas turi ribas. Iš tikrųjų būtų stebuklas, jeigu jis padarytų tokias pat išvadas kaip aš ir pagal jas veiktų.

- Ir ką jis būtų daręs, jei būtų mus pavijęs?

- Be abejo, būtų pasistengęs nužudyti mane. Bet aišku, ir aš nesėdėčiau, rankų sudėjęs. Dabar svar-

biausias klausimas, ar mums čia pusryčiauti, ar kęsti alkį, kol pasieksime Niū Heiveno bufetą.

Tą pačią naktį mes atvažiavome į Briuselį ir ten praleidome dvi dienas, o trečiąją pasiekėme Štrasburgą. Pirmadienio rytą Holmsas nusiuntė telegramą Londono policijai, o jau vakare savo viešbutyje radome atsakymą. Holmsas atplėšė telegramą ir, stipriai nusikeikęs, sviedė ją į židinį.

- Aš spėjau, kad taip atsitiks, - sunkiai atsiduso jis. - Pabėgo!

- Moriartis?

- Jie užspėdė visą gaują, tik be jo. Tik profesorius prasmuko. Žinoma, kai išvažiavau, nebuvo kam su juo grumtis. Bet maniau, kad įdaviau žvėrį jiems į rankas. Žinot, Vatsonai, jums geriau bus grįžti Anglijon.

- Kodėl?

- Aš jums dabar galiu būti pavojingas bendrakeleivis. Tas žmogus visko neteko. Jeigu grįžtų į Londoną, įkliūtų. Kiek perpratau jo charakterį, profesorius iš paskutiniųjų stengsis man atkeršyti. Jis šitai aiškiai pasakė per trumpą mūsų interviu, ir gerai suprantu, ką reiškia jo žodžiai. Iš tiesų jums siūlau grįžti namo prie savo darbo.

Žinoma, jis negalėjo prikaltėti, kad tokią akimirką palikčiau seną savo bendražygį ir seną draugą. Sėdėdami Štrasburgo restorane, kokį pusvalandį mudu dėl to ginčijomės, bet tą pačią naktį išvažiuome toliau – į Ženevą.

Nuostabiai praleidome savaitę, klajodami po Ronos slėnį, ir, apsukę Lenką, patraukėme Gemio perėja, kur buvo gilus sniegas, o paskui per Interlakeną atsidūrėme Meiringene. Tai buvo šauni kelionė. Apačioje – gaivi pavasario žaluma, viršuje – skaisti žiemos baltuma. Tačiau buvo aišku – nė vienos minutės Holmsas neužmiršo tykojančio pavojaus. Ar jaukiuose Alpių kaimeliuose, ar nuošaliuose kalnų perėjose – visur pastebėdavau skubų, akylą jo žvilgsnį, įdėmiai perveriantį kiekvieno praeivio veidą; mačiau, kad jis buvo įsitikinęs, jog, kur tik mudu žengiame, mūsų pėdomis visur sėlina pavojus.

Pamenu, kai mudu, pražygiavę Gemio perėją, keliavome svajingos Daubenzės krantu, staiga didžiulis luitas, dešinėje atplyšęs nuo uolos, dundėdamas už mūsų pūkstelėjo į ežerą. Holmsas akies mirksniu užsiritu ant smailiabriaunės keteros ir, stovėdamas ant išsišovusios viršūnės, kraipė galvą į visas puses. Veltui mūsų gidas stengėsi jį įtikinti, kad pavasariį šiame krašte tokios griūtys dažnai pasi-

taikančios. Holmsas nieko neatsakė, tik nusišypsojo man su tokia išraiška, kuri sakė – seniai šito laukiau.

Nepaisant viso atsargumo, jis niekadados nesijautė prislėgtas. Priešingai, niekad nebuvo matęs jo taip pakiliai nusiteikusio. Holmsas be paliovos kartojo: jeigu visuomenė būtų išvaduota nuo profesoriaus Moriarčio, jis mielai atsisakytų savo amato.

– Aš manau, Vatsonai, kad turiu teisę sakyti ne visai tuščiai praleidęs savo gyvenimą, – kalbėjo Holmsas. – Jeigu mano gyvenimo siūlas net šiandien nutrūktų, galėčiau ramiai žvelgti į praeitį. Per mane Londono oras pasidarė skaidresnis. Tūkstančius atsitikimų narpliojau, bet nežinau, ar kada panaudojau savo amatą neteisingai. Tiesa, pastaruoju metu mane daugiau domino gamtos paslaptys, negu tos paviršutiniškos problemos, dėl kurių kalta netobula mūsų visuomenė. Tądien, kai apvainikuosiu savo karjerą, sugavęs arba sunaikinęs pavojingiausią ir gudriausią Europos nusikaltėlį, jūsų memuarai, Vatsonai, užsibaigs.

Dabar pasistengsiu trumpai, bet tiksliai papasakoti tai, ko dar neminėjau. Nors ir nenorėčiau daug kalbėti apie šiuos dalykus, bet mano pareiga verčia nepraleisti nė vienos detalės.

Gegužės trečiąją mudu atkeliavome į nedidelį Meiringeno kaimelį ir apsistojome anglams skirtame viešbutyje, kurį tuomet laikė Peteris Šteileris. Mūsų šeimininkas buvo protingas žmogus ir puikiai šnekėjo angliškai, mat trejus metus Londone „Grovnerio“ viešbutyje tarnavo kelneriu. Jo patarimu gegužės ketvirtosios apyprite mudu leidomės į kalnus, ketindami perkopti keterą ir naktį praleisti Rozenlau kaimelyje. Mudu prisiklausėme griežtų perspėjimų – jokiū būdu neiti prie Reichenbacho krioklio, kuris yra pusiaukelėje į keterą. Norint jį pamatyti, reikia padaryti didelį lanką.

Tai iš tikrųjų siaubinga vieta. Kalnų upokšnis, ištvinęs nuo tirpstančio sniego, smenga į bedugnę, iš kur tik purslai trykšta lyg dūmai iš liepsnojančio namo. Plyšys, į kurį garma kalnų upė, yra didžiulis, visas apsuptas kaip anglis blizgančių juodų uolų. Apačioje, neišmatuojamoj gelmėj, jis susiaurėja į kunkuliuojantį ir verdantį šulinį, kuris, vis prisipildydamas, milžiniška jėga spjauna vandenį pro savo nasrus net virš dantytų keterų.

Nenutrūkstančios žalio vandens srovės, be persotojo griausmingai krintančios žemyn, ir stora, tviskanti vandens purslų uždanga, be paliovos sūkuriais

vis šaudoma viršun, apsvaigina žmogų nesiliaujančiu ūžesiu ir gaudesiu.

Mudu stovėjome prie bedugnės krašto, įsmeigę žvilgsnius į mirguliuojantį vandenį, kuris sroveno tolumoje prasiveržęs per juodas uolas, ir klausėmės balso, kylančio kartu su vandens purslais iš prarajos ir primenančio tarsi tolimos minios gaudimą.

Iškaltas uolose takelis apsuka puslankį, kad galima būtų iš visų pusių apžiūrėti krioklį, ir staiga baigiasi, todėl keliautojui tenka grįžti tuo pačiu keliu. Mudu taip pat ketinome žengti atgal, tik pamatėme atbėgantį šveicarą berniuką su laišku rankoje. Vokas buvo iš viešbučio, kur buvome apsi-stoję, o laiškas rašytas man šeimnininko. Pasirodo, kad po kelių minučių, kai mudu išėjome iš viešbučio, atvažiavo kažkokia anglė, serganti paskutine džiovos stadija. Ji pernakvojusi Deivos Place, o dabar važiuojanti pas savo draugus į Liucerną, bet kelyje staiga jai pasipylė kraujas. Manoma, kad damai liko gyventi vos keletas valandų, bet jai būtų didelė paguoda pamatyti prie savęs anglą gydytoją, jeigu tik aš grįžčiau, ir t. t. Prieraiše gerasis Šteileris tikino mane, kad jis pats būtų labai dėkingas, jei aš sutikčiau grįžti, nes atvykėlė griežtai atsisakiusi

šveicaro gydytojo pagalbos, todėl šeimininkas dėl jos jaučias didžiulę atsakomybę.

Tokio prašymo negalėjau neišpildyti. Kaipgi atsisakysi padėti tėvynainei, mirštančiai svetimoje šalyje. Tiktai baiminausi palikti čionai Holmsą vieną. Visgi galų gale sutarėme, kad jaunasis šveicaras pasiuntinys pabus jam gidu ir bendrakeleiviu, o aš grįšiu į Meiringeną. Mano bičiulis ketino dar valandėlę pabūti prie krioklio, o paskui iš lėto patraukti per kalną į Rozenlau, kur aš jį ir rasiu vakare. Atsi- gręžęs pamačiau Holmsą, stovintį prie uolos, sukry- žiavusį rankas ant krūtinės ir bežiūrintį žemyn į dūkstančią sraujymę.

Tuomet dar nežinojau, kad tada paskutinį kartą man buvo lemta matyti savo draugą šiame pasau- lyje.

Kai jau buvau kone nusileidęs apačion, dar kartą atsisukęs žvilgtelėjau. Iš tos vietos krioklio jau nebe- simatė, bet pastebėjau takelį, per kalną keteras vin- giuojantį prie bedugnės. Tuo takeliu, prisimenu, sparčiai leidosi kažkoks žmogus. Juoda jo povyza ryškiai išsiskyrė žalumos fone. Aš jį pastebėjau, mačiau, kad jis skuba, bet viskas greitai išblėso iš atminties, nes aš pats skubėjau prie ligonės.

Gal šiek tiek daugiau negu per valandą pasiekiau Meiringeną. Senasis Šteileris stovėjo viešbučio prieangyje.

- Na kaip? - paklausiau pribėgęs artyn. - Tikiuosi, kad jai nepasidarė blogiau.

Nuostaba šmėkstelėjo jo veide, ir, kai kilstelėjo senuko antakiai, mano širdis apmirė.

- Vadinasi, ne jūs parašėte šį laišką? - paklausiau, išsitraukęs iš kišenės voką. - Viešbutyje nėra jokios sergančios anglės?

- Žinoma, nėra! - šūktelėjo šeimininkas. - Bet kas gi čia - vokas iš viešbučio? Tikriausiai jį parašėtas aukštas anglas, atvažiavęs tuoj pat, kai tik jūs išėjote. Jis sakė...

Tačiau aš ilgiau nesiklausiau šeimininko kalbų. Persigandęs jau lėčiau kaimelio gatve prie to paties takelio, kuriuo ką tik nusileidau. Grįždamas į viešbutį užtrukau kokią valandą. Skubėjau iš paskutiniųjų, tačiau dvi valandos prabėgo, kolei vėl pasiekiau Reichenbacho krioklį. Lazda tebestovėjo atremta į tą pačią uolą, prie kurios Holmsas buvo palikęs. Tačiau paties Holmsso niekur nebebuvo matyti, ir aš tik veltui šūkavau. Vienintelis atsakas buvo mano paties balsas, pasikartojęs aidu aplinkui stūksančiose uolose.

Pamatęs tą lazdą, aš suakmenėjau. Vadinasi, Holmsas nenuėjo į Rozenlau. Jis liko čia, ant šio trijų pėdų pločio takelio, kur iš vienos pusės stūksojo skardi uola, o iš kitos – klaiki bedugnė. Ir čia jį užklupo priešas. Jaunojo šveicaro taip pat nesimatė. Greičiausiai Moriartis jį buvo papirkęs, todėl vaikiną paliko priešininkus vienudu akis į akį. Nebuvo kam pasakyti, kas paskui nutiko.

Sukrėstas to siaubingo įvykio, stovėjau kokias dvi minutes ir negalėjau atsikvošėti. Paskui prisiminiau paties Holmsa metodą ir pamėginau juo pasinaudoti, kad sužinočiau įvykusią tragediją. Deja, tai buvo visiškai nesunku padaryti. Mudu šnekėjome su Holmsu, dar nepasiekę takelio galo, taigi lazda rodo tą vietą, kur mudu sustojome. Žemė, be paliovos drėkinama krintančių purlų, čia visados būna puri, todėl net ir paukščio pėdos būtų matyti. Takelio gale ryškiai išsiskyrė dviejų žmonių einą tolyn išpaudai. Atgal niekas nebuvo grįžęs. Per kelis žingsnius nuo takelio galo žemė buvo ištrypta, tarsi išakėta, o gervuogės ir paparčiai, augantys pačioje skardžio atbrailoje, išrauti ir apdrabstyti purvais. Atsigulęs kniūbsčias, išmeigiau akis į kunkuliuojančią tėkmę. Temo, todėl galėjau matyti vien žvilgančias nuo vandens juodas akmenines sienas ir kažkur toli gelmėje

žybčiojant nesuskaičiuojamus purslus. Šūktelėjau, bet mano ausį pasiekė tik kažkuo į žmonių balsus panašus krioklio ūžesys.

Vis dėlto likimas lėmė, kad paskutinis mano bičiulio ir draugo žodis pasiekė mane. Kaip jau minėjau, jo lazda buvo atremta į neaukštą uolą, pakibusią viršum takelio. Ir staiga šio iškyšulio viršūnėje kažkas sužvilgo. Pakėlęs ranką, pamačiau, kad čia buvo sidabrinė papirosinė, kurią Holmsas visados nešiojosi. Kai ją pakėliau, keli popieriaus lapeliai, padėti po apačia, pasklido ir nukrito žemėn. Surinkęs visus, pamačiau, kad lapeliai buvo skirti man. Būdinga, kad adresas buvo užrašytas taip aiškiai, braižas toks tvirtas ir įskaitomas, tarytum Holmsas būtų rašęs savo kabinete.

„Brangusis mano Watsonai, – rašė jis laiške. – Rašau jums šias eilutes vien tik dėl pono Moriarčio gerumo. Jis laukia manęs galutinai išspręsti klausimus, liečiančius mudu abu. Profesorius probėgšmais papasakojo man, kaip jam pasisekė pasprukti iš anglų policijos rankų ir sužinoti mūsų maršrutą. Jo veikimo metodai tik patvirtino mano nuomonę apie nuostabius jo sugebėjimus. Esu patenkintas, kad galėsiu išlaisvinti visuomenę nuo tolesnių nemalonumų, susijusių su jo egzistavimu, bet būgštauju,

kad tai bus pasiekta kaina, kuri gali nuliūdinti mano draugus, o ypač jus, brangusis Watsonai. Beje, aš jums minėjau, jog mano gyvenimo kelias pasiekė aukščiausią tašką, ir aš negaliu tikėtis geresnės pabaigos. Tiesą sakant, nė kiek neabejojau, kad laiškas iš Meiringeno – spąstai ir, atsiskyręs su jums, tvirtai tikėjau, jog maždaug taip viskas ir turės nutikti. Praneškite inspektoriui Petersonui, kad dokumentai, reikalingi gaujai demaskuoti, yra mano stalo stalčiuje, dėželėje, pažymėtoje „M“ raide: mėlynas vokas su užrašu „Moriartis“. Prieš išvažiuodamas iš Anglijos, surašiau nurodymus, kaip pasielgti su mano nuosavybe, ir palikau juos pas savo brolių Maikroftą. Perduokite mano nuoširdžiausius sveikinimus poniai Watson.

Jums nuoširdžiai prielankus
Šerlokas Holmsas“

Ekspertams apžiūrėjus įvykio vietą, nekilo jokių abejonių, kad dviejų priešininkų imtynės turėjo baigtis taip, kaip paprastai baigiasi tokiomis aplinkybėmis: matyt, jiedu, susikibę mirties glėbin, nugarmėjo nepersiskyrę į prarają.

Iš karto buvo nuspręsta, kad ieškoti lavonų yra beviltiška. Tad tenai, verdančio ir kunkuliuojančio

vandens putose, siaubingo katilo dugne, amžiams buvo palaidoti pavojingiausio nusikaltėlio ir geriausiojo anų laikų kovotojo už teisybę kūnai. Berniuko šveicaro taip niekas ir nesurado – greičiausiai tai buvo vienas iš daugybės Moriarčiui priklaususių agentų. O pačią gaują, kaip mena visas Londonas, pagal nuostabiai kruopščiai Holmsio surinktus įkalčius, susėmė policija. Paaiškėjo, kokiose geležinėse replėse ją laikė velionis Moriartis – jos galva ir įkvėpėjas. Teismo procese šio siaubingo žmogaus asmenybė buvo beveik nepaliesta. Ir jeigu čia man teko atskleisti visą tiesą apie jo nusikalstamą veiklą, tai tik dėl tų nesąžiningų gynėjų, kurie, stengdamiesi rehabilituoti jo vardą, puolė tą, kurią aš visados laikiau doriausiu ir išmintingiausiu iš visų man pažįstamų žmonių.

ATSITIKIMAS TUŠČIAME NAME

1894 metų pavasarį visą Londoną nepaprastai sujaudino, o aukštuomenę labai sukrėtė mirtis, ištikusi gerbiamą grafą Ronaldą Aderį pačiomis keisčiausiomis ir paslaptiniausiomis aplinkybėmis. Plačioji visuomenė susipažino su šio atsitikimo detalėmis iš policijos apklausos, bet byla buvo tokia rimta, kad daugelį faktų reikėjo nutylėti. Ir tiktai dabar, praslinkus beveik dešimčiai metų, man leista užpildyti trūkstamas šios stebinančios atsitikimų virtinės grandis. Nusikaltimas jau pats savaime įdomus, bet ypatingos jo pasekmės, sukrėtusios ir nustebinusios mane labiau negu bet kuris kitas mano nuotykių kupino gyvenimo įvykis, buvo nepalyginti svarbesnės. Netgi dabar, po tiek metų, prisiminęs šią bylą, aš vis dar jaučiu virpulį ir vėl išgyvenu nepasitikėjimą, nuostabą ir džiaugsmą, užplūdusį mane anuomet ir privertusį suvirpėti mano sielą. Todėl tegu skaitytojai, domėjęsi mano aprašymais, pasakojančiais apie to nuostabaus žmogaus darbus ir mintis, atleis man, kad ne iš karto atskleidžiau

jiems viską, ką žinojau. Aš supratau, kad tiesioginė mano pareiga verčia jiems papasakoti visą tą istoriją, bet mane varžė griežtas draudimas, kurį ištarė to paties žmogaus lūpos ir kuris buvo atšauktas tik praėjusio mėnesio trečiąją dieną.

Visišškai suprantama, jog, artimai draugaudamas su Šerloku Holmsu, pradėjau domėtis įvairiomis kriminalinėmis bylomis. O nuo tada, kai mano bičiulis prapuolė, visados kuo rūpestingiausiai perskaitydavau įvairius jaudinančius nesusektus nusikaltimus ir ne kartą savo malonumui, naudodamas tokius pat metodus kaip mano draugas, net mėgindavau išspręsti jų paslaptis. Tik žinoma, man nekaip sekėsi.

Vis dėlto nė vienas iš tų nusikaltimų manęs taip nesujaudino kaip tragiška Ronaldo Aderio mirtis. Perskaitęs tardymo medžiagą, kur buvo padaryta išvada, kad žmogžudystę iš anksto parengė ir įvykdė vienas arba keli nežinomi asmenys, aš kur kas aiškiau negu kada nors supratau, kokio svarbaus visuomenė neteko žmogaus – tai Šerloko Holmsu. Šioje keistoje byloje buvo aplinkybių, kurios, be abejonės, būtų jį itin sudominusios, ir policija, kuriai į pagalbą būtų atėjęs ypatingo Europos seklio išvalgus protas

bei retas pastabumas, būtų galėjusi pasukti teisinga linkme.

Visą dieną, lankydamos ligonius, nesilioviau mintyse narplioti Aderio bylos, bet negalėjau rasti nė vieno įtikinamo paaiškinimo. Drįsdamas pakartoti jau girdėtą istoriją, aš priminsiu galutinės tardymo išvados faktus tuo požiūriu, kaip jie tada buvo paskelbti visuomenei.

Seras Ronaldas Aderis buvo grafo Meinuto, vieno tuometinio mūsų kolonijų Australijoje gubernatoriaus antrasis sūnus. Aderio motina tuo metu atvyko iš Australijos į Angliją operuotis akies – nuimti giedravalkį – ir kartu su sūnumi Ronaldu bei dukterimi Hilda gyveno Parko gatvėje, 427 name.

Jaunuolis sukiojosi aukštuomenėje ir, matyt, neturėjo nei jokių priešų, nei jokių ypatingų ydų. Vienu metu jis buvo susižiedavęs su panele Edita Vudli iš Karsterso, bet prieš keletą mėnesių abu sužieduotiniai nutarė išsiskirti. Ir neatrodė, kad vienas ar kitas dėl to jaudintųsi. Apskritai jauno žmogaus gyvenimas slinko siaurame šeimos ir aukštuomenės ratelyje; jo įpročiai buvo padorūs, o charakteris – romus. Ir štai šį nerūpestingą jauną aristokratą 1894 metų kovo 30 dienos vakare tarp dešimtos ir vienuoliktos

valandos dvidešimt minučių ištiko pati keisčiausia, pati netikėčiausia mirtis.

Ronaldas Aderis mėgo kortuoti ir be perstojo lošė, bet niekad nestatydavo tokių sumų, kurios jį sužlugdytų. Jaunuolis buvo Boldvino, Kevendišo ir Bagatelio – trijų lošimo klubų – narys. Išaiškinta, kad savo mirties dieną po pietų Ronaldas sulošė vieną visto partiją Bagatelio klube. Jis ten taip pat buvo lošęs ir prieš pietus. Kortavę su juo partneriai – ponas Narėjas, seras Džonas Hardis ir pulkininkas Moranas – paliudijo, jog jie lošę vistą ir korta ėjusi visiems maždaug lygi. Ronaldas galėjo pralošti penketą svarų, bet ne daugiau. Jis buvo gana pasiturintis, tai toks pralaimėjimas jam nieko nereiškė. Be to, lošdavęs viename ar kitame klube kone kasdien, jis buvo atsargus lošėjas ir paprastai laimėdavo. Liudininkai parodė, kad prieš keletą savaičių jis, kortuodamas su pulkininku Moranu prieš Godfrį Minlerį ir lordą Belmoraną, išlošė net keturis šimtus dvidešimt svarų.

Tą lemtingąjį vakarą Ronaldas grįžo iš klubo lygiai dešimtą. Jo motina ir sesuo viešėjo pas giminių. Tarnaitė tvirtino girdėjusi, kaip Ronaldas įėjo į savo kambarį antrame aukšte, kuris jam atstojo ir svetainę. Tame kambaryje tarnaitė buvo

užkūrusi židini. Kadangi Ronaldas rūko, mergaitė atidarė langą. Jokio garso nebuvo girdėti iki vienuoliktos valandos dvidešimt minučių, kada sugrižo dama Meinut su dukterimi. Norėdama sūnui palinkėti labos nakties, motina nuėjo į jo kambarį. Durys iš vidaus buvo užrakintos, ir niekas neatsiliepė į jos šauksmus ir beldimą. Tada moterys pasišaukė pagalbos, ir durys buvo išlaužtos. Nelaimingą jaunuolį rado gulintį prie stalo. Jo galva buvo siaubingai sužalota minkštašvinės revolverio kulkos, bet jokio ginklo kambaryje nerasta. Ant stalo gulėjo du po dešimt svarų banknotai, septyniolika svarų ir dešimt šilingų sidabru ir auksu. Monetos, tarp kitko, gulėjo įvairaus dydžio rietuvėlėmis. Greta mirusiojo buvo lapas popieriaus su skaičiais ir klubo draugų pavardėmis priešais juos. Galima buvo spėti, kad prieš mirtį jaunuolis skaičiavo, kiek kortuodamas išlošė ir pralošė.

Paskubomis ištyrus nusikaltimo aplinkybes, byla pasirodė dar sudėtingesnė. Pirmiausia buvo neaišku, kodėl durys užrakintos iš vidaus. Aišku, jas galėjo užrakinti žudikas, paskui iššokti pro langą, tačiau nuo palangės iki žemės buvo ne mažiau kaip dvidešimt pėdų, o apačioje visu gražumu žydėjo krukų lysvė. Tačiau nei gėlės paliestos, nei žemėje palikta

kokia žymė. Jokio ženkle nė siaurame vejose rėželyje, kuris skyrė namą nuo kelio. Taigi turbūt pats Ronaldas užsirakino. Tačiau kaip jis buvo nužudytas? Niekas negalėjo įlįsti pro langą, nepalikęs pėdsakų. O gal kas jį nušovė pro langą? Tik reikėtų labai taiklios rankos, kad galėtum iš karto nušauti. Be to, Parko takas – labai judri gatvė, ir už kokio šimto jardų nuo namo yra kebų stovėjimo aikštelė. Tačiau niekas šūvio negirdėjo. Ir vis dėlto čia gulėjo nušautas žmogus su minkštašvine revolverio kulka, kuri bjauriai sudarkė galvą ir padarė tokią žaizdą, kad jaunuolis iš karto mirė.

Tokios buvo paslaptingos žmogžudystės Parko take aplinkybės, kurias dar labiau komplikavo tai, kad visiškai nebuvo jokių akivaizdžių motyvų, nes, kaip jau minėjau, jaunas Aderis neturėjo jokių priešų, o pinigai ir brangenybės kambaryje buvo nepaliestos.

Visą dieną laužiau galvą – perkračiau mintyse tuos faktus, stengdamasis pritaikyti jiems kokią nors teoriją, kuri juos visus surikiuotų eilėn, ir taip rasičiau mažiausią pasipriešinimo tašką, kurį vargšas mano draugas laikė kiekvieno tyrimo išeities tašku. Turiu prisipažinti, kad man nepasisėkė. Vakare išėjau pavaikščioti po parką ir apie šeštą valandą neju-

čiomis atsidūriau Oksfordo gatvės gale prie Parko tako. Ant šaligatvio stoviniavo būrelis žioplių, spoksančių į vieną langą. Iš to supratau, kad čia ir yra tas namas, kurio atėjau pasižiūrėti. Aukštas, liesas su tamsiais akiniais vyriškis, kurį aš labai įtariau esant persirengusį seklį, apie tą atsitikimą dėstė kažkokią savo teoriją, kurios klausėsi susispietusi minia.

Prasiskverbčiau prie kalbėtojo kuo arčiau, bet jo samprotavimai man atrodė tokie lėkšti, kad nusivylęs spraudžiausi atgal. Traukdamasis atatupstas, užkliudžiau kažkokį gunktelėjusį senį ir netyčia išmečiau jam iš rankų kelias knygas. Pakėlęs jas, pamačiau vienos jų antraštę „Medžių kulto kilmė“ ir pagalvojau, kad greičiausiai čia koks bibliofilas, kuris ar iš pamėgimo, ar iš profesijos renka retus leidinius. Jau ketinau senuką atsiprašyti, bet, matyt, tas knygas, kurias taip netikėtai išbarsčiau, jis labai brangino, nes, kažką piktai burbtelėjęs panosėje, tuoj apsisuko, ir aš vos spėjau pamatyti pakumpusią jo nugarą ir pražilusias žandenas išnykstant minioje.

Kad ir kiek stebėjau Parko tako 427 namą, šie stebėjimai mažai ką padėjo aiškinantis mane dominančią problemą. Namą nuo gatvės skyrė žema siena su metaliniais pinučiais: visa tvora buvo ne aukštesnė kaip penkios pėdos.

Taigi nesunku buvo prasmukti į sodą, bet pro langą – visiškai neįmanoma, nes prie jo nebuvo nei vandens nutekamojo vamzdžio, nei jokio kitokio daikto užsikabinti kad ir vikriausiam žmogui.

Dar daugiau susipainiojęs negu pirma, patraukiau atgal į Kensingtoną. Nespėjau kabinete pasėdėti nė penkių minučių, ir tarnaitė pranešė, jog mane norįs matyti vienas žmogus. Labai nustebęs, pamačiau, kad priešais stovėjo ne kas kitas, o tas keistasis senas knygų kolekcininkas; griežtas, raukšlėtas jo veidas ryškėjo iš pražilusią plaukų kupetos. Dešinės rankos pažastėje jis laikė ne mažiau kaip tuziną brangių savo knygų.

– Jūs nustebote mane pamatęs, pone? – paklausė jis keistu gergždžiančiu balsu.

Aš pritariau tokiai svečio minčiai.

– Matote, pone, aš turiu sąžinę. Kėblindamas jums iš paskos, pamačiau, kaip įėjote į šį namą, ir tučtuojau nusprendžiau eiti ir, susiradęs jus, atsiprašyti, kad buvau šiurkštoka. Tačiau aš nieko pikto nemaniau ir esu labai dėkingas, kad padėjote surinkti mano knygas.

– Neverta minėti tokių smulkmenų, – atsakiau seniokui. – Tačiau leiskite paklausti, kaip jūs sužinojote, kas aš esu?

- Jei man leisite pasakyti, pone, aš esu jūsų kaimynas. Mano nedidelė knygų krautuvėlė yra Čerčo gatvės kampe, ir aš būčiau laimingas, jeigu kada užsuktumėte į ją. Galbūt ir jūs renkate knygas, pone? Štai „Britanijos paukščiai“, „Katulas“ ir „Šventasis karas“ – pirkite bet kurią. Penkiaais tomiais jūs kaip tik užpildysite tą spragą antrojoje lentynoje. Juk ji gana netvarkingai atrodo, ar ne, pone?

Kryptelėjau galvą pasižiūrėti, kaip iš tiesų atrodo ta lentyna. Kai vėl atsigrėžiau, už mano rašomojo stalo šypsodamasis stovėjo Šerlokas Holmsas. Pašokau nuo kėdės ir be žado įsistebeilijęs žiūrėjau į jį keletą sekundžių, o paskui, kaip paaiškėjo, netekau sąmonės – pirmą kartą savo gyvenime. Pamenu, pilkšvas rūkas sušmėžavo akyse, o kai jis prasi-
blaivė, mano apykaklė buvo atsegta, ir ant lūpų jutau deginantį konjako skonį. Holmsas buvo pasilenkęs virš kėdės prie manęs su buteliu rankoje.

- Brangusis mano Vatsonai, - suskambėjo gerai pažįstamas balsas, - labai atsiprašau. Net nepagalvojau, kad jūs galite taip susijaudinti.

Aš čiupau jo ranką.

- Holmsai! - sušukau. - Nejaugi iš tikrųjų čia jūs! Ar iš tiesų jūs gyvas? Negi jums pasisekė išsikepurėti iš tos siaubingos prarajos?

- Luktelėkite minutėlę, - pertarė jis mane. - Ar esate tikras, kad galite kalbėti apie tokius dalykus? Be reikalo taip staiga pasirodęs, pernelyg rimtai jus išgąsdinau.

- Aš jau visiškai atsipeikėjau, bet iš tikrųjų, Holmsai, vos tikiu savo ausimis. Dieve brangiausias! Tik pamanyk, kad jūs - šauniausias iš šauniausių - būtent jūs stovite mano kabinete.

Aš vėl griebiau jam už rankovės ir pajutau po medžiaga liesą, raumeningą ranką.

- Ne, jūs, be abejonės, ne dvasia, - tariau jam. - Mano mielas bičiuli, kaip džiaugiuosi, jus matydamas. Sėskitės ir rėžkite, kaip jums gyvam pasisekė išsikapanoti iš tos prakeiktos bedugnės.

Holmsas atsisėdo priešais mane ir kaip paprastai neskubėdamas užsidegė cigaretę. Jis vilkėjo padėvėtą bukinisto surdutą, o kitos šio maskaradinio kostiumo dalys - žilų plaukų čiupra ir senų knygų ryšulėlis - gulėjo ant stalo.

Holmsas atrodė dar daugiau sulysęs, o jo žvilgsnis aštresnis negu anksčiau; bet liguistai baltas ere-

liško jo veido atspalvis sakė, kad pastaruoju metu jo sveikata pašlijo.

- Kaip gera išsitiesti, Vatsonai, - tarė Holmsas. - Ne juokai aukšto ūgio žmogui sutrumpinti savo povyžą per pėdą ir taip išbūti keletą valandų iš eilės. O dabar, mielas mano drauguži, vietoj išsammaus paaiškinimo mūsų laukia sunkus ir pavojingas nakties darbas, jeigu jūs sutiksite. Ar ne geriau bus, jei aš viską smulkiai papasakosiu, kai užbaigsime šį darbą?

- Degu iš nekantrumo ir norėčiau viską išgirsti dabar.

- Ar sutinkate eiti su manim šįvakar?

- Kada tik ir kur tik norite.

- Tai iš tikrųjų kaip anais senais laikais. Gal mudu dar turėsime šiek tiek laiko užkąsti prieš išeidami. Na, o dabar apie tą bedugnę. Man nebuvo labai sunku išsikepurnėti iš jos dėl to, kad visai nebuvo joje atsidūręs.

- Nebuvote?

- Ne, Vatsonai, nebuvo. Vis dėlto tą raštelį jums rašiau visiškai nuoširdžiai. Kai kraupi velionio profesoriaus Moriarčio povyža pasirodė ant siauro takelio, kuriuo vieninteliu galima buvo išsigelbėti, aš šiek tiek sudvejojau, ar tik nebus čia mano pražūtis.

Pilkose to žmogaus akyse išvelgiau žūtbūtinį ryžtą. Mudu persimetėme keliais žodžiais, ir jis maloniai leido parašyti trumpą laiškėlį, kurį jūs vėliau ir radote. Palikęs tą popierėlį su papirosine ir lazda, nuėjau takeliu, o Moriartis pridurmui. Pasiekęs takelio galą, atsistojau galutinai priremtas. Jis neišsitraukė jokio ginklo, tik puolė prie manęs ir apkabino ilgomis rankomis. Profesorius žinojo, kad jo dainelė sudainuota, ir vien troško pats man atkeršyti. Mudu galynėjomės prie bedugnės krašto. Aš šiek tiek nusimanau apie japonišką imtynių būdą – *baritsu*, kuris ne kartą man buvo pravertęs. Todėl išsmukau iš priešininko glėbio, o jis, klaikiai rėkdamas, keletą sekundžių svirduliavo kaip pamišęs ir abiem rankom graibė orą, bet vis dėlto neišlaikė pusiausvyros ir nugarmėjo. Užsikvempęs ant bedugnės krašto, dar ilgai mačiau jį krentant. Paskui mano priešininkas atsitrenkė į uolą ir pūkštelėjo į vandenį.

Nustebęs klausiausi, ką Holmsas dėstė, iš lėto rūkydamas.

– O pėdos! – nustebęs šūktelėjau. – Pats savo akimis mačiau dvi poras pėdų takeliu žemyn, o nė vienos negrižo.

– Tuoj papasakosiu, kaip viskas atsitiko. Tą pačią akimirką, kai profesorius nugarmėjo, aš supra-

tau, kokią neapsakomai puikią progą man likimas pasiuntė. Žinojau, kad ne tik vienas Moriartis prišiekė mane nugalabyti. Mažų mažiausiai liko trys, kurie dar labiau trokš atkeršyti man už savo vado mirtį. Visi jie – pavojingi žmonės. Vienas ar kitas tikrai mane užklups. Antra vertus, jei visas pasaulis manys, jog aš žuvau, tai jie pradės atvirai veikti, ir anksčiau ar vėliau juos sunaikinsiu. Tuomet ir ateis laikas apskelbti, kad aš dar neišbrauktas iš gyvųjų tarpo. Mano mintys taip sparčiai veikė, kad visą šį planą turbūt greičiau apmaščiau, negu profesorius Moriartis spėjo atsidurti Reichenbacho krioklio dugne.

- Atsikėlęs apžiūrėjau uolos sieną, stūksančią už manęs. Jūsiškiamė vaizdingame tragiško mano žuvimo aprašyme, kurių taip susidomėjęs perskaičiau po kelių mėnesių, tvirtinama, jog siena stačia. Tačiau tai nevisiškai teisinga. Uoloje išvelgiau kelis mažus kauburiukus ir iš kai kurių požymių nusprendžiau, kad aukštėliau turi būti kyšulys. Uola buvo tokia aukšta, jog užkopti į viršų atrodė tiesiog neįmanoma, ir lygiai taip pat buvo neįmanoma grįžti drėgnu takeliu, nepalikus pėdsakų. Tiesa, galėjau eiti atgal atatupstas, kaip darydavau panašiais atve-

jais, bet trys poros pėdų viena kryptimi tikrai būtų sukėlusios įtarimą.

- Galų gale nutariau, kad geriausia bus kopti. Tai buvo nekoks malonumas, Vatsonai. Apačioje užėkrioklys. Nesu jautrios vaizduotės žmogus, bet patikėkite, atrodė, girdėjau Moriarčio balsą, šaukiantį mane iš prarajos. Mažiausias neatsargumas galėjo mane pražudyti. Ne vieną kartą, kai žolės kuokštas likdavo mano rankoje ar paslysdavo koja nuo šlapios uolos kauburėlio, manydavau, kad jau viskas baigta. Bet vis dėlto koriausi, koriausi aukštyn, kol pagaliau pasiekiau kelių pėdų pločio kyšulį, apaugusį minkštomis žaliomis samanomis, kur, niekieno nematomas, galėjau patogiai išsitiesti.

- Ten aš tysojau, kai jūs, brangusis mano Vatsonai, ir kiti jūsų palydovai kuo atidžiausiai, bet nesėkmingai tyrinėjote mano žuvimo aplinkybes.

- Pagaliau, kai jūs, padarę neišvengiamas ir absoliučiai klaidingas išvadas, nukeliavote į viešbutį, likau vienas. Įsivaizdavau, kad mano nuotykiškai tuo ir užsibaigs, bet vienas nelauktas atsitikimas parodė, kad man grės dar apsčiai netikėtumų. Krisdamas nuo viršaus, didžiulis akmuo švystelėjo pro mane, atsitrenkė į takelį ir nugarmėjo į prarają.

- Iš pradžių maniau, kad čia atsitiktinumas, bet, žvilgtelėjęs aukštyn, tamsėjančiame dangaus fone pamačiau kyšant žmogaus galvą, ir antrasis akmuo žlegtelėjo per kokią pėdą nuo mano galvos į tą patį kyšulį, ant kurio gulėjau. Aišku, kas čia dėjosi. Profesorius Moriartis, matyt, kalnuose buvo ne vienas. Jo bendrininkas – ir iš pirmo žvilgsnio supratau, koks jis pavojingas, – stebėjo, kaip profesorius mane užpuolė. Jis iš tolo regėjo profesoriaus mirtį ir mano išsigelbėjimą. Šiek tiek palaukęs, tas jo bendrininkas apėjo uolos viršūnę ir pabandė padaryti tai, ko nepasisekė profesoriui.

- Nebuvo kada galvoti, Vatsonai. Vėl virš uolos pamatęs tą niūrų veidą, supratau, kad tučtuojau nuriedės kitas akmuo, ir ėmiau leistis ant takelio. Nemanau, kad aš tuomet repečkenausi, šaltakraujiškai apgalvodamas kiekvieną žingsnį. Leistis buvo šimtą kartų sunkiau, negu kopti į viršų. Tačiau neturėjau laiko galvoti apie gresiantį pavojų. Kai kabojau ore užsikabinęs rankomis už to kyšulio briaunos, pro šalį prašvilpė trečias akmuo. Besliuogdamas pusiaukelėje paslydau, bet, ačiū Dievui, šiaip taip išsilaikiau ir nusileidau ant takelio visas susiplėšęs ir kruvinas. Tada, davęs kojoms valių, tamsoje sukoriau dešimt mylių per kalnus ir po savaitės atsidūriau

Florencijoje, būdamas tikras, kad niekas pasaulyje nežino, kas man nutiko.

- Savo paslaptį atvėriau tiktai vieninteliam žmogui - savo broliui Maikroftui. Turiu jūsų tūkstantį kartų atsiprašyti, brangusis mano Vatsonai, bet buvo nepaprastai svarbu, kad visi manytų, jog esu žuvis. Jūs jokių būdu nebūtumėt parašęs tokio įtikinančio nekrologo apie nelaimingą mano mirtį, jei nebūtumėt įsitikinęs, kad visa tai tikra tiesa. Keletą kartų per šiuos pastaruosius trejus metus jau buvau beįmęs plunksną jums parašyti, bet kas kartą susilaidavau, bijodamas, kad iš nuoširdaus prieraišumo jūs nepadarytumėt kokio neatsargaus žingsnio, kuris išduotų mano paslaptį.

- Štai kodėl šįvakar nusigrėžiau nuo jūsų, kai išbarstėte mano knygas, nes labai baiminausi tą akimirką, kad nenustebtumėt ar neapsidžiaugtumėt mane pamatęs. Kai kas galėjo akylai pasižiūrėti į mane ir atpažinti, o man tai būtų turėję liūdną ir nepataisomą pasekmių. Maikroftui aš norom nenorom turėjau pasakyti viską, nes man reikėjo pinigų. Įvykiai Londone susiklostė ne taip sklandžiai, kaip tikėjausi, nes po Moriarčio gaujos teismo liko laisvėje du pavojingiausi nariai, aršiausi mano priešai. Dėl to porą metų basčiausi po Tibetą, savo malonu-

mui aplankiau Lhasą ir keletą dienų svečiavausi pas Dalai Lamą. Tikriausiai jūs skaitėte apie nuostabius norvego Sigersono tyrinėjimus, bet esu tikras, jog jums neatėjo mintis, kad šitaip jus aplankė žinutė apie jūsų draugą. Paskui pervažiavau Persiją, žvilgtelėjau į Meką ir trumpai, bet įdomiai pasibuvau pas Kartumo kalifą. Apie šį apsilankymą smulkiai informavau Užsienio reikalų ministeriją.

- Grįžęs Europon, keletą mėnesių praleidau tyrinėdamas medžiagas, gaunamas iš akmens anglies. Šiuos tyrimus atlikau pietų Prancūzijoje, Monpeljė laboratorijoje. Sėkmingai užbaigęs bandymus ir sužinojęs, kad tik vienas mano priešas belikęs Londone, jau ketinau grįžti namo, bet mano grįžimą dar paspartino žinios apie šią išgarsėjusią paslaptinę Parko tako istoriją.

- Ši byla ne tikrai pati savaime mane viliojo, bet ir žadėjo progą įvykdyti kai kuriuos mano paties ketinimus. Todėl, iš karto parvažiavęs į Londoną, asmeniškai savo persona pasirodžiau Beikerio gatvėje, kur įvariau priepuolį poniai Hadson ir įsitikinau, kad Maikroftas išsaugojo mano kambarius ir mano dokumentaciją. Taigi, brangusis mano drauguži, šiandien antrą valandą atsidūriau savo kambaryje, sėdėjau sename savo krėsele, trokšdamas kuo grei-

čiau pamatyti senąjį savo bičiulį Vatsoną antrajame kėsle, kuriame jis teikdavosi taip dažnai sėdėti.

Štai kokį nuostabų pasakojimą išgirdau tą balandžio vakarą. Tuo niekaip nebūčiau patikėjęs, jeigu iš tikrųjų pats savo akimis nebūčiau matęs aukštos, liesos povyzos ir protingo, žvalaus veido, kurių niekad os nebesitikėjau pamatyti. Kažkoku būdu Holmsas spėjo sužinoti apie mane ištikusią skaudžią netektį, bet jo užuojauta daugiau reiškėsi elgesiu negu žodžiais.

- Darbas - geriausias priešnuodis nuo širdgėlos, brangusis mano Vatsonai, - tarė jis. - Aš turiu šiai nakčiai tokį uždavinį mums abiem, kad, jeigu tik pasisektų mums jį atlikti, galėtume sakyti ne veltui gyvenę šioje žemėje.

Aš prašiau Holmsą, kad jis daugiau man apie tai papasakotų, bet viskas buvo veltui.

- Jūs pats ganėtinai išgirsite ir pamatysite šią nakt, - atsakė Holmsas. - Mudu dar ir taip turime pasikalbėti apie trejus nesimatymo metus. Kol kas užteks šito viso iki pusės dešimtos, kada leisimės į mūsų nuotykį tuščiame name.

Iš tiesų viskas buvo kaip anais senais laikais, kai sutartą valandą su revolveriu kišenėje ir nuo-

tykių troškuliu širdyje atsidurdavau karietoje šalia Holmsa.

Holmsas buvo santūrus, niūrus ir nekalbus. Kai gatvės žibinto šviesa paliesdavo griežtus jo veido bruožus, pamatydavau jį giliai susimąščiusį – surauktus antakius ir kietai sučiauptas plonas lūpas. Tuomet dar nežinojau, kokio laukinio žvėries mudu išsirengėme medžioti tamsiose Londono nusikaltimų džiunglėse, bet iš visos šio itin apsikraus medžiotjo laikysenos supratau, kad nuotykis bus vienas iš pavojingiausių. O kandi šypsena, retkarčiais pasirodanti asketiškame mano bendrakeleivio veide, nieko gero nežadėjo tai aukai, kurios mudu išsirengėme tykoti.

Maniau, kad važiuosime į Beikerio gatvę, bet Holmsas sustabdė karietą ties Kevendišo aikštės kampu. Išlipęs jis įdėmiai apsižvalgė į visus šonus ir paskui eidamas atsigręždavo ties kiekvienos gatvelės kampu įsitikinti, ar kas mūsų neseka.

Mūsų kelias iš tikrųjų buvo keistas. Holmsas kuo puikiausiai pažinojo visus Londono užkampius ir dabar drožė, nė kiek nedvejodamas, per visokiausius arklidžių ir vežikų kiemų labirintus, apie kuriuos nė supratimo neturėjau. Galų gale įsmukome į siaurą gatvelę, iš abiejų pusių apstatytą senais, niūriais

namais, ir ja priėjome Mančesterio, o paskui ir Blandorfo gatves. Čia Holmsas nērė į siaurą akli-gatvį, atsidarė medinius vartus ir, atsidūręs tuščiam kieme, atsirakino užpakalines namo duris. Kai įėjome, Holmsas vėl jas iš vidaus užrakino.

Buvo tamsu, nors pirštu durk į akį, bet aš iš karto supratau, kad mudu esame tuščiam apleistame name. Plikos grindys girgždėjo ir traškėjo po mūsų kojomis; ištiesęs ranką, užčiuopiau ant sienų kabančias apmušalų skiautes.

Holmsas, paėmęs šaltais plonais pirštais man už rankos, vedėsi tol į priekį ilgu koridoriumi, kol virš durų pamačiau neaiškiai dūlojantį pusapvalį langą. Čia jis staiga pasuko dešinėn, ir mudu atsidūrėme didžiuliam tuščiam kambaryje, kurio kampai skendėjo tamsoje, o vidurį blausiai apšvietė prasiskverbianti iš lauko šviesa. Gatvėje arti nebuvo jokios lempos, langą dengė storas dulkių sluoksnis, tad mudu vos galėjome įžiūrėti vienas kitą.

Mano bendrakeleivis, uždėjęs ranką man ant peties, paklausė į pat ausį:

- Ar žinote, kur mudu atsidūrėme?

- Regis, kad Beikerio gatvėje, - atsakiau, žiūrėdamas pro tamsų lango stiklą.

- Taip. Mudu esame Kemdeno name, kaip tik prieš pat senąjį mūsų butą.

- Bet kodėl gi mudu čia atėjome?

- Dėl to, kad iš čia atsiveria puikus to gražaus pastato vaizdas. Ar galėčiau aš jus paprašyti, brangusis mano Vatsonai, priėti arčiau prie lango, bet tik niekam nepasirodykite. Na, o dabar dirstelėkite į senuosius mūsų kambarius, kur gavo pradžią tokia daugybė mūsų mažųjų įdomių pasakojimų. Pažiūrėsime, ar per tuos trejus nesimatymo metus jau visiškai nustojau galios jus stebinti.

Žengtelėjęs į priekį, pasižiūrėjau į taip gerai pažįstamą langą. Žvilgtelėjęs net aiktelėjau iš nustebimo. Štora buvo nukleista, o kambaryje degė labai stipri šviesa. Ant kėdės sėdinčio žmogaus šešėlis aiškiai išsiskyrė ryškiaame štoros fone. Galvos laikysena, platūs pečiai, griežti veido bruožai – niekas nekėlė abejonių. Atsuktas veidas profiliu priminė vieną iš tų juodų siluetų, kokius mėgdavo įsireminti mūsų senelės. Tai buvo nuostabus Holmsio atvaizdas. Aš taip nustebau, kad nejučiomis ištiesiau ranką įsitikinti, ar iš tikrųjų tas pats žmogus stovi šalia manęs. Holmsas virpėjo, patyliukais besijuokdamas.

- Na, kaip? – paklausė jis.

- Dievaži! – sušukau. – Neįtikėtina!

- Vadinasi, nei metai neišdildė, nei rutina nesugadino mano išradingumo, - Holmsio balse pajutau džiaugsmo ir pasididžiavimo gaidelę, būdingą menininkui, besidžiaugiančiam savo kūriniumi. - Juk iš tikrųjų panašus, ar ne?

- Aš jau buvau besiruošiąs prisiekti, kad tai jūs.

- Šio kūrinio autorystė priklauso ponui Menjė iš Grenoblio. Jis keletą dienų darė šį modelį. Biustas - vaškis. Visa kita padariau pats, apsilankęs Beikerio gatvėje šiandien rytą.

- Bet kam visa tai?

- Tam, brangusis mano Vatsonai, buvo svarbių priežasčių. Labai norėjau, jog kai kas manytų, kad esu namie, kai manęs iš tikrųjų ten nėra.

- Jūs manote, kad butas sekamas?

- Aš žinau, kad jis sekamas.

- Kas jį seka?

- Senieji mano priešai. Ta šaunioji kompanija, kurios vadeiva guli Reichenbacho krioklyje. Jūs turėtumėte prisiminti, kad tik jie, tik jie vieni žinojo, jog likau gyvas. Jie tikėjo, kad anksčiau ar vėliau aš grįšiu į savo butą. Be atvangos jį stebėję, širyt pamatė, kad aš parvažiavau.

- Bet kaip jūs sužinojote?

- Dirstelėjęs pro savo kambario langą, pamačiau jų žvalgą. Tai gana romus vaikiną, pavarde Parkeris, iš profesijos plėšikas bei vagis ir kartu labai geras vargonininkas. Jis mažai mane domina. Man kur kas daugiau rūpi kitas – tas baisusis žmogus, besislapstąs už jų nugarų, artimiausias Moriarčio sėbras, tas, kuris laidė į mane akmenimis nuo uolos viršūnės – gudriausias ir pavojingiausias nusikaltėlis visame Londone. Kaip tik šis žmogus šiandakt medžioja mane, Watsonai, ir net neįtaria, jog mudu būtent jo tykome.

Bičiulio planai man pamažu aiškėjo. Iš mūsų patogios slėptuvės mudu galėjome stebėti tuos, kurie stengėsi sekti mus. Šis ryškus kamuotas šešėlis lange buvo tik masalas, o mudu – medžiotojai.

Tylėdami stovėjome šalia vienas kito ir atidžiai apžiūrinėjome praeivius, zujančius šen bei ten gatve mūsų panosėje.

Holmsas tylėjo ir nekrutėjo, bet jaučiau, kad jis nepaprastai įsitempęs, kad akimis neatsiplėšdamas seka žmonių srautą gatvėje.

Naktis buvo šalta ir darganota, čaižus vėjas užavo įsilėkėjęs išilgai gatvės. Daug žmoniųėjo čia į vieną, čia į kitą pusę, ir daugiausia visi skubinosi, įsikniaubę į apykakles ar apsitūloję šalikais.

Man pasirodė, jog vienas praeivis keletą kartų praėjo priekin ar atgal, o ypač man buvo įtartini du žmonės, kurie, tarytum slėpdamiesi nuo vėjo, ilgai stoviniavo netoli mūsų vienoje tarpuvartėje. Mėginau juos parodyti Holmsui, bet jis tik apmaudžiai burbtelėjo ir vėl ėmė įdėmiai stebėti gatvę. Kartkartėmis jis mindžikavo nuo vienos kojos ant kitos ir be paliovos barbeno pirštais į sieną. Mačiau, kad jis nesitveria piktumu, jog viskas ne taip klostosi, kaip tikėjosi. Pagaliau, artėjant vidurnakčiui, kai gatvė beveik ištuštėjo, Holmsas pradėjo žingsniuoti po kambarį, visiškai neslėpdamas jaudinimosi. Aš jau buvau kažką betariąs, bet, staiga žvilgtelėjęs į apšviestą langą, vėl taip pat lygiai nustebau, kaip ir pirma.

– Figūra pajudėjo, – šūktelėjau jam.

Ir iš tikrųjų dabar siluetas į mus buvo jau ne profiliu, o nugara.

Kaip matyti, treji metai nesušvelnino staigaus Holmsio charakterio, ir jis tebebuvo toks pat nekantrus, susidūręs su menkesnio intelekto žmonėmis negu jis pats.

– Aišku, kad juda, – atrėžė jis. – Nejaugi aš esu toks bukaprotis stuobrys, Watsonai, kad, pasodinęs kambaryje kaliausę, tikėsiuosi ja apgauti gudriuo-

sius Europos sukčius. Mudu kiurksome šioje skylėje jau antrą valandą ir per tą laiką ponias Hadsonas keičė manekeno padėtį aštuonis kartus – tai yra kas ketvirtis valandos. Aišku savaime, ji prieina taip, kad nesimatytų jos pačios šešėlio... Aha...

Staiga Holmsas užkando žadą ir sustingo. Prieblandoje pamačiau, kaip jis, visas įsitempęs ir ištiesęs kaklą, stovi laukdamas.

Gatvė dabar visiškai ištuštėjo. Gal tie du vis dar tebestovėjo prisiglaudę tarpuvartėje, bet aš jų nebegalėjau įžiūrėti. Visur viešpatavo tamsa ir tyla, tik tai priešais mus aiškiai išsiskyrė geltonas švytintis lango ekranas, kurio viduryje juodavo tamsios figūros siluetas. Visiškoje tyloje vėl išgirdau aštrų, švilpiantį alsavimą, kuris išdavė Holmsą susijaudinimą. Netikėtai jis nustūmė mane toliau į kambarį, į patį tamsiausią kampą, ir tą pačią akimirką užėmė ranka man burną – davė ženklą, kad tylėčiau. Jo pirštai, palietę mano veidą, virpėjo. Niekada nemačiau savo draugo tokio susijaudinusio kaip tada. O tamsi gatvė tuo metu atrodė vis tokia pat nyki ir nebyli.

Staiga išgirdau tai, kas jau anksčiau palietė ausylesnio mano bičiulio klausą. Mano ausį pasiekė kažkokie prislopinti garsai, bet ne iš Beikerio gatvės, o

iš gilumos to paties namo, kuriame mudu slėpėmės. Štai virstelėjo ir užsidarė šio namo durys.

Po kelių sekundžių koridoriuje pasigirdo kažkieno sėlinantys atsargūs žingsniai, kurie, nors stengiantis žengti tyliai, vis vien dusliai aidėjo negyvenamame name.

Holmsas prigludo prie sienos; aš tą pat padariau, tvirtai suspaudęs revolverio rankeną. Įsižiūrėjęs į tamsą, pamačiau neaiškų vyriškio siluetą, kiek tamsesnį negu pravirų durų ketvirtainio juoduma. Akimirką jis pastovėjo tarpduryje, paskui atsargiai, grėsmingai sėlino toliau.

Ši siaubingoji žmogysta praslinko vos tik per tris žingsnius nuo mūsų. Jau buvau pasirengęs atremti jo puolimą, bet prisiminiau, kad jis nė nenumano, jog mudu su Holmsu čia tūnome.

Nepažįstamasis praėjo visai pro pat mus, pritykino prie lango, paskui labai atsargiai, pamažėle pakėlė jį per kokią pusę pėdos. Kai tik jis pasilenkė, dabar murzino stiklo nekliudoma gatvės šviesa, prasiveržusi pro plyšį, krito tam nepažįstamajam į veidą. Jis atrodė neapsakomai susijaudinęs: akys karštligiškai blizgėjo, veidą tampė mėšlungis.

Įsibrovėlis buvo pagyvenęs, plonas, atsikišusia nosimi, aukšta, praplikusia kakta ir vešliais žilsvais

ūsais. Jo cilindras buvo atmaukšlintas ant pakaušio, o pro atsegiotą paltą švietė prie frako apsivilktų baltų marškinių krūtinė. Vyriškio veidas buvo niūrus ir tamsus, išvagotas gilių, žiaurių raukšlių. Rankoje jis laikė tarytum lazdele, bet kai ją padėjo ant grindų, toji skambtelėjo lyg metalinė. Tada, iš palto kišenės išsitraukęs kažkokį didoką daiktą, šiek tiek pasiknibinėjo su juo. Paskui kažkas garsiai, šaižiai brakstelėjo, tarytum kokia spyruoklė ar skląstis išsoko savo vieton. Vis dar tebeklūpodamas, žmogus pasilenkė į priekį ir visu svoriu užgulė kažkokį svertą. Mudu išgirdome pratisą džeržgesį ar brazdesį, užsibaigusį dar garsesniu spragtelėjimu. Tada nepažįstamasis atsitiesė, ir aš jo rankose pamačiau lyg šautuvą, tik su keisto pavidalo buože. Jis atidarė šautuvo spyną, kažką išspraudė vidun ir vėl užtrenkė rankeną. Tuomet, kai jis pritūpęs iškišo vamzdį pro tarpą ant palangės, pamačiau įsibrovėlio ilgus ūsus, nusvirusius ant šautuvo buožės, ir žibančias akis, kurios buvo išmeigtos į taikinį. Pagaliau šaulys prispaudė buožę prie peties ir su palengvėjimu atsibuso: prieš jį buvo puikus taikynys – juodas žmogaus šešėlis, taip aiškiai išsiskiriantis ant geltonos štoros. Akimirką jis sustingo ir nejudėjo. Paskui pirštas

nuspaudė gaiduką. Pasigirdo keistas, garsus zvimbės ir ilgas, sidabrinis išmuštų stiklų žvangėjimas.

Tą akimirką Holmsas kaip tigras puolė šauliui ant nugaros ir pargriovė jį kniūbsčią. Nepažįstamasis bematant pašoko ant kojų ir su nežmoniška jėga stvėrė Holmsui už gerklės, bet tuo metu aš tuoju revolverio rankena nepažįstamajam į pakaušį, ir tas vėl pargriuvo ant grindų. Kai parpuolęs ant plėšiko, užguliau jį, mano draugas garsiai sušvilpė. Gatvėje pasigirdo bėgančiųjų žingsniai, ir per paradines duris du uniformuoti policininkai, o su jais ir civiliškai apsitaisęs seklys, įsmuko į kambarį.

- Ar čia jūs, Lestreidai? - paklausė Holmsas.

- Taip, pone Holmsai. Aš pats nutariau imtis šio uždavinio. Džiugu jus, gerbiamasis, vėl matyti Londone.

- Manau, jums nepakenks šiokia tokia neoficiali pagalba. Trys neišaiškintos žmogžudystės per vienerius metus - daugoka, Lestreidai. Tačiau Molsėjo paslapties bylą jūs išsprendėte ne taip jau... tai yra jūs ją išsprendėte gana gerai.

Visi jau stovėjome. Mūsų belaisvis, iš abiejų pusių augalotų policininkų suremtas, sunkiai kvėpavo.

Gatvėje atsirado vienas kitas žiopsotojas. Holmsas priėjo prie lango, uždarė jį ir nuleido štoras.

Lestreidas išsitraukė dvi žvakes, o policininkai atsidengė savo žibintus. Dabar galėjau kaip reikiant žvilgtelėti į suimtąjį.

Į mus spitrėjo drąsus, bet kartu ir grasus, atstumiantis veidas. Kakta – filosofo, o smakras – geidulingų pomėgių ieškotojo; toks žmogus geba padaryti daug gera ir bloga. Tačiau kiekvienas, pasižiūrėjęs į jo žiaurias mėlynas akis su užgriuvusiais ciniškais vokais, į plėšrūnišką nuožmią nosį ir į grėsmingas, giliai įsirežusias kaktoje raukšles, matė, kad pati išorė byloja apie pavojingumą. Jis nė kiek nesidomėjo mumis, bet neatplėšė akių nuo Holmsso veido. Tame žvilgsnyje lygiai grūmėsi neapykanta ir nustebimas.

– Velnias! – sušnibždėjo sučiuptas nusikaltėlis. – Neapsakomai gudrus velnias!

– Na, pulkininke, – tarė Holmsas, taisydamasis suglamžytą savo apykaklę, – seni draugai vėl susitinka, kaip sako patarlė. Atrodo, neturėjau progos matyti jūsų veido nuo tada, kai teikėtės man skirti malonaus savo dėmesio, na, pamenate, kai aš gulėjau ant to kyšulio ties Reichenbacho kriokliu.

Pulkininkas, tarytum užhipnotizuotas, negalėjo atitraukti akių nuo mano bičiulio.

- Velnias, gudrus velnias! - be paliovos kartojo žmogžudys.

- Aš dar nesupažindinau jūsų, - tarė Holmsas. - Džentelmenai, čia pulkininkas Sebastianas Moranas, buvęs jos didenybės Indijos armijos karininkas ir puikiausias iš medžiotojų, apskritai kada nors gyvenusių rytinėse mūsų valdose ir ten medžiojusių stambiuosius žvėris. Manau, kad nesuklysiu, pulkininke, jei pasakysiu, jog jūsų nušautų tigrų skaičiaus dar niekas nėra viršijęs?

Įtūžęs senasis nusikaltėlis nieko nesakė, tik vis tebespoksojo į mano bičiulį. Dabar jis pats buvo panašus į tigrą: akys piktai žibėjo, ūsai pašiorpo.

- Mane stebina, kad tokia nesudėtinga išmonė galėjo prigauti toki patyrusį medžioklį, - toliau šnekėjo Holmsas. - Juk toks dalykas negalėjo būti jums naujiena. Nejaugi jūs niekad nerišote po medžiu ožiuko ir, pasislėpęs šakose su šautuvu, nelaukėte, kolei tigras užpuls masalą? Šis tuščias namas - mano medis, o jūs - mano tigras. Manau, kad retkarčiais atsargoje jums teko turėti daugiau šaulių, jeigu, sakysime, staiga pasirodytų keli tigrai, arba - ko mažai galima tikėtis! - jeigu patys nepataikytumėt. Šie ponai, - Holmsas parodė į mus, - mano atsarginiai šauliai. Palyginimas geras, ar ne?

Staiga pulkininkas, nirtingai surikęs, puolė priekin, bet policininkai atitraukė jį atgal. Morano veidas iš neapykantos buvo taip perkreiptas, kad siaubinga į jį buvo žiūrėti.

- Prisipažinsiu, jūs padarėte man nedidelį siurprizą, - tarė Holmsas. - Nemaniau, kad panūsite pasinaudoti šiuo tuščiu namu ir šiuo iš tikrųjų labai patogiu langu. Maniau, kad šausite iš gatvės, kur jau laukė mano draugas Lestreidas su savo pagalbininkais. Išskyrus šią smulkmeną, viskas dėjosi taip, kaip tikėjausi.

Pulkininkas Moranas kreipėsi į Lestreidą.

- Vis tiek, ar jūs turit pagrindą mane suimti, ar ne, - tarė jisai, - aš nenoriu kęsti šio piliečio patyčių. Jei aš įstatymo rankose, tegu viskas būna daroma teisėtu būdu.

- Na, gal šitai ir teisinga, - pasakė Lestreidas. - Ar dar turite ką nors pasakyti, prieš mums išeinant, pone Holmsai?

Holmsas pakėlė nuo grindų didžiulį orinį šautuvą ir pradėjo apžiūrinėti jo mechanizmą.

- Nuostabus ir vienintelis tokios rūšies ginklas! - pagyrė Holmsas. - Šaudo be garso ir veikia su perkūniška jėga. Aš pažinojau vokiečių fon Herderį, aklą mechaniką, kuris sukonstravo jį pagal velionio pro-

fesorius Moriarčio užsakymą. Štai jau kiek metų žinojau, kad yra toks ginklas, bet niekada neteko laikyti savo rankose. Aš šį ginklą rekomenduoju apžiūrėti ypač jums, Lestreidai, taip pat ir jo šovinius.

- Nesirūpinkite, pone Holmsai, mes jį apžiūrėsime, - pasakė Lestreidas, kai visas būrys pajudėjo prie durų. - Ar tai viskas, ką jūs ruošėtės pasakyti?

- Viskas, tik norėjau paklausti, kuo ketinate apkaltinti šį nusikaltėlį?

- Kaip kuo apkaltinti, gerbiamasis? Na, aišku, pasikėsiniu į Šerloko Holmsio gyvybę.

- O ne, Lestreidai, visiškai nenorėčiau, kad mane įpainiotumėte į šią bylą. Jums, ir tikrai jums priklauso šio puikaus suėmimo garbė. Sveikinu jus, Lestreidai! Jums būdingo išvalgumo ir narsumo dėka jūs vis dėlto sučiupote šį žmogų.

- Šį žmogų? Tačiau kas jis toks, pone Holmsai?

- Tas, kurio nesėkmingai ieškojo visa policija. Pulkininkas Sebastianas Moranas praėjusio mėnesio trisdešimtą dieną pro Parko tako 427 numerio antrojo aukšto langą iš orinio šautuvo nušovė serą Ronaldą Aderį. Štai kuo privalote jį apkaltinti, Lestreidai... O dabar, Vatsonai, jei nepabūgsite skersvėžio, traukiančio pro išmuštą langą, pasėdėkime

pusvalandį mano kabinete ir surūkykime po cigaretę – tikiuosi, tokie vaistai mudu šiek tiek išblaškys.

Maikrofto Holmsio ir nuolatinio ponios Hadson rūpinimosi dėka senieji mūsų kambariai buvo visiškai nepasikeitę. Tiesa, įėjęs pamačiau, kad visur neįprastai švaru, bet visi senieji daiktai stovėjo savo vietose. Čia buvo ir chemijos kampelis, ir rūgščių išgraužtas pušinis stalas. Lentynoje stovėjo aplankai su laikraščių iškarpomis ir žinynai, kuriuos daugelis mūsų amžininkų būtų mielai sudeginę. Diagramas, smuiko dėklą ir pypkių rinkinį, netgi persišką šlepetę su tabaku – viską pamačiau apsidairęs. Įžengę į kambarį, radome du gyventojus – pirmiausia, mudviem besišypsančią ponią Hadson ir keistą manekeną, suvaidinusi tokį svarbų vaidmenį šio vakaro atsitikime. Šis nuspalvintas vaškinis mano draugo biustas buvo taip nuostabiai padarytas, kad beveik nesiskyrė nuo originalo. Jis stovėjo ant nedidelio staliuko ir buvo taip sumaniai aprengtas, kad, dirstelėjus iš gatvės, susidarė kuo puikiausia panašumo iliuzija.

– Tikiuosi, jūs laikėtės visų atsargumo priemonių, ponia Hadson? – paklausė Holmsas.

– Aš keliaklupsčia prislinkdavau prie figūros, kaip kad liepėte.

- Puiku. Jūs labai gerai viską atlikote. Ar matėte, kur pataikė kulka?

- Taip, gerbiamasis. Bijau, kad ji bus sugadinusi puikų jūsų biustą, nes, pervėrusi galvą, atsitrenkė į sieną. Aš radau ją ant kilimo. Štai ji.

Holmsas padavė kulką man.

- Kaip matote, Vatsonai, minkšta revolverio kulka. Tiktai genijus gali pasakyti, kad toks daikčiukas gali būti iššautas iš orinio šautuvo. Labai šaunu, ponias Hadson, esu didžiai dėkingas už jūsų paslaugą. O dabar, Vatsonai, vėl sėskitės į senąją savo vietą, nes norėčiau pakalbėti su jumis apie keletą dalykų.

Kai Holmsas nusivilko padėvėtą surdutą ir, nuėmęs nuo savo prototipo senąjį pilkšvą chalata, juo pats apsisiautė, vėl priešais mane stovėjo senasis draugas.

- Senojo medžiotojo nervai vis dar stiprūs ir akys dar aštrios, - tarė jis, juokdamasis ir apžiūrinėdamas prakiurintą vaškinės figūros kaktą.

- Pataikė į patį vidurį pakaušio ir pranėrė per smegenis. Pulkininkas buvo geriausias šaulys Indijoje, ir, manau, Londone nedaug atsiras geresnių už jį. Ar kada girdėjote jo pavardę?

- Ne, niekad.

- Na, štai tau ir garbė! Tačiau jūs, kiek pamenu, negirdėjote nė apie profesorių Džeimsą Moriartį. O juk jis vienas didžiausių šio šimtmečio protų. Paduokite nuo lentynos mano vardinę rodyklę.

Patogiai atsilošęs krėsle, jis tingiai vartė knygos lapus ir, užsitraukdamas cigarą, pūtė didžiulius dūmų kamuolius.

- Turiu puikią „M“ raidės kolekciją, - tarė Holmsas. - Jau pakaktų vien Moriartio išgarsinti šią raidę, o čia dar Morganas nuodytojas, ir Meridius, palikęs apie save baisų prisiminimą, ir Metiusas, iškūlęs man kairįjį iltinį Čering Kroso stoties laukiamajoje salėje, o pagaliau štai ir mūsų šio vakaro didvyris.

Jis padavė man knygą, kur perskaičiau:

Moranas Sebastianas, atsargos pulkininkas. Anksčiau tarnavęs pirmajame Bengaloro pionierių pulke. Gimęs Londone, 1840 metais. Jo tėvas - seras Ogiustas Moranas, Pirties ordino kavalierius, buvęs Britanijos pasiuntinys Persijoje. Mokėsi Itono kolegijoje ir Oksfordo universitete. Dalyvavo karinėse Džovakio ir Afgano kampanijose Čerasiabe (ryšių dalinyje), Šerpūre ir Kabule. Parašė knygas: „Stambiujų žvėrių medžioklė Vakarų Himalajuose“ (1881) ir „Trys mėnesiai džunglėse“ (1884). Adresas: Kon-

diuito gatvė. Priklauso Anglijos-Indijos, Tenkervilio ir Bagatelio kortų klubams.

Paraštėje aiškiu Holmsso braižu buvo užrašyta:
Antras po Moriarčio pavojingiausias žmogus Londone.

- Keista, - pasakiau Holmsui, grąžindamas knygą, - šis žmogus buvo garbingas karys.

- Tai tiesa, - atsakė Holmsas. - Iki tam tikro laiko jis toks ir buvo. Moranas visados garsėjo geležiniais savo nervais. Dar iki šiol Indijoje sekamos legendos, kaip jis išgelbėjo žmogų iš tigro nasrų.

- Yra tokių medžių, Vatsonai, kurie auga normaliai iki tam tikro aukščio, o paskui ūmai ima ir išsigimsta. Taip dažnai atsitinka ir žmonėms. Pagal mano teoriją, kiekvienas individas vystydamasis pakartoja savo prosenelių raidos procesą. Toks staugus posūkis į gerį ar į blogį priklauso nuo kokios nors stiprios įtakos, kurios priežasčių reikia ieškoti žmogaus kilmės priešistorėje. Žmogaus biografija būna tarsi visos jo šeimos biografijos atvaizdas.

- Žinote, ši teorija šiek tiek fantastiška.

- Na, aš jūsų primygtinai neįtikinėsiu. Kokios buvo priežastys, nežinia, bet pulkininkas Moranas

pasuko blogu keliu. Viešo skandalo neįvyko, bet jam Indijoje pasidarė per karšta, ir turėjo bėgti. Tuomet jis išėjo į atsargą, grįžo į Londoną ir čia vėl užsitar-
navo nešlovę. Tuo metu kaip tik jį ir atrado profeso-
rius Moriartis, kuriam vienu metu jis tarnavo kaip
gaujos vadeiva. Moriartis dosniai aprūpino jį pini-
gais ir panaudojo pulkininką tiktai vieną ar du kar-
tus – labai atsakingiems uždaviniams, kurių nega-
lėdavo atlikti joks eilinis nusikaltėlis. Jūs tikriausiai
kiek pamenate ponios Stiuart iš Loderio mirtį 1887
metais? Nepamenate? Na, aš manau, ir čia neapsi-
eita be Morano rankos, bet niekas to negalėjo įro-
dyti. Pulkininkas taip gudriai buvo užmaskuotas, kad
net tada, kai Moriartčio gauja pateko į mūsų rankas,
mums nepasisekė jo apkaltinti.

Ar prisimenate, Vatsonai, tą vakarą, kai aš, bijo-
damas orinio šautuvo, užėjęs į jūsų butą, uždari-
nėjau langines? Be abejonės, jums tada atrodžiau
keistas. Tačiau gerai žinojau, ką dariau, nes buvau
girdėjęs apie tą ypatingą ginklą. Taip pat žinojau,
kad juo šaudė vienas iš geriausių pasaulio šaulių.
Kai buvome Šveicarijoje, mus persekiojo būtent jis
su Moriartčiu, ir, be abejo, tai jo nuopelnas, kad man
teko iškentėti tas siaubingas akimirkas ant uolos
kyšulio virš Reichenbacho krioklio.

Galite įsivaizduoti, kaip atsidėjęs skaičiau laikraščius, būdamas Prancūzijoje, laukdamas progos nutverti jį už pakarpos.

Juk kolei pulkininkas laisvas vaikštinėjo po Londoną, mano gyvybė kaip ant plauko kabojo. Dieną naktį grėsmės šešėlis nuodijo man gyvenimą, ir anksčiau ar vėliau pulkininkas būtų radęs progą nušluoti mane nuo kelio. Kas man beliko daryti? Susitikęs akis į akį, aš negalėjau jo nušauti, nes pats būčiau atsidūręs teisiamųjų suole. Jokios prasmės nebuvo kreiptis ir į teismą. Teismas neturi teisės kelti bylos vien remdamasis įtarimais. Todėl nieko negalėjau padaryti, tik be paliovos sekiau naujaušius nusikaltimus, žinodamas, kad anksčiau ar vėliau man pasiseks jį nutverti.

Tada buvo nužudytas šis Ronaldas Aderis. Galų gale išmušė ir mano valanda! Šitiek žinodamas apie tą žmogų, argi galėjau dvejoti, kad tai ne Morano rankų darbas? Jis kortavo su jaunuoliu, parsekė jį namo iš klubo ir nušovė pro atvirą langą. Nebuvo jokios abejonės, kad tai jo darbas. Užtenka vienos kulkos, kad būtų užnerta Moranui kilpa ant kaklo. Aš tučtuojau atvažiavau. Mane pamatė jo sargybinis ir, žinoma, pranešė pulkininkui Moranui. Moranas

susiejo staigų mano atvykimą su savo nusikaltimu ir labai išsigando.

Aš buvau įsitikinęs, kad jis iš karto pasistengs mane kuo greičiausiai nušluoti nuo kelio ir tam panaudos ypatingąjį savo ginklą. Tuomet palikau lange puikų taikinį ir, perspėjęs policiją, kad jos gali man prireikti, – tarp kitko, Watsonai, išvalgia savo akimi jūs iš karto pastebėjote tarpuvartėje tuodu policininkus, – pasirinkau, mano supratimu, patogų stebėjimo postą, bet niekad nepagalvojau, kad priešininkas irgi pasirinks tą pačią vietą. Dabar, brangusis mano Watsonai, turbūt jums jau viskas aišku.

– Taip, – atsakiau Holmsui. – Tik jūs nepaaiškinate, kas paskatino pulkininką Moraną nužudyti serą Ronaldą Aderį.

– Na, brangusis mano bičiuli, čia įžengiamoje spėlionių karalystėje, kur geriausias loginis sprendimas gali būti klaidingas. Kiekvienas iš turimų faktų gali susikurti savo hipotezę, ir jūsiškė gali būti tiek pat teisinga, kaip ir mano.

– Tikriausiai jūs jau turite susikūrus savąją?

– Manau, kad ne taip sunku paaiškinti faktus. Kaip parodė tardymas, pulkininkas Moranas ir jaunas Aderis bendrai buvo išlošę nemenką sumą

pinigų. Tačiau Moranas, be abejonės, sukčiavo lošdamas. Aš jau seniai žinojau, kad jis taip daro.

Tikriausiai savo nužudymo dieną Aderis pastebėjo, kad Moranas apgaudinėja. Jaunuolis, reikia manyti, pakalbėjo su pulkininku akis į akį ir pagrasė išpasakosiąs apie jį viską, jeigu pats Moranas savo noru nepasitrauks iš klubo ir nepažadės daugiau nekortuoti. Vargu ar toks jaunuolis, kaip Aderis, iš karto būtų drįsęs viešai kelti siaubingą skandalą, demaskuodamas visiems žinomą ir daug už save vyresnį žmogų. Greičiausiai jis darė, kaip aš spėju. Tačiau Moranui išstojimas iš klubo būtų reiškęs sužlugimą, nes jis gyveno iš apgaulingai išlošiamų pinigų. Dėl to jis ir nužudė Aderį, kuris tuo metu skaičiavo, po kiek drauge su Moranu išloštų pinigų privalo gražinti savo partneriams. Kad motina ir sesuo neužtiktų jo suvedinėjant sąskaitas ir nepradėtų klausinėti, ką reiškia visi tie surašyti vardai ir pinigų krūvelės, jaunuolis užsirakino duris. Ar įtikinamas aiškinimas?

- Nė kiek neabejoju, kad jūs teisingai spėjote.

Tardymas galės patvirtinti ar paneigti šią spėlionę. Šiaip ar taip, pulkininkas Moranas mūsų nebevargins. Garsusis fon Herderio orinis šautuvas papuoš Skotland Jardo muziejų, o ponas Šer-

lokas Holmsas nuo šiol ir vėl galės laisvai aiškinti tas įdomias nedideles mįsles, kurių taip nestokoja dabartinis sudėtingas Londono gyvenimas.